

แนวทางการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมือง
จอร์จทาวน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการ แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2562

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

แนวทางการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยววัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา
และเมืองจอร์จทาวน์

โดย
นางสาวศรวิสต์ นวกัณฑ์วรกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการ แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2562
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE DEVELOPMENT GUIDELINES FOR CULTURAL TOURISM CO-EXPERIENCES
OF SONGKHLA OLD TOWN AND GEORGETOWN

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Doctor of Philosophy (Management)
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2019
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

57604922 : การจัดการ แบบ 2.1 ปรัชญาคุชฎิบัณฑิต

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา, ประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

นางสาว ศรวัสดี นวกัณฑ์วรกุล: แนวทางการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดวงเงิน ชี้อภักดี

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ 2) เพื่อนำเสนอรูปแบบและกิจกรรมประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ 3) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลาและการวิเคราะห์ TOWS Matrix Analysis 4) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน การวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แนวกรณีศึกษา (Case Study Approach) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 17 คน ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และภาคประชาชน สำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus group) เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีภูมิหลังหรือประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ที่คล้ายคลึงกัน จากภาครัฐ ภาคเอกชน และนักวิชาการ จำนวน 8 คน รวมทั้งการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และวิธีการสำรวจ (Survey Method) ประชาคมติของประชาชนในเมืองเก่าสงขลา

ผลการวิจัย พบว่า เมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สามารถสร้างประสบการณ์ร่วมกันได้ โดยสามารถสร้างรูปแบบประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ใน 4 มิติ ได้แก่ 1) มิติด้านประวัติศาสตร์ (History) 2) มิติด้านสถาปัตยกรรม (Architecture) 3) มิติด้านวิถีชีวิตชุมชน (Life Style) และ 4) มิติด้านอาหาร (Food) ภายใต้ “HALF” Model เพื่อสร้างสรรค์กิจกรรมและประสบการณ์ร่วมในเส้นทางสัมผัสวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา (Songkla Old Town) สำหรับแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา สู่ความยั่งยืน ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์เชิงรุก (SO) ได้แก่ การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีรูปแบบหลากหลาย มีคุณภาพ ได้มาตรฐานสากลและเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่ การพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในหลากหลายมิติ และการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมืออาชีพ 2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเพื่อตอบรับการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างภูมิภาค และการพัฒนาเครื่องมือสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าสงขลา 3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) ได้แก่ การสร้างความเชื่อมั่นด้านความมั่นคงและความปลอดภัย รวมทั้งการส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และ 4) กลยุทธ์เชิงรับ (WT) ได้แก่ การสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน

57604922 : Major (Management)

Keyword : the development guidelines, co-experience tourism, cultural tourism

MISS SARAWATSADEE NAWAKANWORRAKUL : THE DEVELOPMENT GUIDELINES FOR CULTURAL TOURISM CO-EXPERIENCES OF SONGKHLA OLD TOWN AND GEORGETOWN THESIS ADVISOR : ASSISTANT PROFESSOR DR. DUANG-NGERN SUEPHAKDE, Ph.D.

The research aims 1) to study the potential of cultural tourism in Songkhla Old Town and George Town, 2) to present the model and activities of cultural tourism co-experiences in Songkhla Old Town and George Town, 3) to study the circumstances of cultural tourism in Songkhla Old Town, to analyze its strengths, weaknesses, opportunities, as well as threats (SWOT Analysis), and to analyze TOWS Matrix and 4) to provide the guidelines for developing cultural tourism management of Songkhla Old Town resulting in having its sustainability. This is a qualitative research using a case study approach, documentary research and survey method. Seventeen key informants from different sections consisting of governmental sectors, academic staffs, tourism entrepreneurs and community representatives, were interviewed by using an in-depth interview. A focus group was also utilized in order to elicit the information from eight people who have background knowledge or experiences of the similarities of cultural tourism between Songkhla Old Town and George Town. In addition, the referendum was conducted to investigate the agreement of the presented guidelines from people who live in Songkhla Old Town. The findings showed that Songkhla Old Town and George Town have the potential to develop the towns as cultural tourist attractions in order to create activities and co-experiences that allow people to appreciate the culture of Songkhla Old Town in four aspects: 1) History, 2) Architecture, 3) Local life, and 4) Food under "HALF" Model. It was found that the guidelines for development of cultural tourism management of Songkhla Old Town leading to its sustainability are composed of four strategies. Firstly, SO strategies consist of the promotion and the development of cultural tourism, which encourage to have a variety of activities, to be qualified reaching international standards, and to be suitable for an area circumstance. This also includes the development of connected routes cultural tourism in multiple dimensions, and the human resource development to have professional staff in cultural tourism. The second strategy is WO, which covers the development of infrastructure and tourism facilities to respond to regional tourism connection, and to develop the interpretive tools for cultural tourism in Songkhla Old Town. The third strategy is ST, which promotes the confidence in life safety and security and promote Creative Tourism. The last strategy is WT, which promotes the Community-Based Tourism.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะได้รับความเมตตาอย่างสูงจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงเงิน ชื่อภักดี อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ระชานนท์ ทวีผล อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาในการให้คำปรึกษา คำแนะนำ รวมทั้งให้ความช่วยเหลือในทุกกระบวนการ โดยให้ความเอาใจใส่ ตรวจสอบ ตรวจสอบ ปรับปรุงและแก้ไขตลอดการทำวิทยานิพนธ์ รวมทั้งยังอบรมสั่งสอนในเรื่องอื่นๆ ที่สามารถนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำงานมาโดยตลอด รวมทั้งอาจารย์ ดร. ฤกษ์รัตน์ ปักกันต์ธร ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิโรจน์ เจษภูาลักษณ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จาทูรงค์ โภคะรัตน์ศิริ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้ความเมตตาในการให้คำปรึกษา แนะนำและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยทำให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านในความกรุณาเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณภาคีคนรักเมืองสงขลา สมาคม ผู้ให้ข้อมูลหลักทุกท่าน และผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในย่านเมืองเก่าสงขลาทุกท่านเป็นอย่างยิ่งที่ได้สละเวลาและให้ความกรุณาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกสำหรับงานวิจัยจนสำเร็จลุล่วงอย่างสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากรทุกท่านที่ให้ความรู้ คำแนะนำ และประสบการณ์ที่มีคุณค่ายิ่ง ขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการ รุ่นที่ 4 ทุกท่าน ที่คอยเป็นกำลังใจ ให้คำปรึกษา และช่วยเหลือมาโดยตลอด ขอขอบคุณคณาจารย์สาขาวิชาการท่องเที่ยว รวมทั้งเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ภายในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชทุกท่านที่คอยให้กำลังใจและความช่วยเหลือมาโดยตลอดเช่นกัน รวมทั้งขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชเป็นอย่างสูงที่ได้ให้โอกาสในการศึกษาต่อและสนับสนุนทุนการศึกษาในระดับปริญญาเอกครั้งนี้

ท้ายสุดคุณค่าและประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขออุทิศแด่คุณแม่ภรรยา นวภัณฑ์วรกุล ผู้ล่วงลับ รวมทั้งขอขอบคุณครอบครัว นวภัณฑ์วรกุล และครอบครัวลิ้มประสิทธิ์ที่เป็นกำลังใจสำคัญตลอดระยะเวลาในการศึกษาและการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ศราวาสดี นวภัณฑ์วรกุล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ฌ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ท
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	9
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	9
ขอบเขตของการวิจัย.....	10
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	12
ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย.....	14
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	14
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	17
ประวัติศาสตร์เมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์.....	17
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	29
แนวคิดเกี่ยวกับกฎบัตรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	54
แนวคิดเกี่ยวกับเส้นทางสายวัฒนธรรม.....	59
แนวคิดเกี่ยวกับประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว.....	61
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ.....	66

แนวคิดที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT.....	73
แนวคิดที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	78
แนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development).....	82
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	95
ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์.....	97
ขั้นตอนที่ 2 เพื่อศึกษาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ด้วยวิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group)	104
ขั้นตอนที่ 3 เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา และการวิเคราะห์ TOWS Matrix Analysis	108
ขั้นตอนที่ 4 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ด้วยวิธีการสำรวจ (Survey Method) ประชาชนติ	110
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	115
ขั้นตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์.....	115
ขั้นตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง.....	187
ขั้นตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา และการวิเคราะห์ TOWS Matrix Analysis	224
ขั้นตอนที่ 4 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน	234
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	249
สรุปผลการวิจัย.....	249
อภิปรายผลการวิจัย.....	262

ข้อเสนอแนะของงานวิจัย.....277

รายการอ้างอิง282

ภาคผนวก.....296

 ภาคผนวก ก297

 ภาคผนวก ข301

 ภาคผนวก ค309

ประวัติผู้เขียน.....319

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 TOWS Matrix สำหรับการกำหนดกลยุทธ์.....	76
ตารางที่ 2 รายละเอียดของผู้ให้ข้อมูลหลักจากการสัมภาษณ์เชิงลึก	98
ตารางที่ 3 หลักการกำหนดขนาดผู้ให้ข้อมูลหลักตามแนวทางการวิจัย	100
ตารางที่ 4 หลักการกำหนดขนาดผู้ให้ข้อมูลหลักตามแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูล	100
ตารางที่ 5 รายละเอียดของผู้ให้ข้อมูลหลักจากการสนทนากลุ่ม	105
ตารางที่ 6 TOWS Matrix สำหรับการกำหนดกลยุทธ์.....	110
ตารางที่ 7 ตารางแสดงตัวอย่างรายการอาหารท้องถิ่นภายในย่านเมืองเก่าสงขลา.....	126
ตารางที่ 8 แสดงประเพณีและกิจกรรมตลอดทั้งปีที่เกิดขึ้นในย่านเมืองเก่าสงขลา.....	134
ตารางที่ 9 แสดงตัวอย่างรายการอาหารท้องถิ่นในย่านเมืองจอร์จทาวน์ที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดีย	170
ตารางที่ 10 ตัวอย่างอาหารที่ได้รับอิทธิพลจากอาหารจีน ในเมืองจอร์จทาวน์.....	173
ตารางที่ 11 ตัวอย่างอาหารที่ได้รับอิทธิพลจากชาวเปอร์เซียใน เมืองจอร์จทาวน์.....	174
ตารางที่ 12 กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของรัฐปีนังตลอดปี 2562.....	179
ตารางที่ 13 แสดงหมายเลขและชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลา	198
ตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์ 4 แนวทาง กลยุทธ์เชิงรุก กลยุทธ์เชิงแก้ไข กลยุทธ์เชิงป้องกัน	233
ตารางที่ 15 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ	234
ตารางที่ 16 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา	235
ตารางที่ 17 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ	235
ตารางที่ 18 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามลักษณะของอาคารที่อยู่อาศัย	236
ตารางที่ 19 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามที่ตั้งของอาคาร	236
ตารางที่ 20 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานการณ์ครอบครองอาคาร.....	237

ตารางที่ 21 แสดงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความเหมาะสมของ ความคิดเห็นของประชาชนย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน มิติด้านประวัติศาสตร์.....	238
ตารางที่ 22 แสดงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความเหมาะสมของ ความคิดเห็นของประชาชนย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน มิติด้านวิถีชีวิตชุมชน	239
ตารางที่ 23 แสดงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความเหมาะสมของ ความคิดเห็นของประชาชนย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน มิติด้านวิถีชีวิตชุมชน (ต่อ)	Error! Bookmark not defined.
ตารางที่ 24 แสดงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความเหมาะสมของ ความคิดเห็นของประชาชนย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน มิติด้านสถาปัตยกรรม	241
ตารางที่ 25 แสดงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความเหมาะสมของ ความคิดเห็นของประชาชนย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน มิติด้านสถาปัตยกรรม	242
ตารางที่ 26 แสดงการเปรียบเทียบศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและ รัฐปีนัง	250
ตารางที่ 27 สรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT) ของการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา.....	256
ตารางที่ 28 แสดงการพัฒนากลยุทธ์เชิงรุก SO (SO Strategy).....	258
ตารางที่ 29 แสดงการพัฒนากลยุทธ์เชิงพัฒนา WO (WO Strategy).....	259
ตารางที่ 30 แสดงการพัฒนากลยุทธ์เชิงป้องกัน ST (ST Strategy).....	260
ตารางที่ 31 แสดงการพัฒนากลยุทธ์เชิงรับ WT (WT Strategy).....	261

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 แผนที่ประเทศในกลุ่มสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ ไทย มาเลเซียและอินโดนีเซีย	4
ภาพที่ 2 แผนที่กลุ่มระเบียงเศรษฐกิจ IMT-GT	5
ภาพที่ 3 ผังบริเวณพื้นที่ย่านเมืองเก่าสงขลา	10
ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดการวิจัย	13
ภาพที่ 5 แผนที่การตั้งถิ่นฐานของเมืองสงขลาทั้ง 3 ยุค: ยุคเขาแดง ยุคแหลมสน และยุคบ่อยาง	19
ภาพที่ 6 แผนที่รัฐปิ่นัง ประกอบด้วยแผ่นดินใหญ่และเกาะปิ่นัง.....	23
ภาพที่ 7 แผนที่แสดงบริเวณ core zone และ buffer zone ย่านมรดกโลกจอร์จทาวน์	26
ภาพที่ 8 กระบวนการกฏบัตรบัวร์า (The Burra Charter Process).....	57
ภาพที่ 9 แนวคิด Co-Creation ที่ประกอบด้วย 5 ร่วมตามหลักการ Co – Creation.....	90
ภาพที่ 10 แสดงภาพรวมของขั้นตอนการวิจัยทั้งหมด	96
ภาพที่ 11 ภาพลายเส้นตึกแถวโบราณแบบจีนดั้งเดิม	120
ภาพที่ 12 ตัวอย่างตึกแถวโบราณแบบจีนดั้งเดิม บนถนนนครใน	120
ภาพที่ 13 ภาพลายเส้นตึกแถวแบบจีนพาณิชย์หรือแบบจีนผสมตะวันตก	121
ภาพที่ 14 ตัวอย่างตึกแถวแบบจีนพาณิชย์หรือแบบจีนผสมตะวันตก	121
ภาพที่ 15 ภาพลายเส้นตึกแถวแบบจีนสมัยใหม่	122
ภาพที่ 16 ตัวอย่างตึกแถวแบบจีนสมัยใหม่ บนถนนนครนอก	122
ภาพที่ 17 ภาพลายเส้นตึกแถวแบบชิโนยูโรเปียน.....	123
ภาพที่ 18 ตัวอย่างตึกแถวแบบชิโนยูโรเปียน บนถนนนครนอก.....	123
ภาพที่ 19 ตัวอย่างตึกแถวแบบผสมจีน ยุโรปและมุสลิม บนถนนนครนอก.....	124
ภาพที่ 20 โรงแรมแนวบูติกย้อนยุคแห่งแรกในย่านเมืองเก่าสงขลา ตั้งอยู่กลางถนนนางงาม	131
ภาพที่ 21 ที่พักแนวโฮสเทลบูติก (Boutique Hostel) บนถนนนครนอกดัดแปลงจากบ้านจีนโบราณ	132

ภาพที่ 22 ที่พักแนวคลาสสิกโฮมเทล (Classic Homotel) บนถนนนครในตัดแปลงจากบ้านพักเก่า อายุกว่าร้อยปี.....	132
ภาพที่ 23 ตัวอย่างภาพบรรยากาศตลาดแสงดาวบนถนนหนองจิกและถนนยะหริ่ง	141
ภาพที่ 24 บรรยากาศตลาดสองเล บนถนนนครนอก ย่านเมืองเก่าสงขลา	141
ภาพที่ 25 ตัวอย่างภาพวาดสะท้อนวิถีชีวิตคนสงขลา ภาพสภากาแฟบนอาคารร้านกาแฟเก่า	143
ภาพที่ 26 ภาพหนังตะลุงที่ชื่อว่าลู่แห่ง ยอดทอง สะหม้อและหนู่ยสมเสื้อฝ้ายอย่างโก้.....	143
ภาพที่ 27 ตัวอย่างภาพวาดสะท้อนวิถีชีวิตคนสงขลา ภาพเรือประมงหาปลาในอดีต.....	144
ภาพที่ 28 ภาพเด็กน้อยสามเชื้อชาติ สื่อถึงมิตรภาพของคนสามวัฒนธรรม	144
ภาพที่ 29 ประติมากรรมคนแบกกระสอบ ด้านหน้าโรงสีแดง หับ โห่ หิ้น.....	145
ภาพที่ 30 ประติมากรรมชายหาบน้ำ หน้าศูนย์การเรียนรู้ย่านเมืองเก่า คิด บวก ดี.....	145
ภาพที่ 31 แผนที่เที่ยวย่านเมืองเก่าสงขลา สาย EAT ตระเวนกินของอร่อยหลากหลายรสชาติ	146
ภาพที่ 32 รถมารชมเมืองสงขลา.....	147
ภาพที่ 33 จุดบริการที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยว ภายในย่านเมืองเก่าสงขลา.....	153
ภาพที่ 34 สำนักงานภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม ณ โรงสีแดง หับ โห่ หิ้น	156
ภาพที่ 35 ลักษณะตึกแถวแบบ Early Penang Style ค.ศ. 1790s – 1850s.....	164
ภาพที่ 36 ลักษณะตึกแถวแบบ “Southern Chinese” Eclectic Style 1840s – 1900s	165
ภาพที่ 37 ลักษณะตึกแถวแบบ “Early Straits” Eclectic Style 1890s – 1910s.....	165
ภาพที่ 38 ลักษณะตึกแถวแบบ “Late Straits” Eclectic Style 1910s – 1940s	166
ภาพที่ 39 ลักษณะตึกแถวแบบ Art Deco Style 1930s – 1960s.....	167
ภาพที่ 40 ลักษณะตึกแถวแบบ Early Modern Style 1950s – 1970s	167
ภาพที่ 41 ตัวอย่างที่พักในย่านเมืองจอร์จทาวน์ที่ตัดแปลงมาจากอาคารเก่า.....	179
ภาพที่ 42 ตัวอย่างภาพวาดบนฝาผนังย่านจอร์จทาวน์ ชื่อว่า “Kids On Bicycle” สองพี่น้องซ้อน จักรยาน	182
ภาพที่ 43 ตัวอย่างประติมากรรมเหล็กตัด ชื่อ “Tok Tok Mee” รถเข็นบะหมี่ต็อกต็อก.....	183

ภาพที่ 44 แผนที่เพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลา..... 197

ภาพที่ 45 รูปแบบประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมือง
จอร์จทาวน์ “HALF” Model.....215

ภาพที่ 46 แสดงรูปแบบเส้นทางกิจกรรมการท่องเที่ยว “สัมผัสวัฒนธรรมเมืองเก่าซิงกอร่า (Cultural
Experience Sigora Old Town)”217

ภาพที่ 47 แสดงเส้นทางกิจกรรม “สัมผัสวัฒนธรรมเมืองเก่าซิงกอร่า (Cultural Experience Sigora
Old Town)” แบบ 1 วัน.....219

ภาพที่ 48 เส้นทางกิจกรรม “สัมผัสวัฒนธรรมเมืองเก่าซิงกอร่า (Sigora Old Town)” แบบ 2 วัน 1
คืน วันที่ 1 เรียนรู้ประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม 221

ภาพที่ 49 เส้นทางกิจกรรม “สัมผัสวัฒนธรรมเมืองเก่าซิงกอร่า (Sigora Old Town)” แบบ 2 วัน 1
คืน วันที่ 2 เรียนรู้วิถีชีวิตและอาหารท้องถิ่น 223

ภาพที่ 50 แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในเมืองเก่าสงขลา 248

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปี 2561 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวโลกมีการเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งองค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (UNWTO) รายงานว่าในช่วง 9 เดือนแรกของปี การท่องเที่ยวระหว่างประเทศมีการเติบโตร้อยละ 5 การเพิ่มขึ้นของการเชื่อมโยงทางการคมนาคมและการสื่อสาร รวมทั้งการขยายตัวของประชากรชนชั้นกลางที่กระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก ส่งผลให้การเดินทางท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ยั่งยืนเรื่อยๆ ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวทั้งที่เดินทางภายในและระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นทุกปี ในขณะเดียวกันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยถือว่าเป็นรายได้หลักของประเทศ ในปี 2562 ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงกรกฎาคม โดยภาพรวมการท่องเที่ยวสร้างรายได้ 1,627,155.86 ล้านบาท ซึ่งเป็นรายได้จากการท่องเที่ยวระหว่างประเทศหรือต่างชาติเดินทางมาเที่ยวประเทศไทยประมาณ 1,119,854.57 ล้านบาท และรายได้จากการท่องเที่ยวภายในประเทศหรือไทยเที่ยวไทย 507,301.29 ล้านบาท และเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปี 2561 พบว่า รายได้รวมจากการท่องเที่ยวขยายตัวร้อยละ 4.98 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562b) ทั้งนี้ จากสถิติดังกล่าว สิ่งหนึ่งที่ทำให้การท่องเที่ยวเกิดการขยายตัวมากขึ้นเป็นผลมาจากแคมเปญ “การท่องเที่ยววิถีไทย” (Discover Thainess) ที่เริ่มมาตั้งแต่ปี 2558

การท่องเที่ยววิถีไทยมีรากฐานมาจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) ก่อนเกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิดการท่องเที่ยวใหม่จากคนกลุ่มหนึ่งในยุโรปและอเมริกาในปี ค.ศ. 1972 การท่องเที่ยวเป็นแบบประเพณีนิยม (Conventional Tourism) ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่เป็นหลัก โดยมุ่งการส่งเสริมการขายบริการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มรายได้ทางเศรษฐกิจ แต่ไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากรท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว จนได้มีการพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) เพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ให้นานที่สุด เกิดผลกระทบต่อคนน้อยที่สุด และยังใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) ที่ได้นำเอาทุนทางวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นทุนทางธรรมชาติ และทุนทางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม และประเพณี มาเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่ต่างสนใจที่จะเรียนรู้วัฒนธรรม มรดกทางประวัติศาสตร์ เยี่ยมชมงานสถาปัตยกรรม และสัมผัสวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในประเทศนั้นๆ ที่แตกต่างจากตนเพื่อเรียนรู้ เข้าใจ และตระหนักถึงคุณค่า สถาปัตยกรรม ศิลปะ ประเพณี เทศกาล วิถีชีวิตของคนในพื้นที่อื่นมากขึ้น (Richards, 2005; นุชนา

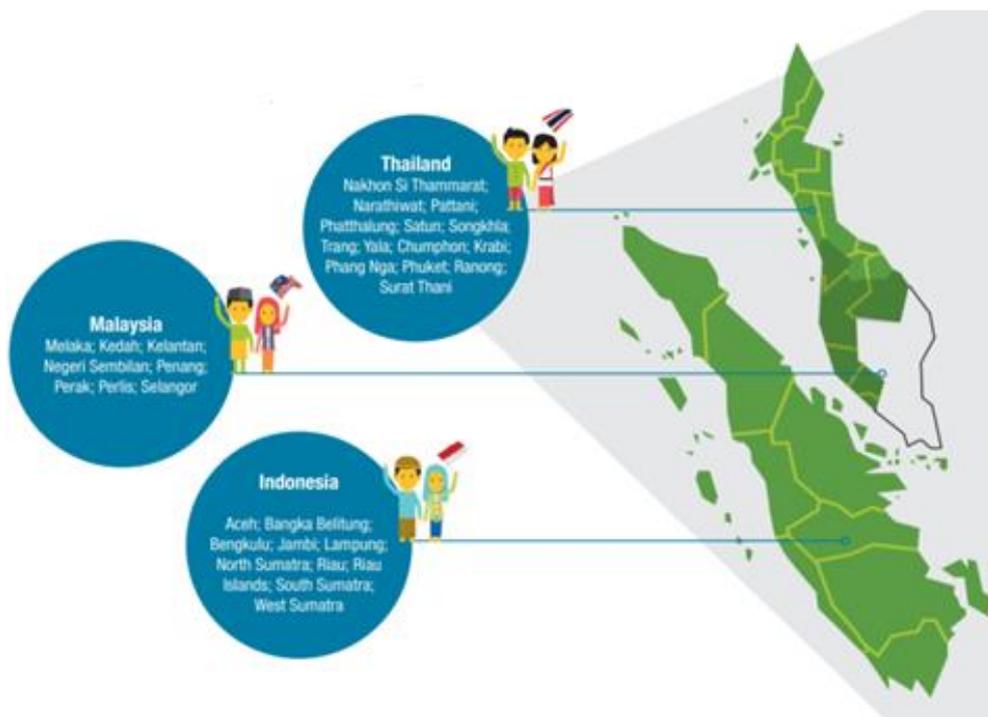
รด รัตนสูงค์ชัย, 2554) จนเป็นประเด็นสำคัญที่ถูกหยิบยกมากล่าวถึงในองค์กรระหว่างประเทศ เช่น องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nation Education, Scientific and Cultural Organization หรือ UNESCO) และองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization หรือ UNWTO)

ในประเทศต่างๆ ที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะเร่งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (สุรีย์ บุญญาบุหงศ์ และคณะ, 2557) เช่นเดียวกับประเทศไทยถือได้ว่ามีทรัพยากรทางวัฒนธรรมมากเป็นอันดับต้นๆ ของภูมิภาคเอเชีย (กรมการท่องเที่ยว, 2558) ไม่ว่าจะเป็นแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม และชุมชนวัฒนธรรม รวมทั้งนโยบายของภาครัฐและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศด้านการท่องเที่ยวในระดับต่างๆ ของไทย ไม่ว่าจะเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาด้านการท่องเที่ยว แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ และยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ล้วนให้ความสำคัญกับคำว่าวัฒนธรรม โดยเฉพาะนโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ที่จัดให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็น 1 ใน 15 สาขาย่อยของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มที่จะได้รับความนิยมมากในอนาคต และเป็นจุดขายสำคัญของประเทศไทยอีกด้วย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2554)

นอกจากนี้ รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสนับสนุนการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวภายในกลุ่มประเทศอาเซียน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียนตามเป้าหมายของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asean Economic Community- AEC) และเป็นการเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียนตามเป้าหมายของประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (Asean Socio-Cultural Community- ASCC) โดยประเทศไทยรับผิดชอบเป็นแกนนำในการพัฒนาด้านสาขาการท่องเที่ยวและโลจิสติกของกลุ่มประชาคมอาเซียน โดยเน้นการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มประชาคมอาเซียนสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวจุดหมายเดียว (Single Tourist Destination) เพื่อเพิ่มโอกาสในการดึงดูดนักท่องเที่ยวมาสู่ออนุภูมิภาคมากขึ้น (สถาบันพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยว, 2554) เช่นเดียวกับกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2558) ที่ต้องการพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยวไทยให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐานสากล เพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นได้ โดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ เพิ่มคุณค่า (Value Added) และมูลค่าสินค้าและบริการท่องเที่ยว กระจายรายได้สู่เกษตรกรและท้องถิ่น โดยยังคงอัตลักษณ์ของชุมชนให้คงอยู่ โดยได้กำหนดพื้นที่ในการพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยวในระยะเร่งด่วน ออกเป็น 8 เขตพัฒนาการท่องเที่ยว 12 เมืองต้องห้ามพลาด และ 8 เขตพื้นที่เมืองชายแดน

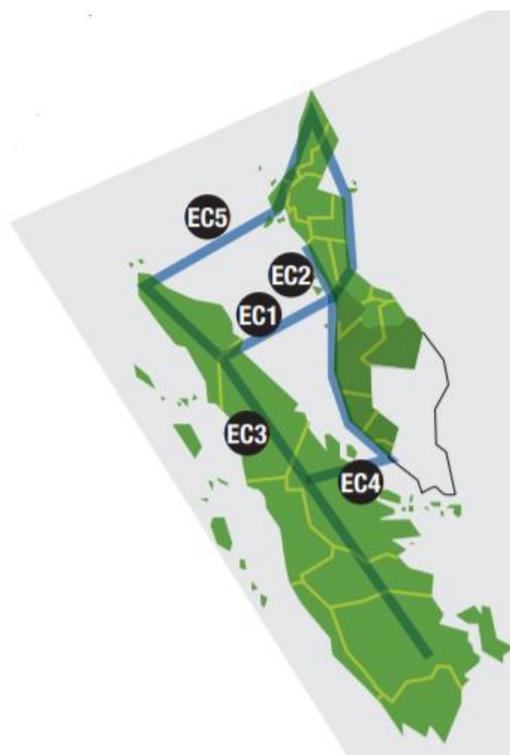
ซึ่งพื้นที่เป้าหมายสำคัญในการพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวยุคใหม่เชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน (ASEAN Connectivity) ได้แก่ เขตพื้นที่เมืองชายแดน ประกอบด้วย 1) จังหวัดตากเชื่อมกับเมืองเมียวดี ประเทศพม่า 2) จังหวัดมุกดาหารเชื่อมกับแขวงสะหวันนะเขตประเทศลาว 3) จังหวัดสระแก้วเชื่อมกับเมืองปอยเปต ประเทศกัมพูชา 4) จังหวัดตราดเชื่อมกับประเทศกัมพูชา 5) จังหวัดสงขลาเชื่อมกับรัฐเคดาห์และรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย 6) จังหวัดเชียงรายเชื่อมต่อกับรัฐฉาน ประเทศพม่าและเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว 7) จังหวัดหนองคายเชื่อมกับเมืองเวียงจันทน์ ประเทศลาว และ 8) จังหวัดสตูลเชื่อมกับรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย

สำหรับโครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ไทย (Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle Development Project : IMT-GT) ที่ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อกลางปี พ.ศ. 2536 เพื่อพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ ซึ่งประกอบด้วยประเทศสมาชิก 3 ประเทศ ได้แก่ 1) ประเทศอินโดนีเซีย ได้แก่ เกาะสุมาตรา 10 จังหวัด ซึ่งใกล้กับมาเลเซีย 2) ประเทศมาเลเซีย ได้แก่ รัฐทางเหนือและตะวันตกของประเทศรวม 8 รัฐ ที่ติดกับไทยและอินโดนีเซีย และ 3) ประเทศไทย ได้แก่ 14 จังหวัดภาคใต้ทั้งหมด ดังแสดงในภาพที่ 1 โดยวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เสริมสร้างความเชื่อมโยงทั้งภายในกลุ่มและภายในหรือนอกอาเซียน และลดความเหลื่อมล้ำ โดยกำหนดวิสัยทัศน์ 2036 (IMT-GT Vision 2036) ร่วมกัน ว่า IMT-GT จะเป็นอนุภูมิภาคที่มีการบูรณาการ มีนวัตกรรม การลดความเหลื่อมล้ำ และมีความยั่งยืนภายใน ปี ค.ศ. 2036 (พ.ศ. 2579) IMT-GT มุ่งเน้น 3 สาขาหลัก คือ 1) เกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร 2) ท่องเที่ยว และ 3) ผลิตภัณฑ์ฮาลาล โดยมีสาขาสับสนับสนุน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการลงทุน 2) การเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีการสื่อสาร 3) สิ่งแวดล้อม และ 4) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การศึกษาและวัฒนธรรม โดยส่งเสริมการใช้ทรัพยากรทางเศรษฐกิจร่วมกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการผลิต การลงทุน ถ่ายทอดเทคโนโลยีและการเชื่อมโยงด้านโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อลดต้นทุนการขนส่งของแต่ละประเทศ รวมทั้งเพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ (สำนักงานฝ่ายเลขานุการกรอบการประชุมระดับมุขมนตรีและผู้ว่าราชการจังหวัด, 2562)

ภาพที่ 1 แผนที่ประเทศในกลุ่มสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ ไทย มาเลเซียและอินโดนีเซีย
ที่มา: Center For Indonesia Malaysia Thailand (2020)

โดยระเบียงเศรษฐกิจที่ไทยมีส่วนเกี่ยวข้องมากที่สุดประกอบด้วย 3 ระเบียงจาก 5 ระเบียงเศรษฐกิจ คือ 1) ระเบียงเศรษฐกิจ สงขลา-ปีนัง-เมดาน (Songkhla-Penang-Medan Economic Corridor: EC1) 2) ระเบียงเศรษฐกิจ ตรัง - สตูล - เปอรูลิส - ปินัง - พอร์ตกลัง - มะละกา (Trang-Satun-Peris-Penang-Portklang-Malaka Economic Corridor: EC2) และ 3) ระเบียงเศรษฐกิจ ระนอง-ภูเก็ต-อาเจะห์ (Ranong-Phuket-Aceh Economic Corridor: EC5) ซึ่งมีสาขาการท่องเที่ยวเป็น 1 ใน 7 สาขาที่มีความร่วมมือหลักต่อกัน (Center For Indonesia Malaysia Thailand, 2020) ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แผนที่กลุ่มระเบียบเศรษฐกิจ IMT-GT
ที่มา: Centre for IMT-GT Subregional Cooperation (2017)

ทั้งนี้ภายใต้ โครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ไทย (IMT-GT) ได้มีการวางบทบาทเมืองสงขลา และภูเก็ต ในฐานะเป็นจังหวัดนำร่องในการยกระดับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ภายใต้กรอบความร่วมมือสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ (IMG-GT) ภายใต้ยุทธศาสตร์ Old Town Tourism เพื่อสร้างความตระหนักในคุณค่าความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของเมืองที่อาศัยอยู่ กระตุ้นให้ทุกภาคส่วนร่วมกันรักษา และฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยว แบ่งปันประสบการณ์และสร้างความร่วมมือ 6 เมืองเก่าใน 3 ประเทศ โดยประเทศไทย ได้แก่ เมืองสงขลา และเมืองภูเก็ต ประเทศอินโดนีเซีย ได้แก่ เมืองปาเลมบัง และเมืองโกตา ซาวาลุนโต และประเทศมาเลเซีย ได้แก่ เมืองมะละกาและเมืองจอร์จทาวน์ (สำนักงานฝ่ายเลขานุการกรอบการประชุมระดับมุขมนตรีและผู้ว่าราชการจังหวัด, 2560) ดังนั้น จากนโยบายระเบียบเศรษฐกิจสงขลา-ปีนัง-เมดาน และยุทธศาสตร์ Old town Tourism ของกรอบความร่วมมือสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ (IMG-GT) เมืองเก่าสงขลาจึงเหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงประสบการณ์กับเมืองจอร์จทาวน์ ในรัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย เพื่อยกระดับเมืองเก่าสงขลาไปสู่การเป็นเมืองมรดกแห่งภูมิภาคอาเซียน และเมืองมรดกโลกร่วมกับเมืองเก่าจอร์จทาวน์ และเมืองเก่าอื่นๆ ในภูมิภาคนี้

นอกจากนี้ ในยุคอิทธิพลของเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีผลต่อพฤติกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชนชั้นกลาง (middle-class travelers) ที่เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ ทำให้พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงลักษณะการเดินทางที่ให้ความสำคัญกับการแสวงหาประสบการณ์ที่มากกว่าการท่องเที่ยวรูปแบบเดิมๆ ทั่วไป โดยจะใช้ระยะเวลาสั้นลงในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวและเดินทางท่องเที่ยวบ่อยขึ้น (Inversini & Buhalis, 2009) รวมทั้งให้ความสำคัญกับการเดินทางท่องเที่ยวที่เป็นประสบการณ์ “ครั้งเดียวในชีวิต” โดยในระหว่างการเดินทางจะเปลี่ยนจากแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งไปยังอีกแหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มองหาประสบการณ์ระยะสั้น ต้องการรวมจุดหมายปลายทางหลายแห่งในการเดินทางเพียงครั้งเดียวเพื่อเพิ่มประสบการณ์ที่น่าจดจำในช่วงเวลาสั้นๆ (Kozak & Baloglu, 2010) ส่งผลให้ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีพรมแดนติดกันพยายามแสวงหาวิธีการร่วมมือกันข้ามพรมแดน (cross-border collaboration) เพื่อนำผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวมาจัดกลุ่มเป็นแบบแพ็คเกจเดียว (Single Package) แล้วนำเสนอขายการท่องเที่ยวแบบเชื่อมโยงระหว่างประเทศ (Blasco, Guia, & Prats, 2014) สำหรับข้อดีของการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวระหว่างสองประเทศที่มีพรมแดนติดกันมีหลายประการ ได้แก่ การดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งจากต่างประเทศและภายในประเทศให้เดินทางจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง การสร้างความสะดวกสบายให้นักท่องเที่ยวในการเดินทางไปยังจุดหมายปลายทางหลายแห่ง การอำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกิจที่สำคัญๆ การจ้างแรงงานข้ามพรมแดน และการสนับสนุนเศรษฐกิจของ 2 ประเทศ ตัวอย่างเช่น ผลการวิจัยที่ยืนยันว่าผู้เข้าชมที่มีระยะเวลาการเข้าพักสั้นกว่ามีแนวโน้มที่จะใช้จ่ายต่อคนต่อวันต่อวันมากกว่าผู้ที่อยู่นานกว่า (Alegre, Mateo, & Pou, 2011) รวมทั้งจากความร่วมมือดังกล่าวอาจช่วยเสริมสร้างระดับของสันติภาพไม่เพียงแต่ระหว่างผู้ประกอบการท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังรวมถึงระหว่างสองประเทศด้วย (Farmaki, Antoniou, & Christou, 2019) จากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวดังกล่าวหากต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีพรมแดนติดกันเพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน (ASEAN Connectivity) เมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซียจึงเป็นพื้นที่ที่น่าสนใจในการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องด้วยมีอาณาเขตติดต่อกัน รวมไปถึงประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมที่งดงามและมีคุณค่าที่คล้ายกัน ซึ่งจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวของเมืองเก่าสงขลาให้เติบโต เข้มแข็ง โดยใช้ชื่อเสียงการเป็นมรดกโลกของจอร์จทาวน์เป็นใบเบิกทางให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อสามารถแข่งขันในระดับสากลได้ รวมทั้งยังสอดคล้องกับนโยบายการรวมประชาคมอาเซียน ที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เป็นจุดหมายปลายทางเดียวกัน (Single Tourist Destination) กล่าวคือ นักท่องเที่ยวไม่เพียงแค่เดินทางมาท่องเที่ยวประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น แต่ยังท่องเที่ยวเชื่อมโยงไปสู่ประเทศอื่นในภูมิภาคอาเซียนอีกด้วย

จังหวัดสงขลาเป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวเมืองหลักที่มีรายได้รวมจากการท่องเที่ยวสูงสุด 10 อันดับแรกของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2562 ที่ผ่านมา (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562b) เป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ขึ้นชื่อคือ แหลมสมิหลา ซึ่งมีลักษณะทางกายภาพที่สวยงามและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ บริเวณย่านเมืองเก่าที่ตั้งอยู่ภายในบริเวณตำบลบ่อยาง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชญา นุต์ม์ ถาวรโรฤทธิ์ และสิทธิพร ภริมย์รัตน์ (2560) พบว่า คุณค่าความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมที่ได้รับค่าคะแนนสูงสุด คือ ย่านเมืองเก่า ถนนนครนอก ถนนนครใน โดยบริเวณย่านเมืองเก่าสงขลา นี้ ทางสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2554) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้ขับเคลื่อนและพัฒนาเมืองเก่าเป็นพิเศษ เฉพาะพื้นที่ได้ขึ้นทะเบียนย่านเมืองเก่าสงขลาเป็น 1 ใน 31 เมืองเก่าทั่วประเทศไทย โดยเมืองเก่าสงขลาจัดอยู่ในกลุ่มที่ 1 กล่าวคือ เป็นเมืองเก่าที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี มีขนาดใหญ่ในฐานะศูนย์กลางของอาณาจักรในยุคใดยุคหนึ่ง มีหลักฐานของงานศิลปกรรมที่มีลักษณะที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของอาณาจักรนั้นๆ ในอดีต พร้อมกับมีพัฒนาการสืบทอดต่อเนื่องอย่างไม่ขาดสายและยังมีบทบาทอยู่ในสังคมปัจจุบัน เรียกได้ว่าเป็น “เมืองเก่าที่มีพลวัต” มีลักษณะเป็นเมืองศูนย์กลางของรัฐจารีต (Traditional State) นับตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา เป็นเมืองที่ตั้งขึ้นมาจากทำเลที่ตั้งของการเป็นชุมชนการค้าขาย ปัจจุบันยังคงเป็นเมืองที่มีพลวัตทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ไม่ได้ถูกให้ทิ้งร้างไป รวมทั้งหลงเหลือซากโบราณสถานอันเก่าแก่แทรกตัวอยู่ในเมือง เช่น ป้อม ประตูกุเมือง วัดวาอารามทั้งที่เป็นซากโบราณสถานและเป็นวัดเก่าที่ยังมีการบูรณปฏิสังขรณ์สืบเนื่องเรื่อยมา และมีการใช้สอยอยู่จนถึงปัจจุบัน (เกรียงไกร เกิดศิริ, 2562)

จากนโยบายของรัฐที่จัดทำโครงการพัฒนาขีดความสามารถในการอนุรักษ์และพัฒนา ย่านเมืองเก่าให้เป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยว ในปี พ.ศ. 2546 (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554) ทำให้ชุมชนเกิดกระแสการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองเก่าสงขลามากขึ้น โดยในปี พ.ศ.2554 ได้มีการทำโครงการยกร่างแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าสงขลาเพื่อฟื้นฟูอนุรักษ์ย่านเมืองเก่ารวมทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเต็มตัว จนทำให้มีโครงการและกิจกรรมเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากในเมืองเก่าสงขลา ส่งผลให้เมืองเก่าสงขลาเป็นที่พูดถึงและโดดเด่นขึ้นในปัจจุบัน โดยกิจกรรมที่เกิดขึ้นเริ่มทำให้คนชุมชนหันมาตระหนักถึงคุณค่าประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สถาปัตยกรรมของเมือง และในปีพ.ศ. 2560 ได้มีการจัดทำแผนแม่บทบริหารจัดการโครงการปรับปรุงแหล่งโบราณสถานและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เพื่อพัฒนาเมืองสงขลาสู่เมืองมรดกโลกภายใต้แนวคิดอนุรักษ์ตามแนวทางเมืองมรดกโลกเช่นเดียวกับเมืองจอร์จทาวน์ ในรัฐปีนัง ประเทศมาเลเซียที่ได้รับยกย่องให้เป็นเมืองมรดกโลกคู่กันกับเมืองมะละกา เมื่อต้นเดือนกรกฎาคม ปี 2551 เป็นต้นมา

จากรายงานการศึกษาวิจัยศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา พบว่า ศักยภาพด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวในเมืองเก่าสงขลา ที่มีสถาปัตยกรรมเมืองเก่าที่สวยงามทรงคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม และด้านวิถีชีวิตชุมชน จากประเพณีของชุมชนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ สำหรับศักยภาพด้านการจัดการของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา คือ การที่มีองค์กรภาคีเครือข่ายภาคประชาชน และโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ที่เกิดจากชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทหลักต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในพื้นที่ แต่ยังคงขาดการเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียน (สมศักดิ์ ต้นติเศรณี, ทวีศักดิ์ พุฒสุขชี ประมาณ เทพสงเคราะห์ และ แสนศักดิ์ ศิริพานิช, 2560) เช่นเดียวกับ อิศรัญธุ์ รินไธสง และคณะ (2552) ที่ได้ศึกษารูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนเมืองเก่า อำเภอเมืองจังหวัดสงขลา พบว่า ในพื้นที่ชุมชนเมืองเก่ามีศักยภาพที่พร้อมที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นความเป็นเมืองเก่า ความโดดเด่นด้านสถาปัตยกรรม รวมทั้งวัฒนธรรมประเพณีที่สามารถนำมาประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ และควรมีการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเข้ากับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เพื่อทำให้มีความน่าสนใจและดึงดูดตลอดจนมีความคุ้มค่าในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าหลายประเทศพยายามที่จะส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเนื่องจากการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ยกกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน จนอาจจะทำให้เกิดการเติบโตของเมืองและส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่นหลักของอัตลักษณ์พื้นที่เมืองย่านประวัติศาสตร์เป็นจำนวนมาก รวมถึงการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและโลกความเป็นจริงของคนที่อยู่ตั่งนั้น หากไม่มีการจัดการการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นนี้ จะลดทอนสำนึกของถิ่นที่ (Sense of Place) รวมทั้งอัตลักษณ์ของชุมชนลงได้ (เกรียงไกร เกิดศิริ, 2559) เช่นเดียวกับเมืองเก่าสงขลาการก้าวเข้าสู่ความเป็นเมืองสมัยใหม่ในช่วงระยะเวลา 40 ปีที่ผ่านมาทำให้เมืองเก่าสงขลาเกิดการปรับรูปแบบวิถีชีวิตของคนในชุมชน เช่น การที่ลูกหลานส่วนใหญ่ย้ายถิ่นฐานเข้าตัวเมืองเพื่อหางานทำ เหลือเพียงคนรุ่นเก่าเป็นส่วนใหญ่ที่ยังอยู่ดูแลความเป็นชุมชนดั้งเดิม อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมดั้งเดิมยังคงสืบทอดมาพร้อมกับการใช้ชีวิตที่ดำเนินไปอย่างช้าๆ จนกระทั่งเมื่อภาครัฐและเอกชนในจังหวัดสงขลาพยายามผลักดันให้เมืองเก่าสงขลาได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นเมืองมรดกโลก (ภาคีคนรักเมืองสงขลา, ม.ป.ป.) ได้ส่งผลกระทบต่อขยายตัวทางอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สร้างแนวโน้มการพัฒนาตัวพื้นที่และอาคารเพื่อรองรับความต้องการจากกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกภูมิภาค ทำให้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบอาคารใช้สอยจากที่พักอาศัยเป็นลักษณะกิจการร้านค้า ร้านอาหารหรือโรงแรมมากขึ้นจากนักลงทุนภายนอกพื้นที่ ดั่งนั้นในการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์นั้น จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าอย่างยั่งยืนควบคู่กัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่

เกิดขึ้นใหม่โดยไม่ลดทอนคุณค่ามิติต่างๆ ของมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้และมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ภายในเมืองเก่าสงขลา

จากปรากฏการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย ที่มีลักษณะของบริบทเชิงวัฒนธรรมเหมือนกัน เพื่อค้นหาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเปรียบเทียบทางวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย แล้วนำข้อค้นพบมาพัฒนารูปแบบประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองสงขลาที่มีร่วมกับเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย รวมทั้งการหาแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย

คำถามการวิจัย

1. สถานการณ์ปัจจุบันและศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ เป็นอย่างไร
2. รูปแบบประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร
3. แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืนควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบและกิจกรรมประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์
3. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา และการวิเคราะห์ TOWS Matrix Analysis
4. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน

ขอบเขตของการวิจัย

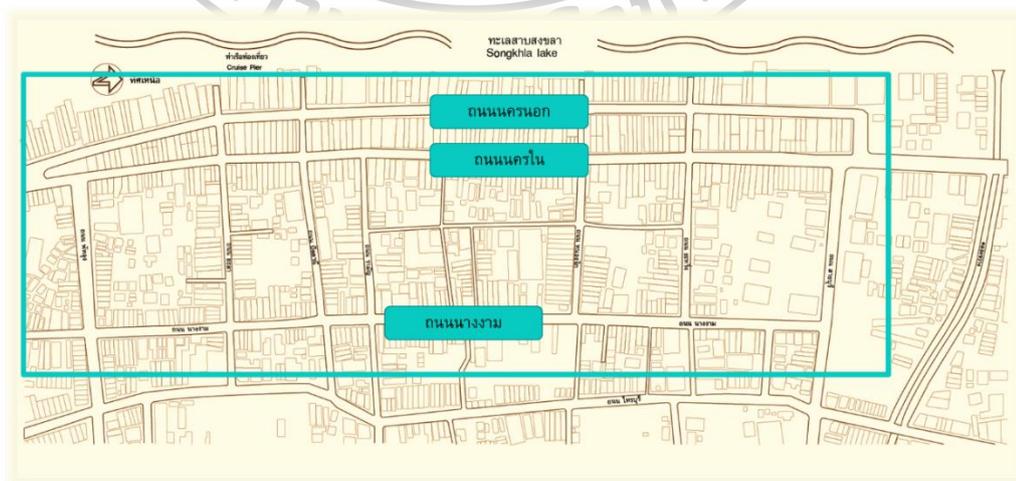
การศึกษาแนวทางการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลในการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ผู้วิจัยค้นคว้าทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย การสังเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับกฎบัตรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับเส้นทางสายวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. ขอบเขตด้านเวลาและพื้นที่ในการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปอย่างถูกต้องครบถ้วน ผู้วิจัยทำการศึกษาคอบคลุมพื้นที่ย่านเมืองเก่าในตัวอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยเฉพาะบริเวณถนน ถนนนครนอก ถนนนครใน และถนนนางงาม ดังแสดงในภาพที่ 3 เนื่องจากจังหวัดสงขลาเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวระดับเมืองหลัก เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภาคใต้ตอนล่างที่มีชายแดนติดต่อกับประเทศมาเลเซีย และอยู่ระหว่างการผลักดันให้เป็นเมืองมรดกโลกเช่นเดียวกับเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย โดยผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2560 ถึง พฤษภาคม พ.ศ. 2563 เป็นระยะเวลา 3 ปี

ภาพที่ 3 ผังบริเวณพื้นที่ย่านเมืองเก่าสงขลา

ที่มา: ดัดแปลงจากเทศบาลนครสงขลา (ม.ป.ป.)

3. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แนวกรณีศึกษา (Case Study Approach) เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และวิธีการสำรวจ (Survey Method) ร่วมด้วย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน นักวิชาการ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และภาคประชาชน ในพื้นที่ท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลา สำหรับข้อมูลด้านศักยภาพของเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซียนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารที่สามารถหาได้จากฐานข้อมูลที่เผยแพร่ งานวิจัย ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ทั้งภายในและต่างประเทศ เอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น Penang Heritage Trust, George Town World Heritage Incorporated, UNESCO, ICOMOS เป็นต้น รวมทั้งข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ

4. ขอบเขตด้านการตรวจสอบข้อมูล

เพื่อความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulations) (Cohen, Manion, & Morrison, 2013) โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.1 การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บข้อมูล (Method Triangulation) เป็นการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้มาจากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีการที่แตกต่างกัน แล้วนำมาพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้สอดคล้องกันหรือไม่ โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกควบคู่กับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างสนทนากัน พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

4.2 การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ จะเน้นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่างๆ ว่ามีความเหมือนกันหรือไม่ โดยตรวจสอบแหล่งที่มา 3 แหล่ง ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคลที่ถูกอ้างอิง หากทุกแหล่งข้อมูลพบว่าได้ข้อค้นพบมาเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 17 คน ด้วยการสัมภาษณ์ในเรื่องเดียวกัน โดยผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละท่านอยู่ตามสถานที่ต่างๆ ที่อยู่ในองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ ด้านแหล่งข้อมูลทั้งตัวบุคคลและสถานที่

4.3 การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) เป็นการใช้มุมมองของทฤษฎีที่แตกต่างกัน มาพิจารณาตีความข้อมูลชุดเดียวกัน โดยผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้มากกว่า 1 ทฤษฎี ดังปรากฏในบทที่ 2 ในส่วนของวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ศักยภาพ

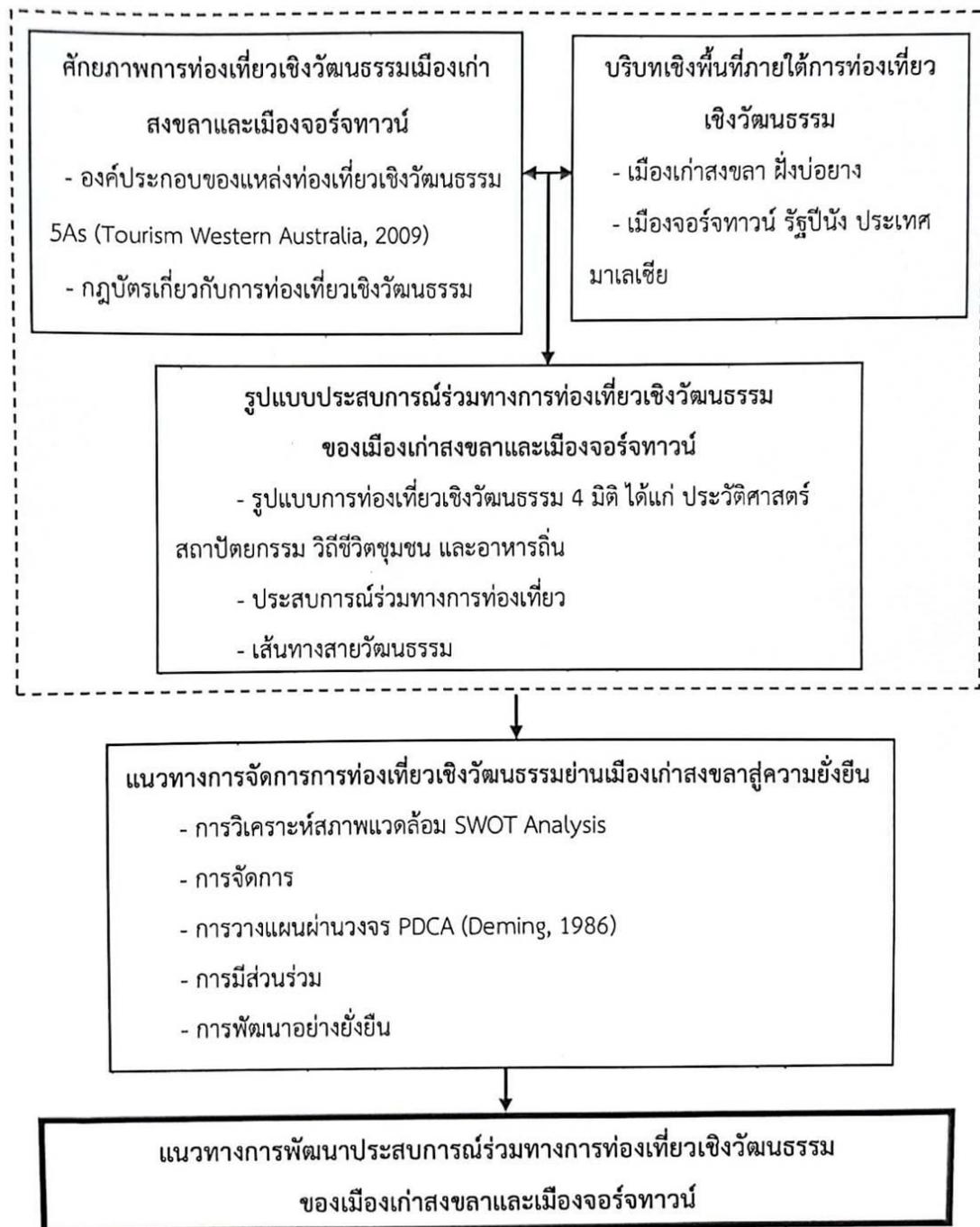
แหล่งท่องเที่ยว กฎบัตรไทยว่าด้วยการบริหารจัดการแหล่งมรดกวัฒนธรรมและการจัดเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อนำข้อมูลมาตีความ แล้วสรุปรวบรวมแนวคิดที่มีความคล้ายคลึงกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบริบทแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับกฎบัตรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT แนวคิดการมีส่วนร่วม และแนวคิดการจัดการอย่างยั่งยืน เพื่อสร้างกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย โดยสังเคราะห์ข้อมูลได้ตัวแปรที่ใช้สร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย 4 ตัว คือ

1. บริบทพื้นที่ภายใต้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย ย่านเมืองเก่าสงขลา ฝั่งบ่อยาง และเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย
2. ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลาและรัฐปีนัง ประกอบด้วย องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 5As (Tourism Western Australia, 2009) และกฎบัตรเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
3. ประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4 มิติ ได้แก่ ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม วิถีชีวิต และอาหาร ประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยว และเส้นทางสายวัฒนธรรม (Cultural Route)
4. แนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT การจัดการ การวางแผนผ่านวงจร PDCA (Deming, 1986) การมีส่วนร่วม และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

โดยนำเสนอเป็นแผนภาพ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

ผลการวิจัยจากการศึกษาแนวทางการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

1. ผลการศึกษานี้ช่วยให้ทราบถึงศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและจอร์จทาวน์ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและเอกชน สามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายรวมทั้งกลยุทธ์ด้านการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนา ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งทำให้คนในท้องถิ่นเล็งเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตนเอง

2. ผลการศึกษานี้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงในกลุ่มประเทศอาเซียนให้มีความยั่งยืน ทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพต่อประชาคมโลก ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและเอกชน สามารถนำไปใช้ในการประชาสัมพันธ์เพื่อเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลาต่อไป

3. ผลการศึกษานี้ช่วยให้ทราบข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งคนในท้องถิ่น สามารถนำข้อมูลไปปรับใช้ในการพัฒนาพื้นที่และการใช้มรดกวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคตต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Tourism) หมายถึง รูปแบบการท่องเที่ยวที่แสดงถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งที่สามารถจับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ภายในเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ เพื่อมานำเสนอเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว โดยแบ่งเป็น 4 มิติ ได้แก่

1. มิติทางประวัติศาสตร์ หมายถึง เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่สร้างความผูกพันทางจิตใจให้กับนักท่องเที่ยวได้ชื่นชมและเรียนรู้ต่อแหล่งท่องเที่ยวที่ได้ไปเยือน ภายในเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์

2. มิติทางสถาปัตยกรรม หมายถึง สถาปัตยกรรมที่มีความงดงามทางศิลปวัฒนธรรมที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว โดยรูปแบบสถาปัตยกรรมได้รับอิทธิพลจากการทำการค้าและความเชื่อของผู้คนในเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ผสมผสานความเป็นพหุวัฒนธรรมของชาวตะวันตกและชาวตะวันออกเข้าไว้ด้วยกัน

3. มิติทางวิถีชีวิตชุมชน หมายถึง วิถีชีวิตของคนภายในเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ซึ่งเป็นสังคมแบบพหุวัฒนธรรมที่มีผู้คนต่างมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ และวิถีชีวิต

โดยย่านเมืองเก่าสงขลาประกอบด้วย ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ร่วมกัน เช่นเดียวกับเมืองจอร์จทาวน์ประกอบด้วยชาวมาเลย์ ชาวมาเลย์เชื้อสายจีน และชาวมาเลย์เชื้อสายอินเดียที่อาศัยอยู่ร่วมกัน

4. มิติด้านอาหาร หมายถึง รายการอาหารการกินของผู้คนในเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ที่สะท้อนวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อของคนในชุมชนจากรุ่นสู่รุ่นนับว่าเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชมเยือน ในเขตเมืองเก่าสงขลาและป็นังซึ่งเป็นรายการอาหารที่มีความผสมผสานวัฒนธรรมที่หลากหลาย

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการพัฒนา ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงจนดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในบริเวณย่านเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย โดยพิจารณาถึงองค์ประกอบหลัก 6 ประการ (Tourism Western Australia, 2009)

1. สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attractions) หมายถึง มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ได้แก่ รูปแบบสถาปัตยกรรม อาคารแถว และบ้านเรือนที่มีรูปแบบผสมผสานจากบริบทของสังคมที่หลากหลาย และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ต่างๆที่ถ่ายทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันภายในย่านเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์

2. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities) หมายถึง ความสะดวกในการเข้าถึงสถานที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว สภาพเส้นทางสัญจรทางการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวสะดวกสบาย และสภาพภูมิประเทศของที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวสามารถเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ได้หลากหลายของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์

3. ที่พักแรม (Accommodation) หมายถึง สถานที่สำหรับนักท่องเที่ยวภายในเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ที่ต้องการนอนค้างคืนในแหล่งท่องเที่ยวอย่างน้อย 1 คืน

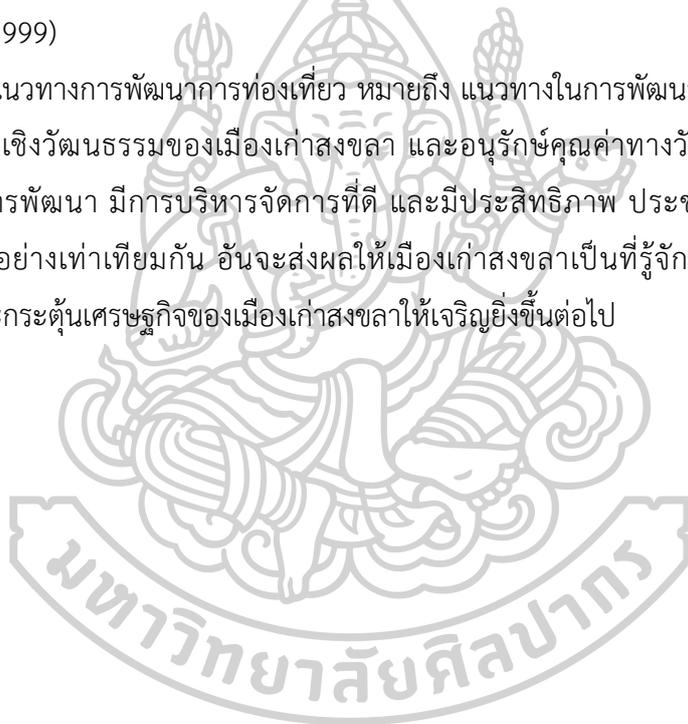
4. ด้านกิจกรรม (Activities) หมายถึง กระบวนการที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้ มีประสบการณ์ร่วมและตระหนักคุณค่าในวัฒนธรรมของชุมชนภายในเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ซึ่งครอบคลุมถึงวิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม และอาหาร

5. สิ่งอำนวยความสะดวกในการเที่ยวชม (Amenities) หมายถึง การบริการด้านต่างๆ ให้กับนักท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวภายในเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ได้แก่ โครงสร้างขั้นพื้นฐาน การจัดเส้นทางเดินชมแหล่งท่องเที่ยว การจัดตั้งศูนย์บริการให้ข้อมูลการท่องเที่ยว ป้ายบอกภายในแหล่งท่องเที่ยว ห้องน้ำ ที่จอดรถ ความปลอดภัย และบุคลากรทางการท่องเที่ยว เป็นต้น

6. การมีส่วนร่วม (Participation) ประกอบด้วย (1) การมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation) ในการร่วมวางแผนและบริหารจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ และ (2) การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภายใน/นอก ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์

ประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวที่เคยไปท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ในลักษณะของการรู้สึกเปรียบเทียบประสบการณ์ท่องเที่ยวที่เคยสัมผัสผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ซึ่งความรู้สึกดังกล่าวจะช่วยสร้างส่วนเติมเต็ม และความเชื่อมโยงในเส้นทางการท่องเที่ยวให้สมบูรณ์มากขึ้น (Pine & Gilmore, 1999)

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว หมายถึง แนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา และอนุรักษ์คุณค่าทางวัฒนธรรม เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวมีการพัฒนา มีการบริหารจัดการที่ดี และมีประสิทธิภาพ ประชาชนทุกภาคส่วนได้รับผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน อันจะส่งผลให้เมืองเก่าสงขลาเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางและกระตุ้นเศรษฐกิจของเมืองเก่าสงขลาให้เจริญยิ่งขึ้นต่อไป

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์” ผู้วิจัยทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสังเคราะห์ข้อมูลขึ้นเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. ประวัติศาสตร์เมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์
2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
3. แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
4. แนวคิดเกี่ยวกับกฎบัตรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
5. แนวคิดเกี่ยวกับเส้นทางสายวัฒนธรรม (Cultural route)
6. แนวคิดเกี่ยวกับประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว
7. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ
8. แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT
9. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
10. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ประวัติศาสตร์เมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์

1. เมืองเก่าสงขลา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในบริบทของแหล่งท่องเที่ยว 2 แห่ง ได้แก่ เมืองเก่าสงขลา และเมืองจอร์จทาวน์ มีความจำเป็นต้องทำความเข้าใจประวัติศาสตร์ความเป็นมาเชิงลึกของทั้ง 2 พื้นที่ เพื่อสร้างความเข้าใจในความสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจะมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับงานวิจัย ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอเนื้อหาตามลำดับ ดังนี้

1.1 สภาพทางกายภาพทั่วไปของจังหวัดสงขลา

ที่ตั้งและอาณาเขต จังหวัดสงขลาตั้งอยู่ฝั่งตะวันออกของภาคใต้ตอนล่างระหว่างละติจูดที่ 617-756 เหนือ ลองจิจูด 100 01-101 06 ตะวันออก สูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 4 เมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ตามเส้นทางรถไฟ 947 กิโลเมตร และทางหลวงแผ่นดิน 950 กิโลเมตร มีขนาดพื้นที่ 7,393.889 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 4,853,249 ไร่ มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 27 ของประเทศ และใหญ่เป็นอันดับที่ 3 ของภาคใต้รองจากจังหวัดสุราษฎร์ธานีและจังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสงขลามีอาณาเขตติดต่อกับ จังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

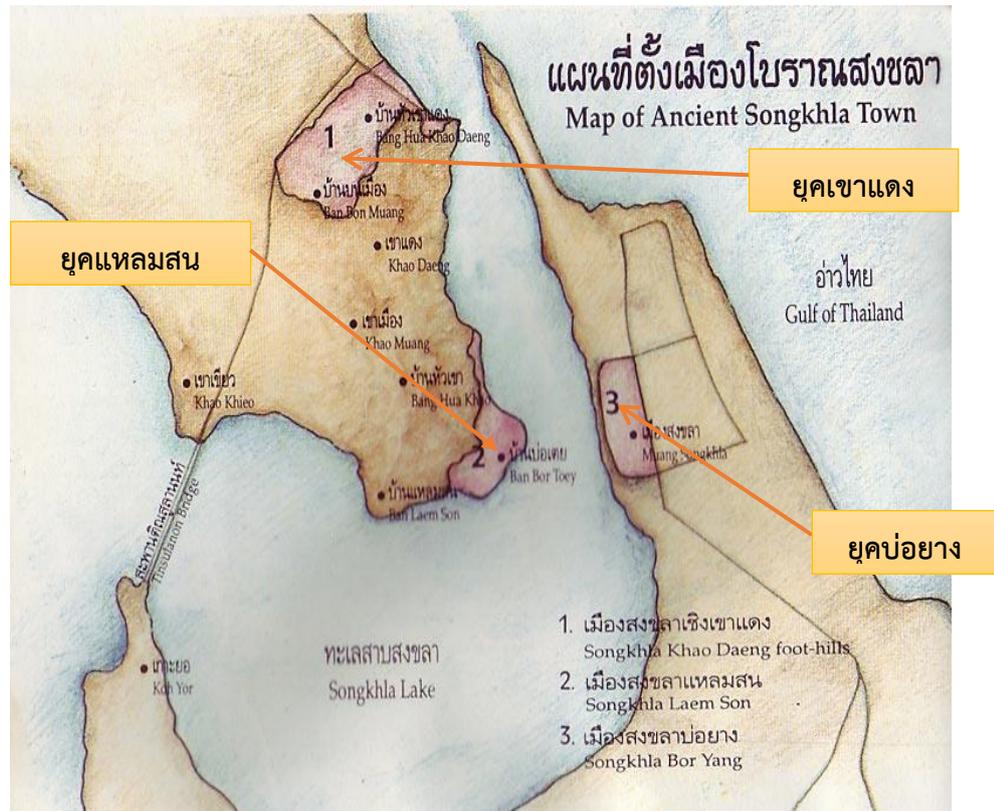
ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอ่าวไทย
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี รัฐเคดาห์ และรัฐเปอรลิสของประเทศมาเลเซีย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดพัทลุง และจังหวัดสตูล

สภาพภูมิประเทศ จังหวัดสงขลามีพื้นที่ทางทิศเหนือส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ทางทิศตะวันออกเป็นที่ราบริมทะเล ทิศใต้และทิศตะวันตกเป็นภูเขาและที่ราบสูง มีป่าและภูเขาสูงค่อยๆ เทลาดไปทางทะเลสาบสงขลา

สภาพภูมิอากาศ จังหวัดสงขลาตั้งอยู่ในเขตอิทธิพลของลมมรสุมเมืองร้อน มีลมมรสุมพัดผ่านประจำทุกปีคือ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงกลางเดือนมกราคม และลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม จากอิทธิพลของลมมรสุมดังกล่าว ส่งผลให้มี ฤดูกาลเพียง 2 ฤดู คือ 1) ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนกรกฎาคม ซึ่งจะเป็นช่วงที่ว่างของลมมรสุมจะเริ่มตั้งแต่หลัง จากหมดมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือแล้ว อากาศจะเริ่มร้อนและอากาศจะมีอุณหภูมิสูงสุดใน เดือนเมษายน แต่อากาศจะไม่ร้อนมากนักเนื่องจากตั้งอยู่ใกล้ทะเล และ 2) ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนสิงหาคมถึงเดือนมกราคม จังหวัดสงขลาจะมีฝนตกทั้งในช่วงลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ แต่ในช่วงลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ จะมีฝนตกชุกมากกว่า เนื่องจากพัดผ่านอ่าวไทย ส่วนมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ จะถูกเทือกเขาบรรทัดปิดกั้นทำให้ฝนตกน้อยลง

1.2 ประวัติศาสตร์เมืองสงขลา

เมืองเก่าสงขลาเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมสืบสานมาอย่างยาวนาน มีอายุเก่าแก่กว่า 400 ปี ในอดีตเมืองสงขลาเป็นเมืองท่าที่สำคัญมากทางภาคใต้ฝั่งตะวันออกของประเทศไทย เป็นเมืองท่าที่สำคัญในการติดต่อค้าขายกับชาวอินเดีย จีน อาหรับ ฮอลันดา อังกฤษ ฝรั่งเศส ชาว และมลายู เนื่องจากสภาพทางภูมิศาสตร์ของเมืองที่มีทะเลขนาน 2 ข้าง คือทะเลสาบสงขลาทางทิศตะวันตกและทะเลอ่าวไทยทางทิศตะวันออก จึงเป็นที่รวบรวมและแลกเปลี่ยนการค้าขายสินค้าระหว่างเมืองและประเทศต่างๆ จนทำให้มีพ่อค้าคนจากหลากหลายประเทศเข้ามาค้าขายและตั้งถิ่นฐานเป็นจำนวนมาก จนเกิดการผสมผสานกันของ 3 วัฒนธรรม คือ ไทย จีน และมุสลิม โดยเมืองสงขลาสามารถแบ่งออกเป็น 3 ยุค (พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสงขลา, 2558; รั้งสิรัตน์ปรการ, 2560; สมศักดิ์ ต้นติเศรณี, 2560; สุภัทร สถคนธาภิรมย์ ณ พัทลุง, 2535) ดังปรากฏตามภาพที่ 5 ดังนี้

ภาพที่ 5 แผนที่การตั้งถิ่นฐานของเมืองสงขลาทั้ง 3 ยุค: ยุคเขาแดง ยุคแหลมสน และยุคบ่อยาง
ที่มา: แผนที่ตั้งเมืองโบราณสงขลา (2556)

1.2.1 เมืองสงขลายุคเขาแดง ประมาณพุทธศตวรรษที่ 22 ถึงปลายพุทธศตวรรษที่

23

เมืองสงขลายุคเขาแดงหรือยุคซิงกอร่า (Singora) ตั้งอยู่แถบบริเวณริมฝั่งหัวเขาแดงปากทะเลสาบสงขลา อยู่ภายใต้การปกครองของเจ้าเมืองชาวมุสลิมมีชื่อว่า “ดาโต๊ะ โมกุล” ตามหลักฐานบันทึกของบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษ แต่ในพงศาวดารเมืองสงขลาฉบับพระยาวิเชียรคีรี (ชม) เรียกเจ้าเมืองสงขลาว่า “สุลต่าน สุลมาน” เคยปกครองเมืองสาเลย์ ที่เป็นเมืองลูกของจากรัตนาบเนาะชัว เจ้าเมืองท่านได้อพยพครอบครัวและบริวารหนีภัยการล่าเมืองขึ้น ลงเรือสำเภามาขึ้นฝั่งที่บริเวณบ้านหัวเขาแดง แขวงเมืองสงขลา และเมื่อเจอทำเลที่เหมาะสมจึงได้นำบริวารขึ้นบกจากนั้นจึงช่วยกันสร้างบ้านแปลงเมืองประมาณกลางพุทธศตวรรษที่ 22 โดยได้ตั้งเมืองสงขลาบริเวณบริเวณหัวเขาแดง เขาค่ายม่วงและเขาน้อย น่าจะอยู่ระหว่างปี พ.ศ.2153 – 2154 ในสมัยพระเอกาทศรถ หลังจากนั้นได้ดัดแปลงบริเวณปากทางเข้าทะเลสาบสงขลาให้เป็นท่าจอดเรือขนาดใหญ่ที่สามารถรับเรือสำเภาและเรือกำปั่นที่ประกอบธุรกิจการค้าทางทะเลแวะเข้าจอดเทียบท่าได้ จนเมือง

หัวเขาแดงในสมัยนั้นกลายเป็นเมืองท่าเรือระหว่างประเทศ กิตติศัพท์นี้กล่าวขานไปจนถึงกรุงศรีอยุธยา ด้วยเหตุนี้สมเด็จพระเอกาทศรถ จึงได้มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งให้ดาโต๊ะ โมกุลเป็นข้าหลวงใหญ่ของพระเจ้ากรุงสยาม ประจำเมืองพัทลุงอยู่ที่หัวเขาแดง แขวงเมืองสงขลา

ในระยะแรกของการตั้งเมืองสงขลา เจ้าเมืองดาโต๊ะ โมกุลได้ยอมรับการตกเป็นเมืองที่อยู่ภายใต้การปกครองของกรุงศรีอยุธยา ในระยะนี้เจ้าเมืองสงขลาได้กำหนดทิศทางของการพัฒนาเมืองสงขลาฝั่งหัวเขาแดงเป็นลักษณะเมืองท่า ทำกิจการในการแลกเปลี่ยนสินค้าในระดับนานาชาติ โดยเมืองท่านี้ได้ทำการค้าขายกับ ฮอลันดา โปรตุเกส อังกฤษ จีน อินเดียและฝรั่งเศส หลังจากปี พ.ศ. 2185 เจ้าเมืองดาโต๊ะ โมกุลได้ตั้งต้นเป็นเอกราช สถาปนาตนเองเป็นเจ้าเมืองสงขลา และได้ดำเนินการค้ากับ ฮอลันดา อังกฤษ และประเทศอื่นๆ โดยตรงไม่ผ่านการส่งอากรสู่อยุธยา ทำให้พระเจ้าปราสาททองของอยุธยาในขณะนั้นต้องส่งกองทัพมาปราบหลายครั้งตลอดรัชกาลของพระองค์ แต่ไม่สำเร็จเนื่องจากสงขลาแห่งนี้ได้ตั้งเมืองอยู่ในชัยภูมิที่ดี และมีการก่อสร้างกำแพงเมือง คันคูตลอดจนป้อมปืนใหญ่ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันเมืองทั้งทางน้ำและทางบกมากกว่า 20 ป้อม

ต่อมาในปี พ.ศ.2223 สมัยสมเด็จพระนารายณ์ แห่งกรุงศรีอยุธยา ขณะนั้นเมืองสงขลาฝั่งหัวเขาแดงที่ปกครองโดยเจ้าเมืองสุลต่านมูสตาฟา บุตรสุลต่านสุไลมาน ได้ถูกกองทัพตีแตกทั้งทางบกและทางทะเล สมเด็จพระนารายณ์มหาราชมีพระบรมราชโองการให้ยุบเลิกเมืองสุลต่านที่หัวเขาแดง แล้วกวาดต้อนกองกำลังและบริวารทั้งหมดออกจากพื้นที่ แล้วลงเรืออพยพแบ่งเป็นสองพวกคือ คนที่มีอยู่ 60 ปีขึ้นไปให้อพยพไปตั้งหลักแหล่งใหม่ที่หมู่บ้านสงขลา เมืองไชยา ปัจจุบันคือพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยคนหนุ่มคนสาว รวมทั้งลูกเจ้าเมืองทั้ง 3 ของสุลต่านสุไลมาน ให้อพยพเข้าไปอยู่ในกรุงศรีอยุธยา ส่วนชาวเมืองส่วนหนึ่งได้ย้ายจากเมืองสงขลาหัวเขาแดงที่ถูกทำลายอย่างราบคาบในปี พ.ศ.2223 ไปตั้งชุมชนใหม่ทางปลายสุดของคาบสมุทรสทิงพระ ซึ่งอยู่ทางใต้ของเมืองสงขลาหัวเขาแดงบริเวณบ้านแหลมสน จึงเรียกเมืองสงขลาใหม่นี้ว่า “เมืองสงขลาฝั่งแหลมสน”

1.2.2 เมืองสงขลายุคแหลมสน ตั้งแต่พ.ศ. 2223 ถึง 2313

เมืองสงขลายุคแหลมสนหรืออำเภอสทิงพระในปัจจุบัน ในยุคนี้สงขลาเป็นหัวเมืองขึ้นของพัทลุงและนครศรีธรรมราช เมืองสงขลาในยุคนี้มีเจ้าเมืองปกครอง 4 คน มีทั้งคนไทยพื้นถิ่นและคนจีน ในการปกครองเมืองสงขลาช่วงเวลานี้นับเป็นช่วงเวลาของการทำหน้าที่ปกป้องอาณาเขตและรับใช้ราชการปกครองแทนเมืองหลวง ซึ่งตรงกับกรุงรัตนโกสินทร์ ปกครองโดยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ปัญหาหลักของการปกครองสงขลา คือ การส่งกำลังไปร่วมกำกับและควบคุมหัวเมืองแขกต่างๆ ให้อยู่ในความสงบ โดยมีเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการรบหลายครั้ง ทำให้เจ้าเมืองสงขลาในรุ่นต่างๆ ได้มีโอกาสแสดงความสามารถและความภักดีทางการรบ ในยุคนี้มีเมืองปัตตานีได้ถูกแยกเป็น 7 หัวเมืองย่อยและได้มาอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของเมืองสงขลาอีกด้วย และเมืองสุดท้ายที่เข้ามาอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของเมืองสงขลา คือ เมืองสตูล

ในช่วงปี พ.ศ.2379 ตรงกับสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 และตรงกับเจ้าพระยาวิเชียรคีรี (เถี้ยนเส้ง สายสกุล ณ สงขลา) เป็นผู้สำเร็จราชการปกครองเมืองสงขลาฝั่งแหลมสน มีการก่อสร้างป้อมและกำแพงเมือง เนื่องจากเมืองสงขลาฝั่งแหลมสนเป็นเมืองที่ถูกสร้างอย่างง่าย ๆ ไม่ได้มีการวางแผนในการสร้างเมืองตั้งแต่ต้น เนื่องจากเป็นเมืองที่ถูกสร้างภายหลังจากสงครามเมืองซิงกอร่า (Singora) ดังนั้นลักษณะของเมืองจึงเป็นเมืองที่ถูกสร้างกันอย่างง่าย ๆ บนพื้นที่เชิงเขาติดทะเล ถัดจากตำแหน่งเมืองสงขลาเดิมที่ถูกทำลายลงไปอีกด้านหนึ่งของปากเขา และเนื่องจากพื้นที่ตั้งเมืองฝั่งแหลมสนตั้งอยู่บนเชิงเขาทำให้ประสบกับปัญหาการขาดแคลนน้ำจืดเพื่ออุปโภคเป็นอันมาก รวมทั้งล้อมรอบด้วยทะเลสาบด้านตะวันออก และภูเขาด้านตะวันตกทำให้พื้นที่ขยายไม่ได้มากนัก ในยุคนี้ส่วนใหญ่บ้านเรือนจะทำด้วยวัสดุไม่ถาวร เช่น ไม้ และใบจาก ทำให้หลงเหลือร่องรอยและหลักฐานไม่มากนัก จึงส่งผลทำให้มีการย้ายเมืองสงขลาไปที่ตำบลบ่อยาง ซึ่งเป็นฝั่งทะเลสาบตรงกันข้ามกับเมืองสงขลาฝั่งแหลมสน

1.2.3 เมืองสงขลาบ่อยาง ตั้งแต่พ.ศ. 2379 ถึงปัจจุบัน ในสมัยรัชกาลที่ 3 โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายเมืองสงขลาฝั่งแหลมสนมาตั้งที่ตำบลบ่อยางจนถึงปัจจุบัน เมืองสงขลาบ่อยางมีชื่อเรียกมาจากสถานที่ตั้งซึ่งอยู่บริเวณ บ้านบ่อยาง มีทะเลขนานบั้ง 2 ข้าง คือ ทะเลสาบสงขลาทางทิศตะวันตกและทะเลอ่าวไทยทางทิศตะวันออก จึงเป็นศูนย์กลางการเดินทางเรือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แรกเริ่มเมืองสงขลาบ่อยางใน พ.ศ.2379 ได้มีการสร้างกำแพงเมืองขึ้นล้อมรอบตัวเมืองเพื่อป้องกันข้าศึก แนวกำแพงเมืองด้านทิศเหนือและทิศใต้มีความยาวประมาณ 400 เมตร ส่วนแนวกำแพงเมืองด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตกมีความยาวประมาณ 1,200 เมตร จากลักษณะเมืองทำให้มีผังเมืองสงขลาบ่อยางมีลักษณะคล้ายรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่ทอดตัวยาวจากทิศเหนือสู่ทิศใต้ เมืองสงขลา มีเจ้าเมืองปกครอง 5 คน ดังนี้

ลำดับที่ 1 พระยาวิเชียรคีรี (เถี้ยนเส้ง ณ สงขลา) พ.ศ.2360 – 2390 ผู้เริ่มสร้างเมืองสงขลา บ่อยาง

ลำดับที่ 2 พระยาวิเชียรคีรี (บุญสัง ณ สงขลา) พ.ศ.2390 – 2408

ลำดับที่ 3 พระยาวิเชียรคีรี (เม่น ณ สงขลา) พ.ศ.2408 – 2427

ลำดับที่ 4 พระยาวิเชียรคีรี (ชุ่ม ณ สงขลา) พ.ศ.2427 – 2431

ลำดับที่ 5 พระยาวิเชียรคีรี (ชม ณ สงขลา) พ.ศ.2431 – 2439

ในสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ปฏิรูปการปกครองเป็นแบบมณฑลเทศาภิบาลโดยตั้งมณฑลนครศรีธรรมราช ประกอบด้วยนครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา และหัวเมืองแขกอีกเจ็ดเมือง ได้แก่ ปัตตานี หนองจิก ยะลา รามันห์ ยะหริ่ง สายบุรี และระแงะ โดยมีพระวิจิตร (ปั้น สุขุม) ลงมาเป็นข้าหลวงพิเศษว่าการมณฑลนครศรีธรรมราช ตำแหน่งที่ตั้งอาคารที่ว่าการอยู่ที่เมืองสงขลาบ่อยาง และลดบทบาทเจ้าเมืองเป็นผู้ว่าราชการเมือง ถือว่าเป็นการสิ้นสุดยุคการ

ปกครองแบบเจ้าเมืองไปด้วย ต่อมาในปี พ.ศ.2475 ประเทศไทยได้เปลี่ยนการปกครองโดยยกเลิกระบบเดิมทั้งหมด และยกระดับสงขลาขึ้นเป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศไทย

1.3 ผู้คนในเมืองสงขลา

ปัจจุบันชาวสงขลามีการผสมผสานพหุวัฒนธรรม 3 กลุ่มวัฒนธรรม ได้แก่ ชาวสงขลาที่นับถือศาสนาพุทธ ชาวสงขลาที่นับถือศาสนาอิสลาม และชาวสงขลาเชื้อสายจีน ที่รวมกลุ่มอยู่อาศัยตามอาชีพ เชื้อชาติ และความเชื่อทางศาสนา จนก่อให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคนแต่ละกลุ่ม (สมศักดิ์ ตันติเศรณี, 2560) ดังต่อไปนี้

1.3.1 ชาวสงขลาที่นับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทางทิศตะวันออกของเมือง มีวัดในเขตเมืองถึง 5 แห่ง จากจำนวนทั้งหมด 6 แห่งที่ตั้งอยู่ในย่านนี้ วัดส่วนใหญ่ได้ถูกสร้างขึ้นมาก่อนการย้ายเมืองสงขลาจากบ้านแหลมสนมายังบ้านบ่อยาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพื้นที่ฝั่งทะเลตะวันออกของเมืองสงขลาเป็นพื้นที่ที่มีการตั้งชุมชนของชาวสงขลามานานแล้ว ชาวสงขลาที่นับถือศาสนาพุทธประกอบอาชีพเพาะปลูก จะสร้างบ้านไม่สูงจากใต้ถุนสูงตามอย่างสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นภาคใต้

1.3.2 ชาวสงขลาที่นับถือศาสนาอิสลาม ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ทางทิศใต้ของเมือง ซึ่งประกอบอาชีพประมงเป็นหลัก โดยในพื้นที่นี้มีมัสยิดบ้านบนหรือมัสยิดอุสาสนอิสลามเป็นศูนย์กลางชุมชน

1.3.3 ชาวสงขลาเชื้อสายจีนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทางทิศตะวันตกของเมืองซึ่งอยู่ติดกับริมฝั่งทะเลสาบสงขลา เป็นพื้นที่ที่สะดวกต่อการคมนาคมทางน้ำ และเป็นพื้นที่ย่านการค้าขาย ชาวสงขลาเชื้อสายจีนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพค้าขาย ลักษณะบ้านพักอาศัยของชาวสงขลาเชื้อสายจีนเป็นอาคารห้องแถวชั้นเดียวหรือสองชั้นก่ออิฐโดยได้รับอิทธิพลสถาปัตยกรรมจีน บริเวณนี้เป็นที่ตั้งของตลาดสำคัญ ภายในเมืองและยังเป็นที่ตั้งของศาลเจ้าตามความเชื่อของชาวจีนอีก 5 แห่ง

อย่างไรก็ดี ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ มีขอบเขตจำกัดอยู่ที่บริเวณเมืองเก่าสงขลาทุกบ่อ ยาง คือ บริเวณถนนนครนอก ถนนนครใน และถนนนางงาม อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ดังภาพที่ 5 เนื่องจากมีความหลากหลายทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต สถาปัตยกรรมและอาหาร รวมทั้งมีความพร้อมที่จะพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์

2. เมืองจอร์จทาวน์ (Georgetown)

2.1 สภาพทางกายภาพทั่วไปของรัฐปีนัง

ภาพที่ 6 แผนที่รัฐปีนัง ประกอบด้วยแผ่นดินใหญ่และเกาะปีนัง
ที่มา: Penang Development Corporation (n.d.)

รัฐปีนังหรือปูเลาปีนัง (Pulau Penang) ในภาษามลายู เป็นหนึ่งในสิบสามรัฐที่ประกอบขึ้นเป็นสหพันธรัฐมาเลเซีย เดิมชามลายูรุ่นแรกเรียกว่า ปูเลาวาซาตู หรือเกาะเดี่ยว ต่อมาพบในแผนที่เดินเรือ เรียกว่า ปูเลาปีนัง หรือเกาะหมาก มีประชากรประมาณ 1.5 ล้านคน ประกอบด้วยหลายเชื้อชาติ ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนประมาณร้อยละ 50 ชาวมาเลย์ร้อยละ 30 ชาวอินเดียร้อยละ 10 และเชื้อชาติอื่นๆ อีกร้อยละ 10 ภาษาราชการที่ใช้ในรัฐปีนัง คือ ภาษาบาฮาซา หรือภาษามาเลย์ แต่เนื่องจากมาเลเซียเคยเป็นอาณานิคมของอังกฤษจึงมีการใช้ภาษาอังกฤษอย่างแพร่หลาย นอกจากนี้ชาวมาเลย์เชื้อสายจีนในรัฐปีนังจะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากรัฐอื่นคือ จะใช้

ภาษาจีนฮกเกี้ยนกันอย่างแพร่หลาย (Penang Global Tourism, 2019b; สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองปีนัง, 2556)

จากภาพที่ 6 แสดงแผนที่ของรัฐปีนังซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศมาเลเซีย มีพื้นที่ทั้งหมด 1,031 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยพื้นที่ 2 ส่วน คือ 1) เกาะปีนัง มีพื้นที่ 293 ตารางกิโลเมตร มีเมืองหลักเรียกว่า จอร์จทาวน์ (Georgetown) และ 2) เซอเบอริงเปอไร (Seberang Prai) หรือ บัตเตอร์เวิร์ธ (Butterworth) มีพื้นที่ 738 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งบนแผ่นดินใหญ่ ประเทศมาเลเซีย ตรงข้ามกับเกาะปีนัง มีอาณาเขตทางทิศเหนือและตะวันออกติดกับรัฐเคดาห์และทิศใต้ติดกับรัฐเปรัก การคมนาคมเชื่อมโยงระหว่างเกาะปีนังและเมืองบัตเตอร์เวิร์ธ (Butterworth) โดยการข้ามสะพาน 2 แห่ง สะพานแห่งแรกมีความยาว 13.5 กิโลเมตร สะพานแห่งที่สองมีความยาว 24 กิโลเมตร นอกจากนี้มีเรือเฟอร์รี่ (Ferry) ให้บริการขนส่งผู้โดยสารและบรรทุกยานพาหนะโดยใช้เวลาเดินทางข้ามฟากประมาณ 15-20 นาที

รัฐปีนังมีภูมิอากาศแบบป่าฝนเขตร้อนตลอดทั้งปี จึงส่งผลให้มีอากาศร้อนและมีแดดตลอดทั้งปี มีปริมาณน้ำฝนที่อุดมสมบูรณ์เนื่องจากสถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และภูมิอากาศแบบมรสุมในเดือนมกราคมและกุมภาพันธ์ซึ่งอยู่ในช่วงปีใหม่จีนจะมีอากาศร้อนที่สุด และมีฝนตกในช่วงมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ตั้งแต่เดือนเมษายนถึงเดือนกันยายน สภาพภูมิอากาศถูกกำหนดอย่างมากจากทะเลโดยรอบและระบบลม อุณหภูมิเฉลี่ยสูงกว่า 30 องศาเซลเซียสในตอนกลางวันและสูงกว่า 25 องศาเซลเซียสในเวลากลางคืน

สำหรับภาษาราชการของประเทศมาเลเซียคือภาษามลายู แต่คนในท้องถิ่นก็มีความเชี่ยวชาญในภาษาอังกฤษเช่นกันเนื่องจากเคยเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษจึงมีการใช้ภาษาอังกฤษอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะคนปีนังส่วนใหญ่มีความสามารถมากกว่าสองภาษา ชาวมาเลย์เชื้อสายจีนเกือบทั้งหมดในรัฐปีนังสามารถพูดภาษา “ปีนังฮกเกี้ยน” ได้ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะจากการผสมผสานของภาษาจีนกับคำมาเลย์ที่นำมาใช้จำนวนมากและคำภาษาอังกฤษบางคำ (Penang Global Tourism, 2019a)

2.2 ประวัติศาสตร์เมืองจอร์จทาวน์

ในอดีตรัฐปีนังอยู่ภายใต้การปกครองของสุลต่านแห่งเคดาห์มานานหลายศตวรรษ จนกระทั่งกัปตัน ฟรานซิส ไลท์ (Francis Light) เข้ามาจอดเรือเทียบท่าที่ชายฝั่งของเกาะในนามของบริษัทอินเดียตะวันออก ในปี ค.ศ. 1786 กัปตันไลท์ได้เจรจาขอเช่าเกาะปีนังและแผ่นดินส่วนเล็กๆ บริเวณตรงข้ามเกาะ ได้แก่ เมืองบัตเตอร์เวิร์ธในปัจจุบัน โดยมีสัญญาแลกเปลี่ยนในการปกป้องคุ้มครองสุลต่านจากการบุกรุกของประเทศอื่นๆ จากนั้นได้เปลี่ยนชื่อเกาะเป็น “เกาะปรินซ์ออฟเวลล์” (Prince of Wales) เพื่อเป็นอนุสรณ์ในโอกาสวันคล้ายวันเกิดของเจ้าชายแห่งเวลล์ หลังจาก

นั้นกับต้นไทรที่ได้ก่อตั้งถิ่นฐานซึ่งตั้งชื่อว่าจอร์จทาวน์ (Georgetown) เพื่อเป็นเกียรติแก่กษัตริย์จอร์จที่สามของอังกฤษ และเพื่อกระตุ้นให้การตั้งถิ่นฐานเกิดการขยายตัว ผู้ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานใหม่จะได้รับอนุญาตให้ถือครองที่ดินมากที่สุดเท่าที่สามารถจะถือครองได้ นอกจากนี้ กับต้นไทรยังประกาศให้เมืองนี้เป็นท่าเรือการค้าปลอดภาษีดึงดูดให้ผู้คนในภูมิภาคต่างๆของทวีปเอเชียอพยพย้ายมาตั้งถิ่นฐานที่นี้เพิ่มมากขึ้น ภายในระยะเวลาไม่ถึง 15 ปีเมืองจอร์จทาวน์มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นถึง 10,000 คน ความสำคัญของจอร์จทาวน์ได้ขยายตัวมากขึ้นจนกระทั่งในปี ค.ศ. 1805 ได้กลายเป็นเมืองหลวงแห่งใหม่ของดินแดนที่เป็นอาณานิคมช่องแคบซึ่งรวมถึงมะละกาและสิงคโปร์ด้วย แต่ความสำคัญดังกล่าวมีช่วงเวลาเพียงระยะสั้น เนื่องจากปี ค.ศ. 1830 สิงคโปร์ได้กลายเป็นเมืองที่มีความโดดเด่นมากกว่า ทำให้จอร์จทาวน์และพื้นที่ทั้งหมดของปีนังถูกลดความสำคัญเป็นเพียงเมืองอาณานิคมธรรมดา (Penang Global Tourism, 2019a; สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองปีนัง, 2556)

ในช่วงศตวรรษที่ 19 ปีนังกลายเป็นจุดซื้อขายแลกเปลี่ยนในการค้าฝิ่นระหว่างจีนและอินเดีย บริษัทอินเดียตะวันออกได้จัดให้มีการประมูลใบอนุญาตเปิดบ่อนการพนันและช่องโสเภณีเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการที่สนใจประกอบธุรกิจเหล่านี้ในอาณานิคม ทำให้ปีนังมีรายได้จากการเล่นการพนันและการค้าประเวณีเป็นสัดส่วนมากถึงร้อยละ 60 ของรายได้ทั้งหมด ปีนังในฐานะเมืองอาณานิคมมีความร่ำรวยจากการเติบโตของอุตสาหกรรมยางและดีบุกจนกระทั่งเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี ค.ศ. 1941-1945 ญี่ปุ่นได้เข้ายึดครองเกาะและถือเป็นผู้จุดสิ้นสุดของความเจริญรุ่งเรืองทั้งหลายบนเกาะปีนัง ทิวทัศน์เกาะถูกระเบิดทำลายหลายครั้งในช่วงสงคราม แต่อาคารและอนุสาวรีย์ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ยังคงหลงเหลือรอดมาได้โดยไม่ถูกทำลาย

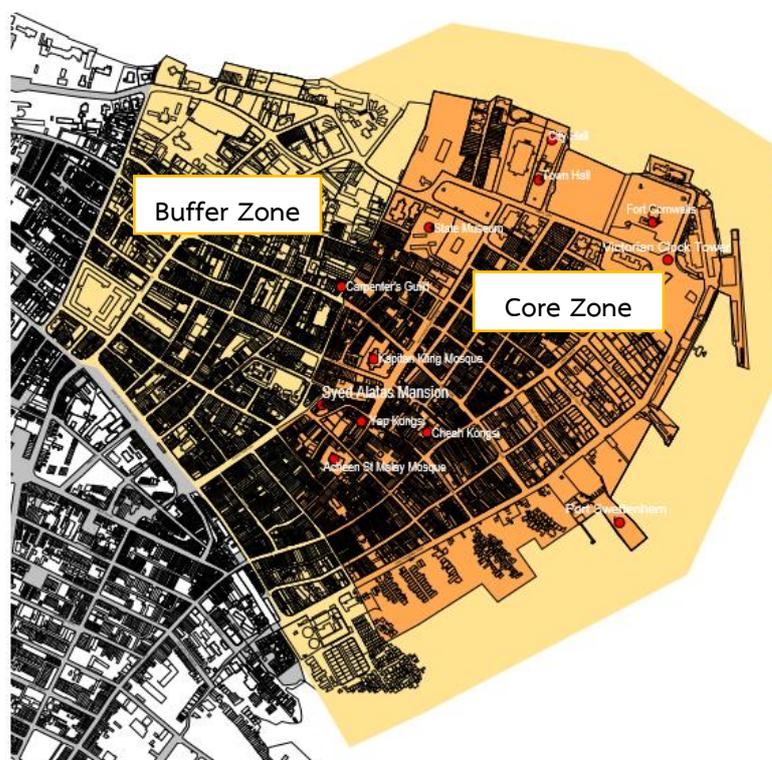
ต่อมาในปี ค.ศ. 1969 รัฐบาลสหพันธรัฐมาเลเซียเฟิกถอนสถานะของท่าเรือเสรีในจอร์จทาวน์ การพัฒนาท่าเวลลิงตันเปอร์ให้เป็นเมืองเอก ส่งผลให้เกิดการโยกย้ายถิ่นฐานของคนรุ่นใหม่ในจอร์จทาวน์ ประกอบกับภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ชนชั้นกลางออกจากเมืองชั้นใน เนื่องจากการสูญเสียทรัพย์สินช่วงหลังสงคราม ในปี ค.ศ. 1969 สภาเทศบาลปีนังจึงได้จัดตั้งหน่วยงานพัฒนาในการฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจ (Penang Development Corporation) โดยมีภารกิจหลักในการสร้างเมืองใหม่ที่เน้นภาคอุตสาหกรรมและพัฒนาการท่องเที่ยวจนเกิดการขยายตัวของธุรกิจหลากหลายประเภท รวมทั้งการก่อสร้างอาคารและศูนย์การค้าโดยรอบจอร์จทาวน์ จนทำลายอาคารเรือนแถวจากความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าว ส่งผลให้คนในพื้นที่หันกลับมาให้ความสำคัญกับจอร์จทาวน์อีกครั้ง และในปี ค.ศ. 1986 เกิดกลุ่มภาคประชาสังคมที่เกิดจากการรวมกลุ่มกันของเครือข่ายนักประวัติศาสตร์ วิชาการ สถาปนิก สิ่งแวดล้อม กลุ่มภาคประชาสังคมจัดตั้งสมาคมมรดกปีนังหรือที่เรียกว่า Penang Heritage Trust โดยให้ความสำคัญกับมรดกที่เกี่ยวข้องกับภูมิทัศน์เมือง การแสดง และศิลปวัฒนธรรม เครือข่ายยังจัดเวทีของการแลกเปลี่ยนกับผู้เชี่ยวชาญจากประเทศฝรั่งเศส เยอรมนี อังกฤษ ญี่ปุ่น อินเดีย ในวาระต่างๆ

เมืองจอร์จทาวน์ ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมของมาเลเซีย พร้อมกับมะละกา ในการประชุมคณะกรรมการมรดกโลกสมัยสามัญครั้งที่ 32 เมื่อปี พ.ศ. 2551 ที่เมืองควิเบก ประเทศแคนาดา โดยมีข้อกำหนดและหลักเกณฑ์ในการพิจารณา จำนวน 3 ข้อ (UNESCO World Heritage Center, 2015) ดังนี้

(ii) เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลยิ่ง ผลักดันให้เกิดการพัฒนาสืบต่อมาในด้านการออกแบบทางสถาปัตยกรรม อนุสรณ์สถาน ประติมากรรม สวน และภูมิทัศน์ ตลอดจนการพัฒนา ศิลปกรรมที่เกี่ยวข้อง หรือการพัฒนาการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ซึ่งได้เกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือบนพื้นที่ใดๆ ของโลกซึ่งทรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม

(iii) เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงหลักฐานของวัฒนธรรมหรืออารยธรรมที่ปรากฏให้เห็น อยู่ในปัจจุบันหรือว่าที่สาบสูญไปแล้ว

(iv) เป็นตัวอย่างอันโดดเด่นของประเภทของสิ่งก่อสร้างอันเป็นตัวแทนของการพัฒนา ทางด้านวัฒนธรรม สังคม ศิลปกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม ในประวัติศาสตร์ ของมนุษยชาติ

ภาพที่ 7 แผนที่แสดงบริเวณ core zone และ buffer zone ย่านมรดกโลกจอร์จทาวน์
ที่มา: UNESCO World Heritage Centre (2015)

จากภาพที่ 7 แสดงให้เห็นเมืองจอร์จทาวน์ที่ถูกแบ่งออกเป็น 2 โซน คือ 1) พื้นที่เขตเมืองมรดกโลก (Core Zone) ประกอบด้วยพื้นที่ประวัติศาสตร์ของเมืองและอาคารประวัติศาสตร์มากกว่า 1,700 อาคารและ 2) และพื้นที่แนวกันชน (Buffer Zone) ประกอบด้วยพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์แต่อาจมีความเข้มข้นน้อยกว่า ซึ่งการแบ่งโซนนี้สัมพันธ์กับการพัฒนาในพื้นที่แต่ละโซนที่สามารถทำได้มากน้อยแตกต่างกัน เช่น ในพื้นที่เขตเมืองมรดกโลก (Core Zone) มีการควบคุมความสูงของอาคารไม่ให้ขึ้นสูงเพื่อรักษาย่านเมืองเก่า แต่ในเขตพื้นที่แนวกันชน (Buffer Zone) ให้ขึ้นสูงได้ แต่มีข้อจำกัดที่เหมาะสมกับการพัฒนาในย่านเมืองเก่า รวมทั้งมีการปรับปรุงอาคารให้ดูมีสีสัน ทันสมัย และเหมาะสมกับการใช้งานทั้งที่อยู่อาศัย ค้าขาย และรองรับการท่องเที่ยว ทั้งร้านอาหาร สถาบันทางการเงิน ที่พักแรม หรือแม้แต่ซูเปอร์มาร์เก็ต ก็ถูกจัดสรรให้ใช้พื้นที่ในอาคารเก่าในเมืองได้ โดยที่หน้าตาของอาคาร ความสูงและยุคสมัยของอาคารยังคงปรากฏให้เห็นเด่นชัด แสดงความเป็นย่านเก่าอันทรงคุณค่าเหมือนเดิม (ปณัฐพรรณ ลัดดาภิรมย์, 2556)

ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ในส่วนของรัฐป็นักวิจัยกำหนดขอบเขตจำกัดอยู่ที่บริเวณเมืองมรดกโลกจอร์จทาวน์ เนื่องจากเมืองเก่าสงขลาต้องการเป็นเมืองมรดกโลกเช่นเดียวกับเมืองจอร์จทาวน์ และมีบริบทเชิงพื้นที่คล้ายคลึงกัน นอกจากนี้จากการศึกษาประวัติศาสตร์ของทั้งสองเมืองยังพบว่าทั้งสองเมืองมีพัฒนาการของประวัติศาสตร์ร่วมสมัยกัน มีการเชื่อมโยงเส้นทางระหว่างชายฝั่งตะวันออกและตะวันตกของคาบสมุทรมาเลย์ตั้งแต่สมัยของอาณาจักรลังกาสุกะ (King, 2002) ส่งผลให้มีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน รวมถึงพัฒนาการทางเศรษฐกิจที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งทั้งสองเมืองเคยรุ่งเรืองด้วยการค้ามาก่อนเหมือนกัน ในสมัยที่การค้าเจริญรุ่งเรืองนั้นเพราะประชากรเชื้อสายจีนของทั้งสองเมืองเป็นผู้ที่ทำการค้าจนรุ่งเรืองขึ้นมา เป็นต้น ทั้งสองเมืองก็ยังคงมีการรักษาวัฒนธรรม วิถีชีวิต ดั้งเดิมไว้เป็นอย่างดี

2.3 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง

เกาะปีนัง (ปูเลาปีนัง) เป็นพื้นที่ประมาณ 294 ตารางกิโลเมตรตั้งอยู่บนฝั่งตรงข้ามกับแผ่นดินใหญ่ของมาเลเซีย เกาะนี้เชื่อมต่อกับแผ่นดินใหญ่ด้วยสะพานปีนังซึ่งเปิดให้บริการในปี ค.ศ. 1985 โดยรัฐบาลอังกฤษผลักดันภูมิภาคมาเลย์เพื่อแสวงหาโอกาสทางการค้าในช่วงปลายศตวรรษที่ 18 เมื่อบริษัทอินเดียตะวันออกกำลังมองหาท่าเรือตะวันออกที่จะทำธุรกิจ เป็นผลให้เกาะปีนังให้ผลตอบแทนแก่บริษัท ในปี ค.ศ. 1786 ผู้คนในทุกกลุ่มชาติพันธุ์ (ยุโรป, จีน, อินเดีย, บูกิส, อาหรับ, อาร์เมเนีย, เปอร์เซีย, สยามและสุมาตรา) ถูกดึงดูดโดยการตั้งถิ่นฐานของบริษัท

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบพื้นฐานมาถึงภูมิภาคปีนังตามด้วยการค้าขายทางตะวันตกและหลังจากการค้าของจีนเติบโตขึ้น ปีนังกลายเป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในไม่ช้าหลังจากก่อตั้งในปี ค.ศ. 1789 ข้อบ่งชี้แรกของ นักท่องเที่ยว ในปีนังอยู่ในหนังสือท่องเที่ยวที่ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1834 (Begbie, 1967) และโรงแรมแห่งแรกคือ Hotel de L'Europe, E & O Runnymede และ บังกะโลบเนินเขาได้รับการจัดการตามความต้องการและองค์กรของยุโรป (Snodgrass, 1980)

ในช่วงทศวรรษ 1990 การท่องเที่ยวในรูปแบบ “Sun, See and Sand” ได้รับการยอมรับจากนักท่องเที่ยวมากที่สุดในปีนัง (Cairns, 2002) ปีนังนำโดยรัฐบาลได้เคลื่อนไหวอย่างมากเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของตนเอง แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมปีนังได้รับการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเลือก (Hamzah, 2004) ดังนั้นการรวมตัวกันของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวมีความสำคัญกับนักท่องเที่ยวของปีนัง แหล่งช้อปปิ้งที่ทันสมัยและตลาดสดในท้องถิ่น เช่นเดียวกับตลาดกลางคืน ชายหาดที่สวยงาม รวมทั้งมีการนำเสนอความหลากหลายของชาติพันธุ์ที่มีความหลากหลายของวัฒนธรรม ประเพณี อาหาร วิถีชีวิตและศาสนาที่แตกต่างกัน เช่น ในย่านจอร์จทาวน์มีทั้งวัดของชาวฮินดู วัดของชาวพุทธ และมีสยิตตั้งอยู่ (Penang Global Tourism, 2019a)

จนกระทั่งในเดือนกรกฎาคม ปี ค.ศ. 2008 เมืองจอร์จทาวน์และมะละกาถูกระบุว่าเป็นมรดกโลก จากการได้รับการเสนอชื่อเป็น 'มรดกโลก' โดยยูเนสโกได้นำโอกาสที่ดีในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจอร์จทาวน์ ความเป็นเอกลักษณ์ของมะละกาและจอร์จทาวน์นั้นเกี่ยวกับการผสมผสานของความหลากหลายทางศาสนา ทิวทัศน์ของเมืองประวัติศาสตร์ และมรดกการดำรงชีวิต ทั้งสามรายการที่ไม่ซ้ำกันเหล่านี้ถูกนำเสนอผ่านการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขของศาสนาที่แตกต่างกัน การรวมกันของสถาปัตยกรรมเอเชียและอาณานิคม และมรดกทางวัฒนธรรมที่หลากหลายซึ่งแสดงออกมาจากชีวิตประจำวัน พิธีกรรม การค้า และอาหารของชุมชนเมืองชั้นใน (Nasution, 2008) สถานะของแหล่งมรดกโลกโดยยูเนสโกผลักดันให้เกิดความสนใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตามที่สำนักงานเศรษฐกิจปีนัง (Penang Economic Monthly, 2009) รายงานว่าจำนวนนักท่องเที่ยวที่กำลังมองหาวันหยุดที่ไม่ใช่ทัวร์ช้อปปิ้ง หรือ เที่ยวชมแบบเดิมๆ เริ่มเพิ่มขึ้น ทำให้หลายๆ ประเทศเริ่มให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของตนมากขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่หลงใหลในวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือน ซึ่งถือว่าเป็นตลาดที่ทำกำไรและยั่งยืนมากขึ้น ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นหลังจากการได้รับประกาศให้เป็นเมืองมรดกโลก

โดยสรุปแล้วเมืองเก่าสงขลาและเมืองหลวงจอร์จทาวน์ มีลักษณะที่เหมือนกันอยู่หลายประการ ไม่ว่าจะเป็น การเป็นเมืองท่าที่สำคัญในอดีตเหมือนกัน การเป็นเมืองที่มีการผสมผสานวัฒนธรรมที่หลากหลายเหมือนกัน มีภาษาพื้นเมืองที่หลากหลายเหมือนกัน ประชากรมีเชื้อชาติที่แตกต่างกันในลักษณะผสมผสานเหมือนกัน เป็นพหุสังคมเหมือนกัน มีสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานเหมือนกัน วัฒนธรรมประเพณี ภาษา ศาสนา และอาหารการกิน ล้วนแล้วแต่มีความหลากหลายเหมือนกัน เป็นต้น ดังนั้นทั้งสองเมืองสามารถสร้างเรื่องราวผูกโยงเพื่อสร้างประสบการณ์ร่วมผ่านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ และสามารถศึกษาแนวทางการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนังได้ ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาในเรื่องนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

วัฒนธรรม (Cultural) หมายถึง แบบแผนของการประพฤติ ปฏิบัติของผู้คนในสังคมที่ได้รับการสั่งสม จากรุ่นต่อรุ่น ซึ่งแสดงออกในรูปแบบของสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความคิด สติปัญญา รวมถึงระบบคุณธรรม ซึ่งสัญลักษณ์ที่แสดงออกอาจอยู่ในรูปแบบที่จับต้องได้ (เช่น ภาษา การแต่งกาย เทคโนโลยี ศิลปะ กิริยา ท่าทาง) และรูปแบบที่จับต้องไม่ได้ (เช่น ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม) อย่างไรก็ตาม สัญลักษณ์ทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เนื่องจากสิ่งที่จับต้องได้ มักมีความหมายถึงระบบคุณค่าอยู่เบื้องหลัง (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2553) ปัจจุบันวัฒนธรรมเป็นสิ่งดึงดูดใจที่สำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังประเทศต่างๆ ทั่วโลก ในขณะที่เดียวกันวัฒนธรรมของแต่ละประเทศจะมีการเคลื่อนไหวไปยังประเทศอื่นโดยผ่านการประชุมหรือสัมมนา การจัดงานแสดงสินค้า อาหาร ดนตรี ภาพยนตร์ และสื่อโฆษณาต่างๆ (Richards, 2005) สิ่งเหล่านี้ยังทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังพื้นที่ที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากตน เพื่อต้องการที่จะเรียนรู้ เข้าใจ และเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม ศิลปะ ประเพณี เทศกาล วิถีชีวิตของคนในพื้นที่อื่น ซึ่งเรียกอีกนัยหนึ่งว่า “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” (นุชนารถ รัตนสูงศักดิ์, 2554)

1. ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ที่มุ่งเน้นในเกิดสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยว จากการศึกษาพบว่า องค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO, n.d.) ได้นิยาม คำว่า “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” คือ การเคลื่อนไหวของผู้คนที่เกิดขึ้นจากปัจจัยกระตุ้นทางวัฒนธรรม เช่น การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา การท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี

และเทศกาล การเข้าเยี่ยมชมอนุสรณ์สถาน การเดินทางเพื่อศึกษาขนบธรรมเนียมความเชื่อที่สืบทอดกันมาของชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งความเชื่อทางศาสนา หลังจากนั้นเป็นต้นมาได้มีการนิยามความหมายในหลายลักษณะ อาทิ ICOMOS (1987) ได้อธิบายความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่า หมายถึง กิจกรรมที่ทำให้ผู้คนได้สัมผัสกับวิถีชีวิตที่แตกต่างกันของคนอื่นๆ ซึ่งจะช่วยทำให้เข้าใจถึงขนบธรรมเนียมประเพณีสภาพแวดล้อมทางกายภาพความคิดทางปัญญาและสถานที่ทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม โบราณคดีหรือความสำคัญทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่ยังคงอยู่ตั้งแต่สมัยก่อน การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแตกต่างจากการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ที่ต้องการแสวงหาความเข้าใจหรือความชื่นชมต่อธรรมชาติของสถานที่ที่เคยไปเยือน เช่นเดียวกับ องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (UNWTO, n.d.) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยมุ่งให้มีการเข้าถึงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของทุกประเทศทั่วโลกโดยวิถีทางที่เป็นสากล และเพื่อความยั่งยืน ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ 2 ประการ คือ 1) ความหมายอย่างแคบ หมายถึง การเคลื่อนไหวของผู้คนตามแรงจูงใจทางวัฒนธรรมที่สำคัญ เช่น ทัศนศึกษา ศิลปะการแสดง ทั่ววัฒนธรรม การเดินทางไปงานเทศกาลและกิจกรรมทางวัฒนธรรมอื่นๆ การเยี่ยมชมสถานที่และอนุสาวรีย์ต่างๆ เป็นต้น และ 2) ความหมายอย่างกว้าง หมายถึง การเคลื่อนไหวทั้งหมดของผู้คนเพราะพวกเขาต้องการตอบสนองความต้องการบนความหลากหลาย การพยายามที่จะยกระดับวัฒนธรรมของแต่ละบุคคลให้เกิดความรู้ประสบการณ์และการเผชิญหน้าสิ่งใหม่นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับ Creative City Network of Canada (2017) นิยามการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่าหมายถึง ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับจากกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรม ขณะที่อยู่นอกชุมชนของตนเอง ยกตัวอย่างเช่น นักท่องเที่ยวที่เป็นนักธุรกิจใช้เวลาสองชั่วโมงในหอศิลปะระหว่างการประชุมเช่นเดียวกับนักท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ใช้เวลาตลอดทั้งสัปดาห์ในเทศกาลสำคัญๆ

นอกจากต่างประเทศจะได้นิยามความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดังกล่าวไว้แล้ว ในส่วนของประเทศไทยมีการให้นิยามความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้เช่นกัน อาทิ กรมการท่องเที่ยว (2557) ให้นิยามของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งๆ ที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม ประกอบด้วย ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วิธีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนงและสิ่งต่างๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรือง ที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมการดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย ผู้ท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติความเป็นมา ความเชื่อ มุมมองความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่านสิ่งเหล่านี้ เช่นเดียวกับ นุชนารถ รัตนสูงศักดิ์ชัย (2554) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง รูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้รับแรงคล้อยหรือสิ่งกระตุ้นให้เดินทางไปยังจุดหมายปลายทางเพื่อสังเกตเรียนรู้ มีประสบการณ์ร่วม และ

ตระหนักคุณค่าวัฒนธรรมของชุมชนในจุดหมายปลายทางนั้น ซึ่งครอบคลุมถึงงานสร้างสรรค์ ประเพณีขนบธรรมเนียม และกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนจุดหมายปลายทาง ทั้งนี้นักท่องเที่ยว และคนในชุมชนต้องเคารพ เรียนรู้ และเข้าใจวัฒนธรรมของกันและกัน เพื่อให้เกิดมิตรภาพและสันติภาพระหว่างชุมชนอย่างยั่งยืน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงหมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อศึกษา และเรียนรู้ถึงวิถีทางการดำเนินชีวิต ประวัติศาสตร์ ศิลปะ ประเพณี และเทศกาลต่างๆ ทั้งที่มีมานานแล้ว และที่จัดขึ้นเป็นการเฉพาะรวมทั้งเป็นการท่องเที่ยวที่ใช้วัฒนธรรมเป็นต้นทุน หรือใช้วัฒนธรรมเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวท่องเที่ยว

2. ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า กราเบิร์น (Graburn, 1989 อ้างถึงใน (บุญยสฤกษ์ อเนกสุข , 2558) ได้จำแนกทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามลักษณะของการใช้ทุนทางวัฒนธรรม ดังนี้ คือ 1) ทุนทางธรรมชาติ ประกอบไปด้วยสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ ทำให้นักท่องเที่ยวได้พักผ่อนหย่อนใจ ได้รับประสบการณ์ และตากอากาศจากกิจกรรมต่างๆ เช่น การเที่ยวชมทะเลเพื่อรับอากาศบริสุทธิ์ รวมถึงการล่าสัตว์ในป่า และการผจญภัย เป็นต้น และ 2) ทุนทางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรมและประเพณี มีความสัมพันธ์กับทุนทางธรรมชาติอย่างยิ่ง เนื่องจากกิจกรรมการท่องเที่ยวบางกิจกรรมมีความเกี่ยวพันกัน เห็นได้จากการเดินป่าอาจจะต้องรับประทานอาหารที่คนพื้นเมืองเป็นผู้ปรุง ด้วยกรรมวิธีและรสชาติแบบพื้นเมืองที่แปลก ซึ่งนับว่าเป็นวัฒนธรรมการทำอาหารแบบพื้นเมือง รวมทั้งการเที่ยวชมเกาะแก่งต่างๆ ในทะเลย่อมมีโอกาสสัมผัสวิถีชีวิตของชาวเล เช่น กลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวย์ (Urak Lawoi) ด้วยเช่นกัน

เช่นเดียวกับ กรมการท่องเที่ยว (2557) ได้จำแนกแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ 1) แหล่งท่องเที่ยวที่แสดงถึงความเป็นอยู่และวิถีชีวิต แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเภทนี้ ผู้มาเยี่ยมชมสามารถสังเกตความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของชุมชนนั้น โดยตนเองมิได้เข้าไปมีส่วนร่วม เช่น ชุมชนของชนเผ่า ศูนย์วัฒนธรรม คุณค่าต่อส่วนรวมอยู่ที่การช่วยรักษาความหลากหลายของเชื้อชาติ คุณค่าต่อผู้เยี่ยมชมอยู่ที่การได้รับความรู้ ทัศนคติ ความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มชนเผ่าต่างๆ และภูมิปัญญาของชนเผ่า ตัวอย่างเช่น บ้านกะเหรี่ยงทิโพจิ จังหวัดตาก บ้านหนองขาว จังหวัดกาญจนบุรี เป็นต้น รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษมีความโดดเด่น เพื่อความเพลิดเพลิน ได้ความรู้ ศึกษานิสัยสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรม และคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว และ 2) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเพณี และ

หัตถกรรมพื้นเมือง แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเภทนี้ ผู้เยี่ยมชมสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณี และซื้อสินค้าของที่ระลึกจากผู้ประกอบการหัตถกรรม คุณค่าต่อส่วนรวมอยู่ที่การรักษามรดกความหลากหลายของวัฒนธรรม คุณค่าต่อผู้เยี่ยมชมอยู่ที่ความพอใจจากการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณี และการได้ซื้อสิ่งของที่ระลึกที่พอใจ ตัวอย่างเช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น รูปแบบการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ จึงเป็นการท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมและประเพณี หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานประเพณีต่างๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ จัดขึ้นได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียะศิลป์เพื่อศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพพิธีกรรมต่างๆ และได้รับความรู้ มีความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรม โดยประชาคมในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว นอกจากนี้ พัทธพงศ์ กุลกาญจนาชีวิน (2559) ได้จำแนกแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามลักษณะของมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) ดังนี้ 1) มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) ได้แก่ รูปแบบสถาปัตยกรรม อาคารแถวและบ้านเรือน และ 2) มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) ได้แก่ วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต ปกติที่ดำรงชีวิตอยู่บนพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือการท่องเที่ยวที่ใช้ทรัพยากรทางด้านวัฒนธรรมหรือมรดกทางวัฒนธรรมเป็นทุนในการสร้างรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมที่จับต้องได้ หรือแม้แต่วัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

3. รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำเป็นต้องทราบถึงรากฐานที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต เพื่อสร้างข้อสรุปของรูปแบบการท่องเที่ยว จากนั้นจึงทำการสังเคราะห์ข้อมูลขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าการแบ่งรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้หลายรูปแบบ การจำแนกรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของลักษณะของกิจกรรมที่มีความแตกต่างกัน องค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO) ได้กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวไว้ 3 รูปแบบ ดังนี้ 1) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical tourism) คือ การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยวได้ความรู้มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดี ในท้องถิ่น พื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่า ของสภาพแวดล้อมโดยที่ประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว 2) การท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and traditional tourism) คือ การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชม

งานประเพณีต่างๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ จัดขึ้น ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรีย์ศิลปะเพื่อศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพพิธีกรรมต่างๆ และได้รับความรู้มีความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว และ 3) การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (Rural tourism / village tourism) คือ การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษมีความโดดเด่นเพื่อความเพลิดเพลินได้ความรู้คุณผลงานสร้างสรรค์และภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

สำหรับการแบ่งรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทย พบว่ามีการแบ่งรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของลักษณะของกิจกรรมต่างๆ เชิงวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน เช่น บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, น.283) ได้แบ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นประเภทได้ 5 ประเภท คือ

1) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยว ไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว โดยได้รับความรู้และความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

2) การท่องเที่ยวงานวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานศิลปวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นจัดขึ้น เพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรีย์ศิลปะและศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพพิธีกรรม อีกทั้งได้รับความรู้ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและ วัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่เพิ่มขึ้น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

3) การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตชนบท (Rural Tourism/ Village Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์ พิเศษโดดเด่น เพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลิน ได้ความรู้ คุณผลงานสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาพื้นบ้าน อีกทั้งมีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

4) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ ออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาหรือแข่งขันการกีฬา โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบของการจัด รายการกีฬาตามเส้นทางที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกีฬาได้สนุกสนาน เพลิดเพลินกับการออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาหรือการแข่งขันกีฬา ในขณะเดียวกันก็ได้ไปยังแหล่ง ท่องเที่ยวตามเส้นทางจัดการรายการกีฬา ทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ใหม่เพิ่มขึ้น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อและมีจิตสานึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่า

5) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Health Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพหรือ ฟันฟูสุขภาพทางวัฒนธรรม เช่น การนวดตัว นวดฝ่าเท้า การอบสมุนไพร การประคบสมุนไพร การฝึกกายบริหาร การฝึกสมาธิ เป็นต้น เพื่อเสริมสร้างสุขภาพและคุณภาพชีวิตของนักท่องเที่ยว บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อและมีจิตสานึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของ สภาพแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ พบว่ามีการแบ่งรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามลักษณะเฉพาะของทุนทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ตามที่ บุญยสฤกษ์ อเนกสุข (2558) ได้แสดงตัวอย่างรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ 9 รูปแบบ ดังนี้

1) การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ (Ethnic Tourism) คือ การเดินทางท่องเที่ยวสัมผัสกับการชมวัฒนธรรมของคนพื้นเมืองที่แปลกตาและแปลกใหม่ โดยมีกิจกรรมอื่นๆ ประกอบ เช่น การเยี่ยมชมเรือนพักพื้นเมือง การชมหมู่บ้าน การชมการแสดงหรือประเพณีพื้นเมือง ทั้งหมดล้วนสร้างความแปลกให้แก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งการซื้อของที่ระลึกที่มีรูปแบบพื้นเมืองดั้งเดิม ซึ่งการท่องเที่ยวรูปแบบนี้เป็นการใช้ทุนความเป็นคนพื้นเมือง หรือกลุ่มชาติพันธุ์ในการตอบสนองต่อนักท่องเที่ยว

2) การท่องเที่ยวเชิงมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage Tourism) คือ การเดินทางท่องเที่ยวชมสถาปัตยกรรม บ้านเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างเก่า หอศิลป์ ปราสาท ราชวังต่างๆ ศาสนสถานสำคัญ แม่น้ำลำคลองสายประวัติศาสตร์ โบราณสถาน พิพิธภัณฑน์ รวมทั้งแหล่งโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งการท่องเที่ยวรูปแบบนี้เป็นการใช้ทุนมรดกวัฒนธรรม

3) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agriculture Tourism) คือ การเดินทางเที่ยวชมการปลูกข้าว การเที่ยวชมการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ การเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งการประมง ซึ่งเป็นการใช้ทุนทางวัฒนธรรมการเกษตรในท้องถิ่นเป็นหลัก

4) การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Food Tourism) คือ การท่องเที่ยวในถิ่นที่มีการผลิตอาหาร ชมเทศกาลอาหาร ทดลองชิมอาหาร ตลอดจนพบปะพูดคุยกับผู้ปรุงอาหาร เพื่อสร้าง

ประสบการณ์ที่แปลกใหม่แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งจัดเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นอีกทางหนึ่ง

5) การท่องเที่ยวในตัวเมือง (Urban Tourism) คือ การเดินทางท่องเที่ยวในตัวเมืองที่มีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์หรือมีความเกี่ยวข้องกับตำนานเมืองหรือชื่อเมือง เหมาะสำหรับหนุ่มสาววัยทำงานในเมืองที่มีเวลาจำกัด ไม่สามารถท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวห่างไกลได้

6) การท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Religious Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual Tourism) กับการท่องเที่ยวเชิงแสวงบุญ (Pilgrimage Tourism) คือ การเดินทางท่องเที่ยวไปยังศาสนสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงสถานที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อหรือตำนานทางศาสนา รวมทั้งการที่นักท่องเที่ยวเดินทางร่วมประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

7) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) คือ การเดินทางท่องเที่ยวที่เน้นกิจกรรมการป้องกันและเยียวยาสุขภาพของนักท่องเที่ยวจากอาการเจ็บป่วย เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความผ่อนคลายจากความตึงเครียด เช่น การเล่นกีฬา การทำสปา การฝึกสมาธิ การเสริมความงาม การแพทย์ เป็นต้น

8) การท่องเที่ยวเชิงเทศกาล (Festival Tourism) คือ การเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นมาในโอกาสพิเศษต่างๆ ที่รวมถึงงานแสดงศิลปกรรม การจัดประชุม การแข่งขันกีฬา การจัดนิทรรศการ เป็นต้น และเทศกาลที่มาจากวัฒนธรรมท้องถิ่น อาทิ เทศกาลแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี

9) การท่องเที่ยวด้านมืด (Dark Tourism) คือ การท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มในสถานที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับความตายและความน่าสะพรึงกลัว ไม่ว่าจะเป็นสนามรบหรือสถานที่ประสบภัยธรรมชาติ สถานที่เสียชีวิตของผู้นำในประวัติศาสตร์ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาในช่วงต้นพบว่าการจำแนกรูปแบบการท่องเที่ยวของทั้ง 3 แหล่งที่ผู้วิจัยค้นคว้ามา มีการจำแนกรูปแบบการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน แต่สามารถผสมผสานรูปแบบกิจกรรมเข้าด้วยกันตามสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวได้ กล่าวคือ แม้จะเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ก็อาจมีกรรมผสมผสานรูปแบบการท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบทไว้ หรือการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอาจผสมผสานรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม หรือการท่องเที่ยววัฒนธรรมประเพณีเข้าไว้ได้เช่นกัน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562) ดังนั้น รูปแบบประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ควรแบ่งตามลักษณะของสิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรมภายในแหล่งท่องเที่ยวของทั้งสองเมืองที่มีมิติร่วมกัน 4 มิติ ดังนี้

3.1 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติด้านประวัติศาสตร์

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติด้านประวัติศาสตร์หรือการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural based tourism) หมายถึง การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศาสนา รวมถึงสถานที่หรืออาคารสิ่งก่อสร้างที่มีอายุเก่าแก่หรือเคยมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยวได้ความรู้มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดี ในท้องถิ่นพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่า ของสภาพแวดล้อม โดยที่ประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว โดยแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์มีหลายประเภท ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมและศิลปะร่วมสมัย (Historical and cultural Museum) พระราชวัง พระตำหนัก พระที่นั่ง คຸ້ມ (Place / Residence of Royalty) ปราสาทหิน ปรางค์ กູ (Sandstone Sanctuary) ศาสนสถาน (Religious Place) อนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน ศาล วิรชน สุสาน (Monument) ซากอารยธรรม แหล่งโบราณคดี เมืองโบราณ (Dead Monument / Archaeological Sites / Old Town) ป้อมปราการ กำแพงเมือง ประตูเมือง คูเมือง (Fortress / City Gate / Moat) อุทยานประวัติศาสตร์ (Historic park) สิ่งปลูกสร้างอื่นๆ ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์หรือวัฒนธรรม (Other Historical and Cultural Elements) และสิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม (Architectural Building) (McIntosh, Goeldner, & Ritchie, 1995; UNWTO, n.d.; กรมการท่องเที่ยว, 2557; การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.; บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) และแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เหล่านี้ถือได้ว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) อีกประเภทหนึ่ง เนื่องจากคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิชาการ หรือศิลปะ สามารถแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาของวิถีชีวิต มีรูปแบบดั้งเดิมสามารถสืบค้นที่มาในอดีตได้ และมีลักษณะที่สามารถบอกถึงความเป็นชุมชนหรือท้องถิ่นได้ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2556) โดยการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์จะจัดอยู่ในมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) กล่าวคือ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม เป็นสิ่งที่สามารถจับต้องและมองเห็นได้

จากการที่แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์กลายเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวประเภทหนึ่ง โดยนำมารองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวในกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดแสดง การจัดนิทรรศการ รวมทั้งการนำชม เช่นการศึกษาของ ดุษฎี ช่วยสุข (2559) ได้ทำการศึกษา การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ กรณีศึกษาบ้านชีทวน จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวภายในบ้านชีทวนซึ่งมีการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุที่สำคัญ และเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ผ่านรูปแบบของการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ผ่านการสร้างมัลติมีเดียหรือนักสื่อความหมายที่เป็นคนในท้องถิ่น การจัดนิทรรศการให้ความรู้

ทางด้านประวัติศาสตร์ในชุมชนบ้านชีทวน การจัดทำป้ายอธิบายความสำคัญของสถานที่แต่ละแห่งในบ้านชีทวน การจัดทำของที่ระลึกที่สื่อความหมายถึงชุมชนบ้านชีทวน การสร้างคู่มือการท่องเที่ยวของบ้านชีทวน และการจัดทำข้อมูลผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของบ้านชีทวน เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในการเรียนรู้รูปแบบหนึ่ง เช่นเดียวกับ ธรรมนูญ กาศรุณ (2561) ได้นำเสนอรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองเวียงสระ ผ่านการนำเที่ยวตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองเวียงสระโดยมีนักสื่อความหมาย หรือมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวตามเส้นทางเดินท่องเที่ยวเพื่อศึกษาและชมวัดเวียงสระและเมืองโบราณเวียงสระ นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสกับทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ตามเส้นทางเดิน ได้รับรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยว ผ่านนักสื่อความหมายน้อย ที่มีความสามารถในการสื่อสารและถ่ายทอดเรื่องราว จนทำให้นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนเกิดความประทับใจ อาจจะมีการบอกต่อของนักท่องเที่ยวและเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวอื่นๆ มาท่องเที่ยวที่เมืองเวียงสระเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับ จำเริญ ฐานันดร (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่อง วรรณกรรมท้องถิ่น: การฟื้นฟูเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์หนองหลวง ตำบลเวียงชัย อำเภอเวียงชัยเวียง จังหวัดเชียงราย ได้นำวรรณกรรมท้องถิ่นที่เป็นตำนานแล้วนำมาสร้างเป็นสื่อชุดภาษาไทยและภาษาอังกฤษเรื่องตำนานหนองหลวง เพื่อนำไปเผยแพร่และใช้เป็นคู่มือสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของหนองหลวง ตำบลเวียงชัย อำเภอเวียงชัยเวียง จังหวัดเชียงราย เช่นเดียวกับ ชมภูณัฐ หุ่นนาค (2559) ได้นำเสนอ “เส้นทางเรียนรู้ประวัติศาสตร์อันยาวนานที่ทุกคนเข้าถึงได้ภายในวันเดียวแห่งแรกของประเทศไทย” เพื่อพัฒนากิจกรรมการนำชมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในจังหวัดสมุทรสงคราม จากผลการศึกษาที่กล่าวมาในข้างต้นสามารถชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่เป็นปัจจัยหนึ่งในการส่งเสริมกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวได้มากขึ้น จากผลการศึกษาในข้างต้นชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในด้านประวัติศาสตร์ โดยการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในด้านประวัติศาสตร์เป็นการสร้างคุณค่าทางประวัติศาสตร์ให้แก่แหล่งท่องเที่ยวนั้นยังสามารถสร้างความเชื่อมโยงระหว่างเมืองท่องเที่ยวระหว่างเมืองที่มีประวัติศาสตร์เชื่อมโยงกัน หรืออยู่ในยุคสมัยเดียวกันเข้าด้วยกันได้อีกด้วย เช่นการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประวัติศาสตร์โดยการศึกษาประวัติศาสตร์ของทั้ง 2 เมืองเข้าด้วยกันระหว่างเมืองจอร์จทาวน์กับเมืองเกาสงกลางจะเป็นการสร้างคุณค่าหรือต้นทุนทางการท่องเที่ยวของทั้ง 2 เมืองได้

การท่องเที่ยวไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในแง่การดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามายังแหล่งท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวเช่นเดียวกัน ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์จำเป็นต้องอาศัยแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อย่างยั่งยืน เช่นการศึกษาของ ทศพล ชื่นอุปการณันท์ (2549) พบว่า แนว

ทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองเก่าลพบุรีอย่างยั่งยืนมี 4 แนวทาง ประกอบด้วย 1) แนวทางการจัดการด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม 2) แนวทางการส่งเสริมทางการตลาดและบริหารโดยการประชาสัมพันธ์ รวมทั้งกิจกรรมต่างๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว 3) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามาส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทั้งในภาครัฐและเอกชน และ 4) แนวทางการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการท่องเที่ยว จัดระบบสาธารณูปการแก่นักท่องเที่ยว พร้อมระบบขนส่งที่มีประสิทธิภาพเพื่อเชื่อมโยงกับแหล่งพื้นที่ท่องเที่ยวอื่นๆ เช่นเดียวกับ สมจิตร อินทมน และ ปารีชาติ วิสุทธิสมาจาร (2557) ได้ทำการศึกษา การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ กรณีศึกษากลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา โดยระบุว่าปัญหาแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมเกิดจากบุคคล 3 กลุ่ม คือ กลุ่มบุคคลในท้องถิ่น กลุ่มนักท่องเที่ยว และกลุ่มผู้ประกอบการที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงกับแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นควรมีแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหา ร่วมกับภาครัฐ ซึ่งจะนำไปสู่แนวทางในการพัฒนาและเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในพื้นที่กลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาต่อไป

นอกจากนี้ ชมภูษ หุ่นาค (2559) ได้นำเสนอยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จังหวัดสมุทรสงคราม 4 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย 1) ยุทธศาสตร์การจัดการด้านกายภาพ เน้นอนุรักษ์โดยการควบคุมการเปลี่ยนแปลงให้สมดุล หรือสอดคล้องกับสภาพบริบทของพื้นที่ ดูแล รักษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ จากความร่วมมือของชุมชน และภาคส่วนต่างๆ รวมถึงการจัดการด้านทัศนียภาพให้ร่มรื่น น่าชม และคงไว้ซึ่งความเป็นธรรมชาติ 2) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เน้นการจัดสรรพื้นที่ให้มีขอบเขตที่ชัดเจน จัดเส้นทาง การท่องเที่ยว มีจุดพักระหว่างทาง มีห้องสุขาที่สะอาด สบายตาแสงสว่างที่เพียงพอ และจัดหาพื้นที่รับรองขยะ รวมทั้งพื้นที่สำหรับขายของที่ระลึก และสินค้าอื่นๆ 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์ เน้นการจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ จัดทำแผ่นป้ายประจำสถานที่ ซึ่งมีความรู้ ประวัติความเป็นมา และภาพประกอบที่สวยงาม รวมถึงคู่มือแนะนำชมที่ออกแบบรูปลักษณ์ที่แปลกตา น่าเก็บไว้เป็นที่ระลึก ตลอดจนออกแบบของชำร่วย ของที่ระลึกที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ ความมีคุณค่าของสถานที่ท่องเที่ยว 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนากิจกรรมรูปแบบใหม่ เน้นสร้างกิจกรรมรูปแบบใหม่ในแต่ละสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ความเป็นตัวตนของประวัติศาสตร์นั้น อย่างเป็นรูปธรรมและน่าดึงดูดใจขณะเดียวกัน ต้องไม่เป็นสิ่งแปลกปลอม จนทำให้เสียคุณค่าของสถานที่ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติด้านประวัติศาสตร์ ทำให้ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การสร้างการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติด้านประวัติศาสตร์สามารถเพิ่มคุณค่าให้กับแหล่งท่องเที่ยวเดิมให้มีคุณค่าสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนได้ โดยรูปแบบ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติด้านประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่สามารถจับต้องและมองเห็นได้ผ่านโบราณสถานและโบราณวัตถุ มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิชาการ หรือศิลปะ สามารถแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาของวิถีชีวิตของชุมชน สำหรับรูปแบบกิจกรรมสำหรับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นการนำชมแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ผ่านสื่อตัวบุคคล โดยอาศัยมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและมัคคุเทศก์น้อยนำชมเส้นทางเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ และผ่านสื่อที่ไม่ใช่บุคคล อาทิ คู่มือการนำชมแหล่งท่องเที่ยวทั้งที่เป็นเอกสารและสื่ออิเล็กทรอนิกส์และป้ายอธิบายความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว สำหรับแนวทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ส่วนใหญ่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหาด้านการท่องเที่ยวร่วมกับภาครัฐ

3.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติด้านสถาปัตยกรรม

สถาปัตยกรรมเป็นงานสร้างสรรค์ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ เริ่มตั้งแต่ความต้องการเฉพาะตัวเฉพาะกลุ่มและขยายออกไปจนถึงความต้องการของกลุ่มชนและสังคม ในขณะที่ขอบข่ายของงานสถาปัตยกรรมมีขอบข่ายที่กว้างขวางและตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในหลายระดับ การสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมต่างมีประวัติความเป็นมามีเรื่องราวที่สามารถบันทึกต่อเนื่องเป็นลักษณะประวัติศาสตร์ได้เช่นเดียวกับประวัติศาสตร์ศิลปะและเทคโนโลยีแขนงอื่นๆ (ประกอบศิริ ภักดีพินิจ, 2558) โดยงานสถาปัตยกรรมนั้นจะเกิดขึ้นได้จะต้องประกอบด้วยปัจจัยทั้งหมด 3 ส่วนได้แก่ 1) ประโยชน์ใช้สอยของมนุษย์ (Function) 2) แนวความคิด ความงาม และสุนทรียภาพ (Concept) และ 3) ความเป็นไปได้ (Possibility) สามารถแบ่งประเภทของสถาปัตยกรรมตามประโยชน์การใช้สอยออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) สถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม ได้แก่ อาคาร บ้านเรือน โบสถ์ วิหาร วัง สถูป และสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ที่มีมูลเหตุที่มาของการก่อสร้าง และ 2) งานสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตทั่วไปของมนุษย์ การอยู่อาศัย ประกอบอาชีพ และกิจกรรมในสังคม (วัฒนพงษ์ ลีลาพงศ์, ม.ป.ป.)

ปัจจุบันสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นถือได้ว่าเป็นตัวดึงดูดที่สำคัญอย่างมากที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเดินทางจนกลายเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ของผู้คนในอดีตที่มีวิถีในการดำรงชีวิตภายใต้บริบทของสภาพแวดล้อมตามถิ่นที่อยู่อาศัย จากการทบทวนเอกสารวรรณกรรมที่ผ่านมาของนักวิชาการหลายคนพบว่า รูปแบบและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมมีหลากหลายรูปแบบ เช่น ประกอบศิริ ภักดีพินิจ (2558) ได้เสนอรูปแบบเส้นทางที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม ในพื้นที่อารยธรรมล้านนา ตะวันออก (เชียงใหม่ พะเยา แพร่ และน่าน) 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวิชาการ มีวัตถุประสงค์มุ่งศึกษาเรียนรู้ลักษณะทางสถาปัตยกรรมได้ลึกซึ้งยิ่ง เหมาะสำหรับกลุ่มนักวิชาการ นักเรียน นักศึกษาและนักท่องเที่ยวทั่วไปที่มีความสนใจอย่างลึกซึ้งในด้านสถาปัตยกรรมวัดพื้นถิ่นได้คือ 2) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ด้าน

สถาปัตยกรรมร่วมกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน เหมาะกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวด้วยรถยนต์ส่วนตัวและกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มากับบริษัทจัดนำเที่ยวที่ใช้เวลาอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวระยะสั้น และ3) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อการพัฒนาผลงานต่อยอดด้านสถาปัตยกรรมหรือผลงานที่ได้แรงบันดาลใจจากลักษณะทางสถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมชุมชน เหมาะกับ 1) กลุ่มสถาปนิก นักเรียน นักศึกษาด้านสถาปัตยกรรม ที่ต้องการแรงบันดาลใจในการประยุกต์ใช้กับการออกแบบอาคารสมัยใหม่ 2) กลุ่มนักตกแต่งภายใน ที่ต้องการแรงบันดาลใจในการออกแบบตกแต่งที่พักอาศัยหรืออาคารสำนักงาน 3) กลุ่มนักเรียนนักศึกษาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ที่ต้องการแรงบันดาลใจในออกแบบชิ้นงาน เช่น งานจิ๋วเวลรี่ งานออกแบบลายผ้า หรือกลุ่มผู้ผลิตสินค้าของที่ระลึก เป็นต้น และ 4) นักท่องเที่ยวทั่วไปที่มีความสนใจในด้านสถาปัตยกรรม วัดพื้นถิ่นไถลื้อและวัฒนธรรมพื้นถิ่น เป็นต้น สำหรับระยะเวลาในการท่องเที่ยวเหมาะกับการมาเรียนรู้และสร้างแรงบันดาลใจ อาจอยู่ระหว่าง 3 – 7 วัน เช่นเดียวกับ อัยยานันท์ จิตรโรจนรักษ์ (2560) ศึกษาเรื่องอัตลักษณ์งานสถาปัตยกรรมประเภทศาสนสถาน เพื่อส่งเสริมเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษากรุงเทพมหานครเขตบางเขน ได้นำเสนอรูปแบบเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการสร้างความสัมพันธ์ของสถานที่ท่องเที่ยวเดิมกับ ศาสนสถานทั้ง 4 เพื่อสร้างเส้นทางให้มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันในการสร้างความรับรู้ของพื้นที่เขตบางเขน และแหล่งท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมภายในเขตพื้นที่

นอกจากนี้ สกาวรัตน์ บุญวรรณ และ เก็ดถวา บุญปรากการ (2560) ได้ศึกษาการนำสถาปัตยกรรมโบราณและกิจกรรมเรือพื้นเมืองนำอยู่ มาประกอบสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นพัฒนาสู่การท่องเที่ยวแบบไฮไฮทอติตของตะกั่วป่าเมืองเก่าที่มีชีวิต โดยนำเสนออัตลักษณ์ท้องถิ่นในยุคเหมืองแร่ ทั้งตึกแถวโบราณแบบชิโนโปรตุกีส อาคารเรียนเต้าหึง กำแพงเมือง จวนเจ้าเมือง บ้านขุนอินทร์ ศาลเจ้าจีน หม้อสตรีมน้ำถูกนำมาประกอบสร้างอัตลักษณ์ผ่านเรื่องเล่าเพื่อให้คุณค่าทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนการจัดกิจกรรมเรือพื้นเมืองนำอยู่ผ่านความทรงจำร่วมทางสังคมโดยการเปิดพื้นที่ตลาดเก่า เพื่อฉายภาพแทนวิถีชีวิตผู้คนในอดีต ถ่ายรูปร่วมกับภาพวาดบนผนัง (Street art) กิจกรรมเปิดประตูเมืองตะโกลา กิจกรรมของชมรมบะบำเกี่ยวกับการแต่งกาย ประเพณี พิธีกรรมและอาหาร กิจกรรมเหล่าถูกประกอบสร้างให้เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นเพื่อพัฒนาสู่การท่องเที่ยวแบบย้อนยุค

นอกจากนี้ ปัทมา กระแสเสวตร (2558) ได้เสริมว่าการที่จะทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ทางสถาปัตยกรรมเป็นที่รู้จักและจดจำได้นั้น ควรใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อมูลค่าสินค้าและบริการตามแนวทางของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) โดยนำเสนอแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกต้นแบบและบรรจุภัณฑ์เพื่อจำหน่ายในร้านจำหน่ายสินค้าของที่ระลึกในพระราชวังสนามจันทร์ จะมีส่วนช่วยให้เห็นคุณค่าในสถาปัตยกรรมที่เป็นมรดกตกทอดอันมีคุณค่า

เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวอีกทางหนึ่งที่จะสร้างความประทับใจน่าจดจำของสถาปัตยกรรมพระราชวังสนามจันทร์ นอกเหนือจากการเยี่ยมชมเพียงเพื่อดูความเก่าแก่ของตัวโบราณสถานเท่านั้น นอกจากนี้ ในหลายพื้นที่ได้นำสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นมาปรับเป็นที่พักโดยเฉพาะโฮมสเตย์ให้กับนักท่องเที่ยวตามแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวในแต่ละจังหวัดและพื้นที่ที่สำคัญหลายๆ แห่ง ทั้งนี้ชาวบ้านบางส่วนและกลุ่มนักท่องเที่ยวบางกลุ่มยังขาดความเข้าใจในรูปแบบการท่องเที่ยว มีการปรับปรุงอาคารที่พักให้เกิดความสะดวกสบายในรูปแบบโรงแรมหรือรีสอร์ทเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นการผิดวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยิ่งยั้งที่แท้จริง หรือบางส่วนได้ทำการปรับปรุงที่พักโดยขาดความรู้ทางด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น มีการใช้วัสดุที่ไม่เหมาะสมและมีการต่อเติมโครงสร้างอาคารใหม่ โดยไม่สอดคล้องกับอาคารเดิม ทำให้ความงดงามของอาคารสูญหายไป (วินัย หมั่นคดิธรรม, 2553)

จากกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงของสังคมเมืองดังกล่าว ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อาจจะมาจกหลากหลายสาเหตุ เช่น ผู้คนในท้องถิ่นขาดความรู้ทางการอนุรักษ์ และมองไม่เห็นคุณค่าของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น การถูกครอบงำทางศิลปะและวัฒนธรรมวัตถุนิยม (วินัย หมั่นคดิธรรม, 2553) รวมทั้งนโยบายการพัฒนาประเทศของรัฐบาลที่เน้นเรื่องการท่องเที่ยวเป็นหลัก ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมให้มีความยั่งยืนนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญ จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีการเสนอแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมไว้หลายท่าน ได้แก่ ประกอบศิริ ประกอบศิริ ภักดีพิณิจ (2558) เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมอย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่ล้านนาตะวันออกทั้ง 4 พื้นที่ ได้แก่ เชียงราย พะเยา น่าน และแพร่ประกอบไปด้วยแนวทางพัฒนา 5 ด้าน ได้แก่ 1) แนวทางด้านส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ การเปิดโอกาสให้ชุมชนแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน โดยการยอมรับและเคารพในการตัดสินใจของทุกฝ่ายพร้อมกับการร่วมกันลงมือปฏิบัติ นำไปสู่ผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับร่วมกัน 2) แนวทางด้านอนุรักษ์และสืบสานสถาปัตยกรรม คือ การอนุรักษ์และสืบสานสถาปัตยกรรมของชุมชน เป็นการใช้ทรัพยากรอย่างสมเหตุสมผล เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของทรัพยากรให้มากที่สุด โดยการใช้ประโยชน์ การรักษา การพัฒนา หรือการฟื้นฟู การป้องกันและการสงวน 3) แนวทางด้านพัฒนาการตลาด โดยใช้แนวทางการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ซึ่งเครื่องมือส่วนประสมการส่งเสริมการตลาดจะเน้นการโฆษณา (Advertising) และการประชาสัมพันธ์ (Public Relations) 4) แนวทางด้านสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว คือ การนำข้อมูลและความหมายโดยใช้บุคคลและการสื่อความหมายโดยไม่ใช้บุคคล และ 5) แนวทางด้านพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยว โดยเน้นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สามารถทำให้เกิดการมีส่วนร่วม การนำเอกลักษณ์ที่น่าสนใจของชุมชน เพื่อมาพัฒนาเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยว โดยจัดกิจกรรมและ

เส้นทางการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลาย ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวและความปลอดภัยในเส้นทางการท่องเที่ยว

เช่นเดียวกับ ประกอบศิริ ภักดีพิณิจ (2558) ได้เสนอแนวทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมในมณฑลวัฒนธรรมสองฝั่งโขงนั้น ประกอบด้วย 1) แนวทางการพัฒนาพื้นที่ล้านนาตะวันออกให้เป็นศูนย์กลางทางการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมของมณฑลวัฒนธรรมสองฝั่งโขง ทำได้โดยการสร้างความร่วมมือเพื่อพัฒนาความสะดวกในการผ่านเข้า-ออกด่านตรวจคนเข้าเมืองในระดับสากล การสร้างความร่วมมือในการเชื่อมโยงชุมชนที่มีความโดดเด่นทางสถาปัตยกรรมเฮือนไต การสร้างความร่วมมือในการร่วมพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ การสร้างองค์ความรู้ด้านฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ในด้านสถาปัตยกรรม รวมถึงด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ศิลปกรรม ประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไต และการจัดทำระบบฐานข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมได้ในพื้นที่สองฝั่งโขง 2) แนวทางการเชื่อมโยงเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมในมณฑลวัฒนธรรมสองฝั่งโขง โดยเน้นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจพิเศษ ทั้งนี้เส้นทางและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวควรผสมผสานระหว่างการเยี่ยมชมและการลงมือทำโดยให้คนในท้องถิ่นได้เป็นผู้นำเสนอเรื่องราวของตนเอง และ 3) แนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายธุรกิจการท่องเที่ยวในมณฑลวัฒนธรรมสองฝั่งโขง เช่น สร้างความร่วมมือทางธุรกิจของผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวระหว่าง พัฒนาทรัพยากรทุนมนุษย์ในภาคบริการให้มีทักษะในการสื่อสารและทักษะด้านความปลอดภัย (Safe security / First-aids) พัฒนาเครือข่ายของกลุ่มธุรกิจนำเที่ยวในพื้นที่ล้านนาตะวันออกให้เป็นผู้นำทางการท่องเที่ยวด้านสถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น พัฒนามัคคุเทศก์และผู้นำทัวร์ให้มีความรู้และความเข้าใจในลักษณะทางด้านสถาปัตยกรรม รวมทั้งพัฒนารายการนำเที่ยวให้มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมในการท่องเที่ยว นอกจากนี้ในต่างประเทศได้มีการอธิบายขยายความการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ไว้ว่าการสนับสนุนการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วย 1) การอำนวยความสะดวกในการเดินทาง 2) การอำนวยความสะดวกในการขอวีซ่า 3) เครือข่ายการคมนาคมและขนส่ง 4) เส้นทางการเดินทางที่สั้น 5) การแสวงหาประสบการณ์ที่หลากหลาย 6) มีความพร้อมทางด้านเทคโนโลยี 7) มีความร่วมมือระหว่างพันธมิตร 8) มีความพร้อมในการให้บริการ 9) มีการขยายการเดินทางให้ไกลออกไป 10) เพิ่มโอกาสในการท่องเที่ยวของผู้มีรายได้ปานกลาง และ 11) การให้บริการข้อมูลการท่องเที่ยวผ่านสื่อสารสังคมออนไลน์ เป็นต้น (Kozak & Buhalis, 2019)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติด้านสถาปัตยกรรม ทำให้ผู้วิจัยสรุปได้ว่า สถาปัตยกรรมเป็นหนึ่งในมรดกวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นจากความรู้ความสามารถและวิถีชีวิตของตนเองที่แสดงให้เห็นถึงอารยธรรม วัฒนธรรมและเนื้อหาของสาระของสังคม ปัจจุบันนักท่องเที่ยวให้ความสนใจในการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมมากขึ้น เนื่องจาก

รูปแบบของสถาปัตยกรรมเป็นองค์ประกอบที่สื่อถึงอารมณ์ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกถึงอดีตของแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือนจนนำไปสู่อารมณ์โหยหาอดีต โดยรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมส่วนใหญ่คือ การเดินชมสถาปัตยกรรมตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านเรื่องเล่าเพื่อให้คุณค่าทางประวัติศาสตร์ เช่นเดียวกับการพัฒนาของที่ระลึกจากสถาปัตยกรรมท้องถิ่นเพื่อให้นักท่องเที่ยวรู้จักและจดจำได้ รวมทั้งการนำสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นมาปรับเป็นที่พักโดยเฉพาะโฮมสเตย์ให้กับนักท่องเที่ยว เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การพัฒนารูปแบบกิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมควรให้ความสำคัญกับแนวทางการอนุรักษ์พัฒนา และจัดการการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมให้มีความยั่งยืน ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่นั้นๆ

3.3 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติวิถีชีวิตชุมชน

ปัจจุบันนโยบายการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมุ่งสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม (Preferred Destination) อย่างยั่งยืน ด้วยการทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ทรงคุณค่า (Value for Experience) จากการสัมผัสเสน่ห์วิถีไทยเฉพาะถิ่น (Unique Local Thai Experience) ที่เห็นได้จากแคมเปญการท่องเที่ยววิถีไทยในปี 2558 เป็นต้นมา วิถีชุมชนจึงเป็นจุดเริ่มต้นของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น จากการมีพื้นฐานและทุนทางสังคมที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทำให้เกิดความแปลกและแตกต่างที่สวยงามไม่เหมือนใครในสายตาของนักท่องเที่ยว และเมื่อนักท่องเที่ยวเคยไปสัมผัสสิ่งสวยงามเหล่านั้นแล้วย่อมเป็นการกระตุ้นให้ผู้คนที่สนใจมาเที่ยวเกิดความสนใจมากขึ้นและเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้นจนกลายเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นอกจากนี้ วิถีชุมชน คือ รูปแบบการดำเนินชีวิตประจำวันของบุคคลโดยรวมที่สะท้อนให้เห็นลักษณะ ค่านิยม นิสัยที่ประพฤติในการดำรงชีวิต รวมทั้งแบบแผนการแสดงพฤติกรรมของบุคคลซึ่งเป็นไปตามสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของบุคคล (ศุภวรรณ เจริญชัยสมบัติ, 2554) สำหรับการท่องเที่ยววิถีไทยคือ การได้เรียนรู้ความเป็นอยู่แบบไทย สัมผัสเอกลักษณ์ผ่านสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ของไทยมากยิ่งขึ้นไม่ว่าจะเป็นคน ประเพณี วิถีชีวิต สถาปัตยกรรมธรรมชาติ ภาษา การแต่งกาย เป็นต้น ที่ถูกส่งมอบจากรุ่นสู่รุ่น หรือ ถูกปรับปรุงให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในปัจจุบัน ซึ่งอาจจะมิใช่ลักษณะที่เป็นแบบดั้งเดิม (Traditional) และแบบร่วมสมัย (Contemporary) (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2558) สอดคล้องกับ มนชนก จุลสิกขี (2563) กล่าวว่า วิถีไทยในบริบทของการท่องเที่ยวมีความหมายที่ครอบคลุมทุกอย่างของความ เป็นไทยตั้งแต่เรื่องนิสัยใจคอ อาหารการกิน วัฒนธรรมประเพณี ความเป็นอยู่หรือความเชื่อที่สืบทอดกันมาจนเป็นมรดกล้ำค่า ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาคือต้นทุนของความเป็นไทยที่ไม่เหมือนใคร สามารถนำต้นทุนนี้มาสร้างเป็นประสบการณ์ที่น่าจดจำให้นักท่องเที่ยวทำให้เมืองไทยมีจุดขาย มีความโดดเด่นและมีความแตกต่างจากประเทศใดๆ ในโลก

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติวิถีชีวิตชุมชนของนักวิชาการหลายคนพบว่า รูปแบบและกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับวิถีชุมชนมีหลากหลายรูปแบบ เช่น วรรณวีร์ บุญคุ้ม (2559) ได้พัฒนารูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์เส้นทางกาญจนบุรี-ทวาย ดังนี้ 1) สร้างเส้นทางท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์บนเส้นทางกาญจนบุรี-ทวาย จำนวน 2 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางเมืองกาญจนบุรี-ช่องเขาขาดและเส้นทางอุทยานประวัติศาสตร์-น้ำพุร้อน ซึ่งแต่ละเส้นทางใช้เวลาประมาณ 1 วัน 2) กิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์บนเส้นทางกาญจนบุรี-ทวาย ได้แก่ การเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์สมัยสงครามโลก เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงเรื่องราวและวิถีชีวิตของผู้คนในสมัยอดีต และ 3) รูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์บนเส้นทางกาญจนบุรี-ทวายที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นเรียกว่า “Thai-Tavoy Model” เช่นเดียวกับ มนชนก จุลสิขี (2563) นำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยววิถีไทยด้วยรถไฟสายวัฒนธรรม เนื่องจากการเดินทางด้วยรถไฟจะเห็นวิวสวยงามตลอดสองข้างทางที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน วัฒนธรรม หัตถกรรม ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากมาย มุ่งพัฒนาคุณภาพและความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ในพื้นที่ เพื่อเพิ่มรายได้จากการขยายฐานตลาดนักท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ได้แก่ ลำปาง ลำพูน และเชียงใหม่

นอกจากที่กล่าวในข้างต้น การพัฒนาเทคโนโลยีมีผลต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวส่งผลให้รูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการท่องเที่ยว ธีรนนท์ วัฒนโยธิน และนุชากร คงยะฤทธิ์ (2562) ได้พัฒนาแผนที่เส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงสู่การท่องเที่ยววิถีชุมชนนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราชในรูปแบบป้ายอัจฉริยะเชื่อมโยงสู่การท่องเที่ยววิถีชุมชน ได้มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการออกฐานข้อมูลในเว็บไซต์ Wix.com เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วจัดทำ QR CODE มาเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ข้อมูล ตลอดจนการทำกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอีกด้วย การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการท่องเที่ยว ทำให้การติดต่อสื่อสาร การประกอบธุรกิจ และการสืบค้นข้อมูล สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ง่ายขึ้น

การท่องเที่ยวส่งผลให้รายได้ของชุมชนเพิ่มมากขึ้น แต่ในทางกลับกันการท่องเที่ยวก็ส่งผลกระทบต่อในทางลบเช่นกัน ดังนั้น การท่องเที่ยววิถีชีวิตชุมชนจำเป็นต้องอาศัยแนวทางการพัฒนาและการจัดการอย่างยั่งยืน จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีการเสนอแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตชุมชนไว้หลายท่าน ได้แก่ ศุภวรรณ เจริญชัยสมบัติ (2554) ได้นำเสนอแนวทางในการป้องกันและลดผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ดังนี้ 1) การรักษาเอกลักษณ์ในชุมชน วิธีการดำเนินชีวิตจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของกระแสนิยมโดยยังคงรักษาศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีแบบดั้งเดิมไว้ให้ได้ เช่น จัดให้มีการแสดงรำมอญเป็นประจำในเกาะเกร็ดเพื่อเป็นการสืบสานศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

2) การจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่างๆ เพื่อความเป็นระเบียบในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เช่น กลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มขนมไทย กลุ่มอาชีพสหกรณ์ศิลป์ประดิษฐ์ เป็นต้น และ 3) จัดให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของแต่ละกลุ่มโดยจัดอบรมเพื่อเป็นการพัฒนาฝีมือและคุณภาพงานให้ดียิ่งขึ้น ทำให้สามารถอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกาะเกร็ดได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ รัฐมนตรี พงศ์วิทธิธรร (2559) นำเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีไทยในเขตภาคเหนือของประเทศไทย ควรมุ่งเน้น 1) อนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ประเพณี วิถีชีวิตบริบทพื้นที่ (Conservation) โดยส่งเสริมให้มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลายของเอกลักษณ์ 2) ความต่อเนื่อง (Continuity) สร้างความต่อเนื่องของทรัพยากรธรรมชาติและต่อเนื่องของวัฒนธรรม 3) คุณภาพ (Quality) เน้นคุณภาพของสิ่งแวดล้อม คุณภาพของประสบการณ์ นันทนาการที่นักท่องเที่ยวได้รับ 4) ความสมดุล (Balance) สร้างความสมดุลระหว่างความต้องการอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ความต้องการของวิถีไทย 5) การสร้างสังคมแห่งวัฒนธรรม ความรู้ ภูมิปัญญา จิตสำนึกและพัฒนาศักยภาพวิถีไทย (Local Wisdom) 6) การพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยวอย่างสมดุลและยั่งยืน (Economy) และ 7) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน และสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นฐานการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

นอกจากนี้ วรณวีร์ บุญคุ้ม (2559) ได้ขอเสนอเชิงนโยบายในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์ว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับกระทรวงและระดับจังหวัดควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนและประชาชนเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยววิถีไทยให้เพิ่มมากขึ้น ควรส่งเสริมการเรียนรู้และการสืบทอดเรื่องราวของศิลปวัฒนธรรมไทย และอัตลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่น ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวโดยเฉพาะการจัดทำของที่ระลึกจากวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น ควรให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มากขึ้น เช่นเดียวกับ โสภณ แดงมาศ (2562) นำเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านการรักษาคุณภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านศิลปวัฒนธรรม และด้านการบริหารจัดการ โดยเน้นการเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน สอดคล้องกับ พระครูโพธิสุวรรณ์คุณ (2562) ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชนของชุมชนลาวโซ่งจังหวัดสุพรรณบุรีว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ควรมีการสร้างเครือข่ายที่สามารถทำงาน เชื่อมโยงกันทั้งภาคประชาชนหรือองค์กรชุมชนในพื้นที่ร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ เอกชน เพื่อเป็นเครือข่ายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตชุมชนและวัฒนธรรมชุมชนลาวโซ่งในมิติต่างๆ คือ มิติการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ มิติการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม และมิติการท่องเที่ยววิถีชุมชนและธรรมชาติ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติด้านวิถีชีวิตชุมชน ทำให้ผู้วิจัยสรุปได้ว่า วิถีชีวิตเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เน้นถึงเอกลักษณ์ทางวิถีชุมชน ความเป็นอยู่ วิถีและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นในรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community based tourism) เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจ กระจายรายได้ให้กับชุมชน ช่วยให้ชุมชนเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตัวเองได้อย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตมีหลากหลายรูปแบบ ส่วนใหญ่เป็นการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเยี่ยมชมวิถีไทยในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ มีการถ่ายทอดเรื่องราวที่เชื่อมโยงในมิติทางประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรมและภูมิปัญญาต่างๆ สำหรับแนวทางในการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืนนั้น ส่วนใหญ่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่จะต้องช่วยกันอนุรักษ์และสืบทอดเรื่องราวของศิลปวัฒนธรรมไทย และอัตลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้คงไว้ ซึ่งในการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติด้านวิถีชีวิตชุมชนระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์เพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างเมืองทั้งสองเพื่อสร้างต้นทุนทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งจะสามารถกระตุ้นเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวของเมืองเก่าสงขลาได้เป็นอย่างดี

3.4 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติด้านอาหาร

อาหารท้องถิ่นถือว่าเป็นทุนทางวัฒนธรรมเฉพาะพื้นที่ที่เป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวที่นิยมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในปัจจุบัน จนกลายเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) องค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO, 2016) ให้คำนิยามการท่องเที่ยวเชิงอาหาร เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งของผู้มาเยือนที่เชื่อมโยงกับอาหาร ผลิตภัณฑ์และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องในขณะเดินทาง นอกเหนือจากประสบการณ์การทำอาหารแบบจริงจัง (Authenticity) ดั้งเดิมหรือนวัตกรรมแล้ว การท่องเที่ยวเชิงอาหารยังอาจเกี่ยวข้องกับกิจกรรมอื่นๆ เช่น การเยี่ยมชมผู้ผลิตในท้องถิ่น การเข้าร่วมในเทศกาลอาหารและการเข้าร่วมชั้นเรียนทำอาหาร เป็นต้น สอดคล้องกับ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (2561b) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงอาหารเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกที่นำอาหารท้องถิ่นมาเป็นเครื่องมือในการดึงดูดนักท่องเที่ยว เพราะอาหารท้องถิ่นสามารถเป็นสื่อบอกเรื่องราว การดำเนินชีวิต เอกลักษณ์ที่สืบทอดกันมาไม่ว่าจะเป็นในเชิงกายภาพ เช่น การเกษตร ภูมิประเทศและภูมิอากาศ หรือในเชิงจิตใจ เช่น วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ซึ่งอาหารแต่ละท้องถิ่นก็จะแสดงถึงความจริงแท้ (Authenticity) ของตัวมันเอง

นอกจากนี้อาหารยังเป็นเครื่องมือที่สามารถเปิดใจให้นักท่องเที่ยวพร้อมที่จะสัมผัสวัฒนธรรมด้านอื่นๆ อีกด้วย ทำให้นักท่องเที่ยวต้องการกลับมาเที่ยวซ้ำอีกครั้ง ยกตัวอย่างการท่องเที่ยวเชิงอาหารของประเทศเกาหลี ที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมอาหารของประเทศตนเองผ่านภาพยนตร์เรื่อง แดจังกึม ซึ่งอาจอิงถึงประวัติศาสตร์ที่สอดแทรกวัฒนธรรมการกินของคนเกาหลีไว้

จนทำให้อาหารเกาหลีเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวในหลายประเทศเกิดความสนใจและอยากเดินทางไปเยือนเกาหลีเพื่อชิมอาหารและชื่นชมกับวัฒนธรรมด้านอื่นๆ (ปริณดา เริงศักดิ์, 2555) เช่นเดียวกับฮอลล์ (Hall, 2003) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร ประกอบด้วย 1) ทำให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่น 2) เป็นองค์ประกอบของการส่งเสริมการตลาดทางการท่องเที่ยว 3) เป็นองค์ประกอบในการพัฒนาด้านเกษตรกรรมและเศรษฐกิจของ 4) เป็นส่วนสำคัญในการแข่งขันทางการตลาดกับคู่แข่ง 5) เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญของความเจริญทั้งระดับโลก ระดับประเทศ และระดับท้องถิ่น และ 6) เป็นสินค้าและบริการที่จำเป็นต่อนักท่องเที่ยวเพราะเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ของมนุษย์ซึ่งเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต

ศักยภาพและความได้เปรียบของการท่องเที่ยวเชิงอาหารจึงเป็นสิ่งสำคัญในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น อันจะนำมาสู่การพัฒนาของประเทศโดยการเพิ่มมูลค่าของสินค้าและบริการการท่องเที่ยวผ่านรากฐานทางวัฒนธรรมและสังคม รวมทั้งเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์อาหารไทย และให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวผ่านวัฒนธรรมอาหาร (เบญจมาภรณ์ ชำนาญฉา, 2561) จากการทบทวนเอกสารวรรณกรรมที่ผ่านมาของนักวิชาการหลายคนพบว่า กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารมีหลากหลายรูปแบบ เช่น Hjalager and Richards (2003) กล่าวถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารว่าไม่เพียงแต่ครอบคลุมถึงการรับประทานอาหารตามภัตตาคาร ร้านอาหาร การร่วมสังเกตการณ์ การสัมผัสและการเรียนรู้กรรมวิธีในการปรุงจากแหล่งผลิตโดยตรงเท่านั้น การเรียนรู้การทำอาหารจากโรงเรียนสอนทำอาหารก็จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงอาหารได้ด้วย เช่นเดียวกับ ปองปรารณ์ สุนทรเกสัช (2560) ได้นำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอาหารผ่านการสร้างเรื่องราว (Storytelling) อาหารท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ทั้งนี้ควรมีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ 1) การเล่าเรื่องราวของสถานที่ 2) ใช้ภาพถ่ายเป็นสื่อ 3) เรื่องราวที่สร้างความแตกต่าง 4) สิ่งที่ต้องเขียนเพื่อสร้างเรื่องราว คือ มิติทางโภชนาการและสุขภาพ มิติทางด้านวัฒนธรรมการกิน มิติภูมิปัญญาท้องถิ่น และมิติด้านการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม เช่นเดียวกับ (ดาวิษะห์ ตะยี่, 2560) ได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดนราธิวาส โดยใช้วิธีการของการตลาดเชิงกิจกรรม (Event Marketing) ซึ่งเป็นเครื่องมือทางการตลาดในรูปแบบกิจกรรมที่แต่ละผลิตภัณฑ์จะคิดขึ้นมาเพื่อดึงดูดลูกค้ากลุ่มเป้าหมายให้มาเจอกับสินค้าและสร้างยอดขาย ณ บริเวณจัดงานได้ทันที การดำเนินกิจกรรมมีหลากหลายรูปแบบ เช่น การจัดประกวด การจัดการแข่งขัน การจัดฉลอง การทำแวลลี และการสัมมนา เป็นต้น เช่นเดียวกับ ชิชญพงศ์ ศิริโชตินิศากร (2559) ได้นำเสนอการพัฒนาแบบนวัตกรรมอาหารพื้นถิ่นเชิงสร้างสรรค์เพื่อการเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวในเขตจังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยการนำอาหารจากภาคครัวเรือนที่ทำกินเองภายในครอบครัวมาเพิ่มมูลค่าให้กับอาหารด้วยการนำเสนออาหารไทย

ในรูปแบบผสมผสานวัฒนธรรม เพื่อให้อาหารมีความน่าสนใจ สามารถเป็นตัวกระตุ้นความต้องการบริโภคของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในบริเวณนี้ อีกทั้งยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และคุณค่าของอาหารพื้นถิ่นในพื้นที่ที่ยังคงไว้ซึ่งวัตถุดิบจากวิถีชีวิตของคนในพื้นที่

แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอาหารให้มีความยั่งยืนนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีการเสนอแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารเช่น วรวิมล วิชรวรกุลชัย (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม โดยนำเสนอแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหารไทยมุสลิม 4 ด้านประกอบด้วย 1) ด้านการจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยว ชุมชนควรเตรียมความพร้อมสร้างข้อตกลงร่วมกันในการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมและมีเป้าหมาย 2) ด้านการเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหาร ชุมชนควรพัฒนาบุคลากรเพื่อถ่ายทอดและออกแบบการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร 3) ด้านการสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่น ชุมชนควรสืบค้นวัฒนธรรมอาหาร และจัดหาผู้รู้ในชุมชนมา ถ่ายทอดเพื่อพัฒนาเป็นอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว 4) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ชุมชนควรพัฒนาประเภทของอาหาร บรรจุภัณฑ์ เพื่อเป็นเครื่องมือสื่อสารการตลาดไปยังนักท่องเที่ยว 5) ด้านการประยุกต์ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนสร้างเครือข่ายความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวอาหารฮาลาล และ 6) ด้านการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนควรพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้อาหาร

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติด้านอาหารนอกจากที่กล่าวแล้วในข้างต้น กฤษณ์ท แสนทวี (2562) ได้นำเสนอแนวทางการสร้างภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวด้านอาหารเชิงนโยบาย ประกอบด้วย 1) กำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารที่ชัดเจนและแนวปฏิบัติที่สามารถดำเนินการได้ 2) การบูรณาการการทำงานร่วมกันขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหาร 3) การกำหนดกลยุทธ์ด้านการจัดการและด้านการตลาดการท่องเที่ยวเชิงอาหาร 4) การสร้างองค์ความรู้และการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหาร และ 5) ใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนและเอกชนให้ร่วมมือส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ส่วนแนวทางการสร้างภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารเชิงปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) การควบคุมด้านความสะอาดของอาหาร 2) การกำหนดมาตรฐานของอาหารไทย 3) การสื่อสารและการเล่าเรื่องราวที่แสดงถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมการกินของคนไทย 4) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารรูปแบบ Street food 5) การถ่ายทอดสอดแทรกเรื่องราวของอาหารไทยในสื่อต่าง ๆ และ 6) การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อให้เกิดการสื่อสารแบบปากต่อปาก

นอกจากนี้ กิ่งกนก เสาวภาวงศ์ (2561) ได้นำเสนอเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงอาหารประเภทข้าวซอย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 6 ประเด็นดังนี้ 1) ควรมีการคงเอกลักษณ์ของข้าวซอย 2) ควรมีการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการข้าวซอยเพื่อ

กำหนดทิศทางและวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงอาหารของอาหารประเภทข้าวซอยร่วมกัน

3) ภาครัฐควรจัดอบรมและให้ความรู้ด้านสุขาภิบาลอาหารแก่ผู้ประกอบการด้านอาหาร 4) ส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ของอาหารของข้าวซอยแต่ละร้าน 5) ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น 6) ควรมีการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหารประเภทข้าวซอยในพื้นที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พร้อมทั้งเชื่อมโยงวัฒนธรรมท้องถิ่น สำหรับ กฤติเดช อนันต์ และ เกศรา สุขเพชร (2562) นำเสนอขยายความเกี่ยวกับแนวทางการสร้างความจงรักภักดีต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารของประเทศไทยผ่านคุณค่าเชิงประสบการณ์ไว้ว่า 1) หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยควรออกมาตรการด้านการควบคุมราคาอาหารไทยที่จำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอย่างเป็นธรรม มีการติดป้ายราคาอย่างชัดเจน 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวควรมุ่งประชาสัมพันธ์สร้างภาพลักษณ์ของอาหารไทยว่า อาหารไทยมีความสร้างสรรค์ มีเอกลักษณ์แตกต่างจากอาหารของชาติอื่น ๆ 3) สำหรับภาคเอกชนผู้ประกอบการร้านอาหารและภัตตาคาร ควรได้รับการพัฒนาด้านความสะอาด รวมถึงความเรียบร้อยของร้านอาหารและพนักงาน 4) ภาคการศึกษาของไทยสามารถนำแนวทางการสร้างคุณค่าเชิงประสบการณ์มาประยุกต์ใช้กับการศึกษาในอนาคต เพื่อหาแนวทางการสร้างความจงรักภักดีต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหาร โดยหาวิธีในการมุ่งสร้างทุกปัจจัยของคุณค่าเชิงประสบการณ์ให้เกิดขึ้น เพื่อสร้างความจงรักภักดีให้เกิดขึ้นมากที่สุด

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านอาหาร เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีนักวิชาการนำเสนอแนวทางการพัฒนาไว้อย่างน่าสนใจ เช่น ฌภัทร นาคสวัสดิ์ (2562) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านอาหารภาคใต้เชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ว่าควรกำหนดยุทธศาสตร์และกลยุทธ์เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ ดังนี้ 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาจิตใจ มีกลยุทธ์การอนุรักษ์วัฒนธรรม ภูมิปัญญาและวิถีชุมชน และการพัฒนาจิตใจ 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวด้านอาหารในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและกระจายรายได้สู่ชุมชน มีกลยุทธ์ด้านการตลาดการท่องเที่ยวมิติอาหารและการพัฒนาสินค้าและบริการการท่องเที่ยวด้านอาหาร 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวด้านอาหารในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน มีกลยุทธ์การใช้ที่ดินเชิงการท่องเที่ยวและการจัดการทรัพยากรเชิงการท่องเที่ยวอาหาร 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวด้านอาหาร ที่สุราษฎร์ธานีเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน มีกลยุทธ์การสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้มแข็ง และการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชน

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติด้านอาหาร ทำให้ผู้วิจัยสรุปได้ว่า อาหารท้องถิ่นเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งถือว่าเป็น

ทางเลือกใหม่ที่มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นการท่องเที่ยว นอกจากนักท่องเที่ยวจะได้ลิ้มลองรสชาติอาหารท้องถิ่นที่สอสดแทรกเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเฉพาะพื้นที่แล้ว นักท่องเที่ยวยังได้รับประสบการณ์ด้านอื่นๆ จากแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย ในขณะที่เดียวกันการท่องเที่ยวเชิงอาหารยังเป็นมุมสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในแต่ละท้องถิ่น รวมทั้งเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนให้การท่องเที่ยวมีศักยภาพในการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารส่วนใหญ่คือการถ่ายทอดเรื่องราวผ่านการเล่าเรื่อง (Storytelling) การจัดเทศกาลเกี่ยวกับอาหารท้องถิ่น และการนำเสนอความแปลกใหม่ที่คงเอกลักษณ์ท้องถิ่นไว้ สำหรับแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างยั่งยืนในเมืองเก่าสงขลาควรเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และอนุรักษ์กระบวนการรังสรรค์อาหารท้องถิ่นในสงขลาให้คงไว้ซึ่งอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เพื่อสร้างกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยให้สมบูรณ์นอกจากการทำความเข้าใจความหมายและรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแล้ว เพื่อความเชื่อมโยงของการศึกษาในลักษณะกระบวนการที่สมบูรณ์ผู้วิจัยดำเนินการค้นคว้าเพิ่มเติมในประเด็นของศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์ขึ้นเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย จากการศึกษาค้นคว้าความหมายของศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า มีการเสนอประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพที่สามารถสนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวไว้อย่างน่าสนใจ อาทิ Collier and Harraway (1997) เสนอว่าแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสามารถสนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยว ต้องประกอบด้วย 3As ได้แก่ 1) สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว (Attractions) ที่น่าประทับใจ 2) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบาย และ 3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ระบบการขนส่งไปยังจุดหมายปลายทาง ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับแนวคิดคิดของ Cooper Cooper, Fletcher, Gilbert, Sheperd, and Wanhill (1998) ได้กล่าวว่าแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพควรประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ประการ (4As) ได้แก่ 1) สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว (Attractions) 2) ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) 3) สิ่งอำนวยความสะดวกในการเที่ยวชม (Amenities) และ 4) บริการเสริมที่คนในท้องถิ่นเป็นผู้จัดหาขึ้นมาเอง (Ancillary Service) และยังมีความคล้ายคลึงกับ Buhalis (2000) และ Pike Steven (2008) ได้นำเสนอไว้ว่า แหล่งท่องเที่ยวที่จะประสบความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้นั้นต้องประกอบด้วย 6As ได้แก่ 1) สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว (Attractions) ไม่ว่าจะเป็สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นหรือเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ 2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ระบบการขนส่ง เส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและการ

ให้บริการสถานีขนส่ง 3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ด้านที่พัก อาหารและบริการอื่นๆ ในระหว่างการพักในแหล่งท่องเที่ยว 4) โปรแกรมนำเที่ยว (Available Packages) ที่เป็นสื่อกลางในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว 5) กิจกรรม (Activities) และ 6) บริการเสริม (Ancillary Service) นอกเหนือจากธุรกิจการท่องเที่ยว เช่น ธนาคาร ไปรษณีย์ โรงพยาบาล เป็นต้น นอกจากนี้ หน่วยงานด้านการท่องเที่ยวประเทศออสเตรเลีย (Tourism Western Australia, 2009) ที่นำเสนอเพิ่มเติมไว้ว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพควรประกอบด้วย 5As ได้แก่ 1) สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจทางธรรมชาติ สิ่งดึงดูดใจที่มนุษย์สร้างขึ้น สิ่งดึงดูดใจเชิงศิลปวัฒนธรรมและสิ่งดึงดูดใจเชิงชุมชนสัมพันธ์ ที่มีความโดดเด่น มีเอกลักษณ์ และสามารถจูงใจนักท่องเที่ยวได้ 2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Access) คือ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการเดินทางที่นำพานักท่องเที่ยวจากถิ่นที่อยู่ไปยังสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการเยี่ยมชม รวมทั้งระบบขนส่งและสาธารณูปโภคด้านการขนส่งที่เอื้อให้เกิดการเดินทางที่สะดวกสบายมากขึ้น 3) สถานที่พักแรม (Accommodation) คือ สถานที่พักที่อยู่ภายในแหล่งท่องเที่ยวหรือใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยว มีสิ่งอำนวยความสะดวก พร้อมการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่สะดวกสบายและปลอดภัย 4) ด้านกิจกรรม (Activities) คือ มีกิจกรรมภายในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถทำในช่วงเวลาที่อยู่ภายในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มความน่าสนใจ มีความหลากหลาย และตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวด้วย และ 5) สิ่งอำนวยความสะดวกในการเที่ยวชม (Amenities) คือ สิ่งบริการขั้นพื้นฐานต่างๆ ที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยวและระบบสาธารณูปการต่างๆ ภายในแหล่งท่องเที่ยว

นอกจากนี้ ยังมีการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมโดยคำนึงถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเป็นหลัก ได้แก่ Kuo and Wu (2013) ได้ทำการศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางมรดกวัฒนธรรม เช่นเดียวกับ McKercher and Ho (2006) โดยให้หลักเกณฑ์ในการประเมินแหล่งท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม (Cultural heritage tourism) ว่ามี 4 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านคุณค่าทางวัฒนธรรม (Cultural values) คือ การกำหนดคุณค่าทางวัฒนธรรมและความสำคัญทางวัฒนธรรม (2) ด้านคุณค่าทางกายภาพ (Physical values) คือ การประเมินการฟื้นตัวและความน่าดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวทางมรดกวัฒนธรรมรวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกโดยรวม (3) ด้านคุณค่าผลิตภัณฑ์ (Product values) คือ ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างคุณค่าของผลิตภัณฑ์ และ (4) ด้านคุณค่าเชิงประสบการณ์ (Experiential values) คือ การประเมินคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมตามประสบการณ์ที่ได้รับ

สำหรับในประเทศไทย กรมการท่องเที่ยว (2557) ได้จัดทำคู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Attraction Standard) เพื่อประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยจะพิจารณาปัจจัยบ่งชี้ศักยภาพ 3 ด้าน ดังนี้

ด้านองค์ประกอบที่ 1 ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 2 ส่วน คือ 1) คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1.1) ความเป็น เอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ 1.2) ความต่อเนื่องของการสืบสาน วัฒนธรรมประเพณี 1.3) ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม 1.4) ความสามารถในการสืบทอด ภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง 1.5) ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบค้นได้ 1.6) ความผูกพันต่อท้องถิ่น และ 1.7) ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์ 2) ศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 2.1) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 2.2) ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว และ 2.3) ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว

ด้านองค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 2 ส่วน คือ 1) ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน และ 2) ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก

ด้านองค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 2 ส่วน คือ 1) การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1.1) การจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว 1.2) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่ และ 1.3) การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลง อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว 2) การจัดการด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 2.1) การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว 2.2) การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว 2.3) การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก 2.4) ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และ 2.5) ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

ในขณะที่ พยอ ม ธรรมบุตร พยอ ม ธรรมบุตร (2562) ได้นำคุณสมบัติของจุดหมายปลายทางที่ประสบความสำเร็จ 10 ประการ (10 As) มาตรวจสอบศักยภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร (Bangkokyai Destination Mix: 10As) ได้แก่ 1) Awareness การสร้างความตระหนักแก่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ 2) Attractiveness มีเสน่ห์สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว 3) Availability มีความสะดวกคล่องตัวในการจองตั๋วการเดินทางมาท่องเที่ยว 4) Access ความสามารถในการเข้าถึงได้โดยสะดวกและคล่องตัว 5) Appearance การสร้างความประทับใจตั้งแต่วินาทีแรกถึงวินาทีที่จากไปแก่ผู้มาเยือนโดยมอบสินค้าและบริการที่มีคุณภาพมาตรฐานแก่นักท่องเที่ยว 6) Activities มีกิจกรรมที่หลากหลายนำเสนอต่อแก่นักท่องเที่ยว 7) Assurance ความสามารถสร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน 8) Appreciation ความสามารถสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน 9) Action มีการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว และ 10) Accountability มีการร่วมรับผิดชอบต่อการดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยว มีการประเมินผลการพัฒนา มีการปรับปรุงแผนพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ

นอกจากที่กล่าวแล้วในข้างต้นยังมีประเด็นที่ต้องทำความเข้าใจศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มเติมอีกจากการกำหนดประเด็นการเลือกพื้นที่เพื่อพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยว ในประเด็นนี้ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (ม.ป.ป.) ได้เสนอหลักการเลือกพื้นที่เพื่อพัฒนาศักยภาพเพื่อเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างประเทศ โดยคำนึงถึงปัจจัย ด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี ประวัติศาสตร์และภูมิประเทศ ทั้งนี้ ลักษณะการเชื่อมโยงนั้นจะแบ่งเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ เชื่อมโยงกันทางกายภาพที่มีพรมแดนที่ติดต่อกัน และเชื่อมโยงทางประเพณีวัฒนธรรม โบราณสถาน ที่สอดคล้องกันในรูปแบบการดำเนินงานภายหลังศึกษาความเป็นไปได้ และเห็นศักยภาพของพื้นที่ อพท. ได้ใช้หลักการบูรณาการทำงานร่วมกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการลงนามข้อตกลงร่วมกัน ในระดับเมือง ระดับจังหวัด ระดับแขวง เป็นต้น เป้าหมายสำคัญของการพัฒนาเส้นทาง เพื่อให้ชุมชนที่อยู่สองฝั่งเส้นทางได้รับการพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและนักเดินทาง เช่น กิจกรรมการท่องเที่ยว พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาสินค้าและของที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยว เป็นต้น

จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สามารถสรุปได้ว่า การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ การประเมินความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การปรับปรุง ตลอดจนการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชม นอกจากนี้ยังพบว่าแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยตรงมีค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่จะใช้แนวคิดด้านองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น 3As (Collier & Harraway, 1997), 4As (Cooper et al., 1998), 5As (Tourism Western Australia, 2009), 6As , (Buhalis, 2000; Pike Steven, 2008) และ 10As (พยอม ธรรมบุตร, 2562) เป็นต้น มาใช้เป็นปัจจัยบ่งชี้ในการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

สำหรับการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและจอร์จทาวน์ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของ Tourism Western Australia (2009) ประกอบด้วย 1) สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว (Attractions) 2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities) 3) ที่พักแรม (Accommodation) สำหรับนักท่องเที่ยว 4) ด้านกิจกรรม (Activities) และ 5) สิ่งอำนวยความสะดวกในการเที่ยวชม (Amenities) เนื่องจากเป็นแนวคิดที่เป็นสากล ครอบคลุมองค์ประกอบของแนวคิดด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่ได้ศึกษาข้างต้น ตลอดจนมีความสอดคล้องและสนับสนุนการวิเคราะห์ศักยภาพในพื้นที่ทั้งสองแหล่ง จึงเหมาะสำหรับการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย

แนวคิดเกี่ยวกับกฎบัตรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบสินค้าทางวัฒนธรรมที่ใช้ทุนทางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม และประเพณีเป็นหลัก ส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การดูแลของหน่วยงานด้านวัฒนธรรม และการอนุรักษ์มากกว่าหน่วยงานด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานที่มีชื่อว่า ICOMOS (International Council on Monuments and Sites) หรือที่เป็นชื่อในภาษาไทยว่า สภาการโบราณสถานระหว่างประเทศ เป็นองค์กรวิชาชีพทางมรดกทางวัฒนธรรมในระดับสากล มีเป้าหมายในการทำงานเพื่อการอนุรักษ์และปกป้องคุ้มครองโบราณสถานในลักษณะขององค์กรอิสระ (NGO) และเป็นที่ยอมรับให้กับ UNESCO โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเป็นมรดกโลก

1. กฎบัตรระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (International Cultural Tourism Charter)

กฎบัตรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากที่สุด คือ กฎบัตรระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (International Cultural Tourism Charter) หรือ กฎบัตรเม็กซิโก รับรองในที่ประชุมสามัญครั้งที่ 12 ของ ICOMOS ที่ประเทศเม็กซิโก ในเดือนตุลาคม ในปี พ.ศ. 2542 (ค.ศ. 1999) โดยประเด็นหลักที่ให้ความสำคัญ คือ การจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบที่ยั่งยืน โดยลดการก่อให้เกิดผลกระทบต่อมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ เน้นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเจ้าบ้านที่เป็นคนในท้องถิ่นหรือแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้มาเยือนให้เกิดความตระหนักในการมีส่วนร่วมดูแลและพัฒนา มรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติอันเป็นสถานที่ท่องเที่ยวให้คงอยู่สืบไป กฎบัตรนี้มีหลักการที่สำคัญ 6 ประการ (ICOMOS, 1999) ได้แก่

1.1 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวต้องสร้างกิจกรรมการสื่อความหมายให้สาธารณชนทั้ง กลุ่มประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวได้ตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือช่วยเหลือในการดำรงมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติให้คงอยู่สืบไป

1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างมรดกทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวควรมีการจัดการในรูปแบบที่ยั่งยืน โดยโครงการและกิจกรรมการพัฒนาทางการท่องเที่ยวจะต้องนำมาซึ่งผลลัพธ์ในทางบวกที่ก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุดต่อมรดกทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น สำหรับกิจกรรมการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะต้องผ่านกระบวนการวางแผนการจัดการ ที่ต้องคำนึงถึงคุณค่าของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม จำกัดให้มีการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มีคุณค่านั้นให้น้อยที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบของจำนวนของนักท่องเที่ยวที่มายังแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม รวมทั้งต้องมีการประเมินผลเพื่อให้ทราบถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวและการพัฒนา

1.3 การอนุรักษ์และการวางแผนการท่องเที่ยวควรจัดเตรียมความสะดวกสบาย ความปลอดภัย และสวัสดิการที่เหมาะสมแก่ผู้มาเยือน แต่จะต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อลักษณะที่สำคัญตลอดจนต่อสภาพแวดล้อมของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ ทั้งนี้นักท่องเที่ยวต้องเคารพต่อสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และขนบธรรมเนียมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเหนือธรรมชาติในแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม และทางธรรมชาติของคนในท้องถิ่นด้วย

1.4 ชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น ควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการอนุรักษ์และจัดการการท่องเที่ยว โดยเปิดโอกาสให้เจ้าของสถานที่และประชาชนในท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิธีการ นโยบายและขอบเขตของการดำเนินการ ร่วมวางแผนอนุรักษ์ การจัดการ การนำเสนอและการสื่อความหมายของมรดกทางวัฒนธรรมของตน ในบริบทของการท่องเที่ยว

1.5 กิจกรรมการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ต้องสร้างผลตอบแทนแก่ชุมชนท้องถิ่น โดยมีการ ส่งเสริมมาตรการในการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวให้ทั่วถึงสมดุลทั้งในระดับประเทศ และท้องถิ่น ช่วยยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อบรรเทาปัญหาความยากจน ไม่ว่าจะเป็นการอบรมและการสร้างงานให้ประชาชนในพื้นที่ให้มีอาชีพที่มั่นคง

1.6 การส่งเสริมการท่องเที่ยว ต้องปกป้องและรักษาคุณค่าลักษณะเฉพาะของมรดกทั้งทาง ธรรมชาติและทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะองค์รวมของมรดกทางวัฒนธรรม จะต้องได้รับการคุ้มครอง ความเป็นของแท้และดั้งเดิม ที่จะได้รับการอำนวยความสะดวกในการเข้าชมที่ดีขึ้น ในขณะที่จำกัดปัจจัยการเปลี่ยนแปลงที่ควบคุมไม่ได้ให้เหลือน้อยที่สุด และหลีกเลี่ยงการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยวในสถานที่หนึ่งในจำนวนที่มากจนเกินไปในช่วงเวลาเดียวกัน

จากหลักการดังกล่าวสามารถนำมาปรับใช้กับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าสงขลาในแง่ของการจัดการท่องเที่ยวที่มีการสื่อสารให้นักท่องเที่ยวและชุมชนเจ้าของพื้นที่ได้ตระหนักในคุณค่าของเมืองเก่า ชุมชนประวัติศาสตร์ และการบริหารจัดการนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมให้เกิดผลกระทบกับแหล่งท่องเที่ยวอย่างน้อยที่สุด รวมทั้งควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวด้วยตนเอง

2. กฎบัตรระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์และบูรณะโบราณสถานและแหล่งที่ตั้ง (The international charter for the conservation and restoration of monuments and sites)

กฎบัตรระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์และบูรณะโบราณสถานและแหล่งที่ตั้ง (International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites)” หรือ “กฎบัตรเวนิซ” (The Venice Charter) เป็นผลลัพธ์จากการประชุมระหว่างประเทศ ครั้งที่ 2

ของสถาปนิกและช่างผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับโบราณสถาน การประชุมดังกล่าวจัดขึ้นโดย UNESCO ณ เมืองเวนิซ (Venice) ประเทศอิตาลี ในปี พ.ศ. 2507 (ค.ศ.1964) และได้รับการรับรองจาก ICOMOS ในปี พ.ศ. 2508 (ค.ศ. 1965)

กฎบัตรเวนิซ เป็นกฎบัตรที่มีผลต่อการอนุรักษ์โบราณสถานและแหล่งที่ตั้ง (Historic Monuments and Sites) เมืองประวัติศาสตร์ (Historic towns) แหล่งที่ตั้งประวัติศาสตร์ (Historic Sites) ตลอดจนมรดกทางวัฒนธรรมประเภทอื่น ๆ ที่มีการเพิ่มเติมภายหลัง กฎบัตรเวนิซ ได้นิยามความหมายของ โบราณสถาน (Historic Monuments) ว่า ไม่ได้ครอบคลุมแต่เพียงสิ่งก่อสร้างทางสถาปัตยกรรมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงบริเวณเมืองหรือชนบทซึ่งเป็นแหล่งที่ค้นพบหลักฐานของอารยธรรมใดอารยธรรมหนึ่ง หรือพัฒนาการที่สำคัญหรือเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ และได้ขยายความหมายของโบราณสถานว่า ไม่ได้เจาะจงเฉพาะงานศิลปะที่ยิ่งใหญ่ แต่หมายรวมถึงงานธรรมดาสมาัญจากอดีตที่ได้อุบัติขึ้นในความสำคัญในเชิงวัฒนธรรมตามกาลเวลาอีกด้วย (ICOMOS, 2004) นอกจากนี้ กฎบัตรเวนิซยังได้กำหนดหลักการในการอนุรักษ์ การบูรณะแหล่งประวัติศาสตร์ และการขุดค้นโบราณสถานและแหล่งที่ตั้ง และการจัดทำรายงานด้วย

จากหลักการดังกล่าวสามารถนำมาปรับใช้กับการอนุรักษ์เมืองเก่าสงขลาในแง่ของการอนุรักษ์และฟื้นฟูอาคารโบราณ รูปแบบสถาปัตยกรรม อาคารตึกแถว และบ้านเรือน โดยการเปลี่ยนแปลง แก้ไข การดัดแปลง หรือต่อเติมที่เคยมีมาตามยุคสมัย สามารถสร้างเสริมต่อเติมให้เป็นประโยชน์ต่อการใช้สอยในปัจจุบัน โดยอยู่ภายใต้กรอบของวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมของตนเอง

3. กฎบัตรบูรา (The Burra Charter)

กฎบัตรบูรา (The Burra Charter ; Australia ICOMOS Burra Charter) จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2522 (ค.ศ.1979) ที่เมืองบูรา ประเทศออสเตรเลีย ปรับปรุงแก้ไขครั้งล่าสุดในปี ค.ศ. 2013 โดยเป็นผลจากการประชุมสมานานาชาติว่าด้วยการดูแลอนุสรณ์สถานและแหล่งโบราณคดี (ICOMOS) สาระสำคัญของกฎบัตรบูราโดยสรุป เป็นการนำเอาหลักการของกฎบัตรเวนิซ (The Venice Charter) มาปรับใช้และเพิ่มเติมกฎบัตรสำคัญอื่นๆ เพื่อเสริมหลักการปฏิบัติงาน เป็นกฎบัตรที่สำคัญของประเทศออสเตรเลีย กฎบัตรนี้จะเป็แนวทางในการอนุรักษ์มรดกสถานที่มีความสำคัญทางวัฒนธรรม (Cultural heritage places) ที่มาจากหลักการความรู้และประสบการณ์ของสมาชิกใน Australia ICOMOS โดยถือว่าการอนุรักษ์เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการมรดกสถานทางวัฒนธรรม

นอกจากนี้ ภายในกฎบัตรบูรา (The Burra Charter) ได้กำหนดมาตรฐานหรือหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติสำหรับผู้ที่ต้องการคำแนะนำหรือการตัดสินใจ หรือการดำเนินงานเกี่ยวกับสถานที่เหล่านั้น ไม่ว่าจะเป็นในฐานะของเจ้าของ ผู้จัดการหรือผู้ปกครองดูแล โดยผู้ที่สนใจในกฎบัตรนี้จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎบัตรนี้ทั้งหมด เพราะหลายส่วนที่อยู่ในกฎบัตรนี้เกี่ยวข้องและ

เชื่อมโยงกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของหลักการอนุรักษ์จะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการอนุรักษ์ และในส่วนของ การปฏิบัติ โดยสามารถแบ่งเป็นขั้นตอนการทำงานทั้งหมดได้เป็น 7 ขั้นตอน (The Australia ICOMOS, 2013) ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 กระบวนการกฏบัตรบูรา (The Burra Charter Process)

ที่มา: ดัดแปลงจาก the Australia ICOMOS (2013, p10)

อย่างไรก็ดี ในการจัดเส้นทางประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์นั้น จำเป็นต้องศึกษาเกี่ยวกับกฎบัตรประเทศไทยว่าด้วยการบริหารจัดการแหล่งมรดกวัฒนธรรม (อีโคโมสไทย, 2558) ที่ต้องการให้การบริหารจัดการมรดกวัฒนธรรมโดยบูรณาการแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างถูกต้อง ตลอดจนการใช้ประโยชน์และการบำรุงรักษา ควบคู่ไปกับการบริหารจัดการมรดกวัฒนธรรม ซึ่งจะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไปไม่ได้ นอกจากนี้ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ดังนี้

1) แหล่งมรดกวัฒนธรรมเป็นสมบัติของประชาชนทุกคนในชาติ ชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นจึงมีสิทธิและหน้าที่ในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์และบริหารจัดการมรดกวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเฝ้าระวัง ติดตาม ตรวจสอบ มิให้แหล่งมรดกวัฒนธรรมถูกบุกรุกทำลาย ทำให้เสียหาย ทำให้เสื่อมค่า หรือทำให้ไร้ประโยชน์

2) หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ในการวางแผน การกำหนดนโยบาย การเฝ้าระวัง การตัดสินใจ การตรวจสอบในการอนุรักษ์ และพัฒนา มรดกวัฒนธรรม จากการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ การสร้างความเข้าใจ การสร้างจิตสำนึก รับผิดชอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนให้มีการขับเคลื่อนเครือข่ายเพื่อการอนุรักษ์มรดก วัฒนธรรมในทุกพื้นที่

3) กระบวนการการมีส่วนร่วมต้องเป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน และจากทุกภาค ส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริง

4) กลไกสำคัญของการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การจัดการองค์ความรู้ และการสร้างความเข้าใจ เพื่อสร้างความพร้อมในการมีส่วนร่วม โดยเคารพในภูมิปัญญาและความ หลากหลายทางวัฒนธรรมเหล่านั้น

จากกฎบัตรดังกล่าวข้างต้น การพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาจำเป็นต้องคำนึงถึงการพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดความ สมดุลต่อเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในทุกขั้นตอน เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่ เกี่ยวข้องกับคนมากที่สุด ซึ่งวัฒนธรรมทั้งหลายล้วนแล้วแต่มีจุดกำเนิดมาจากมนุษย์แทบทั้งสิ้น อาทิ เช่น ประวัติศาสตร์ ประเพณี วิถีชีวิต การละเล่นพื้นบ้าน สถาปัตยกรรม ฯลฯ เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึง ได้นำกฎบัตรที่ได้ทบทวนไปดังกล่าวข้างต้นไปปรับใช้ในการศึกษา ดังนี้ 1) กฎบัตรระหว่างประเทศว่า ด้วยเรื่อง การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (International Cultural Tourism Charter) เน้น

ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของพื้นที่กับผู้มาเยือนเพื่อรักษาคุณภาพร่วมกันในบริบทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา 2) กฎบัตรระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์และบูรณะโบราณสถานและแหล่งที่ตั้ง (International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites)” หรือ “กฎบัตรเวนิซ” (The Venice Charter) เน้นการนำไปใช้เพื่อการอนุรักษ์อาคารประวัติศาสตร์ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา 3) กฎบัตรบูรา (The Burra Charter) เน้นการนำกระบวนการปฏิบัติการอนุรักษ์จัดการอาคารประวัติศาสตร์ภายใต้แนวความคิดของกฎบัตรเวนิซ เพื่อเป็นมาตรฐานและหลักการในการจัดการกับอาคารประวัติศาสตร์ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา และ 4) กฎบัตรประเทศไทยว่าด้วยการบริหารจัดการแหล่งมรดกวัฒนธรรม เพื่อเป็นกรอบในการอนุรักษ์และนำอาคารประวัติศาสตร์ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาไปใช้อย่างถูกต้องเหมาะสมโดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกๆ ฝ่าย ดังนั้น ในการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ จำเป็นต้องนำแนวคิดเกี่ยวกับกฎบัตรเหล่านี้ไปใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของพื้นที่กับผู้มาเยือน เป็นกรอบในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมโดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคน

แนวคิดเกี่ยวกับเส้นทางสายวัฒนธรรม

การศึกษาทบทวนแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเส้นทางสายวัฒนธรรม (Cultural route) เป็นการสร้างความเข้าใจ ความเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความเชื่อมโยงกันในลักษณะของเส้นทางสายวัฒนธรรม ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวตั้งแต่สองแหล่งขึ้นไปจะมีความเชื่อมโยงกัน หลายลักษณะ อาทิ การเชื่อมโยงด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี เป็นต้น นอกจากนี้เส้นทางสายวัฒนธรรมยังเป็นการนำเสนอโอกาสที่สำคัญสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยว การรวมกลุ่มในภูมิภาค และการพัฒนาเศรษฐกิจ รวมทั้งเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงระหว่างผู้คนและชุมชนอีกด้วย จากการศึกษาพบว่าความหมายของเส้นทางวัฒนธรรมมีการนิยามความหมายไว้หลากหลาย ซึ่งความหมายที่มีการนิยามไว้นั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดย สภาการโบราณสถานระหว่างประเทศ (ICOMOS, 2008) กล่าวว่า เส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการเชื่อมโยงของวัฒนธรรมหนึ่งไปยังวัฒนธรรมหนึ่งในลักษณะของการท่องเที่ยวโดยผ่านถนนสายวัฒนธรรมที่มีความเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน มีปฏิสัมพันธ์ พลวัตและการพัฒนากระบวนการของวัฒนธรรมที่ต่างกันของมนุษย์สะท้อนถึงความหลากหลายของการมีส่วนร่วมของชนชาติต่างๆ ในด้านมรดกทางวัฒนธรรม เช่นเดียวกับ พงษ์พันธ์ มอญพันธ์ (2558) ได้นิยามความหมายของเส้นทางวัฒนธรรมหมายถึง เส้นทางเดินทางที่เชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะหรือความเป็นมาที่ข้องเกี่ยวกัน อาจเป็นรูปแบบของสถาปัตยกรรมรูปแบบเดียวกัน หรือเป็นแหล่งกระบวนการผลิตเดียวกัน แต่ใจความสำคัญของการรวมตัวกันของแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นเป็นเส้นทางสายวัฒนธรรม โดยการ

เชื่อมโยงความเป็นมาของแหล่งต่างๆ ให้เกิดเป็นเรื่องราว (Theme) เพื่อให้เกิดความสนใจจากนักท่องเที่ยว ยกตัวอย่างเช่น การเชื่อมโยงเส้นทางสายไหม (Silk Road) ผ่านประเทศต่างๆ ในทวีปเอเชียและยุโรป ที่มีความสำคัญทางการค้ามาแต่อดีต โดยมีระยะทางกว่า 5,000 กิโลเมตร โดย UNESCO ได้ประกาศให้เส้นทางสายไหมเป็นเส้นทางสายวัฒนธรรม โดยผนวกเอามรดกโลกทางวัฒนธรรมไว้ในเส้นทางดังกล่าวทั้งสิ้น 33 แห่ง เป็นต้น นอกจากนี้นิยามของ Martorell Carreño (2003) ที่นิยามความหมายของเส้นทางสายวัฒนธรรมในภาษาอังกฤษไว้ว่า Cultural route มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า Heritage route ที่ถูกใช้โดยสภากาชาดโบราณสถานระหว่างประเทศ (ICOMOS) ในปี 2541 ซึ่งเกิดจากแนวความคิดของผู้เชี่ยวชาญหลากหลายท่าน โดยกล่าวว่า เส้นทางสายวัฒนธรรม (Cultural route) คือ เส้นทางบก เส้นทางน้ำ หรือทั้งสองอย่างรวมกัน หรือเส้นทางประเภทอื่นๆ แสดงให้เห็นถึงลักษณะทางกายภาพและลักษณะเฉพาะทางด้านประวัติศาสตร์และประเพณี บ่งบอกถึงวิถีชีวิตของผู้คนที่มีการพัฒนาการอย่างต่อเนื่องและ แสดงให้เห็นถึงการแลกเปลี่ยนทางความคิด วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ความรู้ และคุณค่าภายในท้องถิ่น ภายในประเทศและระหว่างภูมิภาคในแต่ละช่วงเวลาที่สำคัญ รวมไปถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ความหมายดังกล่าวจะพบว่ามีครอบคลุมความเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวในหลายมิติทั้งทางบก ทางน้ำ ทั้งในบริบทของวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ประเพณี และประวัติศาสตร์ เป็นต้น นอกจากนี้เพื่อเป็นการทำความเข้าใจความหมายของเส้นทางสายวัฒนธรรมให้มากขึ้น ผู้วิจัยค้นคว้าเพิ่มเติมพบว่านิยามดังกล่าวมีความสอดคล้องกับประกาศปฏิญญาเสียมเรียบ (Siem Reap Declaration) เป็นอย่างมาก โดย ประกาศปฏิญญาเสียมเรียบ (Siem Reap Declaration) เกิดขึ้นจากการประชุม World Conference on Tourism and Culture ซึ่งประกาศปฏิญญาฉบับดังกล่าวมีนิยามลักษณะของเส้นทางสายวัฒนธรรม โดยจำแนกออกเป็น 5 ข้อ (พงษ์พันธ์ มอญพันธ์, 2558) ได้แก่

1. การสร้างความร่วมมือในระดับภูมิภาค และระดับชาติในการสร้างความเชื่อมโยงของ โบราณสถาน รวมถึงมรดกโลกที่ได้ขึ้นทะเบียน โดยยูเนสโก ให้เกิดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวและเส้นทางเชื่อมต่อ หรือเส้นทางการแข่งขัน
2. สร้างเครือข่ายระดับภูมิภาคหรือระดับสากลระหว่างองค์กรภาครัฐด้านวัฒนธรรม และการท่องเที่ยว รวมถึงหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น การต่างประเทศ การคมนาคม และการตรวจคนเข้าเมือง เป็นต้น
3. สร้างระบบการจัดการและความร่วมมือ ระหว่างพรมแดนในระดับภูมิภาคและระดับชาติ เพื่อยืนยันมาตรฐานและความมั่นคงของ ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากการเดินทางผ่านเส้นทางสายวัฒนธรรม
4. ดูแลระบบการจัดการ การพัฒนาทางการ ท่องเที่ยว และกิจกรรมการตลาดตลอดเส้นทาง สายวัฒนธรรม

5. สร้างความเชื่อมั่นว่าชุมชนท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในฐานะ ‘ผู้ถือผลประโยชน์ร่วม’ ในการก่อตั้งและบริหารจัดการการท่องเที่ยวผ่าน เส้นทางสายวัฒนธรรม

จากความหมายของเส้นทางสายวัฒนธรรมที่กล่าวในข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าเส้นทางสายวัฒนธรรมคือการเชื่อมโยงวัฒนธรรมในรูปแบบของการเดินทางที่หลากหลายทั้งเส้นทางบก ทางน้ำ ทางเดินเท้า หรือเส้นทางอื่นๆ เช่น เส้นทางจักรยาน จะต้องเป็นเส้นทางที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตและประวัติศาสตร์ของผู้คนในชุมชน รวมไปถึงการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทั้งในระดับภูมิภาค และระดับชาติ ซึ่งเส้นทางสายวัฒนธรรมในงานวิจัยนี้ คือ เส้นทางสายวัฒนธรรมในลักษณะของประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ทั้งนี้ควรมีการเน้นถึงศักยภาพที่โดดเด่นของจุดหมายปลายทางและอาจสร้างจุดเชื่อมโยงประสบการณ์ระหว่างทางเพื่อให้เส้นทางสายวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์มีความน่าสนใจและเพิ่มมูลค่าอีกด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว

ในอดีตนั้น สิ่งของที่จับต้องได้มักจะดึงดูดใจให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อได้อย่างรวดเร็ว หากต้องการให้สินค้ามีความโดดเด่นเหนือคู่แข่ง ผู้ประกอบการจะใช้ทักษะงานออกแบบในการสร้างสรรค์สินค้าให้ดูสวยงาม มีประโยชน์ใช้สอย ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความพึงพอใจของผู้บริโภคและชิงความได้เปรียบทางการแข่งขันให้ได้มากที่สุด หลังจากนั้นไม่นาน เมื่อคู่แข่งหันได้ออกแบบสินค้ามาในลักษณะเดียวกันหรือประเภทเดียวกัน จึงมีการเปลี่ยนทักษะงานออกแบบที่เน้นการให้บริการเป็นหลัก เพื่อสร้างความประทับใจให้กับผู้บริโภค แต่ปัจจุบันการให้ความสำคัญแค่ตัวสินค้าและบริการยังคงไม่เพียงพอสำหรับการแข่งขัน ในขณะที่ Pine and Gilmore (1999) กล่าวว่า ปัจจุบันเป็นยุคของ Experience economy กล่าวคือ “ประสบการณ์” คือ สินค้าหลักสำหรับผู้บริโภค ที่กำลังมองหาประสบการณ์ที่น่าจดจำมากกว่าสินค้าที่จับต้องได้ ดังนั้น ธุรกิจจำเป็นจะต้องสร้างสิ่งที่สามารถแปรเปลี่ยนเป็นความทรงจำให้กับผู้บริโภคได้ และความทรงจำที่เกิดขึ้นจะกลายเป็นสินค้าในอีกรูปแบบหนึ่ง ที่เรียกว่า ประสบการณ์ เช่นเดียวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สิ่งที่น่าทึ่งท่องเที่ยวแสวงหาและบริโภคในแหล่งท่องเที่ยวเป็นหลักจากประสบการณ์ที่น่าดึงดูดใจภายในแหล่งท่องเที่ยวนั้น (Oh, Fiore, & Jeoung, 2007)

1. ความหมายของประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่ผ่านมาพบว่า มีนักวิชาการหลายคนได้ให้ความหมายของประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวไว้ดังนี้ Pine and Gilmore (1999) ให้ความหมายของคำว่า “ประสบการณ์” คือ เหตุการณ์ที่บุคคลรู้สึกมีส่วนร่วมเป็นการส่วนตัว ซึ่งกำหนดขึ้นจากมุมมองทางธุรกิจโดยพิจารณาจากประสบการณ์ของผู้บริโภคด้านความเพลิดเพลิน การมีส่วนร่วม และความน่าจดจำของเหตุการณ์ที่ได้สัมผัสและรับรู้ นอกจากนี้ Schmitt (1999) ได้ให้ความหมายของประสบการณ์ว่า เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในการตอบสนองของสิ่งเร้าบางอย่างของแต่ละบุคคล โดยประสบการณ์จะเกี่ยวข้องกับการมีชีวิต การใช้ชีวิต และมักจะเป็นผลจากการสังเกตโดยตรงหรือการมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ไม่ว่าจะเป็นความจริง ความฝันหรือเป็นการจำลองความจริง Rose, Clark, and Hair (2009) ให้ความหมายของประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว คือ การตอบสนองของแต่ละตัวบุคคลที่เกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ของนักท่องเที่ยวกับชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวที่มีสินค้าและบริการที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการและสภาพแวดล้อม โดยมีการตอบสนองจากภายในซึ่งรวมถึงความคิด ความรู้สึก และประสบการณ์ของอารมณ์บนพื้นฐานของเหตุผล ลักษณะจิตวิทยาและสิ่งที่เป็นผลที่ได้จากการได้สัมผัส รวมเป็นองค์รวมของประสบการณ์สอดคล้องกับ Gentile, Spiller, and Noci (2007) กล่าวว่า ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวในด้านสินค้าและการบริการในทุกส่วน ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนี้เป็นประสบการณ์ส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวในระดับต่างๆ ซึ่งเป็นเรื่องของเหตุผล อารมณ์ การสัมผัส ลักษณะทางกายภาพและจิตวิญญาณ ดังนั้นการสร้างความรู้สึที่ดีๆ ด้วยความรู้สึกประทับใจ แล้วต่อยอดความรู้สึกดังกล่าวให้อยู่ในความทรงจำของนักท่องเที่ยวในขณะที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวหรือใช้สินค้าและบริการภายในแหล่งท่องเที่ยวนั้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวชื่นชอบและศรัทธา จนเกิดเป็นความผูกพันแล้วนำไปสู่ความจงรักภักดี (Loyalty) ต่อแหล่งท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวกลับมายังแหล่งท่องเที่ยวนั้นอีก รวมถึงทำให้มีการบอกต่อถึงประสบการณ์ที่ดีๆ เหล่านั้นให้แก่คนรอบข้าง (เพลินทิพย์ โภเมศโสภา, 2547) นอกจากนี้ Srisuwannaket (2020) ให้ความหมายของประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว (Tourist Experience) หมายถึง ผลรวมของการรับรู้และตีความปัจจัยทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง เช่น เหตุการณ์ กิจกรรม และการบริการที่นักท่องเที่ยวได้รับรู้ในระหว่างการท่องเที่ยว อันส่งผลให้เกิดความรู้สึกและทัศนคติด้านต่างๆ

2. แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของประสบการณ์การท่องเที่ยว

Pine and Gilmore (1999) ได้กล่าวถึง ประสบการณ์ 4 มิติ (Four Realms of Experiences) ว่าประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่ 1) มิติด้านความบันเทิง (Entertainment Experience) เป็นประสบการณ์ที่สามารถเกิดขึ้นได้ทั่วไปเมื่อนักท่องเที่ยวได้เข้าไปสัมผัสกับกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นรูปแบบประสบการณ์ที่มีมานานและพัฒนาในธุรกิจการท่องเที่ยวมาจนถึงปัจจุบัน และมีความคล้ายคลึงกับประสบการณ์ในมิติด้านสุนทรียศาสตร์ ทั้งนี้ กิจกรรมสำหรับการสร้างประสบการณ์ในมิตินี้ต้องมีรูปแบบหรือลักษณะที่ดึงดูดใจและจับความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ดี 2) มิติด้านความรู้ใหม่ (Education Experience) เป็นการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์กับสถานที่ท่องเที่ยวที่ทั้งร่างกายและจิตใจ โดยนักท่องเที่ยวจะมีความรู้และทักษะเพิ่มขึ้นภายหลังได้รับประสบการณ์ด้านการเรียนรู้ผ่านการเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในความสนใจ อาทิ การเยี่ยมชมศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น ทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ถึงภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของงานศิลปหัตถกรรมนั้นๆ จนอาจจะทำให้นักท่องเที่ยวสามารถสร้างสรรค์ศิลปหัตถกรรมเพิ่มขึ้นจากการนำเทคนิควิธีในการสร้างสรรค์หัตถกรรมไปใช้กับตนเอง 3) มิติด้านการหลบหนี (Escapism Experience) คือ การที่นักท่องเที่ยวหลบหนีออกจากกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เป็นมิติที่ต้องอาศัยการซึมซับและการมีส่วนร่วมในระดับที่ลึกมากกว่ามิติด้านความบันเทิงและความรู้ใหม่ โดยนักท่องเที่ยวจะต้องเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความเฉพาะเจาะจงเท่านั้น และต้องทำกิจกรรมที่มีสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงหรือเสมือนจริงมากที่สุด เพื่อให้เกิดการตอบสนองด้านความรู้สึกของการหลบหนีจากชีวิตประจำวัน 4) มิติด้านสุนทรียศาสตร์ (Esthetics Experience) เป็นประสบการณ์ที่สะท้อนแนวคิดเรื่องการให้บริการด้านการหลีกเลี่ยงหรือบรรยากาศในการให้บริการ ซึ่งประสบการณ์ด้านนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่นักท่องเที่ยวใช้ประเมินสถานที่ท่องเที่ยวและประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่ได้รับโดยรวม

จากแนวคิดประสบการณ์ 4 มิติ (Four Realms of Experiences) ของไพน์และกิลมอร์ (Pine & Gilmore, 1999) ได้มีนักวิชาการนำมาใช้ทดสอบในบริบทที่แตกต่างกันทางการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม (Oh et al., 2007) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม (Jurowski, 2009) เรือสำราญ (Hosany & Witham, 2010) ประสบการณ์การท่องเที่ยวไวน์ (Mehmetoglu & Engen, 2011) และกิจกรรมการกีฬา (Yazici, Kocak, & Altunsöz, 2017) ซึ่งผลการศึกษาที่ได้สามารถตอบโจทย์ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวในแต่ละงานวิจัยได้ ทั้งนี้ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวทั้ง 4 มิติ มีส่วนประกอบ 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ 1) การมีส่วนร่วม (Participation) ประกอบด้วย 1.1) การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน (Active Participation) กับกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การที่นักท่องเที่ยวได้

ร่วมทำอาหารกับคนในชุมชน ส่วนและ 1.2) การมีส่วนร่วมแบบเฉยเมย (Passive Participation) โดยนักท่องเที่ยวเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ในกิจกรรมที่เกิดขึ้น อาทิ การไปนั่งชมละครเวที และ 2) การเชื่อมโยง (Connection) ประกอบด้วย 2.1) การเชื่อมโยงผ่านการจดจ่ออยู่กับสิ่งที่นักท่องเที่ยวมีความสนใจส่วนบุคคล (Absorption Connect) โดยได้นำเอาประสบการณ์ที่ได้รับนั้นระลึกไว้ในจิตใจ อาทิ การไปนั่งฟังงานสัมมนา และ 2.2) การเชื่อมโยงผ่านการซึมซับสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว (Immersion Connect) ที่เป็นผลให้เกิดประสบการณ์ทางด้านสุนทรียศาสตร์หรือด้านการหลีกเลี่ยง เช่น การเข้าชมการแข่งขันกีฬา เป็นต้น ทั้งนี้ หากสามารถเชื่อมทั้ง 2 ส่วนเข้าด้วยกันได้ก็จะทำให้เกิดประสบการณ์ที่ดีและเกิดความต่อเนื่องในการให้บริการ นักท่องเที่ยวที่เคยใช้บริการก็จะกลับมาใช้บริการซ้ำอีก

นอกจากนี้ Schmitt (1999) ยังได้นำเสนอประสบการณ์ 5 ประเภทที่ผู้ผลิตนำเสนอแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ 1) ประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส (Sense) ที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกของนักท่องเที่ยว ได้แก่ การมองเห็น การได้ยิน การสัมผัส การได้กลิ่น และการลิ้มรส ที่ได้สัมผัสกับกิจกรรมหรือแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ 2) ประสบการณ์เกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึก (Feel) ภายในตัวนักท่องเที่ยวที่มีทั้งอารมณ์เชิงบวกและเชิงลบ 3) ประสบการณ์ทางความคิดสร้างสรรค์ (Think) เพื่อปลูกเร้าให้นักท่องเที่ยวเกิดความคิดอย่างสร้างสรรค์จนเกิดความผูกพันกับแหล่งท่องเที่ยว 4) ประสบการณ์จากการปฏิบัติหรือการกระทำ (Act) จนกลายเป็นพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตประจำวันไปในที่สุด 5) ประสบการณ์จากความเชื่อมโยง (Relate) เป็นประสบการณ์เฉพาะในแต่ละส่วนนำมาผสมเชื่อมโยงกัน กลายเป็นประสบการณ์เฉพาะบุคคล แล้วบุคคลนั้นๆ จะบอกต่อหรือส่งต่อขยายไปยังกลุ่มคนระดับต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเพื่อน กลุ่มญาติ กลุ่มคนในสังคม กลุ่มคนที่มีความชอบคล้ายคลึงกัน หรือแม้กระทั่งต่างวัฒนธรรมกัน อย่างไรก็ตาม มีนักวิชาการได้ประสบการณ์ด้านประสาทสัมผัส (Sense) อารมณ์ความรู้สึก (Feel) และความคิดสร้างสรรค์ (Think) เป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้จากภายในตัวของนักท่องเที่ยวแต่ละคนสามารถรับรู้ได้ด้วยตนเอง ส่วนประสบการณ์ด้านการกระทำ (Act) และการเชื่อมโยง (Relate) สามารถรับรู้ได้จากการกระทำที่เกิดขึ้นได้ทั้งจากตนเองและการมีส่วนร่วมกับผู้อื่น

อย่างไรก็ตาม สังเกตว่าแนวคิดของ Schmitt (1999) เกี่ยวกับ 5 ประเภทของประสบการณ์ของผู้บริโภค ได้แก่ ประสบการณ์จากประสาทสัมผัส (Sense) อารมณ์ความรู้สึก (Feel) ความคิดสร้างสรรค์ (Think) การกระทำ (Act) และการเชื่อมโยง (Relate) มีประสบการณ์ 4 ด้านที่คล้ายคลึงกับแนวคิดประสบการณ์ของ Pine and Gilmore (1999) กล่าวคือ ประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส (Sense) และอารมณ์ความรู้สึก (Feel) คล้ายกับประสบการณ์ด้านความบันเทิง

(Entertainment) และด้านสุนทรียศาสตร์ (Esthetics) ในขณะที่ประสบการณ์ทางความคิดสร้างสรรค์ (Think) คล้ายคลึงกับประสบการณ์ด้านความรู้ใหม่ (Education) ส่วนประสบการณ์ด้านการกระทำ (Act) มีความคล้ายคลึงกับประสบการณ์ด้านความรู้ใหม่ (Education) และด้านการหลบหนี (Escapism) แต่สำหรับองค์ประกอบสุดท้ายเกี่ยวกับประสบการณ์ด้านการเชื่อมโยง (Relate) ไม่ปรากฏในองค์ประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งของ Pine and Gilmore (1999)

นอกจากนี้ Getz and Page (2016) ได้นำเสนอมิติทางประสบการณ์การท่องเที่ยวในอุตสาหกรรมเทศกาล (Event) ที่มีความสัมพันธ์กันและส่งผลซึ่งกันและกัน 3 มิติ ได้แก่ (1) มิติด้านพฤติกรรม (Conative Experience) คือ ประสบการณ์ที่อธิบายถึงสิ่งที่บุคคลทำ พฤติกรรม และกิจกรรมทางกายภาพ (2) มิติด้านความรู้ (Cognitive Experience) อ้างถึง การตระหนักรู้ (awareness) การรับรู้ (perception) ความจดจำ (memory) การเรียนรู้ (learning) การตัดสินใจ (judgment) และความเข้าใจ (understanding) และ (3) มิติด้านความรู้สึก (Affective Experience) คือ ปฏิกริยาด้านอารมณ์ (emotion) ความรู้สึก (feeling) และทัศนคติ (attitudes) ซึ่งมิติทั้ง 3 ของแนวคิดนี้ จะมีความสัมพันธ์กันและส่งผลซึ่งกันและกัน เช่น หากนักท่องเที่ยวมีความเชื่อในแหล่งท่องเที่ยวว่าจะส่งผลต่อประสบการณ์เชิงบวก (Cognitive) นักท่องเที่ยวก็จะเกิดความชอบในแหล่งท่องเที่ยว (Affective) และก่อให้เกิดพฤติกรรมในเชิงบวกต่อแหล่งท่องเที่ยวในที่สุด (Conative) แตกต่างจาก Kim (2018) ที่มองว่า ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวควรให้ความสำคัญกับ ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่น่าจดจำ (Memorability Experience) ของนักท่องเที่ยวมากที่สุด ได้พัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้ในแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับกระบวนการที่สำคัญ 10 ประการที่ส่งผลต่อประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่น่าจดจำของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย (1) โครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยว (Infrastructure) (2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) (3) ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น (Local Cultural/History) (4) ลักษณะทางภูมิศาสตร์ (Physiography) (5) กิจกรรมและเทศกาล (Activities and Event) (6) การจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Destination Management) (7) คุณภาพการให้บริการ (Quality of Service) (8) การต้อนรับ (Hospitality) (9) ความผูกพันในแหล่งท่องเที่ยว (Place Attachment) และ (10) โครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติม (Superstructure)

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิดประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยวมีความสำคัญอย่างมากต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในยุคปัจจุบันที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่กำลังมองหาประสบการณ์ที่น่าจดจำ

มากกว่าสินค้าที่จับต้องได้ ต้องการสัมผัสวิถีชีวิตของผู้คนและประเพณีท้องถิ่นอย่างแท้จริง มากกว่า การเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปมีส่วนร่วม เข้าไปสัมผัส และได้ลงมือทำร่วมกับชุมชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เพื่อได้ซาบซึ้งถึงคุณค่า และความรู้เชิงลึกของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ในการสร้างประสบการณ์ ทางการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่าสงขลาให้กับนักท่องเที่ยว อาจจะต้องย้อนกลับไปสำรวจ ค้นหา และ ศึกษาทุนทางวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่น มีอัตลักษณ์และคุณค่าเพื่อมาต่อยอดให้เป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น กิจกรรมการปรุงอาหารท้องถิ่นร่วมกัน ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน จะสร้างประสบการณ์การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน (Active Participation) ที่ผสมผสานประสบการณ์ในมิติความรู้ใหม่ มิติความบันเทิง มิติการหลบหนี และมิติของสุนทรียศาสตร์ ผ่านประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส (Sense) ทั้ง 5 คือ รูป รส กลิ่น เสียง และ สัมผัสของนักท่องเที่ยวจนเกิดเป็นประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่น่าจดจำและประทับใจ ซึ่งทั้งเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ต่างมีศักยภาพในการสร้างสรรค์ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้หลากหลายรูปแบบเช่นเดียวกัน

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ

1. ความหมายของแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ

ความหมายเกี่ยวกับการจัดการมีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายซึ่งส่วนใหญ่จะให้ความหมายไปทางกระบวนการที่เป็นกิจกรรมทางการบริหาร อาทิ สมยศ นาวิกาน (2536) กล่าวไว้ว่า กระบวนการจัดการว่าเป็นกิจกรรมของการบริหารที่สำคัญ 4 อย่าง คือ การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุม รูปแบบของการบริหารนี้ได้รับการพัฒนาขึ้นเมื่อประมาณปลายศตวรรษที่ 19 ซึ่งคล้ายคลึงกับสร้อยตระกูล อรรถมานะ (2545) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการจัดการ หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินงานจะต้องเป็นไปตามลำดับ เป็นการตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ที่ไหน เมื่อใด โดยใคร นอกจากจะเป็นการลดความไม่แน่นอนแล้ว ยังทำให้สมาชิกในองค์กรมีความมั่นใจในการทำงานทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ การจัดลำดับการทำงานที่ดีไม่ควรมีลักษณะตายตัว ต้องยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์อาจมีการปรับปรุงแก้ไข หรือปรับเปลี่ยนลำดับการทำงานได้เสมอ ส่งผลให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิผลมากขึ้นด้วย นอกจากนี้ความหมายที่กล่าวแล้วมีนักวิชาการบางท่านให้ความเห็นเกี่ยวกับการจัดการไปทางเปรียบเทียบการจัดการกับการบริหาร อาทิ สุรัสวดี ราชกุลชัย (2543) ที่กล่าวอธิบายไว้ว่า “การบริหาร” (Administration) และ “การจัดการ” (Management) มีความหมายแตกต่างกันเล็กน้อย โดยการบริหารจะสนใจและสัมพันธ์กับการกำหนดนโยบายไปลงมือ

ปฏิบัติ นักวิชาการบางท่านให้ความเห็นว่าการบริหารใช้ในภาครัฐ ส่วนการจัดการใช้ในภาคเอกชน อย่างไรก็ตาม ในตำราหรือหนังสือส่วนใหญ่ทั้ง 2 คำนี้มีความหมายไม่แตกต่างกัน สามารถใช้แทนกันได้ และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ในเรื่องนี้ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545) ได้กล่าวอธิบายเพิ่มเติมไปไว้ว่า ความหมายของคำว่า “การบริหารจัดการ” และ “การจัดการ” ได้ดังนี้ การบริหาร (Administration) จะใช้ในการบริหารระดับสูงโดยเน้นที่การกำหนดนโยบายที่สำคัญและการกำหนดแผนของผู้บริหารระดับสูง เป็นค่านิยมใช้ในการบริหารรัฐกิจ (Public Administration) หรือใช้ในหน่วยงานราชการ และคำว่า “ผู้บริหาร” (Administrator) จะหมายถึง ผู้บริหารที่ทำงานอยู่ในองค์กรของรัฐ หรือเป็นองค์กรที่ไม่มุ่งหวังกำไร ส่วนการจัดการ (Management) จะเน้นการปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบายหรือแผนที่วางไว้ นิยมใช้ในการจัดการธุรกิจ (Business management) ส่วนคำว่า “ผู้จัดการ” (Manager) จะหมายถึง บุคคลในองค์กรทำหน้าที่รับผิดชอบต่อกิจกรรมการบริหารทรัพยากรและกิจการงานอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ขององค์กร

กล่าวโดยสรุปคำว่าจัดการ หมายถึง กระบวนการในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรผ่านกระบวนการ การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุม โดยมีการกำหนดขั้นตอนลำดับการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพสูงสุด

2. แนวคิดการจัดการ

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการมีนักวิชาการเสนอไว้มากมายหลายแนวคิด ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอเฉพาะแนวคิดหลักๆ ที่มีความสำคัญต่อการวิจัยในครั้งนี้เท่านั้น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 แนวคิดการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์

การจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ Montana and Charnov (2000 อ้างใน สาคร สุขศรีวงศ์ (2550) ได้กล่าวถึง แนวคิดการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ ว่าเกิดขึ้นในยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม จากความพยายามของนักวิทยาศาสตร์ และนักคิดในยุคนั้น ที่ต้องการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของแรงงาน อาศัยวิธีการที่ได้ศึกษาในเชิงวิทยาศาสตร์ โดยแนวคิดการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ มีการตั้งสมมติฐาน กำหนดตัวแปร ทดลอง แล้ววัดผลการทดลองตามกระบวนการเข้าค้นพบวิธีการทำงานที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น กระทั่งค้นพบวิธีที่ดีที่สุดในการทำงานผู้ค้นพบการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน จนได้รับชื่อว่าเป็นบิดาแห่งการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ คือ เฟรดเดอริก เทย์เลอร์ (Frederick Taylor) ผลงานที่มีชื่อเสียงที่สุดในการจัดการผลผลิตในการขนเหล็กของคณงานในโรงงานหลอมเหล็ก โดยค้นหาวิธีการที่ดีที่สุดในการขนเหล็ก เทย์เลอร์ จึงได้กำหนดหลักการที่สำคัญในการจัดการ 4 ประการ คือ

1) ในการทำงานแต่ละงาน ให้ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการคิดค้น และกำหนดวิธีที่ดีที่สุด สำหรับงานนั้น

2) ให้จัดหมวดหมู่ในการทำงานให้เหมาะสม พร้อมแบ่งงาน และความรับผิดชอบระหว่างฝ่ายบริหาร และคนงานอย่างเหมาะสม

3) คัดเลือกคนงานที่เหมาะสมแล้วฝึกอบรม และพัฒนาตามวิธีการที่กำหนด

4) ให้ฝ่ายบริหารประสานงาน และทำความเข้าใจกับคนงานเรื่องต่างๆ อย่างใกล้ชิด

แนวทางการจัดการเชิงบริหาร เกิดจากความพยายามของนักคิด และนักวิชาการที่คิดค้นกำหนดหลักการบริหารให้ชัดเจน ผู้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาแนวคิดการจัดการเชิงบริหาร คือ ฟาโยล์ (Fayol, 1949 อ้างใน สาคร สุขศรีวงศ์, 2550, น. 47) ได้แก่ กิจกรรมหลักในองค์กรธุรกิจ ได้แก่ 1) เทคนิคและการผลิต (Technical and production) 2) การพาณิชย์ (Commercial) 3) การเงิน (Financial) 4) ความมั่นคง (Security) 5) การบัญชี (Accounting) และ 6) การจัดการ (Management) สำหรับหน้าที่ทางการจัดการ ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์กร (Organization) 3) การบังคับบัญชา (Commanding) 4) การประสานงาน (Coordinating) และ 5) การควบคุม (Control)

2.2 แนวคิดการจัดการเชิงพฤติกรรมศาสตร์

แนวคิดการจัดการเชิงพฤติกรรมศาสตร์ ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมมนุษย์ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกขององค์กร ความรู้สึกและความคาดหวังของคนงานตลอดจนเป้าหมายและแรงจูงใจในการทำงานของคนงาน เมโย (Mayo, 1933 อ้างใน สาคร สุขศรีวงศ์, 2550, น. 48) เป็นการศึกษาที่มีอิทธิพลและวางรากฐานการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในเวลาต่อมา การศึกษามีวัตถุประสงค์เริ่มแรกเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างของแสงสว่างในสถานที่ทำงานกับผลผลิต โดยแบ่งคนงานออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง (Experimental group) และควบคุม (Control group) จนได้ข้อสรุปว่า นอกจากปัจจัยการผลิตตามปกติซึ่งได้แก่ ค่าแรง แสงสว่าง และระยะเวลาการหยุดพักแล้วปริมาณผลผลิตขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ ด้วย นอกจากปัจจัยเหล่านี้ ความรู้สึกของคนงานที่กำลังอยู่ในการทดลอง การแบ่งกลุ่มการทำงาน การสื่อสารระหว่างหัวหน้างาน ความสัมพันธ์ระหว่างคนงานด้วยกัน ตลอดจนความคาดหวัง เป้าหมาย และแรงจูงใจในการทำงาน ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ รวมเรียกว่า ปัจจัยเชิงพฤติกรรม

2.3 แนวคิดการจัดการเชิงปริมาณ

การจัดการเชิงปริมาณเป็นมุมมองการจัดการโดยใช้ตัวเลข เป็นความพยายามที่จะนำคณิตศาสตร์ และตัวเลขมาใช้เป็นตัวช่วยในการตัดสินใจทางการจัดการ โดยพื้นฐานของการตัดสินใจทางการจัดการโดยใช้ตัวเลขนี้มาจากข้อสมมุติฐานที่ว่า เทคนิคทางด้านคณิตศาสตร์สามารถที่จะใช้แก้ปัญหาได้ดีกว่าการที่ไม่ได้ใช้ตัวแบบทางคณิตศาสตร์เข้ามาช่วย ในมุมมองนี้สามารถ

ที่จะแบ่งออกมาได้เป็น 2 แขนงด้วยกัน ได้แก่ แนวคิดการจัดการเชิงปริมาณ และการจัดการการผลิต และการดำเนินงานวิทยาศาสตร์ทางการจัดการ (Management Science) หรือการจัดการเชิงปริมาณ (Quantitative Management) คือ การใช้ตัวแบบทางด้านคณิตศาสตร์มาช่วยในการจัดการ เช่น การใช้โปรแกรมเส้นตรงที่จะช่วยในการคำนวณในการตัดสินใจทางด้านการจัดการ เช่น ควรทำเองหรือจ้างคนอื่นทำให้ การใช้การคำนวณการจัดลำดับด้านการให้บริการ เป็นต้น อีกแขนงหนึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการด้านการผลิตและดำเนินงาน (Operation Management) มีแนวคิดที่คล้ายกันในแง่ที่ว่าพยายามจะใช้ตัวเลขช่วยในการบริหารการจัดการ เพียงแต่ว่าการจัดการทางด้านการผลิตและการดำเนินงานจะมุ่งเน้นที่วิธีการที่จะจัดการการผลิตให้องค์การผลิตสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพและผลิตผลมากที่สุด ตัวอย่างของการศึกษาการจัดการทางด้านการผลิตและการดำเนินงานหนึ่ง คือ ศึกษาในเรื่องของการวางผังโรงงาน เรื่องของการออกแบบการไหลของงาน (Work Flow) เช่น การจัดตารางเวลาการทำงาน การวางแผนการผลิต การจัดการสินค้าคงคลัง และการควบคุมคุณภาพ เป็นต้น

2.4 แนวคิดทางการจัดการร่วมสมัย

การจัดการร่วมสมัย กล่าวถึง แนวคิดเรื่องระบบ (System approach) เป็นการมองว่าองค์กรทุกองค์กรเป็นระบบขนาดใหญ่ ประกอบด้วย ระบบย่อยต่าง ๆ ภายในองค์กร อาทิ การวางแผน การบริหารทรัพยากรบุคคล การประเมินผล การจ่ายค่าตอบแทน การควบคุมตลอดจนการเงิน และการผลิต มีผลกระทบซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา แนวคิดการจัดการตามสถานการณ์ (Situational approach) กุลิคและเออร์วิค (Gulick, 1973) เสนอเป็นหลักการว่า กระบวนการจัดการประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 7 ประการ หรือเรียกว่า POSDCORB ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนหรือการกำหนดการไว้ล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ในการบริหารงานใด ๆ ก็ตามผู้บริหารจะต้องรู้จักวางแผน เนื่องจากการวางแผนเป็นหลักการสำคัญมูลฐานของกระบวนการบริหาร ผู้บริหารจะต้องตระหนักอยู่เสมอว่า แผนงานเป็นหลักที่เป็นรากฐานของการปฏิบัติงานทั้งปวง ถ้าปราศจากแผนงานแล้วเป็นการยากที่ผู้บริหารจะทำงานให้ได้ผลดี การวางแผนในการบริหารอาจจัดเป็นแผนระยะสั้น หรือแผนระยะยาวก็ได้รูปแบบของแผนงานควรประกอบด้วยวัตถุประสงค์ นโยบาย แนวปฏิบัติและมาตรฐานของงาน ในการวางแผนนั้นผู้บริหารจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่า จะทำอะไร (What) จะทำอย่างไร (How) จะใช้เงินเท่าไร (How money) จะมอบหมายให้ใครทำ (Who) และจะกระทำเมื่อไร (When) นอกจากนี้ ผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงสภาพภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อม ดินฟ้าอากาศ ระบบของสังคม พฤติกรรมของบุคคลตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันเป็นที่ยึดถือของบุคคลในกลุ่มนั้น ๆ ด้วย

2) การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การจัดองค์การหรือหน่วยงาน โดยการจัดแบ่งงานขององค์การหรือของหน่วยงานเป็นหน่วยงานย่อย พร้อมทั้งวัตถุประสงค์กำหนดหน้าที่

และความรับผิดชอบของแต่ละส่วนงาน ตลอดจนกำหนดงานควบคุมและบังคับบัญชาในลักษณะหน่วยงานหลักหน่วยงานที่ปรึกษา และหน่วยงานช่วย พร้อมทั้งกำหนดช่วงการบังคับบัญชาไว้ด้วย ตามปกติช่วงการบังคับบัญชาจะอยู่ระหว่าง 3-15 หน่วยงาน การจัดองค์การเป็นเรื่องสำคัญมาก เนื่องจากถ้ามีการจัดองค์การที่ดีจะช่วยให้เกิดความราบรื่นในองค์การนั้น โดยการจัดองค์การอาจแสดงไว้ในรูปของแผนภูมิองค์การ เพื่อให้เกิดการสื่อสารความเข้าใจในองค์การเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ สายการบังคับบัญชา และการติดต่อ

3) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง การดำเนินการบริหารงานบุคคล ซึ่งเป็นกระบวนการสรรหาและคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้ามาสู่หน่วยงาน มีการปฐมนิเทศและมอบหมายงานให้ทั้งบุคคลใหม่ และบุคลากรเก่า มีการพิจารณาเรื่องความดีความชอบ และสวัสดิการ เนื่องจากคนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของกระบวนการบริหาร ผู้บริหารพึงเอาใจใส่ชีวิตความเป็นอยู่ และความสุขความทุกข์ของผู้ร่วมงาน การดูแลผู้ร่วมงานของหน่วยงานให้อยู่ในสภาพที่จะปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถ มีการมอบหมายงานใหม่เหมาะสมกับบุคคล และให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ร่วมงานโดยเสมอภาคกัน ในการบริหารงานบุคคลในปัจจุบันมีใช้อยู่ 2 ระบบ คือ (1) ระบบคุณธรรม (Merit system) เป็นระบบบริหารงานบุคคลที่ใช้หลักเกณฑ์ 4 ประการ ประกอบด้วย (1.1) หลักความเสมอภาค ด้วยการให้สิทธิสมัครสอบได้ทุกคน (1.2) หลักความสามารถ ด้วยการให้ผู้สอบได้คะแนนสูงกว่าได้รับการบรรจุก่อน (1.3) หลักความมั่นคง ด้วยการให้ผู้ร่วมงานได้รับความคุ้มครองเมื่อได้ปฏิบัติหน้าที่ (1.4) หลักความเป็นกลางทางการเมือง และการกำหนดห้ามข้าราชการฝักใฝ่ทางการเมือง (2) ระบบอุปถัมภ์ (Patronage system) เป็นระบบบริหารงานบุคคลที่ตรงข้ามกับระบบคุณธรรมส่วนใหญ่จะใช้ระบบเครือญาติ หรือระบบพวกพ้อง

4) การอำนวยการ (Directing) เป็นขั้นตอนที่สำคัญในกระบวนการบริหารและเป็นบทบาทที่สำคัญของผู้บริหาร เนื่องจากการสั่งการและคำสั่งของผู้บริหารจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมขององค์การหรือหน่วยงาน อาจจะเป็นไปตามแผนหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ก็ได้ การสั่งการเป็นการตัดสินใจของผู้บริหาร ในการกำหนดให้ผู้ร่วมงานในการปฏิบัติงาน โดยการดำเนินการในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเป็นการตัดสินใจในการเลือกทางเดินขององค์การก็ได้ในการสั่งการนั้น ผู้บริหารอาจสั่งการ ได้แก่ การสั่งการเป็นลายลักษณ์อักษร และการสั่งการด้วยวาจา ในการสั่งการนั้นมีข้อที่ควรคำนึงถึง ได้แก่ (1) การสั่งการนั้นก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์การเพียงใด (2) ผู้บริหารมีข้อมูล ผลการวิจัยและความคิดของนักวิชาการประกอบการตัดสินใจสั่งการเพียงใด (3) คำนึงถึงความสามารถของผู้รับคำสั่งด้วยหรือยัง (4) ปัจจัยเกื้อกูลและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน (5) เป็นคำสั่งที่ชัดเจน และเกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้สั่งและผู้รับคำสั่งหรือไม่

5) การประสานงาน (Co-ordinating) หมายถึง การประสานงานระหว่างหน่วยงานหรือตำแหน่งที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการติดต่อสื่อสารภายในองค์การ เพื่อให้การดำเนินงานของ

องค์การหรือหน่วยงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย รวมทั้งยังเป็นการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ การประสานงานระหว่างหน่วยงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ การประสานงานเป็นขั้นหนึ่งของกระบวนการบริหาร ซึ่งผู้บริหารจะต้องใช้เทคนิคในการส่งเสริม ชักจูง ตักเตือน และช่วยเหลือให้ทุกหน่วยงานขององค์การ หน้าที่ขององค์การเป็นจุดมุ่งหมายปลายทาง วัตถุประสงค์กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติตามกำหนดเวลาและสถานที่ตลอดจนผู้รับผิดชอบ ทำให้ผู้เกี่ยวข้องทราบว่าเป็นเวลาใด ใครทำอะไร ที่ไหน และทำอย่างไร เป็นการสะดวก ทุกฝ่ายในการติดต่อประสานงานเกี่ยวกับกระบวนการของการผลิตและผลผลิตต่อไป

6) การรายงาน (Reporting) หมายถึง การนำเสนอผลการปฏิบัติ และการประชาสัมพันธ์ขององค์การในการบริหาร ผู้บริหารจะต้องดำเนินการตามกระบวนการบริหาร เริ่มจากการวางแผนการจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การสั่งการ การประสานงาน ต่อจากนั้นก็เป็นที่หน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องติดตามผลว่าสิ่งที่ได้สั่งการหรือมอบหมายให้แก่ผู้ร่วมงาน ผลการปฏิบัติงานรุดหน้าหรือไม่เพียงใด มีอุปสรรคและข้อขัดข้องประการใด ผลการปฏิบัติงานสอดคล้องและบรรลุเป้าหมายขององค์การหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นการประเมินผลงานขององค์การ และผลการปฏิบัติงานของเพื่อนร่วมงานด้วย และได้เป็นข้อมูลการรายงานผลการปฏิบัติงานต่อผู้บังคับบัญชา ตลอดจนการนำไปใช้ประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบด้วย

7) งบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การบริหารงบประมาณ ในการบริหารงานผู้บริหารมีภารกิจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงบประมาณ มีภารกิจหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรก ได้แก่ การจัดทำงบประมาณเป็นการวางแผนล่วงหน้าในการขอเงินเพื่อจัดซื้อหรือจัดจ้างหรือค่าใช้จ่าย และขั้นตอนที่สอง ได้แก่ การดำเนินการใช้เงินเพื่อจัดซื้อหรือจัดจ้างตามงบประมาณที่ได้รับนั้น

2.5 แนวคิดการจัดการ PDCA

แนวคิดการจัดการ PDCA เป็นแนวคิดของ Deming (1986) เป็นแนวคิดเกี่ยวกับวงจร PDCA ซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญสำหรับการวางแผนแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นที่นิยมใช้เป็นอย่างมากในประเทศญี่ปุ่น ยกตัวอย่างเช่น บริษัท TOYOTA ที่ถือเป็นองค์กรขนาดใหญ่ระดับโลก ยังมีการนำหลักการ PDCA มาใช้ในกระบวนการผลิตรถยนต์ และพัฒนาจนกลายเป็น TOYOTA WAY อย่างที่รู้จักกันในปัจจุบัน ดังนั้นจึงพิสูจน์แล้วว่าหลักการ PDCA สามารถนำมาใช้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาระบบการทำงานขององค์กรให้ดีขึ้นได้แม้กระทั่งองค์กรนั้นไม่ได้เกี่ยวข้องกับการผลิตในอุตสาหกรรม เนื่องจากหลักการ PDCA Plan-Do-Check-Act สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับทุกงานแม้กระทั่งการดำเนินชีวิตประจำวัน PDCA มีหลากหลายหลักการที่ทำให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายซึ่งถ้าลองวิเคราะห์โดยใช้หลักการ Plan - Do - Check - Act เป็นกรอบในการวิเคราะห์ อาจแบ่งแยกได้เป็นดังนี้ “การตั้งเป้าหมาย (Goal Setting)“ ถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการลงมือ

ทำในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เนื่องจากการมีเป้าหมาย หมายถึง การที่เรารู้ว่าเราจะเดินทางไปไหน ยิ่งถ้ารู้ถึงสาเหตุที่ต้องไป และยิ่งมองเห็นภาพของตัวเราเมื่อไปถึงเป้าหมายชัดเจน นอกจากนี้ยังเกิดแรงกระตุ้นให้เรายากออกเดินทางไปสู่เป้าหมายโดยเร็ว แนวคิด PDCA ประกอบไปด้วย 4 ปัจจัย ดังนี้

1) การวางแผนงาน และ กำหนดวิธีการ (Planning) หลังจากมีเป้าหมายแล้ว จะต้องนำเป้าหมายมากำหนดรายละเอียด สิ่งที่ต้องทำโดยเรียงตามลำดับความสำคัญ รายละเอียดขั้นตอน ปัจจัยที่ต้องใช้ ระยะเวลาเริ่ม-สิ้นสุด บุคคลหรือทีมงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละขั้นตอน และที่สำคัญที่สุดคือ ตัวชี้วัดผล (KPI) เนื่องจากแผนงาน หมายถึง จะเดินทางไปสถานที่นั้นด้วยวิธีไหน ไปถึงเมื่อไหร่ ดังนั้น ตัวชี้วัดจึงเป็นตัวที่จะคอยบอกว่าวิธีการที่เลือกใช้นั้นถูกต้องหรือไม่ เร็ว-ช้าอย่างไร ทรัพยากรที่ใช้ไปเป็นไปตามแผนหรือเกินกว่าที่กำหนดไว้ เพื่อที่จะได้ปรับแผนหรือวิธีได้อย่างทันท่วงที

2) การลงมือปฏิบัติ (Do) คือ การลงมือปฏิบัติตามแผนงานและวิธีการที่กำหนดไว้ อย่างมีวินัย ทักษะการบริหารต่างๆจะถูกหยิบมาใช้ในระหว่างการลงมือปฏิบัตินี้ เช่น การบริหารเวลาให้ได้ตามแผน การประชุมเพื่อตรวจสอบความคืบหน้า การมอบหมายงานเพื่อแบ่งเบาภาระ เป็นต้น ในเรื่องทีนอกเหนือจากการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาตัวเอง การออกกำลังกาย หรือการบริหารการเงินส่วนบุคคล ย่อมต้องใช้วินัยและการบริหารด้านต่างๆด้วยเช่นกัน

3) การตรวจสอบ (Check) หลังจากเริ่มลงมือปฏิบัติไปได้สักระยะ ต้องเริ่มทำการตรวจสอบความคืบหน้าของสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัติไปนั้นว่าเป็นไปตามแผนงานหรือไม่ ซึ่งสิ่งที่จะบ่งบอกได้จากตัวชี้วัดที่กำหนดไว้นั่นเอง ถ้าจุดที่ตรวจสอบได้ผลลัพธ์ตามตัวชี้วัดที่ตั้งไว้หรือดีกว่าแสดงว่าวิธีการที่เลือกใช้นั้นยังคงถูกต้อง แต่หากตรวจสอบออกมาแล้วผลปรากฏว่าต่ำกว่าตัวชี้วัดที่ตั้ง ถือเป็นสัญญาณเตือนว่ามีความผิดปกติบางอย่างเกี่ยวกับแผนงานหรือวิธีการที่เราที่กำหนดไว้ในตอนแรก

4) การปรับปรุง (Act / Action) คือ การปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนวิธีการหรือทรัพยากรบางอย่างเพื่อทำให้ผลลัพธ์กลับมาอยู่ในแผนงานหรือเส้นทางสู่เป้าหมายตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในครั้งแรก ซึ่งกระบวนการปรับปรุงเริ่มจากการวิเคราะห์หาสาเหตุที่ทำให้ผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามที่เราวางแผนหรือกำหนดไว้ ว่าเกิดจากองค์ประกอบหรือปัจจัยภายใน/ภายนอกใดบ้าง แล้วจึงมากำหนดมาตรการแก้ไข ปรับปรุงต่อไป

จากที่กล่าวมาทั้งหมดเกี่ยวกับแนวคิดการจัดการในข้างต้น การจัดการเป็นลักษณะของการดำเนินงานแบบกระบวนการอย่างเป็นระบบ เป็นการมองว่าองค์กรทุกองค์กรเป็นระบบขนาดใหญ่ ซึ่งประกอบด้วย ระบบย่อยต่างๆ ภายในองค์กร อาทิ การวางแผน การบริหารทรัพยากรบุคคล การประเมินผล การจ่ายค่าตอบแทน การควบคุมตลอดจนการเงิน และการผลิต ที่มีผลกระทบซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์ทาวน์โดยการใช้แนวคิดเกี่ยวกับการ

จัดการ PDCA ซึ่งเป็นแนวคิดการจัดการของ Deming (1986) โดยกระบวนการจัดการประกอบด้วย ขั้นตอนที่สำคัญ 4 ประการ คือ การวางแผนงาน และกำหนดวิธีการ (Planning) การลงมือปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุง (Act / Action) เป็นต้น

แนวคิดที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT

SWOT เป็นเทคนิคหนึ่งที่สามารถทำให้องค์กรทราบถึงสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กร ส่งผลให้เกิดความเข้าใจและยอมรับสภาพต่างๆ ขององค์กรมากขึ้นสามารถนำไปสู่การเตรียมความพร้อมเพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กรตามสถานการณ์ในอนาคต โดยผู้ศึกษานำเทคนิค SWOT มาใช้ในการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน จากปัจจัยภายในและโอกาสและอุปสรรค ในการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกของแหล่งท่องเที่ยวในการวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ความหมายของ SWOT

นิยามของ SWOT เป็นคำย่อมาจากคำว่า Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats (นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร, 2543) แต่ละคำที่ย่อมีความหมายดังนี้

- 1) Strengths คือ จุดแข็ง หมายถึง ความสามารถและสถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นบวกซึ่งองค์กรนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์
- 2) Weaknesses คือ จุดอ่อน หมายถึง สถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นลบและด้อยความสามารถซึ่งองค์กรไม่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์
- 3) Opportunities คือ โอกาส หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวยให้การทำงานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์
- 4) Threats คือ อุปสรรค หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวางการทำงานขององค์กรไม่ให้บรรลุวัตถุประสงค์

บางครั้งในการจำแนกโอกาสและอุปสรรคเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เพราะทั้งสองสิ่งนี้สามารถเปลี่ยนกลับซึ่งกันและกันเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงอาจทำให้สถานการณ์ที่เคยเป็นโอกาสกลับกลายเป็นอุปสรรคได้ และในทางกลับกัน อุปสรรคอาจกลับกลายเป็นโอกาสได้เช่นกัน ด้วยเหตุนี้องค์กรมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ของตนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์แวดล้อม จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ SWOT เป็นระยะอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการทันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก

2. ขั้นตอนการวิเคราะห์ด้วยเทคนิค SWOT

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกหน่วยงาน และภายในหน่วยงาน (ปรีดี โชติช่วง, 2539) โดยแบ่งเป็นขั้นตอนย่อย ดังต่อไปนี้

1.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก ที่มีผลกระทบต่อองค์กรจากปัจจัยที่สำคัญในการวิเคราะห์ดังนี้ (General Environment)

1.1.1 สภาพแวดล้อมภายนอก คือ ปัจจัยที่อยู่ภายนอกและไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมระยะสั้นของผู้บริหารระดับสูง ซึ่งสภาพแวดล้อมภายนอกจะมีอยู่สองส่วน ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมการดำเนินงาน และสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปสภาพแวดล้อมการดำเนินงาน (Task Environment) จะประกอบด้วยปัจจัยที่กระทบโดยตรงต่อการดำเนินงาน โดยมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รัฐบาลผู้จำหน่ายวัตถุดิบ ชุมชน คู่แข่งขัน และกลุ่มผลประโยชน์จากการประเมิน สภาพแวดล้อมโดยทั่วไป (General Environment) จะประกอบด้วยปัจจัยที่ไม่กระทบโดยตรงต่อการดำเนินงาน ระยะสั้นปัจจัยเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจระยะยาวได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี การเมือง และกฎหมาย (สมยศ นาวิการ, 2536; สุพานี สฤกษ์วานิช, 2553)

1.1.2 ผลกระทบต่อหน่วยงาน ประกอบด้วย ด้านบวก คือ สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานขององค์กร จะต้องคาดคะเนการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี และการแข่งขันเพื่อการแสวงหาประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมเหล่านี้เช่น การพัฒนาของคอมพิวเตอร์การเปลี่ยนแปลงของประชากรและการเปลี่ยนแปลงค่านิยมและทัศนคติจากการแข่งขันในต่างประเทศ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะทำให้ความต้องการของลูกค้าเปลี่ยนแปลงไปในด้านลบ คือ สภาพแวดล้อมภายนอกที่คุกคามต่อการดำเนินงานขององค์กรเช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยีและการแข่งขัน

1.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน ที่มีผลกระทบต่อองค์กร จากตัวแปรที่สำคัญในการวิเคราะห์ คือ (Corporate Resource) โดยแบ่งเป็นขั้นตอนย่อย ดังต่อไปนี้

1.2.1 สภาพแวดล้อมภายในหน่วยงาน ได้แก่ โครงสร้างวัฒนธรรม และทรัพยากรขององค์กรโครงสร้าง จะแสดงให้เห็นถึงการรวมกลุ่มงาน ความสัมพันธ์ทางอำนาจหน้าที่การไหลเวียนของงาน (Work Flow) การติดต่อสื่อสารภายใน (Informal Communication) ซึ่งวัฒนธรรมองค์กร (Corporate Culture) จะหมายถึงความเชื่อความคาดหวัง และค่านิยมร่วมกัน โดยทั่วไปจะปรากฏขึ้นมาเป็นบรรทัดฐานที่ระบุถึงพฤติกรรมที่ยอมรับระหว่างบุคคลตั้งแต่ผู้บริหารลงมาถึงพนักงาน

ระดับล่างสุดส่วนทรัพยากรขององค์กรองค์การ (Corporate Resource) หมายถึง ทรัพยากรทุกอย่างภายในองค์กร เช่น บุคลากร งบประมาณ วัตถุดิบ เทคโนโลยีและทักษะ เป็นต้น (วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์, 2546; สมยศ นาวิการ, 2536)

1.2.2 ผลกระทบต่อหน่วยงาน ประกอบด้วย ด้านบวกที่มีภายในองค์กรที่ต้องวิเคราะห์การดำเนินงานภายใน เช่น การบริหารการเงิน การตลาด การวิจัยและพัฒนาเพื่อการพิจารณาถึงจุดแข็งของการดำเนินงานภายในเหล่านี้เป็นการใช้ประโยชน์จากจุดแข็งของการดำเนินงานเหล่านี้ที่อยู่เสมอต้นตลอด คือ การดำเนินงานภายในองค์กรที่สามารถกระทำได้ดีเช่นการบริหารการเงิน การตลาดการวิจัยและพัฒนา ที่อาจเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จ

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดวิสัยทัศน์ หรือกำหนดทางเลือก

การกำหนดวิสัยทัศน์ หรือกำหนดทางเลือกเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถกำหนดด้วยขั้นตอนของการวิเคราะห์ด้วยเทคนิค SWOT เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดวิสัยทัศน์ หรือทางเลือกขององค์กรร่วมกันได้แก่ ความสนับสนุนของผู้นำ และการเพิ่มข้อมูลจากบุคคลภายนอกองค์กร

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์

กำหนดเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ ภายหลังจากวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก เพื่อมาวิเคราะห์ถึงผลด้านลบของแต่ละด้านของปัจจัย เพื่อนำส่วนที่ควรปรับปรุงและพัฒนา ที่จะนำไปสู่การกำหนดแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาองค์กรต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 วางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

การวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาองค์กร โดยการกำหนดการแก้ไขปัญหาวิกฤตก่อนและเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา รวมไปถึงความสัมพันธ์ของแต่ละปัญหาด้วย โดยกำหนดออกเป็นแผนระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งแผนระยะสั้นมุ่งแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรมส่วนแผนระยะยาวเป็นการแก้ไขปัญหาเป็นขั้นตอนๆ ที่ต้องใช้ระยะเวลาการแก้ไขและพัฒนา

ขั้นตอนที่ 5 สร้างความเข้าใจร่วมกันทุกระดับ

การสร้างความเข้าใจร่วมกันในประโยชน์ของการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก รวมไปถึงการสร้างการยอมรับส่วนที่ดีและส่วนที่ไม่ดีของการทำงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลสภาพปัญหาที่แท้จริงและเป็นการแก้ไขปัญหาที่ตรงจุดมากที่สุด โดยสมาชิกในองค์กรจะต้องมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการแก้ปัญหาร่วมกัน

3. ขั้นตอนการวิเคราะห์ด้วยเทคนิค TOWS

หลังจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกขององค์กรแล้วด้วยเทคนิค SWOT แล้วก็จะนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ในรูปแบบความสัมพันธ์แบบเมตริกโดยใช้ตารางที่เรียกว่า TOWS Matrix ดังตารางที่ 1 โดยเป็นตารางการวิเคราะห์ที่นำข้อมูลที่ได้รับจากการวิเคราะห์

จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดกลยุทธ์และแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเก่าสงขลา

ตารางที่ 1 TOWS Matrix สำหรับการกำหนดกลยุทธ์

ปัจจัยภายใน Internal factors	จุดแข็งภายใน [Internal strengths (S)]	จุดอ่อนภายใน [Internal weaknesses (W)]
ปัจจัยภายนอก External		
โอกาสจากภายนอก [External Opportunities (O)]	กลยุทธ์ SO: มาก – มาก (SO strategy : maxi-maxi) ใช้จุดแข็งเพื่อเพิ่มโอกาส	กลยุทธ์ WO : น้อย – มาก (WO strategy : mini-maxi) ลดจุดอ่อนเพื่อโดยใช้โอกาส
อุปสรรค/ข้อจำกัดจากภายนอก [External Threats (T)]	กลยุทธ์ ST : มาก – น้อย (ST strategy : maxi-mini) ใช้จุดแข็งเพื่อลดอุปสรรค	กลยุทธ์ WT : น้อย – น้อย (WT strategy : mini-mini) ลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยง อุปสรรค

ที่มา: ดัดแปลงจาก Ravanavar and Charantimath (2012)

เทคนิค TOWS Matrix สามารถนำไปสร้างกลยุทธ์ทางเลือก 4 ประเภทคือ SO (Strengths - Opportunities) WO (Weakness-Opportunities) ST (Strengths-Threats) และ WT (Weakness - Threats) การจับคู่ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในเป็นสิ่งที่ยากที่สุดของการทำ TOWS MATRIX เพราะต้องใช้ในการตัดสินใจที่ดี โดยรายละเอียดมีดังนี้ (Wehrich, 1982)

1) กลยุทธ์เชิงรุก SO (SO Strategy) เป็นตำแหน่งหรือสถานการณ์ที่เป็นเป้าหมายของทุกองค์กร โดยองค์กรจะใช้จุดแข็งและข้อได้เปรียบจากโอกาส ถ้ามีจุดอ่อนก็พยายามแก้ไขเพื่อให้เปลี่ยนเป็นจุดแข็ง ถ้าเผชิญอุปสรรคก็ต้องพยายามเปลี่ยนให้เป็นโอกาส ในกรณีนี้องค์กรจะใช้จุดแข็งที่มี เพื่อสร้างข้อได้เปรียบจากโอกาส กลยุทธ์ SO ถือว่าอยู่ในตำแหน่งการรุกกราน (Aggressive) เช่น การเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาด การพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงาน

2) กลยุทธ์เชิงพัฒนา WO (WO Strategy) เป็นสถานการณ์ที่ธุรกิจพยายามให้มีจุดอ่อนต่ำสุดและมีโอกาสสูงสุด ดังนั้นธุรกิจที่มีจุดอ่อนในบางกรณีจะต้องพยายามหาวิธีการแก้ไข

โดยการใช้ข้อได้เปรียบจากเทคโนโลยีหรือบุคลากรที่มีทักษะจากภายนอกในการพัฒนาองค์กร ในกรณีนี้องค์กรจะพยายามแก้ไขจุดอ่อนและสร้างข้อได้เปรียบจากโอกาส กลยุทธ์ WO ถือว่าอยู่ในตำแหน่งการอนุรักษ์ (Conservative)

3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน ST (ST Strategy) เป็นสถานการณ์ที่ธุรกิจมีจุดแข็งและมีอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก เป้าหมายขององค์กรคือพยายามให้มีจุดแข็งสูงสุดและมีอุปสรรคต่ำสุด ดังนั้นองค์กรอาจใช้จุดแข็งด้านเทคโนโลยี การเงิน การบริหารจัดการ หรือการตลาด เพื่อขจัดอุปสรรคจากคู่แข่ง ในกรณีนี้องค์กรจะใช้จุดแข็งเพื่อหลีกเลี่ยงหรือเอาชนะอุปสรรคให้ได้ กลยุทธ์ ST ถือว่าอยู่ใน ตำแหน่งการแข่งขัน (Competitive) ดังนั้นองค์กรอาจใช้จุดแข็งด้านเทคโนโลยีการเงิน การจัดการ เพื่อจัดการอุปสรรค

4) กลยุทธ์เชิงรับ WT (WT Strategy) เป็นสถานการณ์ที่ธุรกิจมีจุดอ่อนและมีอุปสรรค โดยมีเป้าหมาย เพื่อสร้างจุดแข็งและขจัดอุปสรรคให้ต่ำสุด โดยองค์กรอาจใช้วิธีการร่วมลงทุน (Joint venture) การลดค่าใช้จ่าย (Retrench) การเลิกผลิตผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีกำไร (Liquidate) ในกรณีนี้องค์กรจะพยายามสร้างจุดแข็งและเอาชนะอุปสรรคให้ได้ กลยุทธ์ WT ถือว่าอยู่ในตำแหน่งตั้งรับ (Defensive)

สุธาสิณี วิทยาภรณ์ และคณะ (2562) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบางกระเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ด้วยแบบสอบถามและทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีการ SWOT Analysis และเสนอแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยวิธี TOWS Matrix ทำให้เกิดกลยุทธ์ 4 ประเภท ได้แก่ 1) กลยุทธ์การพัฒนาเชิงรุก ได้แก่ การวางแผนพัฒนาโดยประชาชนในชุมชนร่วมกันอนุรักษ์ ดูแลรักษาฟื้นฟู ทรัพยากรภายใน ทางธรรมชาติ สถานที่ และทรัพยากรภายนอกชุมชน เอื้อต่อการพัฒนาเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง 2) กลยุทธ์การพัฒนาเชิงป้องกัน ได้แก่ สร้างองค์ความรู้ด้านอนุรักษ์ ดูแล รักษาพื้นที่ และสืบทอด ภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรมของชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันปรับเปลี่ยนค่านิยมในชุมชนกลับมาทำงานในชุมชนมากขึ้น 3) กลยุทธ์การพัฒนาเชิงแก้ไข ได้แก่ จัดตั้งโครงการร่วมกับผู้นำชุมชน ทำทางระบายน้ำเสียในชุมชน เพื่อความสะอาดร่มรื่นเหมาะกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโอโซน ที่ได้รับความนิยมและเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และ 4) กลยุทธ์การพัฒนาเชิงรับ ได้แก่ สร้างเว็บไซต์เพื่อเพิ่มช่องทางการติดต่อ สื่อโฆษณา ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น และช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากร ให้นักท่องเที่ยวมากขึ้น เช่นเดียวกับ ส.ศิริชัย นาคอุดม พรรณนภา เขียวน้อย และศิวพร ถาวรวงศา (2561) ได้ทำการศึกษายุทธศาสตร์การสร้างความสำเร็จการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครศรีธรรมราช กรณีศึกษา: การขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมของวัดพระมหาธาตุ วรมหาวิหาร โดยใช้เครื่องมือการวิเคราะห์ความสามารถเชิงการแข่งขันตามแบบจำลองเพชรพลวัต (Dynamic Diamond Model) วิเคราะห์สภาพองค์กร (SWOT Analysis) และ (TOWS Matrix) เพื่อ

กำหนดยุทธศาสตร์การสร้างรายได้เปรียบเชิงการแข่งขัน ทำให้เกิดกลยุทธ์ 4 ประเภท ได้แก่ 1) กลยุทธ์เชิงรุก ได้แก่ การสร้างเครือข่ายท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวระดับนานาชาติ 2) กลยุทธ์เชิงป้องกัน ได้แก่ ส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างอ่าวไทยและอันดามัน 3) กลยุทธ์เชิงแก้ไข ได้แก่ พัฒนาการขนส่งเพื่อรองรับการท่องเที่ยว และการร่วมกันพัฒนา 3 ภาคส่วน ภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชน และ 4) กลยุทธ์เชิงรับ ได้แก่ การพัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของนักท่องเที่ยว เช่นเดียวกับ ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ เสรี วงษ์มณฑา ชุษณะ เตชคณา และ ญัฐพล ประดิษฐ์ผลเลิศ (2559) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน (SWOT) ของการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และนำมาจับคู่วิเคราะห์ (TOWS Matrix) เพื่อวางแผนทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมและฟื้นฟูทรัพยากรมรดกวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว 2) การพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว 3) การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเพื่อเป็นศูนย์กลางอาเซียน 4) การยกระดับการมีส่วนร่วมทางสังคมในแหล่งมรดกวัฒนธรรม และ 5) การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสิ่งแวดล้อม

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดกลยุทธ์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) หรือที่เรียกว่า SWOT Analysis แล้วนำไปจับคู่รายการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลา 4 รูปแบบ หรือที่เรียกว่า TOWS Matrix เพื่อจัดทำร่างแนวทางการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการสร้างประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ในอนาคตต่อไป และนำไปสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในย่านเมืองเก่าสงขลาต่อแนวทางการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาอย่างยั่งยืนต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

1. ความหมายของการมีส่วนร่วม

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้หลายท่าน อาทิ Arnstein (1969) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นอำนาจประเภทหนึ่งของประชาชนและเป็นกระบวนการการจัดสรรอำนาจ (Redistribution of power) โดยส่งเสริมให้ประชาชนผู้ไร้ซึ่งอำนาจ

(The Have-Nots) ที่มักไม่มีโอกาส ถูกกีดกัน หรือ ถูกแยกออกจาก กระบวนการทางการเมืองและเศรษฐกิจทั้งหลายให้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังในกระบวนการดังกล่าว กล่าวคือ การมีส่วนร่วมเป็นกลยุทธ์ให้ประชาชนซึ่งไร้ซึ่งอำนาจสามารถกำหนดแนวทางในการรับรู้และแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร การกำหนดเป้าหมายและนโยบายสาธารณะ การจัดสรรใช้จ่าย รายได้ภาษีอากร การดำเนินงานกิจกรรมและโครงการต่างๆ และการเปิดเผยและการกระจายผลประโยชน์ ทั้งนี้ ตามแนวคิดดังกล่าว ระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถแบ่งออกได้ เป็นทั้งหมด 8 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับความถูกจัดการได้ (Manipulation) 2) ระดับการบำบัดรักษา (Therapy) 3) ระดับการให้ข้อมูลข่าวสาร (Informing) 4) ระดับการปรึกษาหารือ (Consultation) 5) ระดับการปลอบใจ (Placation) 6) ระดับความร่วมมือ (Partnership) 7) ระดับอำนาจการเป็นตัวแทน (Delegated Power) และ 8) ระดับการควบคุมโดยประชาชน (Citizen Control) เช่นเดียวกับ สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์ (2551) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของบุคลากรเพิ่มเติมไปกว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มตัดสินใจในการปฏิบัติงานและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวของบุคลากรเอง การที่จะสามารถทำให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของบุคลากรให้ดีขึ้นนั้นผู้นำจะต้องยอมรับในปรัชญาการพัฒนาว่า มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของส่วนรวมในองค์กร นอกจากนี้ วันชัย วัฒนศัพท์ ฤวิลาดี บุรีกุล และเมธิตา พงษ์ศักดิ์ศรี (2551) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่รวบรวมเอาความห่วงกังวล ความต้องการและค่านิยมต่างๆ ของสาธารณชนไว้อยู่ในกระบวนการตัดสินใจของรัฐและเอกชน เป็นการสื่อสารสองทาง และเป็นการมีปฏิสัมพันธ์ที่มีเป้าหมายเพื่อการตัดสินใจที่ดีกว่าและที่ได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน เป็นต้น

2. ลักษณะของการมีส่วนร่วม

ธนาภรณ์ เมทณีสุด (2543) ได้กล่าวถึง ลักษณะแนวทางของการมีส่วนร่วมดังนี้การร่วมคิด หมายถึง การมีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือในการวางโครงการวิธีการติดตามผล การตรวจสอบและการดูแลรักษา เพื่อให้กิจกรรมโครงการสำเร็จผลตามวัตถุประสงค์ โดยการร่วมตัดสินใจ หมายถึง เมื่อมีการประชุมปรึกษาหารือเรียบร้อยแล้วต่อมาจะต้องร่วมกันตัดสินใจเลือกกิจกรรมหรือแนวทางที่เห็นว่าดีที่สุดหรือเหมาะสมที่สุด การร่วมปฏิบัติตามโครงการ หมายถึง การเข้าร่วมในการดำเนินงานตามโครงการต่างๆ เช่น ร่วมออกแรง ร่วมบริจาคทรัพย์ เป็นต้น และการร่วมติดตามและประเมินผลโครงการ หมายถึง เมื่อโครงการเสร็จสิ้นแล้วได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจตราดูแล รักษาและประเมินผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ นอกจากนี้ มณฑล จันทน์แจ่มใส (2551) ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้ว่าการมีส่วนร่วมของบุคคลจะต้องมีและเกิดขึ้นมาโดย

ตลอด ทั้งนี้เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการวางแผนโครงการ การบริหารจัดการดำเนินงานตามแผน การเสียสละกำลังแรงงานของบุคคล ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ กำลังเงินหรือทรัพยากรที่มีอยู่ ประชุม

3. รูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

รูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วมมีนักวิชาการได้อธิบายไว้อย่างน่าสนใจหลายท่าน อาทิ มงคล จันทร์ส่อง (2544) ได้กำหนดรูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของบุคคล ไว้ว่า องค์ประกอบรูปแบบของการมีส่วนร่วมมีอยู่ 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมจะต้องมีวัตถุประสงค์หรือ จุดมุ่งหมายที่ชัดเจน การให้บุคคลเข้าร่วมกิจกรรมจะต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนว่าจะ ทำกิจกรรมนั้นๆ ไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะได้ตัดสินใจดีกว่าควรจะเข้าร่วมหรือไม่ การมีส่วนร่วม จะต้องมีการสื่อสารเป้าหมาย การให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมจะต้องระบุลักษณะของ กิจกรรมว่ามีรูปแบบและลักษณะอย่างไร เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถตัดสินใจได้ว่าจะเข้าร่วม กิจกรรมหรือไม่ และการเข้าร่วมจะต้องมีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมาย การที่จะให้บุคคลเข้ามามีส่วนใน ร่วมกิจกรรมนั้นจะต้องระบุกลุ่มเป้าหมายด้วย อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปบุคคลกลุ่มเป้าหมายมักถูก จำกัดโดยกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอยู่แล้วเป็นพื้นฐาน

นอกจากนี้ ศิริชัย กาญจนวาลี (2547) ได้กำหนดรูปแบบและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมี ส่วนร่วมของบุคคลในองค์กรเพิ่มเติมไปอีก ดังนี้

- 3.1 การมีส่วนร่วมในการประชุม
- 3.2 การมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา
- 3.3 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ขององค์กร
- 3.4 การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการเลือกแนวทางในการแก้ไขปัญหา
- 3.5 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลในกิจกรรมต่างๆ
- 3.6 การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์

แต่สำหรับรูปแบบการมีส่วนร่วมตามแนวทางของ วรรณภา วงษ์วานิช (2549) ได้กำหนด รูปแบบของการมีส่วนร่วมของบุคคลไว้เป็นลักษณะการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง คือ รูปแบบที่ ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม หรือเข้ามาเกี่ยวข้องร่วมตัดสินใจในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน จนกว่าการดำเนินงานจะบรรลุผลเสร็จสมบูรณ์ การมีส่วนร่วมที่ไม่แท้จริง คือ รูปแบบที่ประชาชนได้ เข้ามามีส่วนร่วม หรือเข้ามาเกี่ยวข้องในลักษณะหนึ่งลักษณะใด หรือ ในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง เท่านั้น โดยแท้จริงแล้วกระบวนการมีส่วนร่วมไม่อาจสามารถกระทำได้ในทุกประเด็นแต่การมีส่วนร่วมของบุคคลจะมีอยู่ในเกือบทุกกิจกรรมของสังคม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจและประเด็นการ

พิจารณาที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขพื้นฐานการมีส่วนร่วมว่าจะต้องมีอิสรภาพ มีความเสมอภาค และมีความสามารถในการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อให้การมีส่วนร่วมดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยว พบว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนการท่องเที่ยว นับเป็นการเสริมพลังอำนาจให้สามารถระดมขีดความสามารถในด้านการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ การควบคุมดูแลกิจกรรมต่างๆ และการพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้ทันต่อพลวัตการท่องเที่ยวได้ กนกกานต์ แก้วนุช (2561) ได้ศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมเพื่อจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 400 ชุด ผ่านการวิเคราะห์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนกับปัจจัยขีดความสามารถของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์เส้นตรงกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม และเมื่อพิจารณาตัวแปรปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนแต่ละด้าน ได้แก่ การตัดสินใจร่วมกัน การทำงานร่วมกัน การได้แบ่งผลประโยชน์ร่วมกันและสุดท้ายคือการได้ทำการประเมินผลร่วมกัน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม เช่นเดียวกับ นิจิรา คลังสมบัติ (2557) ได้พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนจังหวัดอุดรธานี โดยใช้การเปิดเวทีประชาคมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน และการสัมภาษณ์เชิงลึก (in depth-interview) การพบว่า ประชาชนในตำบลเมืองพานต้องการมีส่วนร่วมในการร่วมมือกันจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนของตน และได้ร่วมกันพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยคิดประดิษฐ์ลวดลายผ้าทอมัดหมี่ลาย “หอนางอุสา” ซึ่งเป็นโบราณวัตถุเพิงหินที่พักตามตำนาน ‘อุสา-บารส’ อันเลื่องชื่อมีความสวยงามเป็นที่ประทับใจไปในท้องถิ่น เกิดเอกลักษณ์และนวัตกรรมใหม่ที่ส่งเสริมการสร้างการมีขีดความสามารถเป็นเสน่ห์ดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเพิ่มมากยิ่งขึ้น

สำหรับงานวิจัยต่างประเทศ Eshliki and Kaboudi (2012) ได้ศึกษาการรับรู้ของชุมชนเกี่ยวกับผลกระทบด้านการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมในการวางแผนการท่องเที่ยว กรณีศึกษาเมืองแรมซาร์ประเทศอิหร่าน โดยการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อคุณภาพชีวิตของสมาชิกชุมชนในท้องถิ่นและขอบเขตของการมีส่วนร่วมในโครงการปรับปรุงคุณภาพการท่องเที่ยว กรณีศึกษาเมืองแรมซาร์ ประเทศอิหร่าน ผลการวิเคราะห์พบว่า การท่องเที่ยวมีผลต่อคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีนัยสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชนและระดับการมี

ส่วนร่วมของคนในชุมชน เช่นเดียวกับ Aref (2011) ได้ศึกษาความรู้สึกของชุมชนและการมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกของชุมชนและระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวในเมืองซีราซ ประเทศอิหร่าน ผลการวิจัยจากการสำรวจด้วยแบบสอบถามพบว่า ชุมชนมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ จากผลการสำรวจพบว่า ชุมชนมีผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวด้วยการกระตุ้นให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง

กล่าวโดยสรุปการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่มซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้การกระทำบรรลุจุดหมายของกลุ่มทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าว โดยการมีส่วนร่วมจะเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มตัดสินใจในการปฏิบัติงานและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวเอง สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม เพื่อนำไปเป็นส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ และเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืนต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

การพัฒนาอย่างยั่งยืน มีการให้นิยามความหมายไว้หลายความหมาย อาทิ คณะกรรมาธิการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (WCED, 1987) หรือที่เรียกในอีกนามหนึ่งว่า คณะกรรมาธิการบรันด์แลนด์ (Brundtland Commission) กล่าวไว้ว่าการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่สนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนความสามารถของคนรุ่นต่อมาที่จะตอบสนองความต้องการของพวกเขา (Sustainable development is development which meets the needs current generations without compromising the ability of future generations to meet their own needs) ทั้งนี้ การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีระบบสังคมที่เป็น สังคมธรรมรัฐ มีระบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่มั่นคง ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอก มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ประชาชนรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า โดยเฉพาะการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อเป็นฐานในการผลิตเพื่อนำไปสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Brundtland commission, 1987) นอกจากนี้ องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO) ยังเสนอเพิ่มเติมว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนควรตั้งอยู่บนรากฐานทางวัฒนธรรมที่ยึดถือคุณค่าของความเป็นมนุษย์ด้วย (UNESCO, 2005) เช่นเดียวกับ Noibai (1991) กล่าวถึงความยั่งยืนเชิงนิเวศวิทยาควบคู่กับนัยทางเศรษฐกิจนั่นคือ ความเจริญเติบโตและการกินที่อยู่ดีของมนุษย์ขึ้นอยู่กับพื้นฐานด้านทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมสนับสนุนระบบการดำรงชีวิตของมนุษย์

และสังคมที่ยั่งยืน (Sustainable society) จะเป็นส่วนหนึ่งที่กำหนดระบบเศรษฐกิจและระบบสังคมที่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและระบบการส่งเสริมสนับสนุนชีวิตได้รับการดูแลรักษาไว้

นอกจากนี้องค์การสหประชาชาติได้ร่วมกันกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนขึ้นเพื่อให้แต่ละประเทศนำไปปรับใช้ภายใต้หลักการที่ชื่อว่า Transforming Our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development (การเปลี่ยนแปลงโลกของเรา: วาระ 2030 เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน) สำหรับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก (Sustainable Development Goals: SDGs) ใน 15 ปีข้างหน้าที่จะใช้เป็นทิศทางการพัฒนาของประชาคมโลก ตั้งแต่เดือนกันยายน ปี 2558 ถึงเดือนสิงหาคม 2573 ครอบคลุมระยะเวลา 15 ปี โดยประกอบไปด้วย 17 เป้าหมาย (Goals) 169 เป้าประสงค์ (Targets) โดยเป้าหมายต่างๆ ประกอบด้วย (United Nations Thailand, 2015)

เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจนทุกรูปแบบ ทุกสถานที่ (No Poverty)

เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหย บรรลุเป้าความมั่นคงทางอาหาร ปรับปรุงโภชนาการ และสนับสนุนการทำเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน (Zero Hunger)

เป้าหมายที่ 3 สร้างหลักประกันให้คนมีชีวิตที่มีคุณภาพ และส่งเสริมสุขภาพที่ดีของคนทุกเพศทุกวัย (Good Health and Well-being)

เป้าหมายที่ 4 สร้างหลักประกันให้การศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและครอบคลุม และส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน (Quality Education)

เป้าหมายที่ 5 บรรลุความเท่าเทียมระหว่างเพศ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สตรีและเด็กหญิง (Gender Equality)

เป้าหมายที่ 6 สร้างหลักประกันให้มีน้ำใช้ และมีการบริหารจัดการน้ำและการสุขาภิบาลอย่างยั่งยืนสำหรับทุกคน (Clean Water And Sanitation)

เป้าหมายที่ 7 สร้างหลักประกันให้ทุกคนสามารถเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ในราคาที่ย่อมเยา และยั่งยืน (Affordable and clean energy)

เป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน และครอบคลุม และการจ้างงานเต็มอัตรา และงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน (Decent work and economic growth)

เป้าหมายที่ 9 สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความต้านทานและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม (Industry innovation infrastructure)

เป้าหมายที่ 10 ลดความไม่เท่าเทียมทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ (Reduced inequalities)

เป้าหมายที่ 11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ความต้านทาน และยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างครอบคลุมและยั่งยืน (Sustainable cities and communities)

เป้าหมายที่ 12 สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน (Responsible consumption production)

เป้าหมายที่ 13 ดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับสภาวะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบ (Climate action)

เป้าหมายที่ 14 อนุรักษ์และใช้มหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอื่นๆ อย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Life below water)

เป้าหมายที่ 15 ปกป้อง ฟื้นฟู และส่งเสริมการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน การบริหารจัดการป่าไม้ที่ยั่งยืน การต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย หยุดยั้งการเสื่อมโทรมของดิน และฟื้นฟูสภาพดินและหยุดยั้งการสูญเสียดังกล่าวหลายทางชีวภาพ (Life on land)

เป้าหมายที่ 16 สนับสนุนสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน จัดให้มีการเข้าถึงความยุติธรรมสำหรับทุกคน และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบและมีความครอบคลุมในทุกระดับ (Peace justice and strong institutions)

เป้าหมายที่ 17 เสริมสร้างความแข็งแกร่งของกลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Partnerships for the goals)

สำหรับนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย ได้นำองค์ความรู้จากหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การใช้ทรัพยากรให้สมดุลและเหมาะสมจนสามารถสร้างมูลค่าได้อย่างสูงสุด เพื่อสร้างความอยู่ดีกินดีของประชาชนมาประยุกต์ใช้ รวมทั้งเป้าหมายในการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ 17 ประการ หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) ซึ่งมีเป้าหมายสูงสุด คือ การขจัดความยากจนในทุกมิติและทุกรูปแบบ ดังนั้นในฐานะที่รัฐบาลไทยเป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกของสหประชาชาติจึงจำเป็นต้องผลักดันให้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนดังกล่าวบรรลุผลสำเร็จ โดยหน่วยงานที่ดูแลหลักทางด้านการท่องเที่ยวอย่างกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จำเป็นต้องดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวให้บรรลุเป้าประสงค์ 3 ข้อ ได้แก่ 1) ข้อ 8.9 "ออกแบบและใช้นโยบายที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนที่จะสร้างงานและส่งเสริมวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นภายในปี 2573" 2) ข้อ 12ปี "พัฒนาและดำเนินการใช้เครื่องมือเพื่อจะติดตามตรวจสอบผลกระทบของการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนที่สร้างงานและส่งเสริมวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น" และ 3) ข้อ 14.7 "การเพิ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่รัฐที่กำลังพัฒนาเป็นเกาะขนาดเล็กและประเทศพัฒนาน้อยที่สุดจากการใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน รวมถึงผ่านทางการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนในเรื่องการประมงการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการท่องเที่ยว" ซึ่งเป้าหมายการพัฒนา

ที่ยั่งยืนและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่างมีจุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกัน คือ การสร้างความเป็นอยู่ที่ดีแก่ประชาชนและชุมชน การเตรียมรับและลดผลกระทบจากการท่องเที่ยว และสร้างการเติบโตที่ยั่งยืน มีความสมดุลทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ มีการประยุกต์ใช้จากองค์ความรู้จากหลักเกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Global Sustainable Tourism Criteria หรือ GSTC) ของสภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก ซึ่งเป็นแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลอีกด้วย (พงษ์ภาณุ เศวตรุนทร์, 2561)

1. องค์ประกอบการพัฒนาที่ยั่งยืน

การศึกษาแนวคิดและองค์ประกอบการพัฒนาที่ยั่งยืน มีนักวิชาการในหลากหลายสาขาและสถาบันต่างๆ ได้ให้ความหมายและองค์ประกอบการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน จากข้อมูลของ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2556) กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่เน้นให้มนุษย์คำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติบนโลก และมีการดำเนินการพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้เป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนทั้งในยุคปัจจุบัน และยุคต่อไป ใช้อย่างเท่าเทียมกัน มีหลักการสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การสร้างสมดุลระหว่าง 3 มิติของการพัฒนาอันได้แก่

- 1) มิติการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ กระจายรายได้ให้เอื้อประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ในสังคม โดยเฉพาะคนที่มีรายได้น้อย
- 2) มิติการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการพัฒนาคนให้มีความรู้ มีสมรรถนะและมีผลิตภาพสูงขึ้น ส่งเสริมให้เกิดสังคมที่มีคุณภาพ และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้
- 3) มิติการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในปริมาณที่ระบบนิเวศสามารถฟื้นตัวกลับสู่สภาพเดิมได้ การปล่อยมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อมในระดับที่ระบบนิเวศสามารถดูดซับและทำลายมลพิษนั้นได้ โดยให้สามารถผลิตมาทดแทนทรัพยากร ประเภทที่ใช้แล้วหมดไปได้

กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และกลไกการตลาด ก่อให้เกิดการเติบโต การผลิต การบริโภคที่เป็นผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม ชีวิตมนุษย์ สัตว์ และพืชพรรณ ดังนั้น การที่มนุษย์ยังคงใช้แนวทางพัฒนาแบบเก่าซึ่งไม่คำนึงถึงข้อจำกัดในการพัฒนา อันหมายถึง ข้อจำกัดด้านสภาพ ความสามารถที่จะรองรับการบริโภค และการใช้ประโยชน์จากโลก และเมื่อทุกสิ่งทุกอย่างที่จะนำมาบริโภค และใช้ประโยชน์หมดลง อีกไม่นานทุกชีวิตบนโลกจะต้องจบสิ้น เพราะมนุษย์จะไม่สามารถอาศัยอยู่บนโลกได้อีกต่อไป การพัฒนาที่ยั่งยืน จึงเป็นแนวคิดเพื่อป้องกันมิให้โลกต้องเดินไปสู่จุดจบ

2. มาตรการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ความล้มเหลวของการพัฒนาแบบดั้งเดิมที่ผ่านมา นอกจากจะทำลายสิ่งแวดล้อม ชีวิตมนุษย์ สัตว์ และพืชพรรณแล้ว ยังพบว่าการพัฒนาเศรษฐกิจของหลายประเทศ ได้สร้างปัญหาให้กับความเป็นอยู่ของมนุษย์ และวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างมหึมา เนื่องจากรัฐบาลไม่รับผิดชอบ ไม่ฉับไวต่อการตอบสนองความต้องการของประชาชน ระบบราชการมีคอร์รัปชันสูง ขาดประสิทธิภาพ ไม่มีความโปร่งใส ฯลฯ

ในระดับนานาชาติจึงได้ประชุมร่วมกันเพื่อแสวงหาแนวคิดที่เป็นกลางที่สุดมาเยียวยาภัยพิบัติที่เกิดขึ้น ผลสรุปที่ได้คือ ทั่วโลกควรปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาเสียใหม่ โดยจะต้องยกเลิกการพัฒนา ซึ่งรัฐเป็นผู้ชี้แนะและออกคำสั่งแต่เพียงฝ่ายเดียวในลักษณะรัฐประชาชาติ (Nation State) โดยปรับเปลี่ยนเป็น ประชากรรัฐ (Civil State) ซึ่งเป็น “ความสัมพันธ์รูปแบบใหม่ระหว่างรัฐกับประชาชนในลักษณะที่เป็นประชาสังคม”

ประชาสังคม หรือ Civil Society คือ การพัฒนาที่เกิดขึ้นจากความริเริ่มของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน โดยทุกฝ่ายในสังคมต่างให้ความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน คำว่า “ ประชากรรัฐ ” จึงหมายถึง รัฐซึ่งมีรัฐบาล เอกชน และประชาชนร่วมมือกันในทุกเรื่องที่เป็นสาธารณะ นั่นเอง

ดังนั้น การที่แนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนจะสำเร็จลงได้หรือไม่อย่างไรนั้น ทุกประเทศจะต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด และที่สำคัญ รัฐบาลในหลายประเทศจะต้องปรับเปลี่ยนมุมมองเสียใหม่จากที่เคยมองว่ารัฐบาลเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยแทนประชาชน รัฐบาลจึงสามารถควบคุมและครอบงำประชาชนให้ปฏิบัติตามคำสั่งได้ มาเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือชุมชนมีส่วนร่วม ทั้งในระดับการร่วมรับรู้การตัดสินใจขององค์กรของรัฐ สามารถร่วมตัดสินใจ และจะต้องมีการตกลงกันให้ชัดเจนว่าสัดส่วนของบทบาทภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการพัฒนาควรจะเป็นลักษณะใด หรือที่เรียกว่า “ ประชากรรัฐ ” นั่นเอง หากต้องการให้การพัฒนาที่ยั่งยืนสามารถแทรกเข้าไปในทุกส่วนของสังคมโลก เมื่อเริ่มต้นทศวรรษที่ 1980 องค์กรสหประชาชาติ จึงเสนอให้ประเทศกำลังพัฒนาที่ประสบความล้มเหลวในการพัฒนาตามที่กล่าวมาข้างต้น เร่งปฏิรูประบบเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการปฏิรูปการเมือง การบริหาร การศึกษา การขจัดและลดความยากจน การส่งเสริมให้มีการบูรณาการทางการผลิต ทางเกษตร การสร้างงาน ที่พอเพียงกับการเติบโตของประชากร การพิทักษ์สิ่งแวดล้อม และการลดอัตราการขยายตัวของประชากร ฯลฯ โดยนำระบบการจัดการที่ดี มาใช้เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อให้การพัฒนามีภาพของอนาคตที่เป็นรูปธรรม วิธีการดังกล่าวนี้เรียกว่า ธรรมภิบาล ธรรมรัฐ การสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี หรือ Good Governance โดยความหมายของ “ Good Governance ” นี้ แต่เดิมธนาคารโลก หรือ World Bank ได้ให้คำนิยามไว้ว่า หมายถึง “ ลักษณะและวิถีทางของการใช้อำนาจรัฐในการจัดการทรัพยากร

ทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพื่อการพัฒนา” ส่วน Commission on Global Governance ได้ให้คำนิยามคำว่า “Governance” ไว้ในเอกสารชื่อ Our Global Neighborhood ว่า หมายถึง ผลลัพธ์ของการจัดการกิจกรรม ซึ่งบุคคลและสถาบันทั้งภาครัฐและเอกชนมีผลประโยชน์ ได้กระทำลง ในหลายทิศทาง โดยมีลักษณะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง อาจจะนำไปสู่การผสมผสาน ผลประโยชน์ที่หลากหลายและขัดแย้งกันได้ ด้วยการร่วมมือกันจัดการในเรื่องนั้น วิธีการจัดการ ดังกล่าว UNDP ได้นำเสนอไว้ 7 ประการ โดยกล่าวไว้ว่า องค์ประกอบทั้ง 7 ประการต่อไปนี้ ควรถูก กำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาของประเทศโลกที่ 3 ได้แก่

- 1) ประชาชนจะต้องยอมรับในความชอบธรรมของรัฐบาล (Legitimacy) และ รัฐบาล จะต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชนในกิจการที่ได้กระทำลงไป (Accountability)
 - 2) ประชาชนจะต้องมีอิสระเสรีภาพในการรวมกลุ่ม และในการมีส่วนร่วม (Freedom of Association and Participation)
 - 3) จะต้องมีการอบแห่งกฎหมายที่ชัดเจน และเป็นระบบที่ก่อให้เกิดสภาวะที่มั่นคง เป็น หลักประกันต่อชีวิตและการทำงานของพลเมือง รวมทั้งเป็นสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อ ผู้ประกอบการ และเกษตรกร นอกจากนี้ กฎหมายจะต้องปฏิบัติต่อประชาชนอย่างเสมอหน้ากัน ทั้งนี้ โดยกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ จะต้องเปิดเผยเป็นที่รู้จักกันล่วงหน้า ต้องมีการบังคับใช้ กฎหมายอย่างเคร่งครัด มีวิธีการที่ประกันการบังคับใช้กฎหมาย การตัดสินใจ ข้อขัดแย้งต้องเป็นการ ตัดสินใจโดยฝ่ายตุลาการที่เป็นอิสระและเชื่อถือได้ รวมถึงจะต้องมีกระบวนการในการเปลี่ยนแปลง กฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ได้ เมื่อหมดประโยชน์ ใช้สอย
 - 4) ระบบราชการจะต้องรับผิดชอบต่อการดำเนินกิจการต่างๆ (Bureaucratic Accountability) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการงบประมาณของรัฐซึ่งจะต้องมีการควบคุม ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานทั้งของรัฐและบุคลากร เพื่อป้องกันมิให้ใช้ทรัพยากรโดยมิชอบ ทั้งนี้จะต้อง มีความโปร่งใส (Transparency) ในการปฏิบัติราชการทุกระดับ
 - 5) ต้องมีข้อมูลข่าวสารที่น่าเชื่อถือ โดยรัฐบาลจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าถึง ข้อมูลข่าวสาร เช่น ด้านรายได้ประชาชาติ ดุลการชำระเงิน สภาพการจ้างงาน และดัชนีค่าครองชีพ เป็นต้น
 - 6) จะต้องมีการบริหารงานภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล
 - 7) ต้องมีความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างรัฐบาลกับองค์กรของประชาสังคม หมายถึง องค์กรประชาชน (People's organization) และองค์กรอาสาสมัครเอกชน (NGOs)
- องค์ประกอบที่กล่าวมาข้างต้นเป็นมิติใหม่ของการจัดการพัฒนาโดยเน้นคนเป็น ศูนย์กลาง เป็นแนวทางที่ทุกส่วนในโลกจะต้องผนึกกำลังให้เป็นกระแสหลัก โดยจะต้องมีการ

เปลี่ยนแปลงทางด้านโลกทัศน์ของผู้นำทุกระดับ (ทั้งภูมิภาค ชาติ และชุมชน) ไปเป็นแบบพหุนิยมองค์รวม (Holistic Pluralism) ด้วย มิใช่เอกนิยมองค์รวม

3. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

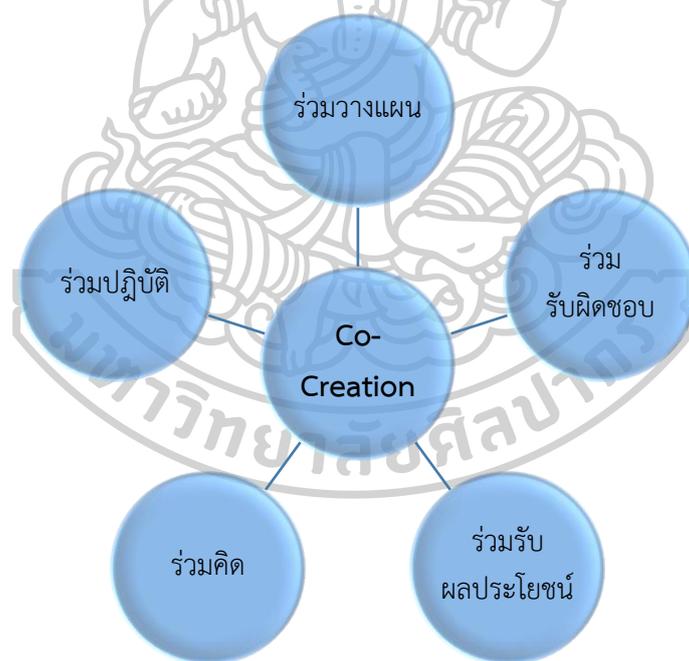
นอกจากการให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ อย่างยั่งยืนแล้ว ประเด็นด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญเช่นเดียวกัน เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นภาคธุรกิจที่สำคัญของสังคมโลก (ประสิทธิ์ เวทประสิทธิ์ ศิริชัย เพชรรักษ์ และ รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2561) ดังนั้น จากการศึกษาที่หลายประเทศให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเพราะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบทางบวกมากมาย บุญยสฤกษ์ อเนกสุข (2558) กล่าวว่า ผลกระทบทางบวกจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญทั้งในระดับมหภาคและจุลภาค โดยผลกระทบทางบวกในระดับมหภาค ประกอบด้วย 1) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจจากการและเปลี่ยนเงินตราของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ หน่วยงานภาครัฐมีรายได้จากการเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมทางการท่องเที่ยว และก่อให้เกิดการพัฒนาในภาพกว้างโดยเฉพาะในระดับภูมิภาค 2) ด้านสังคม ได้แก่ สร้างเสถียรภาพให้กับสังคมทั้งระดับชุมชนท้องถิ่นและระดับประเทศ มีความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น และเกิดกระบวนการพัฒนาฝีมือแรงงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว 3) ด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ ได้แก่ เกิดการกระตุ้นในสังคมเกิดความสนใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ ซึ่งจะนำไปสู่โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศในอนาคต สำหรับผลกระทบทางบวกจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญทั้งในระดับจุลภาค ประกอบด้วย 1) ด้านการพัฒนาชุมชน ได้แก่ การปรับปรุงคุณภาพของโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน การยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนเจ้าของพื้นที่จากการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภค การมีโอกาสดำเนินงานในภาคการท่องเที่ยวของสตรีและการเกิดอาชีพใหม่ในชุมชน เช่น การจัดแสดงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมชุมชน เป็นต้น 2) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยว ได้แก่ การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมตลอดจนการสร้าง ความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างกัน การเพิ่มทักษะในการสื่อสารให้แก่คนในชุมชนให้กล้าคิด กล้าพูด และกล้าแสดงออกมากขึ้น ชุมชนเจ้าของบ้านสามารถเรียนรู้ที่จะฝึกใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อสนทนากับนักท่องเที่ยวได้ และคนในชุมชนพัฒนาทักษะในการสามารถเผชิญหรือหลีกเลี่ยงความขัดแย้งหรือปัญหาได้อย่างเหมาะสม และ 3) ด้านวัฒนธรรมชุมชน ได้แก่ เกิดการฟื้นฟูและส่งเสริมศิลปหัตถกรรม ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีในชุมชน เกิดกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชนให้แก่คนรุ่นต่อไป และการเกิดกระบวนการอนุรักษ์แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมในชุมชน ที่จะนำไปสู่ความสนับสนุนให้เกิดการสร้างเครือข่ายวัฒนธรรมระหว่างชุมชนต่อไป

อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วยังส่งผลกระทบต่อคนในชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของบ้านทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชน เช่นเดียวกัน บุญยสฤกษ์ อเนกสุข (2558) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาจจะส่งผลกระทบต่อทางลบในหลายประการ ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ ทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อที่แทรกซึมในกระบวนการจัดการท่องเที่ยว เช่น ราคาที่ดิน การใช้จ่ายเกี่ยวกับระบบสาธารณูปโภค ค่าที่พัก และค่าอาหารที่เพิ่มสูงขึ้น 2) ด้านสังคม เกิดความหนาแน่นของจำนวนประชากรในแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจนเกิดขีดความสามารถในการรองรับ และ ค่าครองชีพในแหล่งท่องเที่ยวสูงขึ้น 3) ด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ เกิดมลภาวะในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ควันท่อไอเสียรถยนต์ มลภาวะทางเสียง เป็นต้น 4) ด้านการพัฒนาชุมชน ชุมชนเจ้าของบ้านต้องคอยฟังและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและหน่วยงานภายนอก และ 5) ด้านวัฒนธรรมชุมชน เกิดการลดทอนคุณค่า ความหมายและความดั้งเดิมของวัฒนธรรมลง เป็นต้น

จากผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้นดังกล่าว ส่งผลให้หลายประเทศหันมาสนใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผลจากการประชุม Earth Summit เพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่กรุงริโอเดจาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อปี พ.ศ. 2535 ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยว ที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะจุดประสงค์ปลายทางจะเป็นที่ใด หรือจะเป็นกลุ่มใหญ่ หรือกลุ่มเล็ก ทั้งในเมืองและชนบท (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) สอดคล้องกับ องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (UNWTO) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการบริหารจัดการ ทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้ความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามสามารถเกิดขึ้นได้ ในขณะที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพที่สำคัญด้วย (นาฬิกอติภัค แสงสนิท และคณะ, 2559)

สำหรับในประเทศไทย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า หมายถึง การท่องเที่ยวที่รวมถึงการจัดการบริการอื่นๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดย 1) ต้องดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว 2) ต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน คำนึงถึงขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต ที่มีต่อการท่องเที่ยว 3) ต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน และ 4) ต้องชี้้นำภายใต้ความต้องการของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้นๆ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562a) เช่นเดียวกับ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (2561b) ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในประเทศไทย กล่าวว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างสมดุล ทั้ง 3 มิติ คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม

ของทุกภาคส่วนเพื่อ นำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขของชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ พิเศษ กล่าวคือการท่องเที่ยว เป็นที่มาของรายได้ เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตอันดีงาม และเป็นเครื่องมือในการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยผู้ที่ ได้รับประโยชน์จากการ พัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความ ยั่งยืนนั้น ได้แก่ นักท่องเที่ยว เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว และผู้ประกอบการ โดย อพท. ได้นำเสนอ นโยบาย Co-Creation ซึ่งเป็นแนวนโยบายใหม่ประเทศไทยในการสร้างคุณภาพการท่องเที่ยว อย่างครบวงจร ซึ่ง อพท. ได้นำเสนอต่อสาธารณชนเพื่อสร้างความยั่งยืนของอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว สร้างสมดุลการท่องเที่ยวทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (องค์การบริหาร การพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2559) มีองค์ประกอบ 5 แนวทาง คือ 1) เน้นการสร้างคุณค่าจากการท่องเที่ยวมากกว่ามูลค่าจากตัวเงิน (value for money) 2) ยึดหลักความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม 3) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (creative tourism) 4) มุ่งการพัฒนาคน และ 5) ให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดย นโยบาย Co-Creation จะประสบผลสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อบุคลากรด้านการท่องเที่ยวของไทยต้อง “ร่วม คิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์” ดังแสดงในภาพที่ 9

ภาพที่ 9 แนวคิด Co-Creation ที่ประกอบด้วย 5 ร่วมตามหลักการ Co – Creation
ที่มา: องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (2559)

สำหรับเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Criteria) ได้กำหนดโดย สภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Council: GSTC)

ซึ่งเป็นเป็นองค์กรอิสระ ภายใต้เครือข่ายขององค์การสหประชาชาติ (UN) จัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 2007 จากการรวมตัวของ 32 องค์กร โดย GSTC เป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าว ประกอบด้วย 2 เกณฑ์หลัก คือ 1) เกณฑ์สำหรับแหล่งท่องเที่ยว (Global Sustainable Tourism Council Criteria for Destinations or Destination Criteria: GSTC-D) และ 2) เกณฑ์สำหรับโรงแรมและองค์กรที่จัดบริการท่องเที่ยว (Global Sustainable Tourism Criteria for Hotels and Tour Operators or Hotel & Tour Operator Criteria: GSTC-H&TO) ซึ่งในที่นี่จะขอกล่าวรายละเอียดเฉพาะเกณฑ์สำหรับแหล่งท่องเที่ยว (Destination Criteria: GSTC-D) โดยเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยวของ GSTC ประกอบด้วย 4 หมวดหลัก และมีตัวชี้วัดจำนวน 42 ตัวชี้วัด (Global Sustainable Tourism Council (GSTC), n.d.) ได้แก่

หมวดที่ 1 การสร้างการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 14 ตัวชี้วัด

หมวดที่ 2 การทำให้ชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวได้รับประโยชน์ในเชิงสังคมและเศรษฐกิจให้ได้มากที่สุด และเกิดผลกระทบแง่ลบน้อยที่สุด ประกอบด้วย 9 ตัวชี้วัด

หมวดที่ 3 การสร้างประโยชน์มากที่สุดให้ชุมชน นักท่องเที่ยว และมรดกทางวัฒนธรรม โดยสร้างผลกระทบแง่ลบน้อยที่สุด ประกอบด้วย 7 ตัวชี้วัด

หมวดที่ 4 การทำให้สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวได้รับประโยชน์มากที่สุด และเกิดผลกระทบในแง่ลบน้อยที่สุด ประกอบด้วย 12 ตัวชี้วัด

จากเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยวของ GSTC องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (2561b) ได้นำมากำหนดเป็นมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ร่วมกับการศึกษามาตรฐานที่เกี่ยวข้องระดับสากล อาทิ ISO 9001, ISO 14001, ISO 20121, ISO 26000, Responsible Tourism Requirement (South Africa) และจากข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมาตรฐานฉบับนี้ครอบคลุมข้อกำหนดสำหรับการปฏิบัติอย่างเป็นระบบใน 3 มิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง สุขภาพ ความปลอดภัย คุณภาพ และสุนทรียภาพ โดยประเด็นดังกล่าวนี้ได้รับการพัฒนาจากกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อยกระดับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยการนำมาตรฐานนี้ไปปฏิบัติองค์กรควรคำนึงถึงความหลากหลายทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม สภาพทางสังคม การใช้ประโยชน์ที่ดิน การจัดสรรและแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม นอกจากนี้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวองค์กรจะต้องคำนึงถึงความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตลอดจนใส่ใจในคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่และความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนควบคู่ไปด้วย โดยมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนดังกล่าวได้มีมติยอมรับ “มาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Management

Standard: STMS)” ของ อพท. เทียบเท่ากับหลักเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับสถานที่ท่องเที่ยวของ GSTC (equivalent to the GSTC Destination Criteria) ในการประชุม GSTC Accreditation Panel เมื่อวันที่ 13 เมษายน 2561 (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2561b)

นอกจากหลักเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลกของ GSTC และมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของ อพท. ข้างต้น มินักวิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เช่น ชัยพร ศรีวัฒน์วิบูลย์ วิจิตรา ศรีสอน และ สันฐาน ชยนนท์ (2563) ได้ทำการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชา พบว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชา คือ 5Ps Model ได้แก่ 1) ส่งเสริมตลาดท่องเที่ยว 2) พัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยว 3) การบริหารจัดการการท่องเที่ยว 4) ยกกระดับความร่วมมือสู่จุดหมายปลายทางเดียวกัน และ 5) ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม เช่นเดียวกับ ประสิทธิ์ เวทประสิทธิ์ ศิริชัย เพชรรักษ์ และ รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2561) ได้ศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า การจะพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเกิดขึ้นได้ในจังหวัดสุพรรณบุรีนั้นควรเน้นการกำหนดยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุมใน 3 ส่วน ได้แก่ 1) โครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการที่สมบูรณ์ 2) นำหลักการส่วนประสมทางการตลาดบริการ ซึ่งมีองค์ประกอบ 7 ด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านกายภาพ และด้านกระบวนการมาใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์ และ 3) การมีส่วนร่วมคือมุ่งเน้นให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมมากขึ้นให้เกิดความรักความหวงแหน ความภาคภูมิใจ พร้อมทั้งการสร้างจิตสำนึกในการดูแลปกป้องรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อม เช่นเดียวกับ สุธาสินี วิทยาภรณ์ และคณะ (2562) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบางกระเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์การพัฒนาเชิงรุก ได้แก่ การวางแผนพัฒนาโดยประชาชนในชุมชนร่วมใจกันอนุรักษ์ ดูแลรักษาฟื้นฟู ทรัพยากรภายใน ทางธรรมชาติ สถานที่ และทรัพยากรภายนอกชุมชน เอื้อต่อการพัฒนาเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง 2) กลยุทธ์การพัฒนาเชิงป้องกัน ได้แก่ สร้างองค์ความรู้ด้านอนุรักษ์ ดูแล รักษาพื้นที่ และสืบทอดภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรมของชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันปรับเปลี่ยนค่านิยมในชุมชนกลับมาทำงานในชุมชนมากขึ้น 3) กลยุทธ์การพัฒนาเชิงแก้ไข ได้แก่ จัดตั้งโครงการร่วมกับผู้นำชุมชน ทำทางระบายน้ำเสียในชุมชน เพื่อความสะดวกร่มรื่นเหมาะกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโอโซน ที่ได้รับความนิยมนิยมและเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และ 4) กลยุทธ์การพัฒนาเชิงรับ ได้แก่ สร้างเว็บไซต์เพื่อเพิ่มช่องทางการติดต่อ สื่อโฆษณา ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น และช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากร ให้

นักนักท่องเที่ยวมากขึ้น นำผลผลิตของคนในชุมชนมาแปรรูป ทำเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนบางกระเจ้า เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน

นอกจากนี้ บุญยสฤกษ์ อเนกสุข (2558) ได้กล่าวว่า สาเหตุของความไม่ยั่งยืนทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประกอบไปด้วย 2 ประการ คือ 1) ความไม่ยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวในฐานะอุปทาน (Supply Side) ทางการท่องเที่ยว และ 2) ความไม่ยั่งยืนที่มาจากตัวนักท่องเที่ยว (Demand Side) ทางการท่องเที่ยว ดังนั้น แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนจึงมีความจำเป็นที่ต้องให้ความสำคัญเพื่อประกอบการตัดสินใจในการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในอนาคต ซึ่งประกอบด้วย 1) การผสมผสานวัฒนธรรมของพื้นที่เบื้องหน้า (Frontstage) และพื้นที่เบื้องหลัง (Backstage) ในแหล่งท่องเที่ยวเข้าไว้ด้วยกัน 2) การกำหนดเขตพื้นที่เฉพาะ (Zoning) ของพื้นที่วัฒนธรรมเบื้องหน้า (Frontstage) และพื้นที่วัฒนธรรมเบื้องหลัง (Backstage) เพื่อป้องกันการลวงล้าของนักท่องเที่ยวที่อยู่แต่เบื้องหน้าไม่ได้รับชมการดำเนินวิถีชีวิตประจำวันของคนในชุมชนที่อยู่เบื้องหลัง เพื่อไม่ให้เกิดความไม่พอใจและความขัดแย้งกันระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้าน 3) การสร้างความภาคภูมิใจต่อแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นแก่ชุมชนพื้นที่เบื้องหลัง (Backstage) ตลอดจนความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการส่งเสริมหรือสร้างสรรค์กิจกรรมทางวัฒนธรรมในการท่องเที่ยวอีกด้วย 4) การสร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวหน่วยงานภายนอกและคนในชุมชนเองต่อปัญหาของการจัดการพื้นที่เบื้องหน้า (Frontstage) เพื่อให้กระทบต่อพื้นที่เบื้องหลัง (Backstage) ให้น้อยที่สุด โดยเฉพาะการทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า และการสร้างความดั้งเดิม (Authentic) ในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 5) การคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วยการกำหนดระดับของความเปลี่ยนแปลงที่สามารถรับได้ในแหล่งท่องเที่ยว (Limits of Acceptable Change: LAC) เพื่อใช้ต้นทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่อย่างสมดุล 6) การกำหนดมาตรฐานของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ในด้านการกำหนดมาตรฐานการควบคุมสิ่งก่อสร้างไม่ให้เกิดความขัดแย้งกับแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม การอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี รวมทั้งแหล่งโบราณสถาน ตลอดจนการลดความหนาแน่นของนักท่องเที่ยว เป็นต้น 7) การให้สิทธิชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น การส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นต้น และ 8) การส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน เช่น การสนับสนุนงบประมาณ การร่วมทุนหรือการลดหย่อนภาษีสำหรับหน่วยงานภาครัฐกิจเอกชนที่สามารถจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น (Smith, 2009; Weaver, 2006; บุญยสฤกษ์ อเนกสุข, 2558)

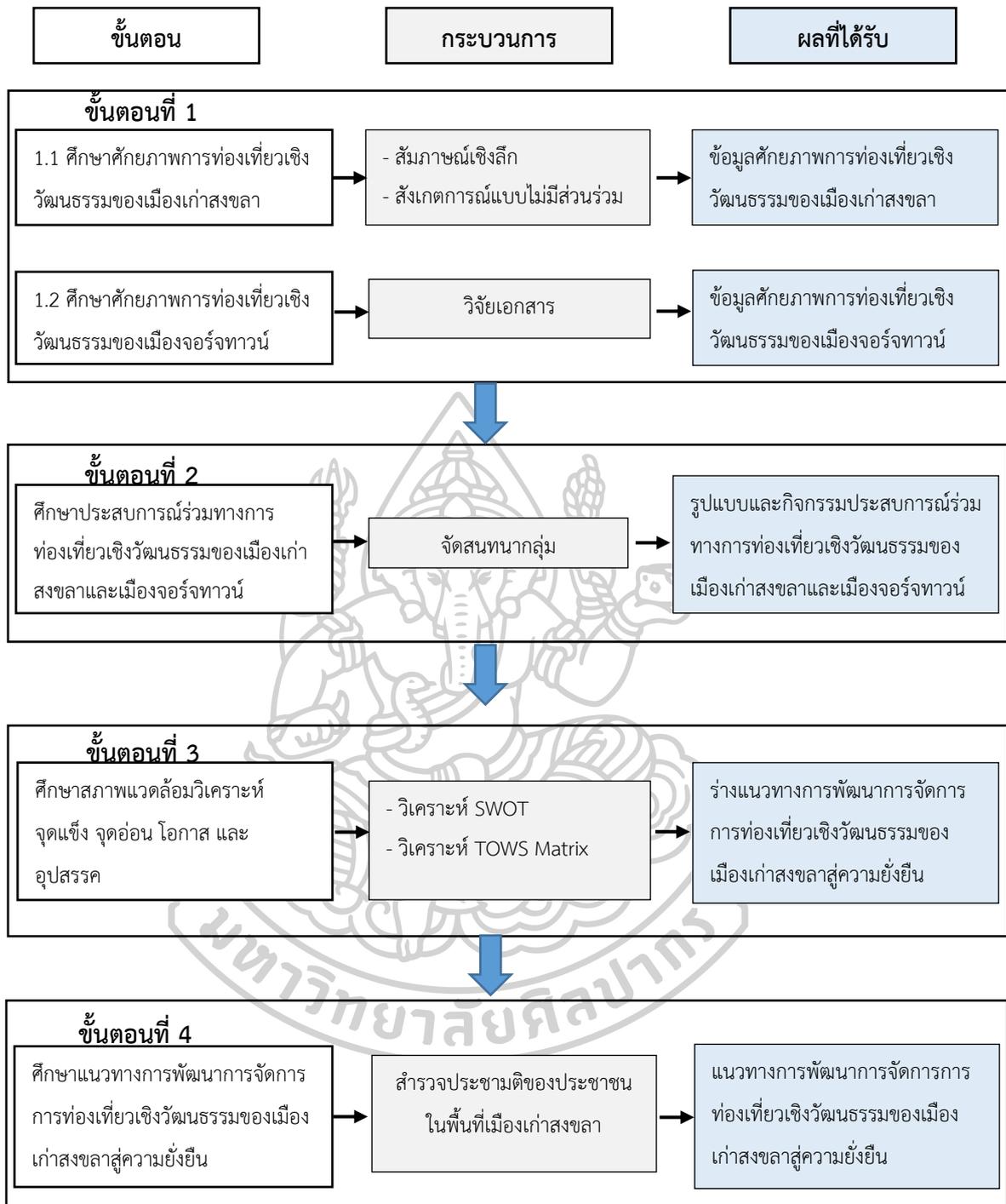
จากที่กล่าวมาในข้างต้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีระบบสังคมที่เป็น สังคมธรรมรัฐ มีระบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่มั่นคง ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอก ซึ่งกระแสปัจจุบันการพัฒนาอย่างยั่งยืนจะต้องเป็นการดำเนินการภายใต้การสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี หรือ Good Governance โดยเป็นการที่บุคคลและสถาบันทั้งภาครัฐและเอกชน ได้กระทำลงในหลายทิศทาง มีลักษณะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง อาจจะไปสู่การผสมผสานผลประโยชน์ที่หลากหลายและขัดแย้งกันได้ ดังนั้นในการศึกษาแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืนเช่นเดียวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ควรคำนึงถึงหลักความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ภายในย่านเมืองเก่าสงขลาเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนโดยแท้จริง

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์” เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีวิทยากรณีศึกษาเฉพาะ (Case Study Approach) โดยที่ผู้วิจัยเลือกเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซียเป็นหน่วยในการศึกษาแนวทางการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การที่ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีวิทยาคณิศศึกษาที่เมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ที่จะช่วยตอบคำถามงานวิจัยหลักและวัตถุประสงค์ทั้งสามข้อได้อย่างสมบูรณ์ ด้วยเหตุผลที่ว่าทั้งเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ เป็นจุดหมายปลายทางแห่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเช่นเดียวกัน มีวัตถุประสงค์งานวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ 2) เพื่อศึกษาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ 3) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา และการวิเคราะห์ TOWS Matrix Analysis และ 4) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และวิธีการสำรวจ (Survey Method) ร่วมด้วย ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ดังภาพที่ 10

ภาพที่ 10 แสดงภาพรวมของขั้นตอนการวิจัยทั้งหมด

จากภาพที่ 10 แสดงขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยไว้ 4 ขั้นตอน ประกอบไปด้วย

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อศึกษาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ด้วยวิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา และการวิเคราะห์ TOWS Matrix Analysis

ขั้นตอนที่ 4 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ด้วยวิธีการวิเคราะห์ SWOT วางแผนกลยุทธ์ด้วยวิธี TOWS Matrix และวิธีการสำรวจ (Survey Method)

ทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถอธิบายรายละเอียดของทั้ง 4 ขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์

การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอนคือ 1) ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และ 2) การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองจอร์จทาวน์ โดยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ร่วมกับการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) โดยมีแนวทางในการวิจัย ดังนี้

1.1 ผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญ (Key Informant)

ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญ (Key Informant) ด้วยวิธีการคัดเลือกแบบลูกโซ่หรือสโนว์บอล (Snowball Sampling) โดยขั้นตอนแรกผู้วิจัยค้นหาผู้ให้ข้อมูลหลักคนแรกที่มีความรู้ในเรื่องศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลามากที่สุด และเมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักคนแรกแล้ว ผู้วิจัยจึงสอบถามถึงผู้ให้ข้อมูลถัดไปเกี่ยวกับประเด็นการวิจัยด้านศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา ทำให้ได้ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 และใช้วิธีเดียวกันนี้เพื่อหาผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3 ทำเช่นนี้ไปเรื่อยๆ จนกระทั่งข้อมูลถึงจุดอิ่มตัว (Data Saturation) และได้ความพอเพียงของข้อมูล (Data Sufficiency) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสิ้น 17 คน ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ 4 คน นักวิชาการ 3 คน ผู้ประกอบการท่องเที่ยว 5 คน และภาคประชาชน 5 คน ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 รายละเอียดของผู้ให้ข้อมูลหลักจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่งงาน	นามสมมุติ
1	ดร.สมศักดิ์ ตันติเสรณี	นายกเทศมนตรีนครสงขลา สำนักงานเทศบาลนครสงขลา	ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1
2	นายกิจจา ไชยมณี	ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา	ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2
3	นางกนกกุล ทรงเดชพิริกร	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา	ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3
4	นางสาวศิริพร ลิ้มพฤษเกษม	นักพัฒนาการท่องเที่ยวชำนาญการ สำนักงานเทศบาลนครสงขลา	ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4
5	ดร.แสนศักดิ์ ศิริพานิช	ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา	ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5
6	ดร.จเร สุวรรณชาติ	รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา	ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 6
7	ดร.สาลินี ทิพย์เพ็ง	อาจารย์สาขาวิชาการโรงแรมและ การท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา	ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 7
8	นายชนินทร์ สาครินทร์	ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จังหวัดสงขลา	ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 8
9	นายกิตธนา สุบรรพวงศ์	กรรมการผู้จัดการบริษัทแอดวานส์กรีน ทัวร์ จำกัด	ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 9
10	นายโสภณ จะยะสกุล	คณะกรรมการสมาคมสมาพันธ์ธุรกิจ ท่องเที่ยวจังหวัด สงขลา	ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 10

ตารางที่ 2 รายละเอียดของผู้ให้ข้อมูลหลักจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่งงาน	นามสมมุติ
11	นางสาวเบญญา หมั่นจิต	กรรมการผู้จัดการ บริษัท Follow Me Tour Hatyai	ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 11
12	นายอานนท์ แจ่มจันทร์	มัคคุเทศก์อิสระ	ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 12
13	นายสืบสกุล ศรีสุข	ปราชญ์ชาวบ้านและผู้อำนวยการภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม	ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 13
14	นายวุฒิชัย เพชรสุวรรณ	ปราชญ์ชาวบ้านและสมาชิกก่อตั้งภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม	ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 14
15	นางกฤษณา อาคม	ครูโรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย	ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 15
16	นายกัณฑ์เอนก ทวีมาตย์	ประชาชนย่านเมืองเก่าสงขลา	ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 16
17	นางสาวสิริฉันทน์ ทองเมือง	ประชาชนย่านเมืองเก่าสงขลา	ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 17

ทั้งนี้ขนาดของผู้ให้ข้อมูลหลักถือว่าเป็นจำนวนที่มีความเหมาะสม ในการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพที่ไม่ควรมีขนาดใหญ่มากเกินไป (Onwuegbuzie & Leech, 2007) จะทำให้ยากต่อการวิเคราะห์ข้อมูล (ประไพพิมพ์ สุริวสินนทร์ และ ประสพชัย พสุนนท์, 2559) แต่หากผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดเล็กมากเกินไปก็ไม่สามารถถึงจุดอิ่มตัวของข้อมูลได้ (Flick, 1998) ซึ่งข้อมูลที่ได้จะต้องสอดคล้องและเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำไปสู่แนวทางการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ดังนั้นงานวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิทยาแบบกรณีศึกษา (Case Study Approach) จึงควรมีการกำหนดของกลุ่มตัวอย่าง ประมาณ 10 บุคคล รวมทั้งงานวิจัยที่มีแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) จึงควรมีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ประมาณ 5 - 30 บุคคล ตามหลักการคร่าว ๆ (Rules of Thumb) ตามแนวทางของ Nastasi and Schensul (2005 อ้างถึงใน ประไพพิมพ์ สุริวสินนทร์ และประสพชัย พสุนนท์, 2559) ดังตารางที่ 3 และ 4

ตารางที่ 3 หลักการกำหนดขนาดผู้ให้ข้อมูลหลักตามแนวทางการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย	หลักการ
อัตชีวประวัติ (Biography)	เลือกเพียง 1 บุคคล หรือ 1 กรณี
กรณีศึกษา (Case Study)	ประมาณ 10 บุคคล แต่หากข้อมูลที่ได้มีความอึดตัว อาจจะใช้ข้อมูลที่น้อยกว่าได้
ปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) ทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) ชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) หรือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research)	ประมาณ 20 – 30 บุคคล โดยจะพิจารณาถึงความอึดตัวของข้อมูล โดยสามารถใช้ขนาดที่น้อยกว่า หลักการได้ หากข้อมูลถึงจุดอึดตัวแล้ว

ที่มา: Nastasi and Schensul (2005 อ้างถึงใน ประไพพิมพ์ สุธีวสินนนท์ และประสพชัย พสุนนท์, 2559)

ตารางที่ 4 หลักการกำหนดขนาดผู้ให้ข้อมูลหลักตามแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล	หลักการ
การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Interviewing key informants) และ/ หรือการสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth interviews)	สัมภาษณ์ประมาณ 5 - 30 บุคคล
การสนทนากลุ่ม (Focus groups)	สัมภาษณ์ประมาณ 1-3 กลุ่ม ในแต่ละกลุ่มควรมีประมาณ 5 – 10 บุคคล การพิจารณากลุ่มเป้าหมายต้องอยู่บนพื้นฐานของการเป็นกลุ่มที่สามารถเป็นตัวแทนในการตอบคำถามการวิจัย
การสำรวจชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic surveys)	ควรเลือกตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่มีขนาดใหญ่ (การกำหนดหรือสุ่มตัวอย่างให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย) การกำหนดขนาดตัวอย่างมีแนวทางคล้ายการวิจัยเชิงปริมาณ

ที่มา: Nastasi and Schensul (2005 อ้างถึงใน ประไพพิมพ์ สุธีวสินนนท์ และประสพชัย พสุนนท์, 2559)

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) เป็นเครื่องมือในการวิจัย เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเป็นแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยผู้วิจัยดำเนินการสร้างและพัฒนาแบบสอบถามด้วยตนเองทั้งฉบับ และทำการตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์โดยอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อหาความตรงเชิงเนื้อหาและตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมากที่สุด ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด (Open-ended question) เพื่อให้ได้คำตอบที่เปิดกว้างเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในย่านเมืองเก่าสงขลา และผู้ให้สัมภาษณ์จะมีอิสระในการให้คำตอบโดยอาศัยประสบการณ์ส่วนตัวของผู้วิจัยเพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์เล่าถึงบริบทของพื้นที่ ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 6 ด้าน และสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ของการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าสงขลา

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) แบบปลายเปิด (Open-ended) ที่ไม่ชี้แนะ และเป็นแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างเพื่อเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยใช้วิธีลูกโซ่ (Snowball sampling) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลคนแรกจะเป็นผู้แนะนำผู้ให้ข้อมูลคนต่อไปที่สามารถให้ข้อมูลศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาได้ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักโดยใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ต่อผู้ถูกสัมภาษณ์หนึ่งคน ประมาณ 30 นาที – 1 ชั่วโมง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการบันทึกเสียงโดยเครื่องบันทึกเสียง การอัดเทปและการจดบันทึกภาคสนาม (Field Note) รวบรวมโดยการถอดเทปการสนทนาแบบคำต่อคำ (Transcribe verbatim) ถอดประเด็นต่างๆ ไปพร้อมกันในช่วงการรวบรวมข้อมูล

1.4 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา เพื่อให้ได้ข้อมูลของการวิจัยที่ถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งเป็นวิธีการสำคัญในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ จากข้อค้นพบของปรากฏการณ์ที่ศึกษาจากแหล่งมุมมองที่แตกต่างกัน (Cohen et al., 2013) โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1.4.1 การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บข้อมูล (Method Triangulation) เป็นการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้มาจากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีการที่แตกต่างกัน แล้วนำมา

พิจารณาว่าข้อมูลที่ได้สอดคล้องกันหรือไม่ โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกควบคู่กับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ในขณะที่ทำการสัมภาษณ์ พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.4.2 การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นั้นถูกต้องหรือไม่ ให้ความสำคัญกับการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่างๆ ที่มีความเหมือนกันหรือไม่ โดยตรวจสอบแหล่งที่มา 3 แหล่ง ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล หากทุกแหล่งข้อมูลพบว่าได้ข้อค้นพบมาเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง โดยผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 17 คน ด้วยการสัมภาษณ์ในเรื่องเดียวกัน โดยผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละท่านอยู่ตามสถานที่ต่างๆ ที่อยู่ในองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน สถานประกอบการ การท่องเที่ยว และบริเวณย่านเมืองเก่าสงขลา เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือด้วยการตรวจสอบสามเส้าด้านแหล่งข้อมูลทั้งตัวบุคคลและสถานที่

1.4.3 การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) เป็นการใช้มุมมองของทฤษฎีที่แตกต่างกัน มาพิจารณาตีความข้อมูลชุดเดียวกัน โดยผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้มากกว่า 1 ทฤษฎี ดังปรากฏในบทที่ 2 ในส่วนของวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว แนวคิดกฎบัตรไทยว่าด้วยการบริหารจัดการแหล่งมรดกวัฒนธรรม แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ แนวคิดการจัดการและแนวคิดการวิเคราะห์ SWOT เพื่อนำข้อมูลมาตีความ แล้วสรุปรวบรวมแนวคิดที่มีความคล้ายคลึงกัน

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) แล้ว ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) จากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยทำความเข้าใจประสบการณ์อย่างไม่มีอคติ ด้วยการถอดเทปการสนทนาแบบคำต่อคำ (Transcribe verbatim) โดยการฟังเทปซ้ำแล้วเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม (Field work) นำมาบันทึกแยกข้อมูลและจัดกลุ่มข้อมูลที่มีลักษณะใกล้เคียงกันไว้ด้วยกัน เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ รวบรวม และจัดหมวดหมู่เปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จัดบันทึกไว้ให้เหลือเป็นมโนทัศน์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ด้วยเทคนิคการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลว่าศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาเป็นอย่างไร และยืนยันผลสรุปของการวิจัยต่อไป

2. การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองจอร์จทาวน์ โดยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองจอร์จทาวน์ ด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองจอร์จทาวน์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary document) ได้แก่ ข้อมูลจาก หนังสือ ตำรา บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสาร แผ่นพับ สื่อชนิดต่างๆ และข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองจอร์จทาวน์ โดยผู้วิจัยกำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือก สารสนเทศเพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์หาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองจอร์จทาวน์ ดังนี้ (Scott, 2014)

1) ด้านความจริง (Authenticity) หมายถึง เอกสารที่ทำการคัดเลือกต้องเป็น เอกสารที่แท้จริง (Origin) โดยการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับผู้เขียนหรือหน่วยงานที่เขียนเอกสารว่ามีความน่าเชื่อถือไม่ รวมถึงข้อมูลที่ปรากฏในเอกสารนั้นสอดคล้องกับข้อมูลในบริบทอื่นๆ ที่เกิดขึ้น ณ ช่วงเวลาที่มีการเขียนเอกสารนั้นอย่างไร

2) ด้านความถูกต้องและน่าเชื่อถือ (Credibility) หมายถึง เอกสารจะต้องไม่มีข้อมูลที่ผิดพลาด บิดเบือนหรือคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดก็คือ เอกสารประเภท หนังสือพิมพ์หรือบทวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ เป็นการเขียนแสดงข้อเท็จจริงที่ผู้เขียนได้แสดงความคิดเห็นของตนเองประกอบเข้าไปด้วย ดังนั้นหากจะนำไปใช้ในการศึกษาต้องตระหนักว่าจะสามารถตรวจสอบข้อมูลที่จะส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือได้ครบถ้วนหรือไม่

3) ด้านการเป็นตัวแทนที่ดี (Representativeness) หมายถึง เอกสารนั้นสามารถใช้แทนหรือเป็นแบบฉบับที่แทนเอกสารประเภทเดียวกันได้ และข้อมูลในเอกสารที่จะนำมาวิเคราะห์นั้น จะต้องเป็นข้อมูลที่เป็นตัวแทนของประชากรได้ ตัวอย่างเช่น รายงานการวิจัยที่ได้มีการสุ่มตามวิธีวิทยาการวิจัย และใช้สถิติวิเคราะห์ที่ถูกต้อง ย่อมถือได้ว่าข้อมูลหรือผลที่นำเสนอในงานวิจัยนั้นเป็น ตัวแทนข้อมูลที่ดีและสามารถนำมาวิเคราะห์ต่อได้

4) ด้านความหมาย (Meaning) หมายถึง การคัดเลือกเอกสารที่มีความหมายชัดเจน และสามารถที่จะเข้าใจได้ง่าย โดยการตรวจสอบเอกสารเบื้องต้นเพื่อพิจารณาข้อมูลคร่าวๆ พบว่า เอกสารที่นำมาพิจารณานั้น มีข้อมูลใดที่เป็นนัยสำคัญหรือจะสร้างความหมายให้กับการวิจัยได้หรือไม่ การตีความเอกสารบางประเภท สามารถที่จะตีความทั้งในระดับที่เป็นข้อเท็จจริง คือการสรุป

สาระสำคัญที่ปรากฏ อีกระดับหนึ่งคือ การตีความข้อมูลที่เป็นนัยที่ซ่อนแฝงอยู่ การตีความนัยค่อนข้างจะทำได้ยากเพราะต้องอาศัยประสบการณ์ของผู้ตีความ

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) มาสังเคราะห์ผ่านกระบวนการตีความเพื่อวิเคราะห์เนื้อหา ตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้ (ชาย โพธิ์สิตา, 2556)

2.2.1 การจัดระเบียบข้อมูล (Data organizing) เป็นกระบวนการจัดการ ด้วยกรรมวิธีต่างๆ เพื่อให้ข้อมูลเป็นระเบียบ ทั้งในทางกายภาพและในทางเนื้อหา พร้อมทั้งจะแสดงและนำเสนออย่างเป็นระบบในขั้นตอนต่อไป

2.2.2 การแสดงข้อมูล (Data display) เป็นกระบวนการนำเสนอข้อมูล จากข้อมูลที่มีการศึกษาอยู่ก่อนแล้ว (Secondary Data) จากสารสนเทศต่างๆ แปลงเป็นข้อมูลที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์

2.2.3 การหาข้อสรุป ตีความและตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิจัย (Conclusion, interpretation and verification) เป็นกระบวนการหาข้อสรุปและการตีความหมายของผลหรือข้อค้นพบที่ได้จากการแสดงข้อมูล รวมถึงการตรวจสอบว่า ข้อสรุปหรือความหมายที่ได้นั้นมีความถูกต้องตรงประเด็นและน่าเชื่อถือเพียงใด ข้อสรุปและสิ่งที่ตีความออกมานั้นอาจจะอยู่ในรูปของคำอธิบาย กรอบแนวคิดหรือทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษาวิเคราะห์นั้น

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อศึกษาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ด้วยวิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group)

1. ผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญ (Key Informant)

การศึกษาศักยภาพร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อพัฒนารูปแบบและกิจกรรมประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเอกพันธ์ (Homogeneous Sampling) โดยการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีภูมิหลังหรือประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ที่คล้ายคลึงกัน จากภาครัฐ ภาคเอกชน และนักวิชาการ จำนวน 8 คน รายชื่อดังตารางที่ 5 ซึ่งเป็นขนาดของกลุ่มที่สามารถอภิปรายตอบโต้กันดีที่สุด เป็นขนาดของกลุ่มที่ช่วยทำให้การสนทนาที่มีลักษณะเปิดกว้างเหมาะสมในการจัดประเด็นซักถาม (วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์ และโยธิน แสงวดี, 2536) ที่ควรมีการกำหนดขนาดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลประมาณ 5 - 10 บุคคล ตามหลักการคร่าว ๆ (Rules of

Thumb) ของ Nastasi and Schensul (2005 อ้างถึงใน ประไพพิมพ์ สุธีวสินนท และประสพชัย พสุนนท์, 2559) กลยุทธ์การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเอกพันธ์ (Homogeneous Sampling) นี้จะช่วยลดความผันแปรหรือลดความแตกต่างของข้อมูล ช่วยให้การวิเคราะห์ข้อมูลทำได้ง่ายขึ้น ตลอดจนช่วยอำนวยความสะดวกในการสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interviewing) และยังมีความเหมาะสมกับการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นอย่างยิ่ง (ประไพพิมพ์ สุธีวสินนท และประสพชัย พสุนนท์, 2559)

ตารางที่ 5 รายละเอียดของผู้ให้ข้อมูลหลักจากการสนทนากลุ่ม

ลำดับ	ชื่อ	ตำแหน่งงานและสถานที่ทำงาน	นามสมมุติ
1	ดร.สมศักดิ์ ตันติเสรณี	นายกเทศมนตรีนครสงขลา	ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1
2	นายสืบสกุล ศรีสุข	ผู้อำนวยการภาคคนรักเมืองสงขลา สมาคม	ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2
3	นางสมศรี รักรัญ	วัฒนธรรมจังหวัดสงขลา	ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3
4	นายกิจจา ไชยมภู	ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา	ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4
5	ดร.สาลินี ทิพย์เพ็ง	อาจารย์สาขาวิชาการโรงแรมและ การท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีวิชัย สงขลา	ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5
6	ดร.นุชเนตร กภาพสมุพร	อาจารย์สาขาวิชาการโรงแรมและ การท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีวิชัย สงขลา	ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 6
7	นายบุญยวีร์ ศรีรัตน์	ประธานสาขาวิชาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช	ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 7
8	นางสาวเบญญา หมั่นจิต	กรรมการผู้จัดการ บริษัท Follow Me Tour Hatyai	ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 8

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองสงขลา กับเมืองจอร์จทาวน์ ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group) เป็นเครื่องมือในการวิจัย เพื่อศึกษารูปแบบและกิจกรรมประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ การสนทนากลุ่มเป็นการรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากการนั่งสนทนากับผู้ให้ข้อมูลเป็นกลุ่ม ผู้ร่วมสนทนากลุ่มได้มาจากการคัดเลือกตามเกณฑ์ที่นักวิจัยกำหนดซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ สามารถให้คำตอบตรงประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบและกิจกรรมประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองสงขลา กับเมืองจอร์จทาวน์ สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้มากที่สุด โดยมีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้ถามคำถามตามประเด็นการวิจัยให้กลุ่มตอบ ซึ่งทำให้คนในกลุ่มจะได้ยินคำตอบของคนอื่นๆ จะให้คำตอบเพิ่มเติมที่อาจเป็นคำตอบที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้ (Merriam & Tisdell, 2015) เพราะการสนทนากลุ่มไม่ต้องการความเห็นหรือคำตอบที่เป็นเอกฉันท์ ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จึงเป็นข้อมูลที่มีคุณภาพสูง โดยที่ผู้เข้าร่วมกลุ่ม 1 คน อาจเสนอความเห็นในมุมมองของตนภายในกลุ่มที่อาจมีความเห็นแตกต่าง ซึ่งเป็นข้อมูลที่อยู่ในบริบททางสังคมที่แท้จริง (เก็จกนก เอื้อวงศ์, 2562)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นหรือตัวแปรที่จะศึกษา คือ รูปแบบและกิจกรรมประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าว ได้แก่ แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว และแนวคิดการจัดเส้นทางวัฒนธรรม เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์หรือบริบทที่ต้องการศึกษา เพื่อนำมาสร้างแนวคำถามหรือกรอบคำถามการสนทนากลุ่ม โดยนำคำถามที่ร่างไว้มาเรียบเรียงเป็นประเด็นย่อยๆ จัดลำดับไว้

3.2 ผู้วิจัยได้กำหนดและคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนาหรือผู้ให้ข้อมูล โดยเป็นผู้มีประสบการณ์หรือมีข้อมูลในประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการ และยังต้องมีคุณสมบัติสำคัญที่คล้ายคลึงกัน

(Homogenous Group) เพื่อช่วยให้ผู้ร่วมสนทนารู้สึกสะดวกใจในการสนทนา และกลุ่มสามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่น หากกลุ่มใหญ่เกินไปก็จะทำให้การควบคุมกลุ่มเป็นไปได้ยาก หรือกลุ่มเล็กเกินไปก็อาจมีบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความเห็นของกลุ่มได้ (Escalada, 2014)

3.3 ผู้วิจัยได้กำหนดบุคลากรในการจัดสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย 1) ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้นำการสนทนาให้เป็นไปตามประเด็นหรือแนวคำถามที่ตั้งไว้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน ลึกซึ้ง และตรงประเด็น 2) ผู้จดบันทึกคำสนทนา (Note Taker) คือ ผู้วิจัยเองเป็นผู้จดบันทึกการสนทนา โดยจดทุกคำพูดและจดอากัปกริยาท่าทางของผู้ร่วมสนทนา รวมทั้งเขียนผังการนั่งของสมาชิกให้ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม และ 3) เจ้าหน้าที่บริการทั่วไป เป็นผู้คอยดูแลเอื้ออำนวยความสะดวก บริการน้ำดื่ม ขนม บันทึกรูป และดูแลไม่ให้มีการรบกวนสมาชิกในกลุ่มระหว่างการสนทนา

3.4 ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดสนทนากลุ่มเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2562 เวลา 13.00 – 16.00น. ณ โรงสีแดง หับ โห่ หิ้น ย่านเมืองเก่าสงขลา โดยใช้ระยะเวลาการสนทนากลุ่มรวมทั้งสิ้น 3 ชั่วโมง ผู้วิจัยได้เป็นผู้สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) รวมทั้งจดบันทึกและจากเสียงการสนทนาด้วยเครื่องบันทึกเสียงทุกครั้งระหว่างการจัดสนทนากลุ่ม เพื่อประเมินและคัดเลือกรูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ โดยได้ขออนุญาตบันทึกเสียงจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทุกครั้งที่สำคัญในเรื่องของคำพูด น้ำเสียง ท่าทางของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบการจัดสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยไม่ได้เป็นผู้ดำเนินการสนทนาเอง (Moderator) เพื่อเป็นการป้องกันการเกิดอคติ (Bias) หรือการเอนเอียงที่จะเกิดขึ้นในระหว่างการเก็บข้อมูลหรือการสนทนากลุ่ม นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงจริยธรรมในการทำวิจัยเป็นอย่างมาก โดยก่อนการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ขอความยินยอมโดยสมัครใจจากผู้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่ม โดยการขอด้วยวาจา และการแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์การวิจัยก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล ภายในระหว่างการดำเนินการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกับผู้ให้ข้อมูลหลักอย่างผ่อนคลาย และสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ เคารพความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลหลัก (ประสพชัย พสุนนท์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์, 2556)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ไปวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) จากประสบการณ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

หลักอย่างไม่มื่อคติ ในลักษณะของการหาความสัมพันธ์ของผลการศึกษาวิจัยที่จะนำไปสู่การสรุป ประเด็นสำคัญในการพัฒนารูปแบบและกิจกรรมประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ โดยใช้วิธีการถอดเทปการสนทนาแบบคำต่อคำ (Transcribe Verbatim) พร้อมกับวิธีการฟังเทปซ้ำแล้วเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการภาคสนาม (Field work) ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา แล้วนำมาแยกและจัดกลุ่มข้อมูลที่มีลักษณะใกล้เคียงกันไว้ ด้วยกันให้เหลือเป็นมโนทัศน์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งผลการศึกษานี้จะสามารถนำไปสู่การพัฒนารูปแบบและกิจกรรมประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา และการวิเคราะห์ TOWS Matrix Analysis

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนย่อย คือ 1) ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ที่ได้จากการวิจัยเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกในขั้นตอนที่ 1 และการสนทนากลุ่มในขั้นตอนที่ 2 และ 2) ผลการวิเคราะห์ TOWS Matrix Analysis เพื่อร่างแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน เพื่อสำรวจประชาคมที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืนต่อไป โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis)

เพื่อให้ได้ร่างแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ในขั้นตอนที่ 1 และการจัดสนทนากลุ่ม ในขั้นตอนที่ 2 มาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) ในการตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment) เพื่อหาจุดแข็ง และจุดอ่อนของการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment) เพื่อค้นหาโอกาสและอุปสรรคของการพัฒนาในอนาคต โดยกำหนดให้

S หมายถึง สถานการณ์หรือประเด็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในพื้นที่ย่านเมืองเก่าสงขลาที่เป็นจุดแข็ง

W หมายถึง สถานการณ์หรือประเด็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในพื้นที่ย่านเมืองเก่าสงขลาที่ยังเป็นจุดด้อยหรือยังเป็นปัญหาอยู่

O หมายถึง ปัจจัยหรือสถานการณ์สภาพแวดล้อมภายนอกด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ย่านเมืองเก่าสงขลาที่ส่งผลกระทบทางบวกต่อพื้นที่หรือเป็นโอกาสต่อการพัฒนาพื้นที่

T หมายถึง ปัจจัยหรือสถานการณ์สภาพแวดล้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายนอกพื้นที่ย่านเมืองเก่าสงขลาที่ส่งผลกระทบทางลบหรือส่งผลให้เกิดปัญหาเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาพื้นที่

หลังจากที่มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT) แล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ในรูปแบบความสัมพันธ์แบบแมทริกซ์โดยใช้ตารางที่เรียกว่า TOWS Matrix ซึ่งเป็นตารางการวิเคราะห์ที่นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดออกมาเป็นแนวทางต่างๆ ต่อไป

2. การกำหนดกลยุทธ์โดยใช้ TOWS Matrix

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ SWOT ให้เห็นถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคแล้ว ผู้วิจัยได้จับคู่ (Matching) ระหว่างปัจจัยสภาพแวดล้อมภายใน จุดแข็ง (S) จุดอ่อน (W) และปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก โอกาส (O) อุปสรรค (T) ตามตารางที่เรียกว่า TOWS Matrix ดังตารางที่ 6 ซึ่งได้กลยุทธ์ทางเลือก 4 แบบ (David, 2007) คือ

2.1 กลยุทธ์เชิงรุก SO (มีจุดแข็งและมีโอกาส) จะใช้จุดแข็งจากปัจจัยภายในแสวงหาประโยชน์จากโอกาสภายนอก

2.2 กลยุทธ์เชิงแก้ไข WO (มีจุดอ่อนแต่มีโอกาส) เป็นการมุ่งปรับปรุงและขจัดจุดอ่อนภายในโดยการแสวงหาประโยชน์จากโอกาสภายนอก

2.3 กลยุทธ์เชิงป้องกัน ST (มีจุดแข็งแต่มีอุปสรรค) เป็นการใช้จุดแข็งภายในเพื่อลดหรือหลีกเลี่ยงผลกระทบจากอุปสรรคภายนอก

2.4 กลยุทธ์เชิงรับ WT (มีจุดอ่อนและมีอุปสรรค) การมุ่งตั้งรับโดยการลดจุดอ่อนภายในและหลีกเลี่ยงอุปสรรคจากภายนอก

ตารางที่ 6 TOWS Matrix สำหรับการกำหนดกลยุทธ์

ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก	จุดแข็ง Strength	จุดอ่อน Weaknesses
โอกาส Opportunity	กลยุทธ์ SO	กลยุทธ์ WO
อุปสรรค Threat	กลยุทธ์ ST	กลยุทธ์ WT

ที่มา ดัดแปลงจาก David (2007)

ขั้นตอนที่ 4 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ด้วยวิธีการสำรวจ (Survey Method) ประชาคม

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ร่างแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) ในขั้นตอนที่ 1 และการวิเคราะห์ TOWS Matrix ในขั้นตอนที่ 2 มากำหนดแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน โดยใช้วิธีการเชิงสำรวจ (Survey Method) เพื่อสอบถามประชาคมของประชาชนในย่านเมืองเก่าสงขลา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนที่พักอาศัยในชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลา บนถนนนครนอก ถนนนครใน และถนนนางงาม ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 432 ครัวเรือน (Jaray Suwannachart, 2009) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมโดยแจกแบบสอบถามครัวเรือนละ 1 ชุด ในระหว่างวันที่ 13 – 15 มีนาคม 2563 แต่เนื่องจากครัวเรือนส่วนใหญ่มีการปรับปรุง ซ่อมแซม และไม่มียุอาศัยในช่วงวันดังกล่าว รวมทั้งสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 (COVID-19) ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเก็บรวบรวมข้อมูล จึงสามารถเก็บแบบสอบถามได้จำนวน 101 ชุด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การเสนอแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อสำรวจประชามติของประชาชนย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีต่อแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน โดยใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกในหัวข้อที่ผ่านมานำมาใช้ในการสร้างและพัฒนาแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วนหลักๆ คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ครัวเรือนต่อเดือน ลักษณะของอาคารที่อยู่อาศัย ที่ตั้งของอาคาร อายุของอาคาร และสถานะการครอบครองอาคาร ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายปิด แบบให้เลือกตอบ

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของประชาชนย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีต่อแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายปิด เพื่อประเมินความเป็นไปได้ของแนวทางแต่ละด้าน โดยที่แต่ละข้อคำถามเป็นคำถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

1 = แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นจริงของแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืนได้จริงน้อยที่สุด

2 = แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นจริงของแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ได้จริงน้อย

3 = แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นจริงของแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ได้จริงปานกลาง

4 = แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นจริงของแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ได้จริงมาก

5 = แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นจริงของแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ได้จริงมากที่สุด

สำหรับการแปลผลระดับคะแนนแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นจริงของแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน อาศัยเกณฑ์การแปลผลของ บุญชม ศรีสะอาด (2545) กำหนดเกณฑ์การแปลผล ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง ให้ความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง ให้ความสำคัญอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง ให้ความสำคัญอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่างๆ ของแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

3. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อสำรวจประชามติของประชาชนย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีต่อแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ผู้วิจัยทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ 2 ด้าน คือ

3.1 ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ด้วยเทคนิคการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความกับสิ่งที่ต้องการวัด (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยผู้วิจัยจะนำร่างแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงพัฒนาแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะ จากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการส่งร่างแบบสอบถามให้กับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยง (Validity) และตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อความแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์การวิจัย และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ในแบบสอบถามตามเทคนิค IOC เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับนำไปปรับปรุงแก้ไขข้อความให้เหมาะสมตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัยก่อนที่จะนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจริงในภาคสนาม โดยมีลักษณะของแบบประเมินมาตราส่วน 3 ระดับ คือ ถ้าเห็นว่ายสอดคล้องให้ค่าคะแนนเท่ากับ +1 คะแนน ถ้าไม่แน่ใจให้ค่าคะแนนเท่ากับ 0 คะแนน และเห็นว่าไม่เห็นสอดคล้องให้ค่าคะแนนเท่ากับ -1 ตามสูตรของโรวิเนลลีและแฮมเบิลตอน โดยที่ผู้วิจัยจะเลือกเฉพาะข้อความที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.5 ขึ้นไป โดยค่า IOC ที่ได้ คือ 0.702 ซึ่งแสดงว่าข้อความนั้นมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่ใช้ได้

3.2 ทำการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุงและพัฒนาแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว ตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 คน จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดสอบ (Pre-Test) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริงที่ต้องการศึกษา จำนวน 30 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือหรือแบบสอบถามในแต่ละข้อความ ด้วยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบราค (Cronbach's Alpha Coefficient หรือ α - Coefficient) และใช้เกณฑ์การยอมรับข้อความที่ค่ามากกว่า 0.70 ขึ้นไป โดยผลการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.847

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่แจกแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยทำการแจกแบบสอบถามเพื่อสอบถามความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีต่อแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ซึ่งเป็นพื้นที่

เป้าหมายของการวิจัย เป็นรายครัวเรือน ครัวเรือนละ 1 ชุด โดยเป็นครัวเรือนที่ตั้งอยู่บนถนนนครนอก นครใน และถนนนางงาม ภายในย่านเมืองเก่าสงขลา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีต่อแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์” มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ 2) เพื่อศึกษาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ 3) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา และการวิเคราะห์ TOWS Matrix Analysis และ 4) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน โดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ขั้นตอน ซึ่งได้นำเสนอตามลำดับ ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์

ขั้นตอนที่ 2 ผลการศึกษาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์

ขั้นตอนที่ 3 ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา และการวิเคราะห์ TOWS Matrix Analysis

ขั้นตอนที่ 4 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์

วัตถุประสงค์สำหรับขั้นตอนนี้เพื่อศึกษาและสังเคราะห์หาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ โดยแบ่งผลการศึกษาออกเป็น 2 ขั้นตอนย่อย คือ 1) ผลการวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา และ 2) ผลการวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของรัฐปีนังเมืองจอร์จทาวน์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา

การวิจัยศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ร่วมกับการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participation Observation) และการรวบรวมข้อมูลทางทุติยภูมิต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเริ่มต้นจากผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลทางทุติยภูมิต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา ประกอบกับการสร้างแนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ได้สร้างขึ้นมาสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 17 คน ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวและภาคประชาชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา ณ สภาพการณ์ปัจจุบัน ซึ่งแนวคำถามในการสัมภาษณ์ได้จากแนวคิดองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว 5As of Tourism ของ Tourism Western Australia (2009) ร่วมกับแนวคิดการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นประเด็นหลักของกฎบัตรไทยว่าด้วยการบริหารจัดการแหล่งมรดกวัฒนธรรม (Thailand Charter on Cultural Heritage Sites Management) ที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมโดยให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ จึงได้เป็นองค์ประกอบศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attractions) 2) ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities) 3) ศักยภาพด้านที่พักแรม (Accommodation) 4) ศักยภาพด้านกิจกรรม (Activities) 5) ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการเที่ยวชม (Amenities) และ 6) ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน (Participation) โดยแต่ละองค์ประกอบสามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

1.1 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attractions)

การท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีทรัพยากรท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจ ซึ่งถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ทรัพยากรท่องเที่ยวจะต้องมีสิ่งดึงดูดใจอย่างใดอย่างหนึ่งในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยือนสถานที่นั้นๆ ตามประเภทของรูปแบบการท่องเที่ยว เช่นเดียวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ต้องมีทรัพยากรท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมเป็นสิ่งดึงดูด ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรประเภทประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตของผู้คน ศิลปวัฒนธรรมประเพณี เป็นต้น เช่นเดียวกับเมืองเก่าสงขลา ในอดีตถือว่าเป็นเมืองท่าและเมืองชายทะเลที่สำคัญมากของภาคใต้ตอนล่างตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ เนื่องจากตั้งอยู่บนจุดศูนย์กลางของการเดินเรือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงทำให้สงขลาเป็นที่รวบรวมแลกเปลี่ยนสินค้าจากเมืองอื่นๆ มีผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ เกิดการผสมผสานรูปแบบวัฒนธรรมที่หลากหลาย โดยเฉพาะชาวจีนที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในเมืองสงขลา ซึ่งสะท้อนออกมาให้เห็นในรูปแบบของวิถีชีวิต สถาปัตยกรรมและอาหารได้อย่างชัดเจนในปัจจุบัน ผลจากการสัมภาษณ์

เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญทั้ง 17 คนเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาด้าน สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attractions) ผู้วิจัยสามารถสรุปศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ เมืองเก่าสงขลาด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attractions) ได้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) สิ่งดึงดูดใจด้านประวัติศาสตร์ 2) สิ่งดึงดูดใจด้านวิถีชีวิต 3) สิ่งดึงดูดใจด้านสถาปัตยกรรม และ 4) สิ่งดึงดูดใจด้านอาหารถิ่น โดยมี รายละเอียดดังนี้

1.1.1 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของเมืองเก่าสงขลาด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attractions) พบว่า สิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ เดินทางเข้ามาเยี่ยมชมเมืองเก่าสงขลาเป็นลำดับแรก คือ เรื่องราวประวัติศาสตร์ของเมืองเก่าสงขลา ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่บอกเล่าต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล หลัก ดังนี้

“สิ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเมืองเก่าสงขลา คือคุณค่าทาง ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม โดยเฉพาะเขาแดง แหล่งโบราณคดี ที่ตั้งของเมืองสงขลา ในยุคเริ่มแรก ถือได้ว่าเป็นหลักฐานทางโบราณคดีที่ทำให้เราสามารถย้อนอดีตเมือง สงขลาที่มีคุณค่ายิ่ง บนเขาแดงยังคงมีร่องรอยหลงเหลืออยู่ เช่น ป้อม แนวกำแพงเมือง และเจดีย์สองพี่น้อง เจดีย์องค์ขาวและเจดีย์องค์ดำบนยอดเขาแดง” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคน ที่ 1, 2561) สอดคล้องกับ “สงขลามีร่องรอยประวัติศาสตร์มากมาย เมืองสงขลาฝั่งเขา แดงก็จะมี กำแพงเมือง ป้อม เจดีย์องค์ขาว องค์ดำ ส่วนสถานที่ประวัติศาสตร์เมือง สงขลาฝั่งแหลมสนก็จะมี ชุมประตูป่อแก่ง ส่วนฝั่งป่ออย่างก็มีกำแพงเมืองเก่ากับอาคาร บ้านเรือน” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 13, 2561)

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า เมืองสงขลาเป็นจังหวัดหนึ่งในจังหวัด ทางภาคใต้ของประเทศไทย ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่า เป็นมรดกใน อดีตที่มีร่องรอยให้เห็นในยุคปัจจุบัน โดยมีวิวัฒนาการในการก่อสร้างเมืองในยุคประวัติศาสตร์โดย มีศูนย์กลางการปกครอง 3 แห่ง แห่งแรกคือเมืองสงขลาฝั่งหัวเขาแดง แห่งที่สองคือเมืองสงขลาฝั่ง แหลมสน และแห่งที่สามคือเมืองสงขลาฝั่งป่ออย่าง จากการเป็นเมืองท่าที่สำคัญมากทางภาคใต้ ตอนล่างของประเทศไทยในอดีต ส่งผลให้มีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ จนเกิดการผสมผสานกัน ของ 3 วัฒนธรรมที่หลากหลาย เช่น วัฒนธรรมไทย จีน และมุสลิม สำหรับร่องรอยหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ที่แสดงให้เห็นทางด้านโบราณสถาน ณ ปัจจุบัน ได้แก่ กำแพงเมืองเก่า ป้อมปราการ เจดีย์องค์ขาวและองค์ดำ ชุมประตูป่อแก่ง และอาคารบ้านเรือน เป็นต้น

1.1.2 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวด้านวิถีชีวิต

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attractions) พบว่า สิ่งดึงดูดใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมเมืองเก่าสงขลาในลำดับต่อไปคือด้านวิถีชีวิตของผู้คนในย่านเมืองเก่าสงขลา มีผู้ให้สัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน ดังนี้

“วิถีชีวิตของคนย่านเมืองเก่า สืบสานมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การรักษาความเป็นเอกลักษณ์ ความเป็นอัตลักษณ์ ยังคงเหมือนเดิมถึงแม้จะอยู่กับคนละคราศาสตราสามศาสนา สามวัฒนธรรมที่เรียกว่า พหุวัฒนธรรม อยู่ด้วยกันด้วยความกล้า ความสามัคคี” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 2561) สอดคล้องกับ “อัตลักษณ์ของเราคือเมืองที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมของเรานั้นยิ่งกว่าพหุ พหุวัฒนธรรม หมายถึง วัฒนธรรมหลายๆ วัฒนธรรมมาอยู่พื้นที่เดียวกัน คือ ผสมมาอยู่ด้วยกัน ชาวบ้านแลกเปลี่ยนกัน อาจจะแต่งงานกันหรือว่าแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและการกิน การแต่งกาย ทำให้ที่นี่เกิดความปรองดองสูง” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 13, 2561) สอดคล้องกับ “การดำเนินชีวิต อยู่เรียบง่าย ง่าย ๆ ยังมีคนที่ซื่อสัตย์อยู่ ถึงแม้จะไม่มากแต่มันก็มีอยู่ ยังมีคนหัวหม้อไปซื้อโจ๊กอยู่” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 14, 2561) สอดคล้องกับ “สิ่งที่เราภูมิใจเมื่อตอนที่ชาวมุสลิมจะละหมาดเขาก็เปิดเพลงละหมาดดังทั้งเมือง ในขณะที่เดียวกันเมื่อถึงเวลาศาลเจ้าจีนมีวงเวียนกันทั้งเมืองเหมือนกัน วัฒนธรรมพุทธเมื่อมีการบวชนาคก็ตีกลองยาวแห่กันทั้งเมืองเหมือนกัน ถ้าวันไหนที่เราไม่ได้ยินเสียงละหมาดเหมือนมันผิดปกติ เราถือว่าเป็นสามวัฒนธรรมที่สวยงามของสงขลา” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 16, 2561)

ผลจากการวิจัยพบว่า ย่านเมืองเก่าสงขลา ยังคงมีความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ความดั้งเดิมของวัฒนธรรมชุมชนที่ผสมผสานวัฒนธรรมของผู้คนในย่านเมืองเก่าสงขลาซึ่งประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ ชาวไทยพุทธที่เป็นกลุ่มคนที่มีจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนมีจำนวนน้อยที่สุด โดยชาวสงขลาทั้งสามกลุ่มอยู่ร่วมกันและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เพราะคนแต่ละกลุ่มมีความชำนาญและการประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน จนกลายเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ทำให้เกิดความงดงามทางวัฒนธรรมที่สร้างความประทับใจแก่ผู้มาเยือน จนได้ถ่ายทอดเรื่องราวด้านวิถีชีวิตออกมาในรูปแบบของจิตรกรรมฝาผนังที่นักท่องเที่ยวสามารถพบเห็นได้ตามอาคารบ้านเรือนในย่านเมืองเก่าสงขลา เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นจนกลายเป็นสถานที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมย่านเมืองเก่าเป็นจำนวนมาก

1.1.3 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวด้านสถาปัตยกรรม

นอกจากวิถีชีวิตของผู้คนสามศาสนาภายในย่านเมืองเก่าสงขลาแล้ว จากการวิจัยพบว่า สถาปัตยกรรมในย่านเมืองเก่าถือได้ว่าเป็นความงดงามทางศิลปวัฒนธรรมที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้เช่นกัน โดยรูปแบบสถาปัตยกรรมย่านเมืองเก่าสงขลาได้รับอิทธิพลจากการทำการค้าและความเชื่อของผู้คนในพื้นที่ ผสมผสานความเป็นพหุวัฒนธรรมของชาวตะวันออกและชาวตะวันตกเข้าไว้ด้วยกัน โดยมีผู้ให้สัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน ดังนี้

“การผสมผสานของวัฒนธรรมที่บรรพชนได้สร้างมาตั้งแต่อดีต ก็มีสถาปัตยกรรมที่ได้รับวัฒนธรรมมาจากคนจีนฮกเกี้ยน ในรัชกาลที่สาม ที่ตั้งเมืองสงขลาเก่าประสบปัญหาในเรื่องของที่ทำกิน เป็นที่น้ำ ข้างหลังก็ขยายไม่ออกแล้ว พื้นที่ของเขาแล้ว คนไทยไม่สามารถขยายพื้นที่ได้ก็เลยอพยพ จีนดั้งเดิมก็จะมีการค้าขายสถาปัตยกรรมก็จะมีรูปแบบต่างๆ เช่น จีนสมัยใหม่ จีนผสมยุโรปเขียน เราจะไม่ใช่คำว่าชิโนโปรตุกีสเหมือนที่ภูเก็ต มันต่างจากของสงขลา ของภูเก็ตคือสังเกตทางเดินได้หลังคาจะมีหงอคา ก็แต่ของสงขลาเมื่อเปิดประตูบ้านจะไม่มีทางเดินได้หลังคาสวนมากจะเรียกว่าชิโนยุโรปเขียน มีอาจารย์ท่านหนึ่งได้มาแยกรูปแบบการประดับประดาของวงกบหน้าต่างคล้ายคลึงกับของจีนและยุโรป แต่ว่ามันแตกต่างกันที่การเรียงเท่านั้นเอง” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 2561) สอดคล้องกับ “ที่จริงแล้วสงขลาเรามีสถาปัตยกรรมอยู่สี่รูปแบบ ในสามยุค ยุคจีนดั้งเดิม ยุคจีนใหม่ ชิโนยุโรปเขียนและพาณิชย์” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5, 2561) สอดคล้องกับ “บ้านที่อยู่ทุกวันนี้เป็นบ้านหลังเดิมๆ เมืองเก่าสงขลา มีอาคาร 200 หลังที่ขึ้นทะเบียนไว้แล้ว เป็นอาคารที่ไม่เหมือนกันสักหลังหนึ่งเลย มีแบบยุโรปกับมุสลิมปนกันอยู่ ชิโนกับจีนก็มีลักษณะแบบนี้” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 6, 2561) “ถ้าถามว่าสถาปัตยกรรมของบ่ออย่างแต่เดิมทั้งหมดเป็นอย่างไร เป็นเรือนจาก ซึ่งเราก็จะเห็นอยู่ จะเป็นบ้านเรือนจาก ถ้าจะถามว่าทำไมถึงมุงจาก ก็เพราะเรามีจากและเรามีไม้ แล้วมีอุตมสมบูรณ์เพียงพอ เพราะฉะนั้นเราจึงเห็นว่ามีบ้านมุงจาก เจ้าเมือง เจ้าอาวาส บ้านที่มีจะต้องแข็งแรง สวยงามขึ้น ประณีตขึ้น พอชาวจีนเข้ามาเขาก็เอาวิชาสถาปัตยกรรมที่เขาได้มาสร้างในสงขลาด้วย ที่นี้พอฝรั่งเขามีอิทธิพล เขาก็ผสมกัน ศิลปะมันจึงผสมผสานกันได้” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 12, 2561)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก สรุปได้ว่าสถาปัตยกรรมในย่านเมืองเก่าสงขลาได้รับการผสมผสานศาสตร์แหล่งเชิงช่างโบราณอันมีเสน่ห์ที่หลอมรวมสถาปัตยกรรมทั้งไทย จีน มุสลิมและตะวันตกเข้าไว้ด้วยกันได้อย่างลงตัว อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของชาว

สงขลาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ สถาปัตยกรรมในย่านเมืองเก่าสงขลาประกอบด้วยสถาปัตยกรรมที่มีอิทธิพลหลักเด่นๆ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) สถาปัตยกรรมแบบไทยภาคใต้ 2) สถาปัตยกรรมแบบจีน และ 3) สถาปัตยกรรมแบบตะวันตก ดังนั้น จากอิทธิพลสถาปัตยกรรมแบบจีนและตะวันตกที่ผสมผสานเข้ากับสถาปัตยกรรมไทย ทำให้อาคารที่พักอาศัยซึ่งส่วนใหญ่ที่เป็นตึกแถว (Shophouses) ภายในย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีรูปแบบที่แตกต่างกัน โดยสามารถแบ่งรูปแบบสถาปัตยกรรมภายในย่านเมืองเก่าสงขลาออกเป็น 4 ลักษณะ (Suwannachart, 2009; พิชรพงศ์ กุลกาญจนาชีวิน, 2560) ดังนี้

1. ตึกแถวโบราณแบบจีนดั้งเดิม สร้างในช่วงแรกของการตั้งเมืองสงขลา ช่วงปี พ.ศ. 2379 รูปแบบทางสถาปัตยกรรมจึงมีส่วนด้านหน้าอาคารเป็นพื้นที่ค้าขาย ส่วนด้านบนใช้เก็บของ โดยจะมีช่องส่งของเล็กๆ ตัวอาคารมีความยาวประมาณ 30 – 40 เมตร พื้นที่ตรงกลางอาคารเปิดโล่งเพื่อระบายอากาศ และมักมีบ่อน้ำตั้งอยู่ ส่วนที่พักอาศัยจะอยู่ด้านหลังอาคาร ทั้งนี้กรรมศิลปากรได้ระบุว่าห้องแถวเงินหลังแรกของเมืองสงขลาตั้งอยู่บนถนนหนองจิก

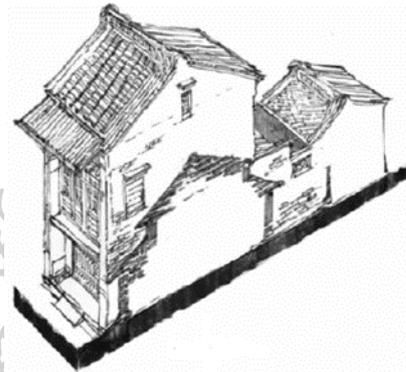

ภาพที่ 11 ภาพลายเส้นตึกแถวโบราณแบบจีนดั้งเดิม
ที่มา: พิชรพงศ์ กุลกาญจนาชีวิน (2560)

ภาพที่ 12 ตัวอย่างตึกแถวโบราณแบบจีนดั้งเดิม บนถนนนครใน
ที่มา: ภาคิคนรักเมืองสงขลา (ม.ป.ป.)

2. ตึกแถวแบบจีนพาณิชย์หรือแบบจีนผสมตะวันตก ตึกแถวลักษณะนี้มีอายุประมาณ 100 ปีขึ้นไป โดยพัฒนามาจากตึกแถวแบบจีนดั้งเดิม เพียงแต่ประยุกต์ให้ทันสมัยขึ้นโดยยังคงรูปแบบของหลังคาทรงจีน เพิ่มพื้นที่ชั้นบนให้เสมอชั้นล่าง ด้านหน้าทำเป็นผนังหรือประตูบานเกล็ดระบายความร้อนสำหรับการอยู่อาศัย ชั้นล่างเป็นพื้นที่ทำการค้า ประตูหน้าเป็นบานไม้พับเก็บด้านข้างเพื่อให้มีพื้นที่ค้าขายมากขึ้น ตรงกลางอาคารยังคงมีการเว้นเป็นพื้นที่ช่องเปิดโล่ง ลักษณะเดียวกันกับอาคารแบบจีนดั้งเดิม

ภาพที่ 13 ภาพลายเส้นตึกแถวแบบจีนพาณิชย์หรือแบบจีนผสมตะวันตก
ที่มา: พัชรพงศ์ กุลกาญจนาชิวิน (2560)

ภาพที่ 14 ตัวอย่างตึกแถวแบบจีนพาณิชย์หรือแบบจีนผสมตะวันตก
ที่มา: จากการบันทึกภาพถ่ายของผู้วิจัย

3. ตึกแถวแบบจีนสมัยใหม่ ได้รับอิทธิพลจากทางตะวันตก อยู่ในช่วงอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป มีแผงปกปิดหลังคา และจะมีอักษรแสดงปีพ.ศ.ปรากฏบนแผงดังกล่าว บางหลังมีหลังคาจั่ว หรือปั้นหยาช้อนอยู่ บางหลังเป็นหลังคา คสล. ส่วนใหญ่มักมีตั้งแต่ 2 - 4 ชั้น อาคารลักษณะดังกล่าว ยังคงปรากฏอยู่อย่างมากในปัจจุบัน และยังคงใช้พื้นที่ใช้สอยภายในเพื่อการค้าขายเป็นส่วนใหญ่

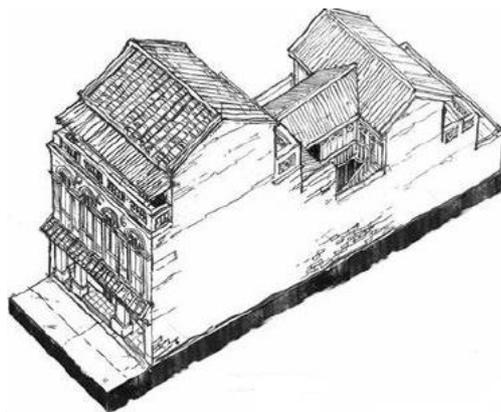

ภาพที่ 15 ภาพลายเส้นตึกแถวแบบจีนสมัยใหม่
ที่มา: พัชรพงศ์ กุลกาญจนชีวิน (2560)

ภาพที่ 16 ตัวอย่างตึกแถวแบบจีนสมัยใหม่ บนถนนนครนอก
ที่มา: จากการบันทึกภาพถ่ายของผู้วิจัย

4. ตึกแถวแบบซิโนยูโรเปียน มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่ประดับตกแต่งด้วย ลวดลายแบบจีน และยุโรปผสมกัน หลังคาเป็นทรงปั้นหย่า คล้ายกับรูปแบบที่เรียกว่า ซิโน-โปรตุเกส ซึ่งรูปแบบนี้จะพบมากที่สุดที่ภูเก็ต แต่ที่สงขลาจะไม่มีทางเดินใต้อาคารที่เรียกว่า “หงอคาชี” โดยตัวอาคารจะมีช่องเปิดกลางอาคาร และจะเป็นที่ตั้ง ของบ่อน้ำ ซึ่งในอดีตน้ำดื่มจะมีรสจืด สะอาดจนสามารถดื่มได้

ภาพที่ 17 ภาพลายเส้นตึกแถวแบบซิโนยูโรเปียน
ที่มา: พิชรพงศ์ กุลกาญจนาศีวิน (2560)

ภาพที่ 18 ตัวอย่างตึกแถวแบบซิโนยูโรเปียน บนถนนนครนอก
ที่มา: จากการบันทึกภาพถ่ายของผู้วิจัย

นอกจากนี้ ยังมีตึกแถวแบบผสมจีน ยุโรปและมุสลิม สร้างในยุคหลังสุดของย่านเมืองเก่าลักษณะทางกายภาพของอาคารจะแสดงถึงการผสมผสานวัฒนธรรมที่หลากหลาย โดยอาคารส่วนใหญ่จะมีตัวโครงสร้างเป็นแบบจีน และยุโรป และมีการประดับตกแต่งบางส่วนที่ได้รับอิทธิพลจากมุสลิม เช่น ลายฉลุไม้ของช่องระบายอากาศ ซึ่งถือเป็นลักษณะพิเศษที่โดดเด่นของย่านเมืองเก่าสงขลา

ภาพที่ 19 ตัวอย่างตึกแถวแบบผสมจีน ยุโรปและมุสลิม บนถนนนครนอก
ที่มา: ภาศิศนรักเมืองสงขลา (ม.ป.ป.)

1.1.4 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวด้านอาหาร

นอกจากสิ่งดึงดูดใจทางด้านสถาปัตยกรรม ย่านเมืองเก่าสงขลายังมีอาหารการกินที่หลากหลายจนกลายเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยือนเพื่อจะได้ลิ้มลองอาหารพื้นถิ่นในย่านเมืองเก่าสงขลา ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ความเห็นที่สอดคล้องกันดังนี้

“อาหารดั้งเดิมมีหลากหลาย เช่น ขนมบูดู ก็ยังมีอยู่เจ้าเดียวตอนนี้คือที่ถนนนางงาม บูดูทำจากแป้งแล้วมีใส่น้ำตาลโตนด แบบๆ คล้ายขนมถ้วย แล้วก็ขนมม่อซึ่มนั้นคือแป้งเหมือนกัน แล้วก็ข้าวสตู มีคนไทยไปทำงานที่อังกฤษแล้วก็ไปเอามา มีตระกูลเดียวที่ทำสตูนี้ จากรุ่นพ่อมารุ่นลูกรุ่นหลาน พอไปแถบภาคใหญ่ก็ไม่ค่อยมีคนรู้จัก แต่ถ้ามากินในนางงามนี่คนเยอะ และก็ก้วยเตี่ยวที่นี่เขาเรียกว่า อ้วน” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 2561) สอดคล้องกับ “อาหารที่ผสมผสานตามวัฒนธรรม เช่น ข้าวหมูสะตุก็ผสมจีน ฝรั่งเศส แล้วก็อาหารอินเดีย เพราะว่ามีเครื่องเทศ ขนมม่อซึ่มเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งเหมือนกัน แต่ว่าขนมหม้อฉี่ที่จริงที่ปีนังเขาก็มี แต่ว่าสงขลาก็มีเรื่องเล่าของสงขลาเอง

เป็นขนมจากญี่ปุ่น ญี่ปุ่นที่เขามาอยู่สงขลาเขาอยากจะทำขนมญี่ปุ่นที่สงขลา คล้ายๆ ขนมโมจิ ก็เลยทำแบ่งให้ชิมๆ แล้วก็ตัด แต่ทำประยุกต์จากโมจิเป็นหม้อฉี แล้วก็ข้าวย่ำ ก็มาจากตระกูลแขก สืบสายแบบตระกูลบ้านๆ ใส่ปลาป่นที่เหมือนกับของปัตตานี” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5, 2561) สอดคล้องกับ “อาหารการกินนี้ คือแบบที่เราดูใน ภูมิภาคนี้ะอาหารการกินจะคล้ายๆ กันหมด เลยไม่รู้ใครลอกใคร ที่นี้เรามาดูว่าอาหาร สงขลาคือ อาหารที่ดัดแปลงมาจากโน่นนิต นี่หนอยมาใส่กัน เหมือนกับเต้าคั่วอย่างนี้ ของสงขลา ชื่อคล้ายกับจีนแต่หน้าตามันคล้ายแขก วิธีการมันคล้ายอาหารแขก ใช้ ส่วนประกอบหลายอย่าง อยู่ที่ถนนนางงาม ขายตลอด แต่ส่วนใหญ่ขายช่วงเช้า เที่ยงๆ จะหมดแล้ว” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 6, 2561) สอดคล้องกับ “สำหรับอาหารที่เป็น เอกลักษณ์ของท้องถิ่น ก็มี ข้าวย่ำ เต้าคั่ว ขนมบอกและกะลोजี เป็นขนมโบราณของ ชาวจีน ใช้ในพิธีไหว้ในเทศกาลต่างๆ ร่วมกับขนมแข่งและขนมเทียน ทำจากแป้งข้าว เหนียว” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 8, 2561) “ชาวอิตาลีบินมาเรียนรู้เรื่องอาหารของสงขลา ไปเจอขนมต้มสามเหลี่ยมที่มีไส้เป็นเรื่องราวของสามวัฒนธรรม บะจ่างของคนจีนแล้ว มารวมกับต้มเรือพระแล้วเอาไส้บูดูของมุสลิมไปรวมกัน บินมาจากอิตาลีเพื่อมาเรียนรู้ อาหารเหล่านี้ไปขึ้นเป็นเมนู” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 13, 2561) สอดคล้องกับ “เอกลักษณ์อาหารการกิน ส่วนใหญ่จะมีเป็นอาหารของชาวจีนและเป็นอาหารประเภท ในประเพณี เช่น ขนมเปียะ ขนมเต่า ขนมไหว้พระจันทร์ แต่ถ้าถามว่าอาหารเฉพาะใน สงขลาก็อย่างเช่น เต้าคั่ว ทางวัฒนธรรมจังหวัดให้ผมสำรวจว่ามันมีกิน มีขายอยู่ที่ไหน บ้าง เจาะไปว่ามีทุกอำเภอมั๊ย ผมก็ไปสำรวจเมื่อสองเดือนที่ผ่านมา ก็พบเต้าคั่วมีทุก อำเภอ แต่เต้าคั่วแต่ละอำเภอหน้าตาจะไม่เหมือนกัน ถ้าเป็นเต้าคั่วของรัฏมูจะมีไปอีก แบบหนึ่ง ถ้าเป็นเต้าคั่วของระโนดบางเจ้าก็ไปอีกแบบหนึ่ง เอาเป็นว่าเต้าคั่วมันมีทั่วจริงทำให้เป็นเฉพาะถิ่น แต่จังหวัดเดียวกันมันก็ยังมียู่ที่ปัตตานี พัทลุง แต่ถ้าว่าในสงขลา มันก็จะมีข้าวสตู ขนมใส่ไส้ ไข่ครอบ มันจะมีเฉพาะที่จริงๆ” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 14, 2561)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า อาหารการกินในย่านเมืองเก่าสงขลา มี หลากหลายทั้งอาหารคาวหวาน พบมากบริเวณถนนนางงาม อาหารเหล่านี้ผสมผสานวัฒนธรรมของ คนไทย คนจีน คนมุสลิมและคนต่างชาติเข้าไว้ด้วยกัน เป็นอาหารที่มีเอกลักษณ์ มีการสืบทอดภูมิ ปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จนเกิดเป็นการแลกเปลี่ยนผสมผสาน รวมทั้งการสร้างสรรคสูตรอาหารใหม่ๆ เกิดขึ้น ดังตารางที่ 7 อย่างไรก็ตาม อาหารบางเมนูหา รับประทานได้ยากในปัจจุบัน เช่น ขนมม่อฉี และขนมบูดู เนื่องจากเป็นอาหารเก่าแก่หาผู้สืบทอด

วิธีการทำได้ยาก รวมทั้งอาหารบางประเภทได้มีการดัดแปลงวัสดุในการปรุง เช่น ขนมบอก ในอดีตใช้ไม้ไผ่ทำเป็นกระบอกลูกกลม แต่ปัจจุบันไม้ไผ่หาได้ยาก จึงใช้วัสดุอื่นเป็นกระบอกลูกกลมแทน

ตารางที่ 7 ตารางแสดงตัวอย่างรายการอาหารท้องถิ่นภายในย่านเมืองเก่าสงขลา

ลำดับ ที่	ภาพอาหาร	ประเภทอาหาร	ลักษณะเด่น
1		<u>เต้าคั่ว</u> : ลักษณะคล้ายกับสลัด แต่ใส่เส้นหมี่ (คนใต้เรียกเส้นปี่หุน) ลวกลงไป พร้อมกับเครื่องเคียง เช่น กุ้งชุบแป้งทอด หูหมู เต้าหู้ทอด ไข่เป็ดต้มแบบยางมะตูม ผักบั้งลวก ถั่วงอกลวก แดงกวา มีน้ำราดรสเปรี้ยวที่ทำจากน้ำตาลโตนดและน้ำส้มโตนด ที่หาได้จากท้องถิ่น	อาหารชาวไทยมุสลิม คนมุสลิมเรียกว่า “รือเยาะ” มีต้นกำเนิดมาจากประเทศมาเลเซีย คล้ายกับ “โรเจอร์ก”
2		<u>ขนมม่อซี่</u> : มีลักษณะแป้งข้าวเหนียวห่อหุ้มไส้ซึ่งเป็นถั่ว น้ำตาลและงา แล้วคลุกแป้งเชื้อเพื่อไม่ให้เหนียวติดกัน	คล้ายกับขนมโมจิของประเทศญี่ปุ่น
3		<u>ขนมบุดู</u> : ทำจากแป้งข้าวเจ้า ช้างในเป็นไส้ น้ำตาลโตนด ทานคู่กับมะพร้าวขูด	ขนมของชาวไทยมุสลิม
4		<u>ข้าวสตูหมู</u> : เป็นอาหารที่มีมาตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ในอดีตข้าวสตูจะมีความเข้มข้นจากหัวกะทิมาก และใช้หมูสามชั้น แต่ปัจจุบันลดความเข้มข้นลง เปลี่ยนจากหัวกะทิมาเป็นหางกะทิ และเปลี่ยนจากหมูสามชั้นเป็นเนื้อหมู หมูกรอบและเครื่องในต่างๆ เพื่อให้เหมาะกับผู้ที่ทานทุกเพศทุกวัย	ผสมผสานวัฒนธรรมของ 4 เชื้อชาติ ได้แก่ จีน อังกฤษ อินโดนีเซียและไทย กล่าวคือ พ่อครัวจีนได้ปรับสูตรแบบอังกฤษมาใช้กะทิแบบไทยแล้วใส่เครื่องปรุงจากอินโดนีเซีย
5		<u>ข้าวยำ</u> : ข้าวยำโบราณย่านเมืองเก่าสงขลา คือข้าวสวย โรยด้วยข้าวตัง เครื่องเคียง ถั่วงอก แดงกวา ถั้วฝักยาว มะม่วง ไข่เป็ดต้มแบบยางมะตูม พริกป่นและเส้นหมี่ แล้ว	อาหารของคนภาคใต้ คล้ายกับข้าวยำของมาลาญ ที่เรียกว่า นาซิเกอร์าบู”

	คลุกกับน้ำบูดู	(Nasi kerabu)
--	----------------	---------------

ตารางที่ 7 ตารางแสดงตัวอย่างรายการอาหารท้องถิ่นภายในย่านเมืองเก่าสงขลา (ต่อ)

ลำดับ ที่	ภาพอาหาร	ประเภทอาหาร	ลักษณะเด่น
6		<u>ขนมบอกลี</u> : ทำจากแป้งข้าวเจ้า แป้งข้าวเหนียว ผสมน้ำตาลโตนด แล้วหยอดใส่กระบอกลีไม้ไผ่หนึ่งจนสุก แล้วนำแป้งสุกคลุกกับมะพร้าวขูดฝอยเคล้าเกลือ	ขนมไทย
7		<u>ขนมกะลोजี</u> : ทำมาจากแป้งข้าวเหนียววนกับน้ำจันซัน เติมน้ำร้อนแล้วนำไปนึ่งจนสุก จากนั้นนำไปทอดใส่น้ำมันน้อยๆ จนเหลืองกรอบ แล้วคลุกด้วยน้ำตาลและงา	ขนมของชาวจีนใช้เป็นของไหว้ในเทศกาลต่างๆ ร่วมกับขนมเซ่งและขนมเทียน
8		<u>ไข่ครอบ</u> : เป็นการรักษาไข่แดงที่เหลือจำนวนมากจากการใช้ไข่ขาวย้อมด้ายดิบที่ไข่ทำวนหรือแห เพราะเมื่อวนหรือแหโดนน้ำทะเลแล้วจะขาดง่าย โดยการนำไข่แดง (นิยมใช้ไข่เป็ด) ไปแช่เกลือ แล้วนำกลับมาใส่ในเปลือกไข่ นึ่งจนสุก	ภูมิปัญญาการถนอมอาหารของชาวประมงพื้นบ้านแถบริมทะเลสาบสงขลา

ภาพลำดับที่ 1 – 8 จากการบันทึกภาพถ่ายของผู้วิจัย

ตามที่คุณวิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attractions) สรุปได้ว่า ย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีทรัพยากรทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมเยื่อนอยู่บ่อยครั้ง โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์เป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) สิ่งดึงดูดใจด้านประวัติศาสตร์ 2) สิ่งดึงดูดใจด้านวิถีชีวิต 3) สิ่งดึงดูดใจด้านสถาปัตยกรรม และ 4) สิ่งดึงดูดใจด้านอาหารถิ่น ผลจากการศึกษาพบว่า สิ่งดึงดูดใจที่ผู้ให้สัมภาษณ์หลักคิดว่าเป็นสิ่งดึงดูดแรกที่ให้นักท่องเที่ยวต้องการเดินทางมาเยือนในย่านเมืองเก่าสงขลามากที่สุด คือ สิ่งดึงดูดใจด้านประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นมรดกทาง

วัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) โดยที่เห็นชัดเจน ได้แก่ ศาลหลักเมืองสงขลา ประตูเมืองสงขลา โรงสีไฟ หับ โห่ หิ้น และสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ เป็นต้น ส่วนสิ่งดึงดูดใจที่ผู้ให้ข้อมูลหลักให้มีความคิดเห็นว่าเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวต้องการมาเยือนบ่อยครั้ง คือ สิ่งดึงดูดใจด้านอาหารซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) โดยภายในย่านเมืองเก่าสงขลา มีถนนนางงามเป็นถนนที่มีความโดดเด่นในด้านอาหารหลากหลายประเภท ขึ้นชื่อว่าเป็นถนนสายอาหาร มีทั้งอาหารท้องถิ่นที่บ่งบอกความเป็นเมืองสงขลาแต่แรกที่บ้านเมรุยังสามารถหาทานได้ในย่านนี้

1.2 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities)

การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities) เป็นปัจจัยสำคัญในการวิเคราะห์าศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวจะดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้มากหากมีความสะดวกในการเดินทางเที่ยวชม แต่ถ้าขาดความสะดวกในการเข้าถึง แม้แหล่งท่องเที่ยวจะมีความสวยงามเพียงใด นักท่องเที่ยวอาจจะไม่สนใจที่จะเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวชั้นชนกลาง ที่ ณ ปัจจุบัน นับว่าเป็นนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากที่สุดและต้องการความสะดวกสบายจากการท่องเที่ยวมากที่สุดเช่นกัน สำหรับในย่านเมืองเก่าสงขลา นักท่องเที่ยวจะสามารถเดินทางเข้าไปในเมืองเก่าสงขลาได้โดยมีเส้นทางหรือเครือข่ายการคมนาคมที่สะดวกและปลอดภัย ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางบก ทางอากาศ และทางรถไฟ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities) พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาที่สอดคล้องกัน ดังนี้

“การเข้าถึงเมืองเก่าสงขลา มีถนนหนทางสะดวกสบาย สามารถเชื่อมโยงสงขลา-ปิ้ง ได้ทางบก” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2, 2561) สอดคล้องกับ “การเดินทางจากสงขลา-ปิ้ง ตอนนี้ทั้งทางบก ทางน้ำ แต่ระบบรางจะมาแรงมากตอนนี้ รถไฟจากหาดใหญ่ไปปาดังเบซาร์ แล้วต่อไปที่ปิ้ง แล้วก็ไปลงที่บัตเตอร์เวด แล้วไปนั่งเรือเฟอร์รี่ต่อถึงปิ้ง รถส่วนตัวยังสะดวกซึ่งเราสตาร์ทจากเมืองเก่าสงขลา ด้านเปิดหกโมงเช้า ดีถ้าเราจะไปสายด้านนอก เราจะต้องไปถึงนั่นสักหกโมงเช้า แล้วเราก็ยาวไปถึงปิ้งเลยประมาณสองชั่วโมงครึ่ง รถตู้ขับประมาณสองชั่วโมง แต่ถ้าของเราสักสามชั่วโมง ถ้าเป็น

วันเคย์ทริป ออกจากปีนังสองทุ่มมาถึงนี้ประมาณเที่ยงคืน” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 16, 2561)

ตามที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก สรุปได้ว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities) มีความสะดวกสบาย กล่าวคือ สถานที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวหาง่าย สภาพถนนหนทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งเส้นทางเชื่อมโยงกับถนนสายต่างๆ มีความสะดวกสบาย มีระบบการคมนาคมขนส่งที่ดี สะดวก รวดเร็วและปลอดภัย เนื่องจากจังหวัดสงขลา นับว่าเป็นการท่องเที่ยวเมืองหลัก จึงได้มีการพัฒนาเส้นทางหรือโครงข่ายคมนาคมที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก สามารถเชื่อมโยงกันระหว่างแหล่งท่องเที่ยวกับบริเวณใกล้เคียง โดยจากการศึกษาลักษณะการเดินทางเข้าถึงจังหวัดสงขลา สามารถเดินทางได้โดย 1) รถโดยสารประจำทางของบริษัทขนส่ง จำกัดและของบริษัทเอกชน สายกรุงเทพฯ – สงขลา และกรุงเทพฯ – หาดใหญ่ออกจากสถานีขนส่งสายใต้ ถนนบรมราชชนนี ทุกวันๆ ละหลายเที่ยว โดยจะใช้เวลาเดินทางประมาณ 12 ชั่วโมง 2) การเดินทางโดยรถไฟออกจากสถานีหัวลำโพง ไปยังอำเภอหาดใหญ่ได้ทุกวัน และ 3) การเดินทางโดยเครื่องบิน บินตรงจากกรุงเทพฯ – หาดใหญ่ วันละหลายเที่ยวบิน โดยใช้เวลาเดินทางประมาณ 1 ชั่วโมง 25 นาที สำหรับการเดินทางจากจังหวัดสงขลาไปยังรัฐปีนัง ประเทศมาเลเซียสามารถเดินทางได้ทั้งทางรถยนต์ส่วนตัวและรถตู้โดยสารโดยใช้ถนนสายเอเชีย AH2 ตรงไปสู่รัฐปีนัง รวมทั้งเส้นทางรถไฟที่กำลังเป็นที่นิยมเนื่องจากราคาไม่แพง โดยเริ่มต้นจากสถานีรถไฟหาดใหญ่ ไปยังสถานีรถไฟปาดังเบซาร์ แล้วนั่งต่อไปยังสถานีรถไฟปัตเตอร์เวิร์ท หลังจากรถไฟพามาสุดที่สถานีปัตเตอร์เวิร์ท ขึ้นเรือเฟอร์รี่เพื่อข้ามฟากไปยังเกาะปีนัง สำหรับการเดินทางทางอากาศ ยังไม่มีให้บริการจากสนามบินนานาชาติหาดใหญ่สู่รัฐปีนัง

อย่างไรก็ดี จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่า ยังมีปัญหาเกี่ยวกับป้ายบอกทางเข้าไปยังย่านเมืองเก่าสงขลาที่ยังไม่ชัดเจน ประกอบกับ ถนนทั้งสามสาย มีการจัดเดินรถทางเดียว หากเป็นนักท่องเที่ยวจากต่างถิ่น อาจจะทำให้เกิดความสับสนในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสะดวกครับ สภาพถนนก็ดีเพราะถูกปรับปรุงมาเรื่อยๆ มีป้ายบอกเส้นทางมายังจังหวัดสงขลาแต่ป้ายบอกเส้นทางเข้าถึงเมืองเก่ายังไม่ชัดเจน ซึ่งมีหน่วยงานเข้าจัดการอยู่กับเทศบาลที่จะทำป้ายบอกทาง มีระยะทางบอกด้วยก็จะดี” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 9, 2561)

ตามที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities) สรุปได้ว่า

มีเส้นทางหรือเครือข่ายคมนาคมขนส่งที่สามารถเข้าถึงยังจังหวัดสงขลาได้ รวมทั้งสามารถติดต่อเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรท่องเที่ยวหนึ่งกับอีกทรัพยากรท่องเที่ยวหนึ่งที่อยู่บริเวณใกล้เคียงได้ อย่างไรก็ตาม แหล่งท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าสงขลาไม่ได้ตั้งอยู่บนถนนสายหลัก นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวต้องเข้ามาในตัวแหล่งท่องเที่ยวอีกระยะหนึ่ง คือ เข้ามายังตัวอำเภอเมืองสงขลา ก่อนที่จะเข้าสู่ย่านเมืองเก่าสงขลา นอกจากนี้ ป้ายบอกเส้นทางไปยังเมืองเก่าสงขลาโดยตรงยังไม่มี รวมทั้งถนนทั้งสามสาย ได้แก่ ถนนนครนอก ถนนนครใน และถนนนางงาม ค่อนข้างคับแคบจึงต้องเดินทางเดียว ซึ่งอาจจะเกิดความยุ่งยากให้กับนักท่องเที่ยวต่างถิ่นได้

1.3 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาด้านที่พักแรม (Accommodation)

ในการเดินทางท่องเที่ยวหนึ่ง สิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการคือที่พักแรม (Accommodation) ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีความสำคัญต่อนักท่องเที่ยวที่ต้องการนอนค้างคืนในแหล่งท่องเที่ยวอย่างน้อย 1 คืน ดังนั้นเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว ควรมีการจัดบริการที่พักแรมภายในแหล่งท่องเที่ยวไว้ให้ ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า ถึงแม้ว่าจังหวัดสงขลา เป็นจังหวัดที่มีที่พักแรมรองรับนักท่องเที่ยวทั้งหมด 144 แห่ง จำนวน 18,616 ห้อง ระยะเวลาเข้าพักของนักท่องเที่ยวแต่ละครั้งเฉลี่ย 2.64 คืน รวมทั้งจำนวนที่พักแรมของจังหวัดสงขลาเป็นจำนวนมากเป็นอันดับที่ 4 ของภาคใต้ รองจากจังหวัดภูเก็ต สุราษฎร์ธานี และกระบี่ (สำนักงานสถิติจังหวัดสงขลา, 2562) แต่ที่พักแรมส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอหาดใหญ่ ภายในย่านเมืองเก่าสงขลาที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองสงขลา มีที่พักให้บริการจำนวนจำกัด และไม่หลากหลาย ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะพักบริเวณนอกเมืองเก่าสงขลา โดยเฉพาะที่อำเภอหาดใหญ่ ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาด้านที่พักแรม (Accommodation) ที่สอดคล้องกันดังนี้

“ธุรกิจท่องเที่ยวเรามีความพร้อม พวกโรงแรมอะไรแบบนี้ คือตอนนี้โรงแรม ที่พักแบบบูติก กำลังทำอยู่ประมาณ 2 กิโลเมตร และต้องหาเช่าที่สำหรับที่จอดรถ มีการบริการลูกค้า ที่หลับที่นอนได้ความรู้สึกที่ได้ว่าเป็นเมืองเก่า” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 2561) สอดคล้องกับ “ธุรกิจที่พักแรมนี้เป็นคล้ายๆ กับโฮสเทลเล็กๆ มีห้องเล็กๆ เป็นธรรมชาติของเมืองเก่า มุสลิมก็สามารถมาพักได้” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5, 2561) สอดคล้องกับ “ที่พักแรมที่เป็นจุดเด่น เอกลักษณ์ของชุมชนจริงๆยังไม่มี ประเภทของที่พักรักยังไม่หลากหลายมีโรงแรมอย่างเดียว มีโฮมสเตย์เกาะยออยู่นิดหนึ่ง ที่พักมีสิ่ง

อำนวยความสะดวกครบ ส่วนใหญ่โรงแรมจะมีข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวอยู่แล้ว ราคาไม่แพงเจ็ดร้อยถึงแปดร้อยบาท” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 15, 2561)

สำหรับสาเหตุที่ที่พักแรมในย่านเมืองเก่าสงขลามิจำนวนไม่มาก เนื่องจากเทศบัญญัติเทศบาลนครสงขลา เรื่อง กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ตัดแปลง หรือเปลี่ยนการใช้อาคารบางชนิด หรือบางประเภทบริเวณย่านเมืองเก่า ในท้องที่เขตเทศบาลนครสงขลา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา พ.ศ.2560 (สำนักงานเทศบาลนครสงขลา, 2561) ที่กำหนดความสูงของตัวอาคารและลักษณะอาคารที่ไม่เอื้อต่อการก่อสร้างโรงแรมขนาดใหญ่ภายในย่านเมืองเก่าสงขลา นอกจากนี้ ที่พักแรมในย่านเมืองเก่าสงขลาบนถนนนครนอก ถนนนครในและถนนนางงาม ส่วนใหญ่เจ้าของได้ปรับปรุงจากบ้านเก่าหรืออาคารเก่าเป็นที่พักแนวเกสต์เฮาส์ (Guest House) โฮสเทล (Hostel) และย้อนยุค (Vintage) เป็นต้น

ภาพที่ 20 โรงแรมแนวบูติกย้อนยุคแห่งแรกในย่านเมืองเก่าสงขลา ตั้งอยู่กลางถนนนางงาม
ที่มา: จากการบันทึกภาพถ่ายของผู้วิจัย

ภาพที่ 21 ที่พักรีวิวโฮสเทลบูติก (Boutique Hostel) บนถนนนครนอกตัดแปลงจากบ้านเงินโบราณ
ที่มา: จากการบันทึกภาพถ่ายของผู้วิจัย

ภาพที่ 22 ที่พักรีวิวคลาสสิกโฮมเทล (Classic Hometel) บนถนนนครในตัดแปลงจากบ้านพักเก่า
อายุกว่าร้อยปี

ที่มา: จากการบันทึกภาพถ่ายของผู้วิจัย

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาด้านที่พักแรม (Accommodation) ผู้ให้ข้อมูลหลักยังให้ความสำคัญกับธุรกิจท่องเที่ยว (Tourism Business) ประเภทอื่นๆ อีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจนำเที่ยวและมีคัคเทศก์ ซึ่งธุรกิจเหล่านี้จะผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ดังนั้น การพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลากับรัฐปักษ์ใต้ ธุรกิจท่องเที่ยว (Tourism Business) ควรมีความพร้อมในการให้บริการหรืออำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการเดินทาง ไม่ว่าจะเป็นที่พัก ร้านอาหารและการนำเที่ยวให้นักท่องเที่ยว โดยผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ความเห็นที่สอดคล้องกันดังนี้

“ทางด้านธุรกิจท่องเที่ยวในตัวสงขลา พร้อมรองรับการท่องเที่ยวเชื่อมโยง คือความพร้อมของเรามันเป็นเรื่องเชื่อมโยง เรามีอาหารฮาลาลอยู่ที่บ้านบน เรามีอาหารรองรับอยู่เกี่ยวกับวัฒนธรรม คือการเชื่อมโยงสงขลา – ปักษ์ใต้ มันต้องเชื่อมโยงทางบก เพราะถนนหนทางสะดวก การขนส่งก็สะดวก” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 2561) สอดคล้องกับ “ทางด้านธุรกิจท่องเที่ยว ถ้าทำเป็นเส้นทางเชื่อมโยงท่องเที่ยวจริง ๆ ร้านอาหารฮาลาล หรือร้านอาหารที่แสดงเอกลักษณ์ท้องถิ่น มันก็เริ่มมีแล้ว ในสองถึงสามปีหลัง พูดถึงฮาลาลนี่ก็มีนักท่องเที่ยวเข้ามาลงทุนเยอะ ส่วนบริษัทนำเที่ยวเขานักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในโซนเมืองเก่า ส่วนใหญ่จะเป็นทริปวันเดียว คือจะมีเป็นสองแบบ แบบถ้าเป็นบริษัททัวร์เขาจะพักในหาดใหญ่ แต่ถ้าเป็นครอบครัวส่วนใหญ่จะนอน

ที่นี่ แล้วเขาก็ไปเที่ยวดูเมืองเก่าเอง นักท่องเที่ยวก็มีทั้งไทยและมาเลย์” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนที่ 12, 2561)

ตามที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาด้านที่พักแรม (Accommodation) พบว่า ที่พักแรมในจังหวัดสงขลาที่มีราคาค่อนข้างคุ้มค่ากับการเข้าพัก มีการบริการข้อมูลข่าวสารของแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการภายในที่พักค่อนข้างครบครัน หากแต่ที่พักแรมที่มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนยังมีน้อยและประเภทของที่พักแรมยังไม่มีความหลากหลาย และยังไม่รองรับกับนักท่องเที่ยวฮาลาลเท่าที่ควร นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลักบางท่านยังได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับธุรกิจการท่องเที่ยว (Tourism Business) อื่นๆ ได้แก่ ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ในย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะป็นร้านอาหารฮาลาลในย่านเมืองเก่าสงขลา ซึ่งส่วนใหญ่ตั้งอยู่บริเวณถนนพัทลุงเป็นถนนที่เชื่อมต่อระหว่างถนนนครนอกและถนนนครใน เนื่องจากบริเวณนี้เป็นที่ตั้งของชุมชนมุสลิม

1.4 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาด้านกิจกรรม (Activities)

สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการแสวงหาประสบการณ์ร่วมกับแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรม (Activities) ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของสินค้าทางการท่องเที่ยว ดังนั้นภายในแหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม ซึ่งอาจจะเป็นกิจกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวชม ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาด้านกิจกรรม (Activities) พบว่า กิจกรรมภายในย่านเมืองเก่าสงขามีหลากหลาย รายละเอียดดังนี้

“ทางเทศบาลนครสงขลามิธรวางไว้ให้บริการทุกวัน ตั้งแต่เวลาเก้าโมงเช้าถึงสี่โมงเย็น แบ่งเป็นรอบๆ ประมาณวันละห้ารอบ แต่ถ้ามาเป็นหมู่คณะตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป ทำเรื่องแจ้งมาที่เทศบาลได้เลย จะทำเหมารอบให้ แต่ต้องแจ้งก่อนวันเดินทางล่วงหน้าอย่างน้อย 7 วัน แต่ส่วนใหญ่รถรางไม่ค่อยว่าง ไกด์ที่หาได้ใหญ่ที่จะมาก็จะเป็นเดือนแล้ว” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 2561) สอดคล้องกับ “งานประเพณีท้องถิ่น ถ้าชาวไทยเชื้อสายจีนก็มีงานศาลเจ้า งานวันเกิดเจ้าพ่อหลักเมือง ไทยก็จะเป็นประเพณีลากพระ มุสลิมก็มีเทศกาลรายอของเขา” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3, 2561) สอดคล้องกับ “นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมาเดินชมสถาปัตยกรรมบ้านเรือน ถ่ายรูปกับจิตรกรรมภาพวาดฝาผนังตามอาคารและบ้านเรือนต่างๆ ภาพวาดที่นี้สะท้อนการดำเนินชีวิตของ

คนในย่านนี้ ถนนทั้งสามสายยังมีของกินมากมายทั้งคาวหวานอีกด้วย” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนที่ 6, 2561) สอดคล้องกับ “ชักระ เทศกาลอาหารสองทะเล มีงานฤดูร้อน แล้วในเดือนมิถุนายนเราจะมีกิจกรรมทั้งเดือน เช่น ตลาดแสงดาว ลิงโกล่า คือวางแผนไว้แล้ว ว่าถ้าคนต่างประเทศเข้ามาเที่ยวสงขลาก็จะมีกิจกรรมหลายรูปแบบ” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนที่ 8, 2561) สอดคล้องกับ “งานประเพณีท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์จริงๆ ไม่มี ส่วนใหญ่เป็นประเพณีท้องถิ่นที่เหมือนกับที่อื่น เช่น ชักระ กินเจ สมโภชศาลหลักเมือง ศาลเจ้า” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 14, 2561) สอดคล้องกับ “ของสงขลาก็จะมีประเพณี สมโภชเจ้าพ่อหลักเมือง นอกนั้นก็ประเพณีท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต อย่างเช่น ตรุษจีนของคนจีน ลากพระของไทย ส่วนช่วงนี้ก็ประเพณีรอมฎอนของมุสลิมบ้านบน” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 15, 2561)

ตามที่ได้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก สรุปได้ว่าศักยภาพด้านกิจกรรม (Activities) ทางการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมภายในย่านเมืองเก่าสงขลามีหลากหลายรูปแบบ และมีขึ้นตลอดทั้งปี สามารถสรุปกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมเรียนรู้ในย่านเมืองเก่าสงขลา ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ดังต่อไปนี้

1.4.1 การเข้าร่วมงานประเพณีท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์

เนื่องจากความเป็นพหุวัฒนธรรมภายในย่านเมืองเก่าสงขลา ซึ่งผสมผสานระหว่าง 3 วัฒนธรรม คือ ไทย จีน และมุสลิม และถึงแม้ว่าชาวสงขลาเชื้อสายจีน เป็นกลุ่มที่นับถือพุทธศาสนาเหมือนกับคนไทย แต่วิถีชีวิตของคนเหล่านี้ยังยึดมั่นตามแบบแผนขนบธรรมเนียมประเพณีจีนเป็นส่วนสำคัญในชีวิต โดยงานเทศกาลประเพณีมีการจัดขึ้นตลอดทั้งปี ดังที่แสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงประเพณีและกิจกรรมตลอดทั้งปีที่จัดขึ้นในย่านเมืองเก่าสงขลา

เดือนที่จัด	ชื่อประเพณี	ที่มา	กิจกรรม	ระดับ
มกราคม	เทศกาลปีใหม่	เป็นเวลาที่ปฏิทินปีใหม่เริ่มต้นและนับปีปฏิทินเพิ่มขึ้นหนึ่งปี ซึ่งตรงกับวันที่ 1 มกราคม	จัดงานและกิจกรรมเฉลิมฉลองเทศกาลปีใหม่	ประจำชาติ

--	--	--	--	--

ตารางที่ 8 แสดงประเพณีและกิจกรรมตลอดทั้งปีที่เกิดขึ้นในย่านเมืองเก่าสงขลา (ต่อ)

เดือนที่จัด	ชื่อประเพณี	ที่มา	กิจกรรม	ระดับ
มกราคม (ต่อ)	เทศกาลตรุษจีน	วันตรุษแปลว่าวันเริ่ม หมายถึงวันเริ่มต้น การเริ่มต้น วันใหม่ เริ่มฤดูกาลใหม่ เป็นการเริ่มต้นปีใหม่ของคนจีน ซึ่งจะตรงกับวันที่ 1 เดือน 1 ตามปฏิทินจันทรคติของชาวจีน	ก่อนวันตรุษจีน ชาวไทยเชื้อสายจีนในสงขลาจะทำความสะอาดบ้านเรือนและประดับตกแต่งบ้านเรือนอย่างสวยงาม หัวหน้าครอบครัวจะประกอบพิธีเซ่นไหว้เจ้าครัวไฟ ตอนเช้าตรู่วันเป็นวันไหว้ ตรงกับวันสิ้นปี หัวหน้าครอบครัวจะพาครอบครัวไปไหว้เทพเจ้า ณ ศาลหลักเมืองและศาลเจ้าอื่นๆ ที่นับถือ เมื่อกลับบ้านก็เซ่นไหว้พระภูมิเจ้าที่ในบ้าน ประกอบพิธีเซ่นเดียวกันกับที่ศาลเจ้า จากนั้นเผากระดาษเงินกระดาษทองที่หน้าบ้านและตามด้วยการจุดประทัด	กลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน
กุมภาพันธ์	มาฆบูชา	ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี เป็นวันที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงโอวาทปฏิโมกข์แก่พระสงฆ์สาวกเป็นครั้งแรก	ช่วงเช้าชาวพุทธศาสนิกชนเมืองเก่าสงขลาทำบุญตักบาตร หลังจากนั้นไปวัดเพื่อฟังพระธรรมเทศนาและปฏิบัติธรรม ช่วงค่ำมีการเวียนเทียนที่วัด	ประจำชาติ
	เทศกาลหยวนเซี้ยว	ภายหลังจากเทศกาลตรุษจีน 15 วัน ชาวสงขลาจะประกอบพิธีเซ่นไหว้เทพเจ้าเพื่อขอพรจากเทพเจ้าให้บันดาลความอุดมสมบูรณ์และความสะดวกในการประกอบอาชีพ ตามความเชื่อ	มีการเซ่นไหว้เทพเจ้า จะเริ่มตั้งแต่เช้าตรู่วันขึ้น 15 ค่ำ เดือนอ้าย ตามปฏิทินจีน โดยหัวหน้าครอบครัวจะนำของเซ่นไหว้เทพเจ้า ณ ศาลหลักเมือง ถนนนางงาม ไหว้ฟ้าดินที่หน้า	กลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน

		เดิมของชาวจีนจะหยุดพักก่อน 15 วัน	ศาลเจ้า แล้วจุดประทัดก่อนจะกลับไปเช่นไหว้พระภูมิเจ้าที่ในบ้าน
--	--	-----------------------------------	---

ตารางที่ 8 แสดงประเพณีและกิจกรรมตลอดทั้งปีที่จัดขึ้นในย่านเมืองเก่าสงขลา (ต่อ)

เดือนที่จัด	ชื่อประเพณี	ที่มา	กิจกรรม	ระดับ
เมษายน	เทศกาลสงกรานต์	เป็นเทศกาลวันสิ้นปีเก่าขึ้นปีใหม่ของคนไทย โดยปฏิทินไทยกำหนดให้ตรงกับวันที่ 13 - 15 เมษายนของทุกปี เป็นวันหยุดราชการ	มีการทำบุญตักบาตร สรงน้ำพระพุทธรูปน้ำดำหัวของพระญาติผู้ใหญ่ และการเล่นสาดน้ำประแป้ง	ประจำชาติ
	เทศกาลเซ็งเม็ง	การที่ลูกหลานชาวไทยเชื้อสายจีนในสงขลาพากันไปไหว้บรรพบุรุษที่ฮวงซุ้ย	หัวหน้าครอบครัวจะเช่นไหว้แม่กง พระภูมิเจ้าที่ผู้ดูแลสถานที่	กลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน
มิถุนายน	พิธีสมโภชเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา	ทุกวันที่ 24 มิถุนายนของทุกปี เป็นโอกาสครบรอบคล้ายวันประสูติของเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา ซึ่งมีหลักฐานว่างานสมโภชดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่สมัยเมืองสงขลาบ่ออย่างตามที่ปรากฏในพงศาวดารเมืองสงขลาตั้งแต่ครั้งลงเสาหลักเมืองเมื่อปี พ.ศ.2385 ซึ่งถือว่าเป็นปีที่มีการสมโภชเป็นครั้งแรก	มีการจัดงานสมโภชเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองและร่วมกันเผยแพร่คุณค่าของเมืองเก่าสงขลาผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น เวทีเสวนารวมทั้งมีการแสดงศิลปวัฒนธรรมไทย-จีน นิทรรศการถนนคนเดิน นางงาม และการแสดงจิว เป็นต้น	ท้องถิ่น
	เทศกาลขนมจাঁง	เพื่อรำลึกถึงขุนนางผู้จงรักภักดีต่อแผ่นดินที่มีชื่อว่า ซูหยวน แต่ในปัจจุบันเป็นการเช่นไหว้ตามประเพณีเพื่อขอพรจากเทพเจ้าให้ครอบครัวมีความสุข ในวันขึ้น 5 ค่ำ เดือน 5 ตามปฏิทินจันทรคติจีน โดยอาหารพิเศษที่ใช้ในเทศกาลนี้คือ ขนมจাঁง ทำด้วยข้าวเหนียวผัดใส่ส่วนผสมต่างๆ ห่อด้วยใบไม้เป็น	หัวหน้าครอบครัวจะนำของเช่นไหว้เทพเจ้า แล้วนำกระดาษเงินกระดาษทอง ไปเผาที่หน้าศาลเจ้า และจุดประทัดเป็นอันดับสุดท้าย	กลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน

		รูปสามเหลี่ยม คนจีนจะเรียกว่า “จั้ง”	
--	--	--------------------------------------	--

ตารางที่ 8 แสดงประเพณีและกิจกรรมตลอดทั้งปีที่เกิดขึ้นในย่านเมืองเก่าสงขลา (ต่อ)

เดือนที่จัด	ชื่อประเพณี	ที่มา	กิจกรรม	ระดับ
กรกฎาคม	เช้าพรรษา	เป็นวันที่พระสงฆ์เริ่มอยู่จำพรรษาตลอด 3 เดือน ในฤดูฝน เริ่มตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำเดือน 8 จนถึงวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 11	ในช่วงเช้าพระราชาพุทธศาสนิกชนชาวไทยบำเพ็ญกุศลด้วยการเข้าวัดทำบุญใส่บาตรและฟังพระธรรมเทศนา และภายหลังวันออกพรรษามีประเพณีสำคัญของชาวสงขลาคือ ประเพณีลากพระและตักบาตรเทโว	ท้องถิ่น
สิงหาคม	เทศกาลสารทจีน	ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 7 ตามปฏิทินทางจันทรคติของจีน เพื่อแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ โดยการเซ่นไหว้และยังถือเป็นเดือนที่ ประตูนรกเปิดให้วิญญาณทั้งหลายมารับกุศลผลบุญได้	ชาวไทยเชื้อสายจีนในสงขลาจะหยุดงานเพื่อประกอบพิธีการเซ่นไหว้เจ้า พิธีดังกล่าวจะกระทำ ณ ศาลเจ้าในชุมชน และเจ้าที่ในบ้าน วิธีการเซ่นไหว้เช่นเดียวกับเทศกาลตรุษจีน แต่ของไหว้จะน้อยกว่า	กลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน
กันยายน	วันสารทไทย	จัดขึ้นระหว่างวันแรม 1 ค่ำ เดือน 10 ถึงวันแรม 15 ค่ำเดือน 10 ของทุกปี เพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้แก่ดวงวิญญาณของบรรพชนและญาติพี่น้องที่ล่วงลับ ซึ่งเชื่อว่าจะได้รับการปล่อยตัวมาจากภูมินรกมายังโลกมนุษย์ เพื่อมาของส่วนบุญจากลูกหลานหรือญาติพี่น้องที่ได้เตรียมการอุทิศไว้ให้ เป็นการแสดงความกตัญญูแก่ผู้ที่ล่วงลับ หลังจากนั้นก็จะกลับไปยังภูมินรกของตนใน	ในวันแรม 1 ค่ำเดือน 10 พุทธศาสนิกชนนำปิ่นโตไปทำบุญที่วัดชาวบ้านเรียกวันนี้ว่าวันชิงเปรต เป็นวันที่ยมบาลเปิดนรกปล่อยเปรตชนมาเยี่ยมลูกหลาน และลูกหลานก็จะทำบุญต้อนรับอีกครั้งหนึ่งในวันแรม 15 ค่ำเดือน 10 เรียกว่าวันส่งเปรตเป็นวันที่เปรตชนต้องกลับยมโลก ลูกหลานก็จะทำบุญเลี้ยงส่งอีกครั้งหนึ่ง	ท้องถิ่น

ตารางที่ 8 แสดงประเพณีและกิจกรรมตลอดทั้งปีที่เกิดขึ้นในย่านเมืองเก่าสงขลา (ต่อ)

เดือนที่ จัด	ชื่อ ประเพณี	ที่มา	กิจกรรม	ระดับ
-----------------	-----------------	-------	---------	-------

กันยายน	วัน ฮารีรายอ	วันเฉลิมฉลองเทศกาลวัน ขึ้นปีใหม่ของชาวมุสลิม	ชาวมุสลิมเมืองเก่าสงขลาถือศีลอด งด รับประทานอาหาร เครื่องดื่มทุกชนิด และงดการละเล่นรื่นเริงในช่วงเวลา ตั้งแต่ 04.30 - 18.05 น. แต่ละ ครอบครัวจะไปประกอบศาสนกิจที่ มัสยิด เพื่อร่วมกันอ่านคัมภีร์อัล- กุรอานและทำพิธีละหมาด เมื่อพ้น เวลาศีลอดในแต่ละวันแต่ละ ครอบครัวจะร่วมรับประทานอาหาร ร่วมกันหรือจัดเตรียมอาหาร นำ สิ่งของไปบริจาคทานแก่คนยากจนใน หมู่บ้านหรือมัสยิด และภายหลังจาก การเลิกถือศีลอดจะมีการทำพิธี ละหมาดวันฮารีรายอร่วมกัน มีการ พบปะกันระหว่างญาติพี่น้องที่กลับมา ยังภูมิลำเนาของตน มีการเดินทาง ออกไปท่องเที่ยวและจัดกิจกรรมเฉลิม ฉลอง	ท้องถิ่น
เทศกาล ไหว้ พระจันทร์	เทศกาลนี้ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 8 ตามปี ปฏิทินทางจันทรคติของ จีน เพื่อเซ่นไหว้พระจันทร์ เพื่อขอโชคลาภจากเจ้าแม่ พระจันทร์	มีการจัดโต๊ะเซ่นไหว้บริเวณลานบ้าน หรือดาดฟ้าหรือบริเวณที่สามารถ มองเห็นพระจันทร์ได้ชัดเจน เมื่อ พระจันทร์เต็มดวง จะไหว้ด้วยของ เซ่นไหว้ โดยขนมพิเศษที่ใช้เซ่นไหว้คือ ขนมไว้พระจันทร์ และมีการเฉลิม ฉลองด้วยโคมไฟสีแดง เป็นสีสันยาม ค่ำคืน		

ตารางที่ 8 แสดงประเพณีและกิจกรรมตลอดทั้งปีที่จัดขึ้นในย่านเมืองเก่าสงขลา (ต่อ)

เดือนที่จัด	ชื่อ ประเพณี	ที่มา	กิจกรรม	ระดับ
-------------	-----------------	-------	---------	-------

ตุลาคม	เทศกาล กินเจ	จัดขึ้นตั้งแต่วันขึ้น 1 ค่ำ ถึงวันขึ้น 9 ค่ำ เดือน 9 ตามปฏิทินทางจันทรคติของจีน เชื่อกันว่าเทพเจ้าจะลงมายังโลกมนุษย์เพื่อตรวจดูความเป็นไปของมนุษย์ และบันดาลให้เป็นไปตามกรรมที่ได้กระทำไว้	ชาวไทยเชื้อสายจีนในสงขลาจะงดเว้นการบริโภคเนื้อสัตว์ ของคาวและถือศีล รักษากาย วาจา ใจ ให้บริสุทธิ์ วันแรกของพิธีผู้กินเจจะแต่งกายชุดขาวไปพร้อมกันที่ศาลเจ้าหลักเมือง จะเช่นไหว้เทพเจ้าเพื่อเชิญเทพเจ้า มีการทรงเจ้า และตลอด 9 วันจะต้องกินเจรักษาศีล ทุกวันจะต้องนำอาหารไปเช่นไหว้เจ้าแม่กวนอิมที่ศาลเจ้า ในวันสุดท้ายของการกินเจบางครั้งอาจมีการนิมนต์พระภิกษุฝ่ายมหายานมานำสวดมนต์เพื่อเป็นสิริมงคล และในวันขึ้น 10 ค่ำ เดือน 9 ตามปฏิทินจีน จะมีพิธีส่งพระที่สำคัญคือการลอยกระทงเพื่อสะเดาะเคราะห์ เสร็จแล้วสวดมนต์ ดับโคมไฟทั้ง 9 ดวงที่จุดในวันแรกซึ่งเป็นสัญญาณว่าจบพิธีการกินเจ	กลุ่มชาว ไทยเชื้อสาย จีน
พฤศจิกายน	เทศกาล ลอย กระทง	จัดขึ้นคืนวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 เป็นคืนที่พระจันทร์เต็มดวง เพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์ และขอขมาต่อพระแม่คงคา ซึ่งเป็นแหล่งน้ำให้มนุษย์ได้ใช้ประโยชน์ต่างๆ	มีการลอยกระทง การจัดกิจกรรมการประกวดต่างๆ เช่น การประกวดกระทง การประกวดนางนพมาศ เป็นต้น	ประจำชาติ

นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมพิเศษที่ได้จัดขึ้นเป็นครั้งคราว เช่น หลาดแสงดาว หรือตลาดแสงดาวเป็นตลาดศิลปะ (STARLIGHT WALK : CREATIVE STREET 2019) ที่เน้นให้ผู้เข้าร่วมได้มีประสบการณ์ร่วมสัมผัสถึงกลิ่นอายความเป็นพหุวัฒนธรรมดั้งเดิม รวมถึงเป็นการเปิดโลกทัศน์

เกี่ยวกับชุมชนเมืองเก่าสงขลา โดยได้จัดเมื่อวันที่ 22 – 23 กุมภาพันธ์ และ 1 – 2 มีนาคม 2562 บนถนนหนองจิกและถนนยะหริ่งในย่านเมืองเก่าสงขลา ดังภาพที่ 23

ภาพที่ 23 ตัวอย่างภาพบรรยากาศตลาดแสงดาวบนถนนหนองจิกและถนนยะหริ่ง
ที่มา: ภาศิคนรักเมืองสงขลา (ม.ป.ป.)

เช่นเดียวกับถนนคนเดิน “ตลาดสองทะเล” หรือ ตลาดสองเล บนถนนนครนอกตั้งแต่โรงสีแดงจนถึงประตูเมืองเก่าสงขลา จัดขึ้นทุกวันอาทิตย์ สัปดาห์ที่สองของทุกเดือน ตั้งแต่เวลา 17.00 – 22.00 น. โดยลักษณะกิจกรรมเป็นการผสมผสานระหว่างกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม เช่น การจัดแสดงละครเวที นาฏกรรม หนึ่งทะเลลง ดนตรีสดภายในพื้นที่อาคารเก่า กิจกรรมรณรงค์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมถึงตลาดที่ขายสินค้าเชิงวัฒนธรรม อาทิ การจัดแสดงวิถี ขั้นตอนการทำอาหาร และขนมพื้นถิ่น เคียงคู่กับบรรยากาศของสถาปัตยกรรมเก่าที่งดงามพร้อมภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังสงขลา Street Art การจัดกิจกรรมดังกล่าว ทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวเมืองสงขลาด้วยกันเองและระหว่างชาวเมืองสงขลากับนักท่องเที่ยวต่างถิ่น ดังภาพที่ 24

ภาพที่ 24 บรรยากาศตลาดสองเล บนถนนนครนอก ย่านเมืองเก่าสงขลา
ที่มา: จากการบันทึกภาพถ่ายของผู้วิจัย

จากการเข้าไปสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมในการจัดงานตลาดสองเลครั้งล่าสุดเมื่อเดือนมกราคม 2563 พบว่า มีการจำหน่ายสินค้าตามโซนต่างๆ บนถนนนครนอก และมีการแสดงจากนักเรียน นักศึกษาในจังหวัดสงขลา รวมทั้งการแสดงหนังตะลุงจากประชาชนในพื้นที่ แสดงให้เห็นถึงภาคภูมิใจของชุมชน รวมถึงการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่โดดเด่นของจังหวัด อย่างไรก็ตาม จำนวนร้านค้าและกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมมีจำนวนน้อยลงจากช่วงจัดงานในปีแรกๆ ส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภคที่สามารถหาซื้อได้ทั่วไป

1.4.2 การเดินเยี่ยมชมสถาปัตยกรรมของอาคารบ้านเรือน จิตรกรรมฝาผนัง

การเดินเยี่ยมชมสถาปัตยกรรมของอาคารบ้านเรือน และภาพวาดจิตรกรรมฝาผนัง ภายในย่านเมืองเก่าสงขลา นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ ความเชื่อของผู้คนที่อยู่อาศัยผ่านรูปแบบสถาปัตยกรรมที่งดงาม มีเรื่องราวบอกเล่าถึงอดีตอันรุ่งเรืองของย่านเมืองเก่าสงขลา บนถนน 3 สาย คือ ถนนนครนอก ถนนนครใน และถนนนางงาม รวมทั้งถนนสายสั้นๆ ที่เชื่อมถนน 3 สายไว้ด้วยกัน นักท่องเที่ยวสามารถเดินไปสัมผัสบรรยากาศในอดีตได้อย่างเพลิดเพลิน โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดทำแผนที่เที่ยวย่านเมืองเก่าสงขลาเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เดินชมสถาปัตยกรรมอันงดงามย่านเมืองเก่าสงขลา นอกจากนี้ ยังมีภาพจิตรกรรมฝาผนัง ที่แฝงตัวอยู่ตามผนังตึกอาคารบ้านเรือนบนถนนทั้ง 3 สาย คือ ถนนนครนอก ถนนนครในและถนนนางงาม ที่เรียกกันว่า “Street Art” เป็นภาพวาดที่สะท้อนเรื่องราววิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนสงขลา เช่น ภาพสภากาแฟ ภาพหนังตะลุงใส่สูท ภาพเรือประมง ภาพเด็กน้อยสามเชื้อชาติ เป็นต้น รวมทั้งประติมากรรมที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ได้แก่ ประติมากรรมคนแบกกระสอบซึ่งตั้งอยู่ด้านหน้าหับโห้ หิ้น และประติมากรรมชายหาบน้ำตั้งอยู่หน้าศูนย์การเรียนรู้ย่านเมืองเก่า คิด บวก ดี รวมทั้งภาพวาดและประติมากรรมเหล่านี้สะท้อนวิถีชีวิตของคนย่านเมืองเก่าสงขลาในอดีตได้เป็นอย่างดี เช่น ภาพสภากาแฟบนอาคารร้านกาแฟเก่าที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมการกินชา ณ โรงน้ำชาเก่าแก่อายุเกือบ 100 ปี เป็นการนำเอาวัฒนธรรมไทยที่คุ้นเคยมาสร้างประสบการณ์ร่วม โดยการนำเอาบริบทและวัฒนธรรมพื้นที่หลอมรวมเข้ากับภาพวาด ตลอดจนประติมากรรมคนแบกกระสอบสะท้อนถึงวิถีชีวิตของคนแบกข้าวสารอยู่ที่โรงสีแดงในอดีต

ภาพที่ 25 ตัวอย่างภาพวาดสะท้อนวิถีชีวิตคนสงขลา ภาพสภากาแฟบนอาคารร้านกาแฟจุฬาเก่า
ที่มา: จากการบันทึกภาพถ่ายของผู้วิจัย

ภาพที่ 26 ภาพหนังตะลุงที่ชื่อว่าลุงเท่ง ยอดทอง สะหม้อและหนู่น้อยสวมเสื้อผ้าอย่างโก้เก๋
ที่มา: จากการบันทึกภาพถ่ายของผู้วิจัย

ภาพที่ 27 ตัวอย่างภาพวาดสะท้อนวิถีชีวิตคนสงขลา ภาพเรือประมงหาปลาในอดีต
ที่มา: ภาศิคนรักเมืองสงขลา (ม.ป.ป.)

ภาพที่ 28 ภาพเด็กน้อยสามเชื้อชาติ สื่อถึงมิตรภาพของคนสามวัฒนธรรม
ที่มา: ภาศิคนรักเมืองสงขลา (ม.ป.ป.)

ภาพที่ 29 ประติมากรรมคนแบกกระสอบ ด้านหน้าโรงสีแดง หับ โห้ หิ้น
ที่มา: จากการบันทึกภาพถ่ายของผู้วิจัย

ภาพที่ 30 ประติมากรรมชายหาบน้ำ หน้าศูนย์การเรียนรู้ย่านเมืองเก่า คิด บวก ดี
ที่มา: จากการบันทึกภาพถ่ายของผู้วิจัย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักและการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมในย่านเมืองเก่าสงขลาพบว่า กิจกรรม Street art ย่านเมืองเก่าสงขลา เป็นหนึ่งในโครงการสงขลาสู่เมืองท่องเที่ยววิถีไทย ประจำปี 2559 โดยจังหวัดสงขลา สนับสนุนงบประมาณการดำเนินงาน เพื่อเป็นการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ให้เป็นไปตามนโยบายของทางรัฐบาลและได้กำหนด วิสัยทัศน์ “สงขลา เศรษฐกิจมีเสถียรภาพ ทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี” ตามกลยุทธ์การ

พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเชิงธุรกิจ โดยเชิญศิลปินที่มาทำการถ่ายทอดงานศิลปะบนฝาผนังและประติมากรรมจากสถาบันการศึกษาและเมจิกายาส์ ผู้เชี่ยวชาญด้านภาพ 3 มิติ โครงการนี้ได้รับผลตอบรับจากประชาชนและนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี เป็นการแสดงให้เห็นถึงการอนุรักษ์เรื่องราวและวิถีชีวิตของชาวบ้านโดยใช้ภาพวาดเป็นสื่อสะท้อนเรื่องราววิถีชีวิตของผู้คน ภาพบุคคลทำกิจกรรมต่างๆ นักท่องเที่ยวสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เยี่ยมชมให้มีส่วนร่วมไปกับภาพโดยมีการเว้นช่องว่างเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการถ่ายภาพได้ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันภาพวาดฝาผนังบางภาพเริ่มจางหายไป และภาพบางภาพไม่มีให้พบเห็นแล้ว

1.4.3 การชิมอาหารทั้งคาวหวานบนถนนสามสายในย่านเมืองเก่าสงขลา

เนื่องจากอาหารท้องถิ่นย่านเมืองเก่าสงขลาถือได้ว่าเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในย่านเมืองเก่าสงขลา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2560) จึงได้จัดทำแผนที่เที่ยวเกี่ยวกับอาหารย่านเมืองเก่าสงขลาบนถนนหลัก 3 สาย ได้แก่ ถนนนครนอก ถนนนครใน และถนนนางงาม จำนวน 15 ร้าน ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมหนึ่งที่นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้และเพลิดเพลินไปกับการชิมอาหารได้ตลอดทั้งวัน โดยเป็นร้านอาหารพื้นถิ่นที่ผสมผสาน 3 วัฒนธรรมไทย จีน และมุสลิมเข้าไว้ด้วยกัน

ภาพที่ 31 แผนที่เที่ยวย่านเมืองเก่าสงขลา สาย EAT ครอบคลุมของอร่อยหลากหลายชาติที่มา ภาคคนรักเมืองสงขลา (ม.ป.ป.)

1.4.4 การนั่งรถรางชมเมืองสงขลา

นอกจากการเดินเยี่ยมชมสถาปัตยกรรมและภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังแล้ว นักท่องเที่ยวสามารถนั่งรถรางชมเมืองสงขลา โดยรถรางจะให้บริการที่พิพิธภัณฑ์ท่ามะรุ้งค์ และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสงขลา หลังจากนั้นพาเยี่ยมชมย่านเมืองเก่าสงขลา ถนนนครใน ถนนนางงาม ศาลหลักเมือง หาดชลาทัศน์ ประติมากรรมทางพญานาค ประติมากรรม 14 ชิ้นงาน สะดือพญานาค ประติมากรรมพญานาคพ่นน้ำ และเยี่ยมชมเขาดังกวนก่อนจะมาส่งยังจุดเริ่มต้น ใช้เวลาทั้งสิ้นประมาณ 45 นาที โดยรถรางมีบริการทุกวัน ไม่เว้นวันหยุดราชการ

ภาพที่ 32 รถรางชมเมืองสงขลา
ที่มา: เทศบาลนครสงขลา (2558)

ตามที่ได้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 17 คน เกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาที่รัฐป็นด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Activities) สรุปได้ว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในย่านเมืองเก่าสงขลา ประกอบด้วย 4 กิจกรรมหลัก คือ 1) การเข้าร่วมงานประเพณีท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น ประเพณีลากพระ การสมโภชศาลหลักเมือง และงานกินเจ 2) การเดินเยี่ยมชมสถาปัตยกรรมของอาคารบ้านเรือนจิตรกรรมฝาผนัง 3) การชิมอาหารทั้งคาวหวานบนถนนสามสายในย่านเมืองเก่าสงขลา และ 4) การนั่งรถรางชมเมืองสงขลา ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ภายในย่านเมืองเก่าสงขลา ทำให้รู้สึกว่าเป็นเมืองเก่าที่ยังมีชีวิตอย่างต่อเนื่องจากอดีตถึงปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นเมืองที่มีพลวัตทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจอยู่ในปัจจุบัน ไม่ได้ถูกให้ทิ้งร้างไป

1.5 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการเที่ยวชม (Amenities)

สิ่งอำนวยความสะดวกในการเที่ยวชม (Amenities) เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากจะช่วยทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก สบาย รวดเร็วและปลอดภัย ทั้งนี้โดยปกติแล้วรัฐบาลจะเป็นผู้จัดหาและพัฒนาขึ้นเพื่อบริการให้กับประชาชนอยู่แล้ว โดยจะต้องให้ความสำคัญกับโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ความปลอดภัย (Security) การจัดตั้งศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลความรู้ (Information Centre) และบุคลากรด้านการท่องเที่ยว (People)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาพบว่า ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการเที่ยวชม (Amenities) นับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญอีกอันหนึ่งในการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ โดยผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ความเห็นที่สอดคล้องกันดังนี้

“โครงสร้างขั้นพื้นฐาน ไฟฟ้า น้ำประปา สัญญาณโทรศัพท์ ถือว่าพร้อมมาก ตอนนี้มีมีการนำสายไฟลงดินในถนนบางสายบ้างแล้วด้วยครับ ทำให้ดูแล้วสบายตาขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 2561) สอดคล้องกับ “ไฟฟ้า น้ำประปาเราพร้อม โทรศัพท์สัญญาณดี ถนนอาจจะคับแคบแต่ไม่ได้เป็นปัญหาใหญ่อะไร” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5, 2561) สอดคล้องกับ “การเดินทางบนถนนไปปิ้ง เรายังสะดวก เราขับรถจากสงขลา ยาวไปถึงปิ้งได้เลย ใช้เวลาประมาณสองชั่วโมงครึ่ง ถ้าวันเคยทริป เราไปสักหกโมงเช้า ออกจากปิ้งสักสองทุ่มมาถึงสงขลาประมาณเที่ยงคืนได้” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 17, 2561)

ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ให้ความคิดเห็นว่าโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ได้แก่ น้ำประปา ไฟฟ้า ถนน และการบริการโทรศัพท์ในย่านเมืองเก่าสงขลา มีความพร้อมในการพัฒนาประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างเมืองเก่าสงขลากับรัฐปิ้ง สำหรับปัญหาถนนสามสายในย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีความคับแคบ ได้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาบริหารจัดการ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ความเห็น ดังนี้

“ถนนหนทางในย่านเมืองเก่ามีปัญหาคับแคบ ปัญหาหนักก็คือเขาอยู่กันมาตั้งแต่นุ่นแล้วให้เปลี่ยนมันก็ไม่ได้ เพราะสมัยก่อนเราก็ไม่มีรถใหญ่ เมืองเก่าไปคูหลาย ๆ ที่เขาจะปิด คือทำที่จอดรถที่นั่นแล้วคุณก็เดินมา เดินชมอาคาร ชมวิถีชีวิต ลานจอดรถตอนนี้

เขากำลังทำอยู่ให้ชาวบ้านที่อยู่ถนนางามนี้เขาจะจอดรถสองข้างทาง ทรายที่นำ เทียมมันลำบากจะไปเฉี่ยว ไปชนเขา เอามียถ้าจอดวันคู่ วันคี่กัน เขาไม่เอา แล้วผมบอก ว่าถ้าผมทำลานจอดรถนี้เสร็จให้คุณเอาไปจอดที่ลานจอดรถฟรีกันเลยแล้วทำหน้าที่บ้าน ของคุณให้ว่าง” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 2561)

นอกจากศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการเที่ยวชม (Amenities) ในประเด็น ของโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ยังพบว่า การจัดพื้นที่ที่เหมาะสมกลมกลืนกับการจัดเส้นทาง เดินชมแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน การจัดตั้งศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลความรู้ คำแนะนำด้านการท่องเที่ยว ป้ายบอกแหล่งท่องเที่ยว ห้องน้ำสาธารณะ และสถานที่จอดรถ ถือได้ว่าเป็นประเด็นที่ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้ให้ความสำคัญในลำดับต่อมา ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ความเห็นสอดคล้องกัน ดังนี้

“การจัดพื้นที่เส้นทางท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่าถือว่า จัดได้เหมาะสมกลมกลืน กับวิถีชีวิตของคนในย่านนี้ มีตรอก ซอย เล็กๆ เชื่อมถนนสามสายเข้าด้วยกัน สามารถ จอดรถแล้วเดินชมได้ตลอดทั้งสามสาย” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2, 2561) สอดคล้องกับ “บนถนนนางงามมีศูนย์การเรียนรู้ย่านเมืองเก่าสงขลา ชื่อว่า คิดบวกดี เป็นศูนย์การ เรียนรู้ให้กับนักเรียน นักศึกษา คนทั่วไปและนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติที่มาใน ย่านนี้ได้รับรู้เรื่องราวของเมืองเก่าอีกด้วย” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 6, 2561) สอดคล้อง กับ “เราโชคดีที่มีโรงสีแดงเหลืออยู่หลังนี้ คือเมื่อก่อนมีโรงสีหกโรงแล้วข้าวเราส่งไป ขายที่ชุมพร ยุคสงครามโลกทหารญี่ปุ่นยึดเมืองสงขลา โรงสีทั้งหกโรง ทหารใช้เป็นที่พัก หมดเลย ทำเป็นโรงพยาบาล ที่จริงโรงสีมีชื่อว่า โรงสีหีบ ไร่ หิ้น แต่คนเรียกว่าโรงสีแดง เหมือนฟ้าลิขิตให้โรงสีแดงเป็นพื้นที่โรงพยาบาล โรงสีอื่นถูกรื้อหมดเลย ตอนนี้โรงสีได้ กลายมาเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับคนที่เข้ามาเยี่ยมชมย่านเมืองเก่า เรียนรู้ถึงประวัติ ความ เป็นมา และวิถีชีวิต วัฒนธรรม ที่เกิดขึ้นจากอดีตจนถึงปัจจุบัน แล้วก็มีห้องน้ำ สาธารณะไว้บริการนักท่องเที่ยวด้วย” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 8, 2561) สอดคล้องกับ “สำหรับสถานที่จอดรถ เวลารถนักท่องเที่ยวที่เขามาเป็น รถตู้ รถบัส เขาจะมาจอดให้ คนลง แล้วไปหาที่จอดแถวกำแพงเมือง ส่วนลานจอดรถ ตอนนี้กำลังสร้างอยู่ครับ” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 12, 2561) “ป้ายบอกทางในย่านเมืองเก่าจะเป็นภาษาไทยกับ อังกฤษ ภาษาจีนยังไม่ค่อยมี จะเป็นป้ายสีน้ำเงินตัวหนังสือขาว จะเป็นของเทศบาล และก็มีป้ายสื่อความของเอกชนบ้าง เป็นความร่วมมือของสถาบันการศึกษา กลุ่มภาคี เมืองเก่า และหน่วยงานเอกชน ที่ทำไว้เป็นจุด” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 13, 2561)

จากการสัมภาษณ์ดังกล่าว พบว่า ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ทางด้านการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่าสงขลา มีการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ นอกจากนี้ในประเด็นของความปลอดภัย (Security) ถือว่าเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญของศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ทางด้านการท่องเที่ยว โดยผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ความเห็นที่สอดคล้องกันดังนี้

“สำหรับนักท่องเที่ยวที่เรากำลังจะเจอจริงๆ ตอนนี้เรื่องความปลอดภัยมันเป็นทั้งโลก นิวซีแลนด์ก็มีเรื่องความปลอดภัย เป็นประเทศที่มีความปลอดภัยที่ดีที่สุด ความปลอดภัยก็มี เช่น มนุษย์ทำ แผ่นดินไหว พายุ ก็เป็นเรื่องความปลอดภัย ถ้ามว่าตอนนี้เรื่องความปลอดภัยเราเป็นประเทศเดียวมั้ง ไม่ เรื่องความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยวตอนนี้ธรรมดามาก ถ้าแบบปีสองปี ระเบิดทางนางเงือกแบบนี้ถือว่าไม่รุนแรง ของเขาตายแบบสามร้อยคนอย่างนี้ ผับในบาห์ลิระเบิด ออสเตรเลียตรงหน้าวิหารระเบิดเมื่อสี่ถึงห้าปีที่แล้ว คือตายกันเยอะ เพราะนั่นของเรานี้เล็กน้อยมาก เรื่องความปลอดภัยของเราไม่ใช่อุปสรรคเลย” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 6, 2561) สอดคล้องกับ “ในย่านเมืองเก่าติดกล้องวงจรปิดเยอะ เจ้าหน้าที่ไม่มีเป็นเฉพาะ ส่วนมากเป็นตำรวจ” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4, 2561) สอดคล้องกับ “ทางด้านความปลอดภัย ไม่มีการตั้งจุดตรวจ เพราะยังไม่มีความเสี่ยง ป้ายสัญญาณเตือนภัยหรืออันตรายไม่มี เพราะว่ามันไม่ได้มีภัยอะไรร้ายแรง” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 16, 2561)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า ภายในย่านเมืองเก่าสงขลา ยังไม่ได้มีมาตรการทางด้านความปลอดภัย (Security) ที่ชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม ยังขาดมาตรการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ เช่น การตั้งจุดตรวจ และการจัดเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยรวมทั้งป้ายและสัญญาณเตือนภัยอันตรายให้แก่นักท่องเที่ยว เนื่องจากยังไม่เห็นถึงความเสี่ยงด้านความปลอดภัยที่จะเกิดขึ้นภายในย่านเมืองเก่าสงขลา และยังเล็งเห็นว่าการที่มีเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจออกตรวจตลอดเวลาเป็นการสร้างความเชื่อถือนด้านความปลอดภัยอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ทางด้านการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่าสงขลา ควรให้ความสำคัญกับการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว (Zoning) การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับพื้นที่และการบริการ รวมทั้งการจัดการขยะ โดยผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ความเห็นที่สอดคล้องกันดังนี้

“ในเรื่องของการสร้างอาคาร ต้องขออนุญาต เพราะว่าตอนนี้เราต้องประกาศ เป็นราชบัญญัติในการควบคุมการก่อสร้างในย่านเมืองเก่าเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ปี 2561 สองถึงสามปีมันถึงจะลงตัว สมาคมสถาปนิกสยาม กรรมวิธีการของศาลภาคใต้ก็มาร่วมกันดูว่าเวิร์ดดิ้งที่เกณฑ์เข้าไปในแต่ละซอมนั้นมันต้องแก้ไขอะไรมีเวลาลงไปในการประกาศเรียบร้อยแล้ว เป็นการกำหนดความสูง พวกวัสดุอะไร พวกนี้มันต้องระบุไว้ในการใช้ในอาคาร ว่าธุรกิจไหนที่ต้องห้าม ส่วนธุรกิจที่มีมาก่อนแล้ว ก็โอเค มันมีความสูง เช่น พวกเสาทัวร์ คาดฟ้า ซึ่งตรงนั้นก็ป็นรายได้ของเขา ขออนุญาตก่อน ขึ้นไปจะเห็นวิว 360 องศา คือตอนนี้พอรู้ว่าต้องมีการอนุรักษ์เมืองเก่า ชาวบ้าน ลูกๆ หลานๆ ที่ไปทำงานไกลๆ ก็กลับมาเปิดร้านกาแฟ ร้านอาหารเล็กๆ” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 2561) สอดคล้องกับ “ที่นี่เป็นแบบชีวิต slowlife คุณยายขายกล้วยแขก ถ้านักท่องเที่ยวมาลิบคน แยกขายทั้งลิบคน นักท่องเที่ยวมาลิบคน แยกขายลิบคน เหมือนกัน อีกลิบคนก็จะไม่ได้กิน นี่คือปัญหาของเมืองเก่า เพราะว่าคนก็อายุเยอะแล้ว ไอติมก็ขายถึงเดียว หลังก็โกง ก็ชุดในถึงเดียวมาเยอะกว่านี้ก็ยังไม่ได้ขายเพิ่ม เพราะฉะนั้นคนที่มาต้องมาแค่ชื่นชมบรรยากาศแล้วก็ไปกินรอบๆ ข้างเคียง ก็จะเป็นประโยชน์ของพื้นที่ต่อเนื่องที่จะทำโรงแรมได้ ทำร้านอาหารได้ แต่ให้บ้านหลังนี้เป็นโรงแรมเขาก็ไม่ทำ” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 6, 2561) สอดคล้องกับ “ในเรื่องการจัดการ ชยะ เทศบาลเป็นคนจัดการมาเก็บ ก็ไม่ได้มีปัญหาอะไร” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 10, 2561) สอดคล้องกับ “เราไม่มีการประกาศเป็นโซนนิ่ง เพราะเราต้องขึ้นอยู่กับเทศบาลด้วย มันต้องให้เทศบาลประกาศ ทีนี้ถ้าถามว่ามีการประกาศมีมันประกาศในรูปของเทศบัญญัติ” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 15, 2561)

ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ทางการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่าสงขลา ในการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว (Zoning) และการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับพื้นที่ และการบริการ พบว่า ยังไม่มีการประกาศอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากเทศบัญญัติเทศบาลนครสงขลา เรื่อง กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง หรือเปลี่ยนแปลงการใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภทบริเวณ ย่านเมืองเก่า ในท้องที่เขตเทศบาลนครสงขลา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เพื่อการอนุรักษ์ พัฒนาและบริหารจัดการเมืองเก่าอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า บุคลากรทางการท่องเที่ยว (People) ถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ทางด้านการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่าสงขลา โดยผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ความเห็นที่ สอดคล้องกันดังนี้

“ทางราชภัฏสงขลาได้จัดอบรมมัคคุเทศก์ให้กับคนในท้องถิ่น แบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็นสี่กลุ่ม กลุ่มแรก คือกลุ่มที่ทำงานให้กับภาศึ สองคือกลุ่มชุมชนเทศบาลเมืองสงขลา สามกลุ่มที่ทำงานให้กับเทศบาลเมืองสงขลา สี่กลุ่มผู้สนใจทั่วไป ก็ได้มารวมกลุ่มกันจัดอบรมไป 80 คน สำเร็จการศึกษาไป 15 คน ได้ประกาศไป 75 คน แต่ใครจะขึ้นบัตรหรือไม่ขึ้นนั้นก็แล้วแต่ แต่ว่าส่วนใหญ่ก็ไม่ขึ้นทะเบียนมัคคุเทศก์” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5, 2561) สอดคล้องกับ “ที่โรตีสีแดงมีสมาคมมัคคุเทศก์อาสาท่องเที่ยว มานั่งสแตนด์บายอยู่ เรามีมัคคุเทศก์น้อย เป็นกลุ่มของคนที่ใช้ภาษาไทย ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาเป็นกลุ่มจะมีมัคคุเทศก์อยู่แล้ว คือถ้ามาแบบฉุกเฉิน มาโดยไม่ได้บอกล่วงหน้าก็อาจจะบริการได้ไม่ถึงร้อยเปอร์เซ็นต์ แบบเป็นทางการเราต้องแจ้งล่วงหน้า” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 13, 2561)

ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ทางด้านการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่าสงขลา เพื่อการพัฒนาประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างเมืองเก่าสงขลากับรัฐปักษ์ใต้ด้านบุคลากรทางการท่องเที่ยว (People) พบว่า ภายในย่านเมืองเก่าสงขลา มีสมาคมมัคคุเทศก์อาสาคอยให้บริการอยู่ที่โรตีสีแดงสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเองและต้องการข้อมูลเพิ่มเติม แต่หากเป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่ต้องการให้มีผู้นำชมจะต้องแจ้งมายังศูนย์การเรียนรู้โรตีสีแดงก่อน เนื่องจากนักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่จะมาเป็นหมู่คณะกับบริษัทนำเที่ยวและมีมัคคุเทศก์ให้บริการอยู่แล้ว

จากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 17 คน สามารถสรุปได้ว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวยุคใหม่ของเมืองเก่าสงขลา ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ทางด้านการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่าสงขลา ประกอบด้วย 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) อาทิ สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ 2) ความปลอดภัย (Security) 3) การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว (Zoning) และ 4) การสื่อความหมายด้านการท่องเที่ยว ผ่านบุคลากรทางการท่องเที่ยว (People) และศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลความรู้ ในมุมมองของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มองว่าบางประเด็นไม่ได้เป็นปัญหาต่อการเข้ามาท่องเที่ยวภายในย่านเมืองเก่าสงขลา ตัวอย่างเช่น 1) ปัญหาเรื่องความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว โดยมองว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย ซึ่งในความเป็นจริงแล้วเรื่องความปลอดภัยถือว่าเป็นเรื่องใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่จะตัดสินใจเลือกเดินทางไปยังจุดหมายปลายทางแห่งใดแห่งหนึ่ง เนื่องจากความปลอดภัยถือว่าเป็นความต้องการขั้นต่ำของมนุษย์ที่ต้องการความมั่นคงในชีวิตและปลอดภัยในทรัพย์สินของตนเอง ซึ่งหากแหล่งท่องเที่ยวไม่สามารถตอบสนองความต้องการในด้านนี้ให้กับนักท่องเที่ยวได้ นักท่องเที่ยวย่อมไม่

ตัดสินใจ เดินทางมาท่องเที่ยว หรือการไม่ประทับใจต่อแหล่งท่องเที่ยว แม้ว่าองค์ประกอบอื่นๆของแหล่งท่องเที่ยวจะดี เพียงใดก็ตาม ดังนั้นความปลอดภัยจึงเป็นองค์ประกอบที่แหล่งท่องเที่ยวต้องให้ความสำคัญในการบริหารและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะปัญหาเรื่องสถานที่จอดรถไม่เพียงพอเพราะทางหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องได้จัดหาที่จอดรถไว้บริการแล้ว 2) ปัญหาเรื่องการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ เนื่องจากชาวมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ โดยผู้ให้ข้อมูลหลักมองว่านักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่จะมากับบริษัทจัดนำเที่ยว ซึ่งจะมีมัคคุเทศก์ให้บริการอยู่แล้ว จากการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมของผู้วิจัยพบว่า มัคคุเทศก์จากบริษัทนำเที่ยวส่วนใหญ่ ยังขาดข้อมูลที่ เป็นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของเมืองเก่าสงขลาที่ถูกต้องรวมทั้งการถ่ายทอดเรื่องราวยังไม่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาติรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของแหล่งท่องเที่ยวได้ และ 3) ปัญหาเรื่องการจราจรบนถนนสามสายที่ค่อนข้างคับแคบ ถึงแม้จะมีการจัดระเบียบให้เป็นการเดินทางเดียวและจัดเตรียมสถานที่จอดรถ (Parking Lot) ไว้แล้วก็ตาม ดังภาพที่ 33 ทั้งนี้จากการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมของผู้วิจัย พบว่า สถานที่จอดรถที่เพิ่งสร้างใหม่อยู่ไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยวมากนัก ตั้งอยู่ตำแหน่งบริเวณต้นซอยถนนนางงาม มีพื้นที่จอดรถค่อนข้างกว้างขวาง แต่มียานพาหนะประเภทรถยนต์นักท่องเที่ยวจำนวนไม่มากที่เข้าไปจอด เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการจอดด้านหน้าร้านและอาคารให้ได้มากที่สุด เป็นต้น

ภาพที่ 33 จุดบริการที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยว ภายในย่านเมืองเก่าสงขลา
ที่มา: ภาพถ่ายทางอากาศโดย สุธี โส๊ะกลาง (12 มกราคม 2563)

1.6 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน (Participation)

การมีส่วนร่วม (Participation) นับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกอันหนึ่งในการบ่งบอกถึงศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว รักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและประเพณีของตน ทั้งนี้ชุมชนท้องถิ่นต้องได้รับผลประโยชน์และมีรายได้จากการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อเป็นการสร้างความผูกพันของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่า ปัจจุบันย่านเมืองเก่าสงขลาได้รับความร่วมมืออันดีทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ กัน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

“ในย่านเมืองเก่ามีกลุ่มภาคีกลุ่มใหญ่อยู่หลายกลุ่ม ทำงานเชื่อมโยงกัน ในย่านเมืองเก่ามีสามถึงสี่คน คือเป็นจุดแข็ง เช่นถ้ามีการซ่อมบูรณะบ้านเรือนจากของเดิมมา ถ้าจะเปลี่ยนกระเบื้องจีน หาช่างมาเยอะแยะ เขาจะช่วยดูแลกัน” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 2561) สอดคล้องกับ “ชุมชนในท้องถิ่นย่านเมืองเก่า เขามีส่วนร่วมในการจัดตั้งภาคี ก็คือภาคีนั้นมาจากชุมชนที่เขาได้พูดคุยกันในเรื่อง การพัฒนาในพื้นที่ การจัดอีเวนต์ต่างๆ ก็ได้รับการสนับสนุนจากเทศบาล จากอบจ. จึงทำให้มีกิจกรรมที่เด่นชัดขึ้นร่วมกับชุมชน ในย่านเมืองเก่ายังมีชุมชนเก่าห้อง รวมทั้งเทศบาลนครสงขลาเป็นหน่วยงานในท้องถิ่นที่คอยดูแล เขามีการประชุมคณะกรรมการชุมชนกันบ่อย ถ้าเทศบาลก็จะชี้แจงกัน เรื่องล่าสุดขอให้เปลี่ยนกันลาดทั้งห้าด้าน ให้มันดูเป็นแนวเดียวกัน เขาก็ได้รับความร่วมมือหลายเรื่อง เวลาจะจัดงานปิดถนนตอนที่จัดงานศาลเจ้าก็มีการแจ้ง” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 6, 2561) สอดคล้องกับ “ก็ส่วนใหญ่คนในชุมชนก็รวมตัวกันหลายครั้งแต่มันไม่เวิร์ค แต่เมื่อก่อนก็มีการรวมตัวกัน มันยัง เขาเรียกว่าเวลามันยังไม่ให้ ไม่อำนวย ทีนี้ทางสงขลา ก็เริ่มตั้งปี 52 53 ประมาณนี้ ก็มีอาจารย์ มีหลาย ๆ คนที่อยู่ในเมืองเก่านี้แหละเห็นว่า ในขณะที่นั้นในเมืองนี้คล้าย ๆ กับว่าพวกที่ทำเรื่องประมงเขาก็เริ่มมาเช่าบ้าน เขาตีกลมอยู่ ในเมืองเก่าเยอะ ก็มีพวกลูกเรือมาเที่ยวเดิน มาเที่ยวเปิดคาราโอเกะ ชาวบ้านก็เห็นว่าทำให้บ้านเมืองเสื่อมโทรมลงไป บ้านเขาก็ไม่ค่อยรักษากัน เขาก็เริ่มเสียดายในสิ่งที่เขาได้สร้างสิ่งดีๆ งามๆ ไว้เยอะ ทำให้มันเสื่อมโทรมลงไป เขาก็เริ่มจับกลุ่มกันทำงานหลายๆ งาน เช่น การบันทึกเรื่องราวจากคนแก่ เรื่องราวประวัติของเมือง ตามคำบอกเล่าต่างๆ มาจดกัน จนกลายเป็นภาคีคนรักเมืองสงขลา สำนักงานตั้งอยู่ที่หับ หิ้น โห้ หรือโรงสีแดง” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 8, 2561) สอดคล้องกับ “จากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

ทำให้มีรายได้มากขึ้น แล้วสร้างความผูกพันกันในชุมชนมากขึ้น และมีการรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมของตน ผู้นำท้องถิ่นก็มีส่วนร่วมสนับสนุนครับ เทศบาล อบต. อบจ. มีพร้อมเลย แล้วเขาก็มีกรรมการชุมชนรับผิดชอบในการท่องเที่ยว เป็นกรรมการของแต่ละชุมชน ชุมชน 9 ห้อง บ้านบน บ่อยาง วัดลิเซต ท่าสะพาน เป็นต้น” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 13, 2561)

ผลจากการสัมภาษณ์ นอกจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลา แล้ว การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน ถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญที่สนับสนุนให้เกิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในย่านเมืองเก่าสงขลาอย่างยั่งยืน รวมทั้งช่วยรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและประเพณีไว้ ผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ความเห็นที่สอดคล้องกันดังนี้

“เวลาจัดประชุมกรรมการชุมชน ก็มีหน่วยงานภายนอกเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเข้ามาร่วมด้วย สมาพันธ์ธุรกิจท่องเที่ยว สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว แล้วตอนนี้ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสงขลา เป็นเจ้าของโรงแรมเลคอินน์ ซึ่งอยู่ในย่านเมืองเก่านี้ด้วย” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 2561) สอดคล้องกับ “หน่วยงานภาครัฐ ก็ อบจ. เทศบาล สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา แล้วก็ ททท.สนับสนุนช่วยประชาสัมพันธ์” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5, 2561) สอดคล้องกับ “หน่วยงานภายนอกเข้ามาสนับสนุน ด้านความคิด ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อย่างเช่น โรงสีแดงนี่ก็เป็นของเอกชน คนรักเมืองสงขลานี่ก็เป็นของประชาชน ซึ่งจะให้อำนวยความสะดวกในพื้นที่ตรงนี้ที่เป็นเอกชน ปรับพื้นที่ให้เป็นเมืองท่องเที่ยว โดยไม่คิดมูลค่า” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 8, 2561)

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 17 คนและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า องค์การภาครัฐ ภาคเอกชนและกลุ่มภาคประชาชนที่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ในย่านเมืองเก่า ประกอบด้วย 5 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) กลุ่มภาคีคนรักเมืองสงขลา 2) กลุ่มจังหวัดสงขลาและหน่วยงานภาครัฐจากส่วนกลาง 3) เทศบาลนครสงขลา 4) กลุ่มโรงเรียนและสถานศึกษาต่างๆ และ 5) องค์การและกลุ่มภาคประชาสังคม โดยมีรายละเอียดตามเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ (สมศักดิ์ ต้นติ เสรณี, 2560: 49 - 55)

1.6.1 กลุ่มภาคีคนรักเมืองสงขลา (Songkhla Heritage Trust)

กลุ่มภาคีคนรักเมืองสงขลา ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2552 ด้วยจุดมุ่งหมายที่จะเป็น ศูนย์กลางสำหรับคนรักเมืองสงขลาได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิด ประสพการณ์ การได้รับรู้ และภาคภูมิใจในคุณค่าของเมืองที่อาศัยอยู่ ก่อให้เกิดความหวนแหนมรดกทางวัฒนธรรม ร่วมกัน

ผลักดันให้นุรักษ์สิ่งที่มีทรงคุณค่าเหล่านี้ไว้ไม่ให้สูญหาย และร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่จะสร้างสรรค์ให้เมืองสงขลาเป็นเมืองที่น่าอยู่เป็นมรดกของชาติและมรดกโลกเพื่อคนสงขลาทุกคน ทั้งนี้เพื่อให้ภาคีคนรักเมืองสงขลาดำเนินงานได้อย่างเข้มแข็งยิ่งขึ้น โดยสมาชิกจึงได้ร่วมกันก่อตั้ง “ภาคีคนรักเมืองสงขลา หรือ Songkhla Heritage Trust” ขึ้นเป็นองค์กรอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ.2556 ได้จดทะเบียนเป็นสมาคมอนุรักษ์เมืองเก่าระดับสากล มีสถานะเป็นองค์กรอย่างเป็นทางการ สำนักงานตั้งอยู่ที่ โรงสีแดง หับ โห้ หิ้น ถนนนครนอก โดยมีคุณรังษิ รัตนปรากร เป็นประธานภาคีคนรักเมืองสงขลาและเจ้าของโรงสีแดง สมาชิกประกอบด้วย สมาชิกตลอดชีพ และสมาชิกสามัญ มีหน้าที่บริหารสมาคมให้ดำเนินงาน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ในขณะที่สมาชิกสมทบและสมาชิกยุวชนจะมีหน้าที่สนับสนุนการดำเนินงานของภาคีอย่างเข้มแข็ง สำหรับพันธกิจหลักของภาคีคนรักเมืองสงขลาประกอบด้วยการทำงาน 6 ด้าน (ภาคีคนรักเมืองสงขลา, ม.ป.ป.) ได้แก่

1.6.1.1 รวบรวม รักษาและเผยแพร่ความรู้เรื่องเมืองเก่าสงขลา ทั้งด้านผู้คน บ้านเรือน ประเพณี อาหารและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองสงขลา

1.6.1.2 เฝ้าระวังการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของเมืองเก่าสงขลา ร่วมกันควบคุมคัดค้านและผลักดันไม่ให้เกิดการทำลายคุณค่า และบรรยากาศของเมืองเก่า

1.6.1.3 ปกป้องวิถีชีวิตของเมืองเก่าสงขลา ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างรู้คุณค่า จัดเทศกาลละคร ดนตรี และศิลปะเพื่อยกระดับเมืองเก่าสงขลาสู่เมืองอารยธรรม

1.6.1.4 เป็นตัวกลางสร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ และการพัฒนา เพื่อให้ทุกฝ่ายอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

1.6.1.5 สนับสนุนกระบวนการที่จะนำเมืองสงขลาสู่มรดกโลก

1.6.1.6 ร่วมมือกับองค์กรทั้งภาคประชาชน เอกชน และภาครัฐที่มีเจตคติที่ดีต่อเมืองสงขลา เพื่อบูรณาการทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งหมดสร้างสงขลาให้เป็นเมืองที่น่าอยู่สำหรับทุกคน

ภาพที่ 34 สำนักงานภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม ณ โรงสีแดง หับ โห้ หิ้น
ที่มา: จากการบันทึกภาพถ่ายของผู้วิจัย

1.6.2 กลุ่มจังหวัดสงขลาและหน่วยงานภาครัฐจากส่วนกลาง

กลุ่มจังหวัดสงขลาและหน่วยงานภาครัฐจากส่วนกลางถือว่าเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญในทางการบริหารเมืองเก่าทั้งในเชิงนโยบาย และงบประมาณ กลุ่มดังกล่าวเป็นหน่วยงานขนาดใหญ่ที่ได้รับนโยบายจากผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้บริหารในระดับสูงจากส่วนกลาง ทั้งนี้ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดสงขลา ได้ทำงานร่วมกับภาคประชาสังคมในพื้นที่ในการให้ความรู้เรื่องเมืองเก่าสงขลา การร่วมกับเทศบาลนครสงขลาออกข้อบัญญัติท้องถิ่น และรับหน้าที่ประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐต่างๆ ในเมืองเก่า เพื่อทำงานร่วมกันทั้งด้านงบประมาณ และการสนับสนุนบุคลากรมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2553 นอกจากนี้กรรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้สนับสนุนกิจกรรมการจัดทำ Street Art จำนวน 3 แห่ง ในปี พ.ศ.2558 ผ่านมาทางผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา โดยผู้ว่าราชการจังหวัดได้มอบหมายให้สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเป็นผู้ประสานการดำเนินงานกับชุมชนในพื้นที่ และในปลายปีเดียวกันทางจังหวัดสงขลาได้จัดสรรงบประมาณและมอบหมายหน่วยงานต่างๆ ช่วยกันผลักดันเมืองเก่าสงขลาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในระดับสากล

1.6.3 เทศบาลนครสงขลา

เนื่องจากย่านเมืองเก่าสงขลาอยู่ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของเทศบาลนครสงขลา เป็นหน่วยงานที่เริ่มต้นในการฟื้นฟูเมืองเก่าสงขลาตั้งแต่ปี พ.ศ.2552 โดยมีหน่วยงานรับผิดชอบ คือ สำนักงานช่าง และงานท่องเที่ยวเทศบาลนครสงขลา ที่เป็นหน่วยงานลำดับต้นๆ ที่สนับสนุนการทำงานของภาคประชาสังคมที่ได้เริ่มทยอยจัดตั้งกลุ่มภาคประชาสังคมและลงทะเบียนกลุ่มต่างๆ กับทางเทศบาลนครสงขลาอย่างเป็นทางการ ตลอดจนการผลักดันกิจกรรมต่างๆ ในย่านเมืองเก่าให้สมบูรณ์ จนเกิดกิจกรรมแรก คือ การสร้างสรรค์ถนนคนเดินในงานศาลเจ้าหลักเมืองในปี พ.ศ.2553 ที่เป็นการจุดประกายในเรื่องเมืองเก่าสงขลาเป็นครั้งแรก ในปัจจุบันเทศบาลนครสงขลา ยังคงให้การสนับสนุนการทำงานด้านเมืองเก่าอย่างต่อเนื่อง ทั้งการลงมือปฏิบัติ การวางแผน และการแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว โครงการที่เห็นได้ชัดอย่างเป็นรูปธรรม เช่น โครงการสายไฟฟ้าลงดิน ที่ทางเทศบาลนครสงขลา ร่วมกับการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ร่วมกันจัดเก็บเสาไฟฟ้า หม้อแปลง และสายไฟต่างๆ บริเวณถนนนางงาม เพื่อสร้างความสวยงามทางทัศนียภาพและส่งเสริมการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่าสงขลา รวมทั้งโครงการสงขลา Smart Center หรืออุทยานการเรียนรู้เทศบาลนครสงขลา จัดแสดงอยู่ ณ สำนักงานภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม ถนนนครนอก เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เพลิดเพลินกับการค้นคว้า หากความรู้ ในแหล่งที่ได้รวบรวมเทคโนโลยีสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย

1.6.4 กลุ่มโรงเรียนและสถานศึกษาต่างๆ

กลุ่มเหล่านี้ถือได้ว่ามีบทบาทในการสนับสนุนกิจกรรมที่เกิดขึ้นในเมืองเก่าสงขลา เช่น กิจกรรมด้านศิลปะของโรงเรียนมหาวิทยาลัยสงขลา กิจกรรมด้านการศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของโรงเรียนชัยมงคลวิทย์ กิจกรรมสนับสนุนน้ำดื่มของโรงเรียนกวดวิชามีฟ้า เป็นต้น กลุ่มโรงเรียนเหล่านี้ได้สนับสนุนเมืองเก่าผ่านการทำงานร่วมกันทั้งครู นักเรียนอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2558 รวมทั้งกลุ่มศิษย์เก่าจากโรงเรียนต่างๆ ในเมืองสงขลาได้ทำงานร่วมกับภาคประชาชนในปัจจุบัน เช่น กลุ่มสมาคมจีนฮกเกี้ยนสงขลา กลุ่มห้าสมาคมจีนสงขลา กลุ่มสมาคมจีนไหหลำสงขลา สโมสรโรตารี และสโมสรไลออน

1.6.5 องค์กรและกลุ่มภาคประชาสังคม

กลุ่มองค์กรและกลุ่มภาคประชาสังคมที่มีส่วนร่วมในย่านเมืองเก่าสงขลา มีดังต่อไปนี้

1.6.5.1 กลุ่มสงขลาฟอรั่ม (Songkhla Forum) เป็นกลุ่มที่ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2536 ตามแนวคิดของความเป็นประชาสังคมและการรวมตัวของอาสาสมัครทางสังคมหลากหลายอาชีพ เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตให้แก่เยาวชน ภายใต้สโลแกน “เติมจิตสำนึกพลเมือง ให้เต็มแผ่นดิน” โดยการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ มูลนิธิสยามกัมมาจล โรงเรียน และมหาวิทยาลัย ทั้งนี้บางโครงการสามารถหนุนส่งเสริมและเกี่ยวข้องกับการทำงานในย่านเมืองเก่า เช่น โครงการพลังพลเมืองเยาวชน (The Young Citizen by Songkhla Forum)

1.6.5.2 กลุ่มชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลา เป็นกลุ่มที่จัดตั้งและจดทะเบียนต่อเทศบาล ตั้งขึ้นมาเพื่อหนุนเสริมการทำงานด้านถนนคนเดินร่วมกับเทศกาลศาลหลักเมืองสงขลา ภายใต้การนำของคุณวิวัฒน์ นวประภากุล ซึ่งเป็นประธานชุมชนและกรรมการได้ช่วยเทศบาลนครสงขลา

1.6.5.3 กลุ่มชมรมเก่าห้อง เป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นเพื่อดำเนินกิจกรรมเรื่องการอนุรักษ์ โดยเฉพาะการดำเนินงานที่เกี่ยวกับย่านเก่าห้องบนถนนนางงาม

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาด้านการมีส่วนร่วม (Participation) พบว่า ย่านเมืองเก่าสงขลาอยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลนครสงขลา มีกรรมการชุมชน และมีการรวมตัวของคนในชุมชนท้องถิ่น คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ เช่น การรวมกลุ่มของภาคีคนรักเมืองสงขลา หรือ Songkhla Heritage Trust เพื่อมีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิด ประสพการณ์ สร้างความภาคภูมิใจในคุณค่าของเมืองที่อาศัยอยู่ จนก่อให้เกิดความหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมร่วมกันของคนในชุมชน รวมทั้งมีหน่วยงานภายนอกด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา ให้การ

สนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลการท่องเที่ยว รวมทั้งหน่วยงานระดับท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา และสำนักงานเทศบาลนครสงขลา คอยให้งบประมาณสนับสนุน เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพร้อมทั้งร่วมรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและประเพณีใน ย่านเมืองเก่าสงขลาให้คงอยู่ต่อไป

2. ผลการวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของรัฐปีนัง โดยการวิจัยเอกสาร

(Documentary Research)

การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและสังเคราะห์วรรณกรรมหาประเด็นที่มีแนวโน้มที่จะเป็นศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของรัฐปีนัง โดยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เริ่มต้นจากผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารวรรณกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นข้อมูลระดับทุติยภูมิหรือข้อมูลที่มีการศึกษาอยู่ก่อนแล้ว (Secondary Data) ที่ได้ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลที่มาของเอกสารวรรณกรรมว่ามีความถูกต้องน่าเชื่อถือ (Credibility) และมีความสามารถเป็นตัวแทนของเอกสาร (Representativeness) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากเก็บรวบรวมเรียบเรียง ทบทวนเอกสารวรรณกรรมจากหนังสือ ตำรา อินเทอร์เน็ต (Internet) เว็บไซต์ต่างๆ (Website) และจากการทบทวนเอกสาร ทำให้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ออกมาเป็นศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของรัฐปีนังซึ่งพิจารณาตามแนวคิดของ 5As of Tourism ของ Tourism Western Australia (2009) ร่วมกับแนวคิดการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นประเด็นหลักของกฎบัตรไทยว่าด้วยการบริหารจัดการแหล่งมรดกวัฒนธรรม (Thailand Charter on Cultural Heritage Sites Management) ที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมโดยให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ จึงได้เป็นองค์ประกอบศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attractions) 2) ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities) 3) ศักยภาพด้านที่พักแรม (Accommodation) 4) ศักยภาพด้านกิจกรรม (Activities) 5) ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการเที่ยวชม (Amenities) และ 6) ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน (Participation) โดยแต่ละองค์ประกอบสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

2.1 ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attractions)

จากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองจอร์จทาวน์ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attractions) พบว่า สิ่งดึงดูดใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมเมืองจอร์จทาวน์นั้นประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ 2) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวด้านวิถีชีวิต 3) สิ่งดึงดูด

ใจทางการท่องเที่ยวด้านสถาปัตยกรรม และ 4) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวด้านอาหาร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.1 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์

รัฐปีนังเป็นรัฐหนึ่งในจำนวน 12 รัฐของประเทศมาเลเซียส่วนที่เป็นภาคพื้นคาบสมุทร เช่นเดียวกับรัฐเคดาห์ พื้นที่ของรัฐปีนังแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ เกาะปีนัง (ภาษามลายูเรียกว่า Pulau Pinang) และฝั่งแผ่นดินใหญ่ที่เรียกว่า ไปร (Perai) หรือบัตเตอร์เวิร์ธ (Butterworth) ในอดีตปีนังเป็นเกาะที่ตั้งอยู่ในช่องแคบมะละกาและเป็นเส้นทางการค้าที่สำคัญสำหรับยุโรป ตะวันออกกลาง อินเดีย และจีน รัฐปีนังเคยเป็นที่รู้จักกันในนามเกาะปรินซ์ออฟเวลส์ (Prince of Wales Island) มีเมืองเอก คือ เมืองจอร์จทาวน์ (Georgetown) เป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่อันดับสองของประเทศมาเลเซียและเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภาคเหนือของประเทศ ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะปีนัง (ชนกฤต ลอสุวรรณ, 2561)

การเรียกขานชื่อเกาะปีนังในอดีตมีหลากหลายชื่อ เช่น ชาวมาเลย์ยุคแรกเรียกเกาะปีนังว่าเกาะปูเลกาซาตู (Pulau Ka-Satu) แปลว่าเกาะแรก มีพื้นที่ขนาดใหญ่ที่สุดที่พบบนเส้นทางการค้าทางทะเลระหว่างเมืองลิงกา (Lingga) และเคดาห์ Kedah ส่วนชาวไทยหรือชาวยุโรปในสมัยก่อนเรียกเกาะนี้ว่าเกาะหมาก หมายถึง เกาะหมากปาล์ม เป็นเพียงเกาะที่มีแต่ป่าเขาและหมู่บ้านชาวประมง ในศตวรรษที่ 15 เกาะแห่งนี้ถูกชาวจีนเรียกว่า BīnlángYù ในการเดินเรือโดยใช้พลเรือเอกเจิ้งเหอแห่งหมิงประเทศจีน นอกจากนี้ นักเขียนแผนที่ชาวโปรตุเกสในศตวรรษที่ 16 ชื่อ Emanuel Godinho de Eredia ยังเรียกเกาะนี้ว่า Pulo Pinaom (Revolvy, 2018)

อดีตเกาะปีนังเป็นส่วนหนึ่งของรัฐเคดาห์ เป็นศูนย์กลางสำคัญทางการค้าของประเทศอินเดีย ในตำราโบราณรัฐเคดาห์ถูกกล่าวถึงว่าเป็นพื้นที่แรกที่ชาวมาเลเซียมาตั้งรกราก ดังนั้นรัฐเคดาห์จึงมีบทบาทสำคัญในประวัติศาสตร์ของประเทศมาเลเซีย ช่วงก่อนศตวรรษที่ 1 มีพ่อค้าอินเดียเดินทางมาถึงคาบสมุทรมลายูเพื่อรวบรวมสินค้าสมุนไพรเครื่องเทศเช่น ลูกจันทน์เทศ กานพลู และพริกไทยรวมทั้งทองคำ ในช่วงเวลานี้เองที่ได้นำศาสนาพุทธและศาสนาฮินดูและวัฒนธรรมของกลุ่มคนเหล่านี้แพร่กระจายมาที่ปีนัง และในศตวรรษที่ 15 เป็นครั้งแรกที่พ่อค้าชาวจีนได้ค้นพบเกาะปีนังและทำการขายค้าที่สำคัญในปีนังตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ต่อมาในปี ค.ศ.1700 ประเทศอังกฤษได้แสวงหาท่าเรือขนส่งสินค้าสำหรับใช้เป็นที่พักจอดรับเสบียงในการค้าขายระหว่างประเทศอินเดียและจีน จึงได้ส่งกัปตันฟรานซิส ไลท์ (Captain Francis Light) จากบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษ (the British East India Company) มาขอเช่าเกาะปีนังจากสุลต่านแห่งรัฐเคดาห์โดยแลกกับการที่อังกฤษจะให้ความช่วยเหลือด้านการทหารแก่รัฐเคดาห์ในกรณีที่ถูกคุกคามจากต่างชาติ และกลายเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษครั้งแรกในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 18 และเจริญรุ่งเรืองใน

ศตวรรษที่ 19 มีเมืองจอร์จทาวน์เป็นเมืองท่าที่สำคัญสำหรับการค้าขาย การผลิตเครื่องเทศและท่าเรือที่คึกคักในช่วงที่รุ่งเรืองของการปกครองของอังกฤษ เป็นศูนย์กลางทางการเงินชั้นนำในแหลมมลายู ดังนั้นจึงมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างประเทศทางซีกโลกตะวันตกและตะวันออก การเข้าออกเมืองและอิทธิพลจากหลายส่วนของเอเชียและยุโรปได้สร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่หลากหลายซึ่งแสดงออกมาในรูปของมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ เช่น กลุ่มชาติพันธุ์และศาสนาที่หลากหลายบนถนนที่เรียงรายไปด้วยร้านค้าและศาสนสถาน

อย่างไรก็ดี เมื่อประเทศไทยโดยเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชเข้ามาตีดินแดนทางใต้ ทางรัฐเคดาห์ ก็ได้รวมเปอร์ลิส เคดาห์ กลันตัน ตรังกานู และปีนัง เข้าเป็นประเทศราชของไทย โดยไทยได้เรียกเคดาห์และปีนังว่า เมืองไทรบุรี โดยอังกฤษก็ไม่ได้ขัดขวางไทยและไม่ได้ช่วยคุ้มครองเคดาห์ เพราะอังกฤษก็ต้องการที่จะครอบครองเกาะมะละกาอยู่แล้ว ต่อมาปี ค.ศ. 1909 ไทยได้ทำสนธิสัญญากับอังกฤษให้ไทยยินยอมยกเมืองปีนังและเมืองขึ้นอื่นๆ บนเกาะมะละกาให้กับอังกฤษ และใช้ปีนังเป็นเมืองท่าขนส่งสินค้าระหว่างอินเดียกับจีน อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ยังหลงเหลืออยู่นั้นพบว่า มีชาวมาเลย์เชื้อสายไทย ที่มีบรรพบุรุษเป็นคนไทยในอดีตอาศัยอยู่ในรัฐต่างๆ ในแถบตอนเหนือของมาเลเซีย ที่เรียกตัวเองว่า “ชาวสยาม” (Siamese) โดยมีจำนวนมากกว่า 60,000 คน และยังคงรู้สึกว่าเป็นคนไทยพูดและใช้ภาษาไทย นับถือศาสนาพุทธ และยังคงรักษารัฐธรรมนูญประเพณีไทยไว้ได้อย่างดี ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ปีนังได้ตกอยู่ใต้ความคุ้มครองของประเทศญี่ปุ่นเป็นเวลายาวนานกว่า 3 ปีและเมื่อประเทศญี่ปุ่นแพ้สงคราม ปีนังจึงถูกรวมเข้าเป็นสหพันธรัฐมลายา ปัจจุบันคือประเทศมาเลเซีย ซึ่งได้รับเอกราชจากอังกฤษโดยสมบูรณ์ในปี 1957 และจอร์จทาวน์ได้รับสถานะเมืองในปีนั้น (กระทรวงการต่างประเทศ, 2561)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ศักยภาพด้านประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นการพัฒนาของการตั้งถิ่นฐานในเมืองทางทะเลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่หลากหลายในการฝังรากลึกของเมืองที่ยังคงมีร่องรอยให้เห็นในปัจจุบัน

2.1.2 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวด้านวิถีชีวิต

การที่เมืองจอร์จทาวน์ได้รับการประกาศจาก UNESCO ให้เป็นเมืองมรดกโลกที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ได้รับรางวัล โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นชุมชนแห่งสังคมพหุวัฒนธรรม (multicultural social community) (Kharas, Zeufack, & Majeed, 2010)

จากการที่เมืองจอร์จทาวน์เคยถูกปกครองโดยสุลต่านแห่งรัฐเคดาห์ ซึ่งเป็นชาวมาเลย์ รวมทั้งการกลายเป็นศูนย์กลางการค้าของอังกฤษ ทำให้พ่อค้าจากภูมิภาคต่างๆ มารวมตัวกันและตั้งรกรากที่เกาะแห่งนี้ จึงมีคนสองกลุ่มที่โดดเด่นคือชาวอินเดียมุสลิม และชาวจีนที่มีภรรยาเป็น

ชาวมลายู ทั้งสองกลุ่มคนนี้ก็กลายเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนถาวรที่เก่าแก่ที่สุด ทั้งสองกลุ่มนี้เป็นชนชั้นสูงในเมืองและถูกผสมทางวัฒนธรรมและมีความอ่อนไหวต่ออิทธิพลของยุโรปมากกว่ากลุ่มร่วมสมัยอื่นๆ (Mohamed, Ahmad, & Ismail, 2002) กลุ่มคนสองกลุ่มนี้เป็นที่รู้จักในนาม “เปอรานากัน” (Peranakan) หมายถึง ชาวมลายูในประเทศมาเลเซียที่เกิดจากการแต่งงานระหว่างชาวมลายูทั้งที่เป็นคนพื้นเมืองดั้งเดิม หรือที่มีบรรพบุรุษที่อพยพมาจากสถานที่ต่างๆ กับชาวต่างชาติ ดังนั้น กลุ่มชาติพันธุ์ชาวอินเดียเรียกลูกของชายชาวอินเดียที่นับถืออิสลามและแต่งงานหญิงสาวชาวมลายูว่า เปอรานากัน จาวิ (Peranakan Jawi) และ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวจีนที่มีสายเลือดผสมระหว่างมลายูและจีน เรียกว่า เปอรานากัน จีน (Peranakan Cina) เป็นกลุ่มชนชาวจีนที่พูดภาษามลายูเป็นภาษาแม่และประพฤติตามขนบธรรมเนียมประเพณีมลายูบ้างแต่ไม่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นที่รู้จักในท้องถิ่นในชื่อ บ้าบ๋า - ย่าหย่า (Baba-Nyonya) โดย บ้าบ๋า (Baba) ไว้เรียกผู้ชาย ส่วนผู้หญิงเรียกว่า ย่าหย่า (Nyonya) ใช้สำหรับเรียกผู้หญิงที่สมรสแล้ว นอกจากนี้ ยังมีการเรียกชาวมลายูที่เกิดจากการแต่งงานระหว่างชาวมลายูกับชาวต่างชาติที่ไม่ใช่ชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น 1) เปอรานากัน ปาร์ซี (Peranakan Parsi) คือ ชาวมลายูเชื้อสายเปอร์เซีย 2) เปอรานากัน อาหรับ (Peranakan Arab) คือ ชาวมลายูเชื้อสายอาหรับ 3) เปอรานากัน กลิง (Peranakan Kling) คือ ชาวมลายูเชื้อสายอินเดีย 4) เปอรานากัน ตุรกี (Peranakan Turki) คือ ชาวมลายูเชื้อสายตุรกี 5) เปอรานากัน เขียม (Peranakan Siam) หรือ ซัม ซัม (Samsam) คือ ชาวมลายูเชื้อสายไทย และ 6) เปอรานากัน เอโรปะฮ์ (Peranakan Eropah) คือ ชาวมลายูเชื้อสายยุโรป (สุมาลี นิมนานูภาพ และ ชลธิชา สุดมสุข, 2558) อย่างไรก็ตาม เนื่องจากจำนวนของลูกครึ่งเลือดผสมหรือเปอรานากันดั้งเดิมนั้นมีจำนวนมาก ดังนั้น เปอรานากันคำนี้จึงกลายเป็นความเชื่อมโยงกับชุมชนชาติพันธุ์ชาวจีนไปโดยปริยาย (อดิยศ สรรคบุรานุรักษ์ และ ศศิณีภูฏ์ สรรคบุรานุรักษ์, 2561)

ภายในเมืองจอร์จทาวน์จะแบ่งออกเป็น 3 ชุมชนใหญ่ที่ทับซ้อนกันอยู่ โดยมีลักษณะทางชาติพันธุ์ของตนเอง ได้แก่ 1) ชุมชนอินเดีย 2) ชุมชนอินโด - มลายู - อาหรับ และ 3) ชุมชนจีน (Mohamed et al., 2002) โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1.2.1) ชุมชนอินเดีย

ชุมชนชาวอินเดียในแหล่งมรดกจอร์จทาวน์ครอบคลุมพื้นที่ระหว่างถนน Queen Street, Market Street และ Penang Street มีพ่อค้าเร่ขายของกันอย่างคึกคักมีทั้งอาหารคาวและหวานแบบอินเดีย ร้านสำหรับสีสันทัดและช่างตัดผมอินเดียที่เรียงรายอยู่ตลอดเส้นทางจุดเริ่มต้นของย่านนี้คือวัดศรีมาเรียมมัน (Sri Maha Mariamman) ที่สวยงามบนถนน Queen Street แสดงสถาปัตยกรรมวัดของอินเดียตะวันออก สร้างขึ้นในปี 1883 เป็นวัดที่เก่าแก่ที่สุดในปีนัง และปัจจุบันเป็นเจ้าภาพในการเฉลิมฉลองทางศาสนาและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาฮินดู พื้นที่ดังกล่าวมีการผสมผสานที่แตกต่างกันของอาคารร้านค้าพื้นเมือง อาคารสไตล์ยุโรปที่หรูหรา เช่น

บ้านเชิงพาณิชย์ใน Lebu Pantai และอาคารสำนักงานที่ทันสมัย สำหรับถนน Market Street มี ย่านที่เรียกว่า “ลิตเติลอินเดีย” (Little India) ที่มีร้านค้าและร้านอาหารอินเดียดึงดูดนักท่องเที่ยวจำนวนมาก เป็นจุดศูนย์กลางของชุมชนชาวอินเดียในปีนังและรัฐโดยรอบ การค้าปลีกสิ่งทอของ อินเดียปีนังส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในย่านลิตเติลอินเดียบนถนน Bishop Street และถนน Chulia Street

2.1.2.2) ย่านชุมชนอินโด - มาเลย์ - อาหรับ

ชุมชนแห่งนี้ครอบคลุมพื้นที่ของถนน Acheen เป็นส่วนหนึ่งของถนน Armenian และถนน Kapitan Kling Road จนถึงมัสยิด Kapitan Kling Mosque เป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ของพื้นที่วะกัฟ (waqf) คือ ที่ดินที่มุสลิมบริจาคเพื่ออัลลอฮ์ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ที่ไม่ขัดต่อ หลักศาสนา โดยจุดเริ่มต้นของย่านชุมชนอินโด - มาเลย์ - อาหรับนี้ คือ มัสยิด Kapitan Kling Mosque ที่มองเห็นได้ชัดเจนจากถนนสายหลัก

2.1.2.3) ย่านชุมชนจีน

ชุมชนชาวจีนครอบคลุมพื้นที่ที่ใหญ่ที่สุดในเมืองจอร์จทาวน์ ประกอบด้วย ชุมชนที่ยังมีชีวิต (เช่น Khoo Kongsi) สิ่งอำนวยความสะดวกทางศาสนา สถานที่ประกอบธุรกิจ สมาคมช่างฝีมือ และบ้านพักอาศัย จุดเริ่มต้นสำหรับย่านนี้ คือ บ้านสกุลคู (Khoo Kongsi) เป็นบ้าน ประจำตระกูลสกุลคูที่ใหญ่ที่สุดในปีนัง ซึ่งเป็นชาวจีนกลุ่มแรกที่อพยพมาจากมณฑลฮกเกี้ยนของจีน เดินทางมาตั้งรกรากที่จอร์จทาวน์ สร้างขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1890 เป็นคฤหาสน์หรูหราเทียบเท่า พระราชวังของจักรพรรดิจีน นอกจากนี้ยังมีบ้านประจำตระกูลหลังอื่นๆ เช่น บ้านประจำตระกูลเซ (Cheah Kongsi) บ้านประจำตระกูลถัง (Tan Kongsi) บ้านประจำตระกูลลิ้ม (Lim Kongsi) บ้าน ประจำตระกูลเยี้ย (Yeoh Kongsi) เป็นต้น

2.1.3 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวด้านสถาปัตยกรรม

เมืองจอร์จทาวน์ได้รับการผสมผสานมากมายของรูปแบบสถาปัตยกรรมยุค อาณานิคมและเอเชีย สถาปัตยกรรมของจอร์จทาวน์เป็นตัวแทนของกลุ่มอาคารวิคตอเรียส่วนใหญ่ ตั้งอยู่ในศูนย์บริหารราชการและในศูนย์กลางการค้าที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ อิทธิพลของเอเชียมี อยู่ในวัดอินเดียและจีนและในมัสยิดมลายู ลักษณะทั่วไปของจอร์จทาวน์คือบ้านตระกูลจีน หรือบ้าน จีนโบราณประจำตระกูลและชุมชนบ้านริมน้ำที่เรียกว่า Clan Jetties ในบ้านตระกูลจีน วัดตั้งอยู่ใน พื้นที่เปิดโล่งล้อมรอบด้วยร้านค้า สำหรับ Clan Jetties นั้นแสดงถึงรูปแบบที่ไม่เหมือนใครของ “หมู่บ้านชาวประมงริมน้ำ” สำหรับลักษณะตึกแถว (Shophouses) ในเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง มี ลักษณะที่แตกต่างกันไปตามยุคสมัย (อรวรรณ ศาสเนียนกุล, 2559) โดยสถาปัตยกรรมภายในเมือง จอร์จทาวน์สามารถแบ่งออกเป็น 6 แบบ ดังต่อไปนี้

2.1.3.1 สถาปัตยกรรมตึกแถวดั้งเดิมในเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง (Early Penang Style) ค.ศ. 1790s – 1850s สถาปัตยกรรมตึกแถวหรือ Shophouses ในปีนังถูกสร้างขึ้นช่วงปี ค.ศ.1794 เนื่องจากความต้องการที่จะเปลี่ยนวัสดุในการก่อสร้างให้แข็งแรงทนทานมากขึ้น โดยเปลี่ยนจากไม้เป็นอิฐ ดังนั้น รูปแบบของอาคารในช่วงเวลานี้ ยังไม่ได้รับการดัดแปลงจากการออกแบบดั้งเดิม คือรูปแบบหน้าอาคารที่เรียบง่าย มีหน้าต่างบานพับ 3 บาน แบ่งช่องบานพอดีกับระยะระหว่างผนัง ชั้นหนึ่งเป็นผนังไม่มีประตูไม้เนื้อแข็งอยู่ตรงกลาง ใช้วัสดุพื้นถิ่น ไม้ อิฐดินเผา แกรนิต กระเบื้องหลังคาดินเผา รูปตัว U หรือตัว V และกระเบื้องปูพื้นดินเผา ดังภาพที่ 35

ภาพที่ 35 ลักษณะตึกแถวแบบ Early Penang Style ค.ศ. 1790s – 1850s
ที่มา: Penangshophouse (2018)

2.1.3.2 ลักษณะตึกแถวแบบ “Southern Chinese” Eclectic Style 1840s – 1900s รูปแบบอาคารได้รับอิทธิพลจากชาวจีนที่อพยพเข้ามาพร้อมกับนำเทคนิคศิลปะแบบจีนในการก่อสร้างมาใช้ด้วย กล่าวคือ อาคารเป็นประตูไม้แกะสลัก มีช่องระบายอากาศ ผนังได้หน้าต่างชั้นสองมีช่องระบายอากาศเซรามิคแบบจีน อาคารมี 2 -3 ชั้น ด้านหน้าอาคารมีการตกแต่งเพียงเล็กน้อย ในชั้นหนึ่งเหนือหน้าต่างมีช่องระบายอากาศรูปสี่เหลี่ยม หน้าต่างไม้ประดับลูกกรงเหล็ก นอกจากนี้ยังได้รับอิทธิพลจากยุโรปอินเดีย กล่าวคือ มีประตูบานเกล็ด กระเบื้องมุงหลังคาตัว U หรือตัว V สำหรับวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง เป็นวัสดุพื้นถิ่น ไม้ อิฐดินเผา แกรนิต กระเบื้องเป็นหลังคาดินเผา รูปตัว U หรือตัว V และกระเบื้องปูพื้นดินเผา คล้ายกับตึกแถวดั้งเดิมในยุคแรก ดังภาพที่ 36

ภาพที่ 36 ลักษณะตึกแถวแบบ “Southern Chinese” Eclectic Style 1840s – 1900s
ที่มา: Penangshophouse (2018)

2.1.3.3 ลักษณะตึกแถวแบบ “Early Straits” Eclectic Style 1890s – 1910s รูปแบบอาคารเกิดจากลูกหลานชาวจีนที่ไปเรียนยุโรปกลับมาพร้อมความคิดในการปรับเปลี่ยนรูปแบบอาคารให้เป็นแบบตะวันตก อาคารมี 2-3 ชั้น ใช้วัสดุที่ใช้เป็นวัสดุพื้นถิ่น Glass Fanlights เหนือหน้าต่าง กระจังบังปูนซีเมนต์ กระจังบังหลังคาตินเฟารูปตัว U หรือตัว V อาคารในยุคนี้ได้รับอิทธิพลจากจีน คือประตูเป็นไม้แกะสลักมีช่องระบายอากาศ ยอดจั่วหลังคามีสองถ່ายเทอากาศ และได้รับอิทธิพลจากยุโรปอินเดีย คือ หน้าต่างบานยาวจรดพื้น ชุ่มโค้งเหนือหน้าต่างและมีหินบนยอดโค้ง ประดับเสาปูนปั้น ปูพื้นกระเบื้อง ดังภาพที่ 37

ภาพที่ 37 ลักษณะตึกแถวแบบ “Early Straits” Eclectic Style 1890s – 1910s
ที่มา: Penangshophouse (2018)

2.1.3.4 “Late Straits” Eclectic Style 1910s – 1940s ในยุคนี้ชาวจีนมีความมั่งคั่งมากขึ้นจึงต้องการที่จะยกฐานะตนเองโดยการใช้รูปแบบด้านหน้าอาคารแบบตะวันตกมีลวดลายปูนปั้นประดับ เป็นอาคาร 2-3 ชั้น ด้านหน้ามีประตูไม้แกะสลัก ช่องระบายอากาศ ยอดจั่วหลังคามีสองถ່ายเทอากาศ ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากจีน ส่วนหน้าต่างมีลักษณะบานยาวจรดพื้น ประดับเสาปูนปั้นและมีซุ้มโค้งเหนือหน้าต่างที่ได้รับอิทธิพลมาจากยุโรปอินเดีย ใช้กระเบื้องมุงหลังคา Marseille terracotta โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก โลหะและกระจก ดังภาพที่ 38

ภาพที่ 38 ลักษณะตึกแถวแบบ “Late Straits” Eclectic Style 1910s – 1940s
ที่มา: penangshophouse (2018)

2.1.3.5 ลักษณะตึกแถวแบบ Art Deco Style 1930s – 1960s เนื่องจากชาวจีนป็นังในยุคนี้มีความต้องการใช้ที่อยู่อาศัยที่มีรูปลักษณะเหมือนในเซี่ยงไฮ้ที่มีความเจริญอยู่ในขณะนั้น ลักษณะอาคาร 2-3 ชั้น ที่ได้รับอิทธิพลจาก European Art-Deco การออกแบบด้านหน้าอาคารโดยใช้หลักเลขาคณิต เส้นแนวตั้งและแนวนอน รวมทั้งมีการตกแต่งด้วยเสาปูนปั้นแบบเซี่ยงไฮ้ สำหรับวัสดุที่ใช้ในการสร้างอาคาร ได้แก่ กระเบื้องมุงหลังคา Marseille terracotta โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก โลหะและกระจก เช่นเดียวกับยุค Late Straits Eclectic Style ดังภาพที่ 39

ภาพที่ 39 ลักษณะตึกแถวแบบ Art Deco Style 1930s – 1960s
ที่มา: Penangshophouse, 2018

2.1.3.6 ลักษณะตึกแถวแบบ Early Modern Style 1950s – 1970s

ในยุคนี้มีการนำคอนกรีตเข้ามาใช้ในการปรับปรุงอาคาร และนำรูปแบบของสถาปัตยกรรมสมัยใหม่จากยุโรปมาใช้ด้วย โดยอาคารมี 2-3 ชั้น มีการลดความซับซ้อนของรูปแบบด้านหน้าอาคาร การก่อสร้างอาคารด้วยวัสดุและโครงสร้าง สมัยใหม่เป็นการพัฒนาที่ได้รับอิทธิพลจากการพัฒนาด้านเทคโนโลยีและวิศวกรรม มีการทำผนังต่อเติมออกมาจากอาคารเพื่อใช้บังแดดและมีการใช้กระจกที่มีกรอบเป็นโลหะ สำหรับวัสดุที่ใช้ ได้แก่ กระเบื้องมุงหลังคา Marseille terracotta โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก โลหะและกระจก ดังภาพที่ 40

ภาพที่ 40 ลักษณะตึกแถวแบบ Early Modern Style 1950s – 1970s
ที่มา: Penangshophouse (2018)

2.1.3 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวด้านอาหาร

รัฐปีนังเป็นรัฐหนึ่งที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมอาหารของปีนังมีชื่อเสียงที่โด่งดังและเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในย่านเมืองมรดกโลกจอร์จทาวน์ ที่อยู่ในฐานะสวรรค์แห่งอาหารของมาเลเซีย (SGP, 2011) ปีนังเป็นแหล่งหล่อหลอมวัฒนธรรมที่ได้รับอิทธิพลทั้งจากคนยุคก่อน คนท้องถิ่นรุ่นใหม่และชาวต่างชาติที่อพยพเข้ามา ทำให้อาหารปีนังสะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานของวัฒนธรรมที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นอินเดีย จีน มาเลเซีย และเปอรานากัน อาหารเหล่านี้สามารถพบได้ตามร้านรถเข็นและแผงลอยริมถนนทั่วเมืองจอร์จทาวน์ ส่วนใหญ่จะจำหน่ายตามแผงริมถนนรู้จักกันในชื่อ "อาหารหาบเร่" หรือเรียกขานกันว่า "muckan carts" ราคาขายค่อนข้างถูกและเปิดขายตลอดทั้งวัน จนปีนังได้รับการจัดอันดับจาก CNN Travel ให้เป็นหนึ่งในสิบเมืองติดอันดับถนนอาหารในเอเชีย (Karla Cripps, 2017) รวมทั้งได้รับการโหวตจาก Lonely Planet ให้เป็นจุดหมายปลายทางชั้นนำด้านอาหารในปี 2014 (Robin Barton, 2014) อีกด้วย

จะเห็นได้ชัดว่าการผสมผสานระหว่างเชื้อชาติและวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและวัฒนธรรมที่หลากหลายของชุมชนเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมผ่านวัฒนธรรมอาหารและการทำอาหารของชาวเมืองจอร์จทาวน์ ตัวอย่างของอาหารชาติพันธุ์ที่ไม่เหมือนใคร ได้แก่ ข้าวราดแกง (Nasi Kandar) สลัดชาวมิซึที่อพยพมาจากอินเดีย ข้าวต้มทรงเครื่องสไตล์แต้จิ๋ว (Teochew Porridge) โดยชาวจีนและอาหารเปอรานากัน (Peranakan food) โดยชาวบ้าบ๋า (Baba) ย่าหย่า (Nyonya) (SGP, 2011) ความหลากหลายทางวัฒนธรรมดังกล่าวมีอิทธิพลอย่างมากและมีผลกระทบโดยตรงต่อการทำให้จอร์จทาวน์เป็นสถานที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงอาหารจนเกิดการสร้างแบรนด์จอร์จทาวน์ในฐานะเมืองแห่งศาสตร์การทำอาหาร (City of Gastronomy) (Leng & Badarulzaman, 2014).

จากการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพด้านอาหารของเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง สามารถประเภทของอาหารออกเป็น 3 ประเภทตามอิทธิพลของวัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์ ดังนี้

2.1.3.1 อาหารที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดีย

ชาวอินเดียส่วนใหญ่อพยพมาจากทางใต้ของอินเดีย เดินทางมายังรัฐปีนังด้วยความเจริญทางเศรษฐกิจของปีนังในช่วงปลายศตวรรษที่ 18 และ 19 ชาวอินเดียเหล่านี้ทำงานเป็นเจ้าของร้านค้าคนงานในฟาร์มและผู้ให้กู้เงิน ในช่วงแรกชาวอินเดียเหล่านี้ยังไม่ได้วางแผนที่จะตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรในปีนัง เพียงแค่ต้องการที่จะทำงานเป็นเวลานานพอที่จะเก็บเงินและกลับไปหาครอบครัวในบ้านเกิดของพวกเขา ในบรรดาผู้ที่ทำงานในไร่ของชาวมาเลย์มากกว่าสามในสี่กลับไป

บ้านที่อินเดีย ซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นชาวทมิฬ อย่างไรก็ตามมีชาวอินเดียหลายคนที่ไม่ได้ออกจากงานเมื่อหมดสัญญา และยังคงทำงานต่อในสวนหรือไม่ก็เป็นพ่อค้าค้าขายในปิ่นต่อไป

เนื่องจากอิทธิพลของอาหารส่วนใหญ่มาจากทางใต้ของอินเดีย โดยประกอบด้วยขนมปังที่ทำจากแป้งข้าวเจ้า แกงกะหรี่รสเผ็ดร้อนพร้อมผักสด โยเกิร์ตและมะขาม (Tze, 2009) อย่างไรก็ตาม การทำอาหารของชาวอินเดียที่มาจากตอนเหนือก็มีอิทธิพลต่ออาหารปิ่นด้วยเช่นกัน ถึงแม้ว่าจำนวนประชากรจะน้อยกว่าชาวอินเดียตอนใต้ก็ตาม อาหารของชาวอินเดียตอนเหนือประกอบด้วยขนมปังที่ทำจากข้าวสาลี อาหารที่ทำจากแทนดอริ (Tandoori) และอาหารที่ไม่ต้องปรุงมากนัก เช่น แกงกะหรี่ที่ปรุงด้วยโยเกิร์ต และ Tairu หรือนมเปรี้ยวสไตล์อินเดีย โดยรวมแล้วอิทธิพลจากอาหารอินเดียทั้งทางเหนือและทางใต้ของประเทศอินเดียนำไปสู่ผักดองสไตล์อินเดียที่เรียกว่า Chutneys and Pickles เหมือนกัน

นอกเหนือจากมะขามเปียกและโยเกิร์ตแล้วอาหารอินเดียยังใช้สมุนไพรและเครื่องเทศจำนวนมากเช่น ขมิ้น ผักชี ขิง เมล็ดโป๊ยก็๊ก ยี่ห่วยและพริกไทยดำ แกงจะถูกจัดทำขึ้นโดยการเพิ่ม Santan หรือกะทิลงไป อาหารอินเดียที่ขายกันริมถนนอันเป็นเอกลักษณ์ในปิ่นคือ แป้งโรตตี (Thosai) ผักดอง (Chutney) และแกงเสิร์ฟพร้อมข้าว แป้งโรตตี Thosai รับประทานแทนข้าว ลักษณะคล้ายแพนเค้กทำจากถั่วเลนทิล (Lentil) มีรสชาติละมุน นอกจากนี้ แป้ง Thosai ยังมีอิดลี (Idlee/ Idli) ทำจากข้าวและถั่วหนึ่งทานแทนข้าวสวย จานเหล่านี้มักจะเสิร์ฟพร้อมกับแกง ชาวอินเดียยังมีซุปรasam เป็นซุสที่เต็มไปด้วยขิงขบด เครื่องเทศทอด และน้ำมะขาม อาหารเหล่านี้สามารถหาซื้อได้ที่ร้านอาหารริมถนนอาหารของปิ่น โดยเฉพาะในย่านลิตเติลอินเดีย (Little India) เมืองจอร์จทาวน์

นอกจากนี้ มีผู้คนในปิ่นโดยเฉพาะวัยรุ่นยังนิยมทานร้านอาหารมาแมก (Mamak) ซึ่งคำว่า Mamak คือ ชื่อที่เรียกชาวมุสลิมอินเดีย ซึ่งเป็นลูกของชาวมลายูในท้องถิ่นผู้ที่แต่งงานกับชาวอินเดียที่นับถือศาสนาอิสลาม Mamak จึงเป็นอาหารฝีมือของชาวอินเดียที่นับถือศาสนาอิสลามและอาศัยอยู่ในมาเลเซีย เป็นอาหารที่มีราคาเยอเมเยา อาหารมาแมกส่วนใหญ่จะมีเมนูเนื้อไก่ เนื้อวัว ปลา เนื้อแกะ และอาหารซีฟู้ดต่างๆ ให้เลือกมากมาย แต่จะไม่มีเนื้อหมู เนื่องจากเป็นอาหารอินเดียมุสลิม อาหาร Mamak ที่รู้จักกันดีที่สุดในปิ่นคือ Nasi Kandar มีลักษณะคล้ายกับข้าวราดแกงของไทย อาหารมาแมกที่รู้จักกันแพร่หลายในเมืองจอร์จทาวน์ คือ ผัดหมี่โกเร็ง (Mi Goreng Manmak) เมนูนี้เป็นการผสมผสานอาหารจีนและเครื่องเทศของอินเดียไว้อย่างลงตัว โดยจะทำจากบะหมี่ไข่สีเหลืองมาผัดกับกระเทียม หอมหัวใหญ่หรือหัวหอม ใส้ไก่ กุ้งหรือเนื้อวัว พริก ผัก

มะเขือเทศ ไข่ และผักดอง ประุงรสด้วยชีอิ้ว นอกจากนี้ยังมีเมนูโรตีสานไ (Roti Canai) ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในอาหารที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คำว่า "จานไ" (Canai) ในภาษามลายูหมายถึง "การม้วนก้อนแป้ง" โรตีสานไเป็นรูปกลมแบน การประุงมีสองแบบ เริ่มต้นจากการเหยียงจนเป็นแผ่นแบนมากแล้วพับหรือรีดให้แบนก่อนจะพับ แป้งที่พับแล้วจะนำมาทอดในน้ำมัน วิธีเหยียงแป้งให้บางเป็นที่นิยมกว่าและทำได้เร็วกว่า เสิร์ฟพร้อมกับไข่ เนย กลัวยหั่น รวมทั้งแกงกะหรี่ หรือน้ำตาลและถั่วลิสงบด

โดยสรุปแล้วอาหารของปิ่นังที่ได้รับอิทธิพลจากประเทศอินเดียในช่วงที่มาทำการค้าขายกับปิ่นัง จึงเกิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมในการประุงอาหารออกมาในรูปแบบของอาหารอินเดียที่สามารถหาทานได้ในปิ่นัง แต่จะมีมากบริเวณลิตเติ้ลอินเดีย (Little India) ย่านจอร์จทาวน์ โดยอาหารจะใช้ใบตองรองใส่ข้าวราดแกง และใช้มือในการทานอาหาร แกงต่างๆ มีลักษณะคล้ายกับแกงที่ทานกับแผ่นโรตีสานไ ส่วนขนมทานเล่นจะเป็นการประุงด้วยวิธีการทอดเสียเป็นส่วนใหญ่ ตัวอย่างดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 แสดงตัวอย่างรายการอาหารท้องถิ่นในย่านเมืองจอร์จทาวน์ที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดีย

ลำดับที่	ภาพอาหาร	ชื่อและลักษณะอาหาร
1		<u>Nasi Kandar Curry</u> คือ ข้าวสวยร้อนๆ ที่เสิร์ฟพร้อมกับแกงกะหรี่รสเผ็ดและเครื่องเคียงหลากหลายอย่าง เช่น ไก่ทอด ปลาหมึกทอดหรือผัด และผักสด ลักษณะคล้ายกับข้าวราดแกงของไทย แต่จะมีกลิ่นเครื่องเทศในสไตล์ของอาหารอินเดีย ความหมายของ Nasi หมายถึง ข้าว ส่วน Kandar หมายถึง ความสมดุล

ตารางที่ 9 แสดงตัวอย่างรายการอาหารท้องถิ่นในย่านเมืองจอร์จทาวน์ที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดีย (ต่อ)

ลำดับ ที่	ภาพอาหาร	ชื่อและลักษณะอาหาร
2		<p>Apom คือ แพนเค้กสไตล์อินเดียที่มีผิวบาง มันกรอบ ด้านในหนาบ้างร้านจะมีไส้กล้วยและข้าวโพด Apom ในจอร์จทาวน์มี 2 แบบ คือ 1) Apom Manis ทำจากแป้งข้าวเจ้าผสมกับกะทิ ไข่และน้ำตาล เป็นแผ่นบาง นุ่ม และไม่มีไส้ และ 2) Apom Balik ทำจากแป้งข้าวเจ้าผสมกับกะทิ น้ำตาลและมะพร้าวขูดสด มีไส้กล้วยสุกบางๆ หรือไส้ครีมข้าวโพด ลักษณะคล้ายกับขนมถั่งแตกของประเทศไทย</p>
3		<p>Appalam หรือ Papadum คือ แครกเกอร์แผ่นกลมบาง และกรอบ ทำจากแป้งกรัมสีดำ (gram flour) แล้วนำไปทอดหรือปิ้งด้วยความร้อนจนแห้ง นอกจากนี้ยังใช้แป้งที่ทำจากแหล่งอื่น ๆ เช่น ถั่ว lentils ถั่ว chickpeas ข้าว มันสำปะหลัง ข้าวฟ่าง มันฝรั่ง เป็นต้น</p> <p>โดยทั่วไปแล้ว Papadums เป็นอาหารในประเทศอินเดีย บังคลาเทศ เนปาลและศรีลังกา เป็นอาหารเรียกน้ำย่อยหรือขนมขบเคี้ยวซึ่งบางครั้งมีรสชาติแตกต่างกันไป เช่น รสหัวหอมสับ แครอทสับ หรือเครื่องปรุงรสอื่นๆ ในปากีสถาน Papadums จะทำจากข้าวและมักใช้เป็นของขบเคี้ยวหรืออาหารกินเล่น สำหรับในประเทศอินเดีย Papadums แบบแห้งแต่ไม่สุกจะใช้เป็นส่วนหนึ่งในแกง ดังนั้นจึงถือได้ว่า Papadums เป็นส่วนสำคัญในมื้ออาหารประจำวันของอนุทวีปอินเดียมาหลายชั่วอายุคนแล้ว</p>

ที่มา: Penang Global Tourism (2019)

2.1.3.2 อาหารที่ได้รับอิทธิพลจากอาหารจีน

บรรดาอาหารริมถนนย่านจอร์จทาวน์ อาหารจีนเป็นส่วนประกอบที่ใหญ่ที่สุด เพราะลูกค้าส่วนใหญ่เป็นชาวจีน การอพยพของชาวจีนไปยังปีนังเริ่มขึ้นในศตวรรษที่ 18 และ 19 อิทธิพลของอาหารจีนส่วนใหญ่มาจากชาวไหหลำ ชาวกวางตุ้ง ชาวฮกเกี้ยนและชาวแต้จิ๋ว (Tze, 2009) ในยุคอาณานิคมคนจีนไหหลำทำงานเป็นพ่อครัวในคลับ ร้านอาหารของชาวตะวันตกและทำอาหารให้กับครอบครัวชาวยุโรป หนึ่งในอาหารที่มีชื่อเสียงของไหหลำที่สามารถพบได้ในปีนัง คือ ข้าวมันไก่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว สำหรับอาหารกวางตุ้งประกอบด้วยเนื้อย่าง อาหารทะเล และผัก ผัก ส่วนชาวฮกเกี้ยนมีชื่อเสียงในเรื่องของก๋วยเตี๋ยวที่หลากหลาย ในขณะที่ชาวแต้จิ๋ว มีชื่อเสียงในการปรุงซุ๊ป และอาหารตุ๋น ส่วนผสมหลักที่ใช้ในการทำอาหารจีน คือ เนื้อหมู ผงเครื่องเทศห้าชนิด และสมุนไพรจีน เช่น เก๋ากี้ ตังกุย เป็นต้น (Karim, 2014)

สำหรับรายการอาหารริมทางที่รู้จักกันดีของชาวจีนที่สามารถพบได้ทุกที่ในปีนัง ได้แก่ หมี่ฮกเกี้ยน (Hokkien mi) ก๋วยเตี๋ยวเส้นใหญ่ผัดซีอิ้ว (Char Koay Teow) บะหมี่เกี๊ยว (Wan Tan mi) และของทอดเสียบไม้ (Lok-lok) เป็นต้น สำหรับบะหมี่ฮกเกี้ยน (Hokkien mi) คือ บะหมี่น้ำเสิร์ฟพร้อมกับไข่ลวก กุ้ง เนื้อ และผักโขม ในน้ำสต็อกกระดูกหมู มีถิ่นกำเนิดในปีนังสามารถพบได้ในหลากหลายแบบทั่วประเทศ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนามฮามี่ (Har Mi) อย่างไรก็ตาม รสชาติและเนื้อสัมผัสที่เป็นเอกลักษณ์และแท้จริงของอาหารสามารถพบได้ตามถนนของปีนังเท่านั้น สำหรับก๋วยเตี๋ยวเส้นใหญ่ผัดซีอิ้ว (Char Koay Teow) เป็นอาหารจีนที่มีชื่อเสียงที่เส้นก๋วยเตี๋ยวเส้นใหญ่ผัดกับพริกและไข่ โดยทั่วไปจะเสิร์ฟพร้อมอาหารทะเล อาทิ กุ้งและหอยแครง ขั้นตอนการเตรียมอาหารกลายเป็นรูปแบบของความบันเทิง สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเนื่องจากผู้ชายจะผัดเส้นก๋วยเตี๋ยวในกระทะในมีไฟลุกท่วมกระทะ ส่วนบะหมี่เกี๊ยว (Wan Tan mi) คือ เส้นบะหมี่น้ำใส่หมูแดง ผักกวางตุ้งลวกสุก ปรุงรสด้วยซอสปรุงรสและซีอิ้วดำ อาจจะมีใส่เกี๊ยวหุ้มต้มหรือทอดลงไปด้วย เป็นที่รู้จักกันในนามบะหมี่ต็อก-ต็อก (Tok-Tok mi) เกิดจากเสียงของการกระทบไม้ไผ่กับภาชนะที่ใส่จากผู้ขายอาหารริมถนนเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ขาย เนื่องจากในสมัยก่อนเมื่อผู้ชายเร่ขายไปตามถนน นอกจากนี้ยังมีเมนูที่ขึ้นชื่อ คือ อาหารเสียบไม้ (Lok-lok) เป็นอาหารฮอตพอต (Hotpot) ซึ่งมีอาหารหลากหลายตั้งแต่อาหารทะเลและเนื้อสัตว์ไปจนถึงผักบนเสิร์ฟไม้ไผ่ นำไปจุ่มในหม้อต้มน้ำร้อนให้สุก จากนั้นอาหารจะถูกจิ้มลงในซอสหลากหลายชนิด ตัวอย่างดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ตัวอย่างอาหารที่ได้รับอิทธิพลจากอาหารจีน ในเมืองจอร์จทาวน์

ลำดับ ที่	ภาพอาหาร	ชื่อและลักษณะอาหาร
1		Lor Bak คือ หมูสับหมักพันด้วยฟองเต้าหู้แผ่นบาง แล้วนำไปทอด มักจะขายพร้อมกับของทอดชนิดอื่นๆ เช่น เต้าหู้ทอด ไส้กรอก ลูกชิ้นปลา กุ้งชุบแป้งทอด และขนมจีบ เป็นต้น มักจะเสิร์ฟพร้อมกับน้ำจิ้มถ้วยขนาดเล็ก 2 แบบ ได้แก่ ซอสหวานและซอสพริก ซึ่งจะแตกต่างจาก Lor Bak ของจังหวัดภูเก็ตคือที่ภูเก็ตจะมีเครื่องในรวมอยู่ในอาหารจานนี้ด้วย
2		Teochew Porridge คือ เมนูข้าวต้มสไตล์จีนแท้ๆ มีสองแบบคือ แบบที่เป็นข้าวต้มเครื่องซามเดียวพร้อมรับประทาน และแบบที่เป็นข้าวต้มเปล่า กินกับกับข้าวหลายอย่าง หรือข้าวต้มก๊วยในภาษาไทยนั่นเอง
3		Cendol คือ ลอดช่องใส่น้ำแข็งไสสไตล์ชาวจีน-มาเลย์ ราดน้ำเชื่อมสีน้ำตาลเข้ม มีถั่วแดงต้มน้ำตาลราดบนลอดช่องพร้อมน้ำกะทิ

ที่มา: Penang Global Tourism (2019)

2.1.3.3 อาหารที่ได้รับอิทธิพลจากชาวเปอรานากัน (Peranakan)

ชาวเปอรานากันคือกลุ่มชาวจีนที่มีเชื้อสายมลายู (Jawi Peranakan) ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในแถบมลายูและพื้นที่ชายฝั่งทะเลของเกาะชวาและเกาะสุมาตราในช่วงต้นศตวรรษที่ 15 และในช่วงศตวรรษที่ 19 ชาวเปอรานากันได้อพยพเข้ามาในเขตท่าเรือของปีนังและสิงคโปร์ ซึ่งอยู่

ในช่วงขยายอาณานิคมของอังกฤษ (Penang Global Tourism, 2019) ดังนั้นวัฒนธรรมด้านอาหาร จึงได้แพร่หลายเข้ามายังปีนัง อาหารเปอรานากันจะเรียกว่า “นonya” (Nyonya) มีความหอมเผ็ดจาก สมุนไพร ได้รับอิทธิพลของอาหารจีน ไทย มาเลย์ อินโดนีเซียและยุโรป อาหารนonyามีการนำ ส่วนประกอบของอาหารจีน เช่น หมู ซีอิ๊ว เต้าหู้ยี้ มาปรุงกับริมปะห์ (Rempah) เครื่องผัดของชาว มลายู กะทิ และอาจใส่น้ำมะขาม อาหารจากสิงคโปร์และมะละกา แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของ อินโดนีเซียโดยใช้กะทิทำอาหารเป็นส่วนใหญ่ ประเทศไทยก็ได้รับอิทธิพลการทำอาหารมาจากปีนัง กล่าวคือ การปรุงอาหารให้มีรสเปรี้ยวโดยใช้มะขาม (อดิยศ และศศิณัฐ สุรรคบุรณารักษ์, 2561) อาหารชาวเปอรานากันในปีนังที่นิยมกันแพร่หลาย รายการอาหารของชาวเปอรานากันที่มีชื่อเสียง ที่สุดคือ Otak-Otak สามารถพบได้ในรัฐทางใต้อื่นๆ ในมาเลเซียเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ชาวเปอรานากัน มีชื่อเสียงในด้านการทำขนมหวาน Kuih-Kuih แบบดั้งเดิมที่มีสีสันและรสชาติหรือเค้ก อาทิ Pulut Tatai, Hunt kuih และ Kow Chan Kuih สามารถพบได้ตามรถเข็นอาหารบนถนนและตรอก ซอกซอยของย่านจอร์จทาวน์ ซึ่งมักจะทานก่อนอาหารเช้าๆ หรืออาหารว่างยามบ่าย ดังตัวอย่างใน ตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ตัวอย่างอาหารที่ได้รับอิทธิพลจากชาวเปอรานากัน ในเมืองจอร์จทาวน์

ลำดับ ที่	ภาพอาหาร	ชื่อและลักษณะอาหาร
1		Laksa เป็นอาหารที่พบในประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย แต่ละท้องถิ่นจะมีลักษณะแบบฉบับของตนเอง Laksa เป็นก๋วยเตี๋ยวประเภทหนึ่ง เส้นทำมาจากข้าว รูปร่างกลม ขนาดประมาณตะเกียบ เนื้อสัมผัสเหนียวนุ่ม คล้ายกับเส้นขนมจีนของไทย Laksa ของปีนังจะแตกต่างจากที่อื่น กล่าวคือมีส่วนประกอบของเนื้อปลาทะเล ผสมกับเครื่องแกงแล้วต้มเคี่ยวจนได้ที่ รสชาติจะคล้ายๆ กับแกงส้มของไทยแต่ไม่เผ็ดไม่เปรี้ยวมาก มีน้ำมะขามเปียกมาปรุงน้ำแกงและมีความหอมจากสระระแห่ Laksa ของปีนังมีชื่อว่า Assam Laksa

ตารางที่ 11 ตัวอย่างอาหารที่ได้รับอิทธิพลจากชาวเปอรานากันในเมืองจอร์จทาวน์ (ต่อ)

ลำดับ ที่	ภาพอาหาร	ชื่อและลักษณะอาหาร
2		Otak-otak เป็นอาหารนยญา (Nyonya) และมาเลเซียที่นิยมมากจานหนึ่ง สามารถพบเห็นได้ทั่วไปตามถนน Otak แปลว่าสมอในภาษามลายู แต่ไม่ได้หมายความว่ามีส่วนผสมของอาหารจานนี้ ประกอบด้วย เนื้อปลาสดบดผสมกับเครื่องเทศ กะทิ หัวหอมสับ ใบมะกรูดและสมุนไพรหอมอื่นๆ ห่อด้วยใบตองแล้วนึ่งหรือย่างจนสุก ลักษณะคล้ายกับห่อหมกของประเทศไทย
3		Traditional Nyonya Kuih คือ ขนมหวานพื้นเมืองของชาวนยญา (Nyonya) โดยปกติจะเป็นแป้งข้าวเจ้าที่ทำจากกะทิหนึ่งหรืออบและมีสีสันทสวยงาม บางชนิดมีข้าวเหนียวน้ำตาลปีบ เพิ่มรสชาติจากแหล่งธรรมชาติ อาทิ ใบเตย นอกจากนี้มีขนมที่มีรสชาติสามารถเทียบเคียงกับขนมไทยอย่างขนมชั้น ข้าวเหนียวสังขยา หรือ ขนมหม้อแกง เป็นต้น

ที่มา: Penang Global Tourism (2019)

นอกจากอาหารที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดีย จีน และชาวเปอรานากันแล้วอาหารริมถนนหรืออาหารหาบเร่ในจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง ยังมีอาหารฟิวชั่นนานาชาติของชาวยุโรป (Eurasians) ที่ได้นำเอาศาสนา ภาษาและอาหารเข้ามาจากชาวโปรตุเกส ชาวดัตช์และชาวอังกฤษ ที่นักท่องเที่ยวสามารถหารับประทานได้ภายในเมืองจอร์จทาวน์

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารของเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง พบว่า มีการส่งเสริมวัฒนธรรมอาหารบนถนนปีนังเป็นครั้งคราว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนในท้องถิ่นได้ใช้ความพยายามอย่างมากในการส่งเสริมการขายเกี่ยวกับอาหารปีนังที่เพื่อดึงดูดผู้คนจากรัฐอื่นๆ ภายในประเทศมาเลเซียหรือแม้แต่ชาวต่างชาติ อย่างไรก็ตามประเด็นสำคัญของอาหารริมถนนในปีนังยังต้องได้รับการปรับปรุงเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น เพื่อรักษาวัฒนธรรมอาหารริมถนนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวพร้อมกับการรักษามรดกวัฒนธรรมอาหารควบคู่กัน

โดยจากงานวิจัยของคาริม (Karim, 2014) ให้ข้อเสนอแนะว่าควรคำนึงถึงสุขอนามัยของร้านอาหารซึ่งต้องอยู่ในระดับที่น่าพอใจ พร้อมกับความร่วมมือจากพ่อค้าและผู้ขายอาหารเป็นสิ่งสำคัญ ประการที่สองราคาและคุณภาพของอาหารต้องสอดคล้องกัน ความสอดคล้องมีความสำคัญต่อการรักษาลูกค้าและส่งเสริมนักท่องเที่ยวใหม่ ตัวอย่างเช่น ผู้ตอบแบบสอบถามหลายคนอ้างว่าพวกเขาสังเกตคุณภาพของอาหารจะลดลงเมื่อมีการสืบทอดร้านอาหารให้กับรุ่นต่อไป หรือสมาชิกในครอบครัว ดังนั้นจึงควรมีการฝึกอบรมที่เหมาะสมและการแบ่งปันทักษะและสูตรอาหารกับคนรุ่นใหม่

จากการสังเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attractions) ของรัฐปีนังพบว่า เป็นการนำเสนอศักยภาพสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ ด้านสถาปัตยกรรม และด้านอาหารการกิน ที่มีเอกลักษณ์ สืบทอดจากภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงควรนำมาเป็นประเด็นในการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย

2.2 ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities)

จากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของรัฐปีนังด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities) พบว่า สามารถแบ่งแยกตามองค์ประกอบของการขนส่ง 2 ประเภท คือ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางบก และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางอากาศ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางบก

ในการเดินทางไปที่ท่องเที่ยวของรัฐปีนังสามารถไปได้โดยรถยนต์ส่วนตัว โดยจะต้องยื่นเรื่องขอหนังสือรับรองการจดทะเบียนรถเป็นภาษาอังกฤษจากสำนักงานขนส่งเสียก่อน และต้องแสดงป้ายทะเบียนรถที่เทียบภาษาอังกฤษแล้วไว้ด้านหน้าและท้ายรถอย่างชัดเจน หลังจากนั้นไปยื่นขอทำประกันรถยนต์ มีแบบรายปีและแบบรายเดือน ก่อนจะออกนอกประเทศต้องทำเรื่องขออนำรถออกนอกประเทศไทยและขากลับต้องทำเรื่องขออนำรถกลับเข้าในประเทศไทยที่ศุลกากรก่อน เมื่อเสร็จสิ้นขั้นตอนทั้งหมด ก็สามารถขับรถเข้าไปยังประเทศมาเลเซียได้เลย โดยเส้นทางเดินทางไปยังรัฐปีนังนั้นเป็นเส้นทางง่ายต่อการเดินทาง ระยะเวลาในการเดินทางจากด่านสะเดาไปยังรัฐปีนังใช้เวลาเดินทางประมาณ 2 ชั่วโมงครึ่ง สำหรับสภาพถนนการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งเส้นทาง เชื่อมโยงกับถนนสายต่างๆ มีความสะดวก และชัดเจนของป้ายบอกเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงรัฐปีนังโดยรถไฟ โดยเริ่มต้นการเดินทางจากชุมทางหาดใหญ่ไปสถานีปาดังเบซาร์ (มาเลเซีย) มีให้บริการ 2 รอบต่อวัน ให้บริการทุกวันและใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 1 ชั่วโมง ดังนี้

2.2.1.1 ขบวน 947 ระยะเวลาการเดินทาง 7.30 น. – 8.22 น จากชุมทางหาดใหญ่ – คลองแกะ – ปาดังเบซาร์ (ไทย) – ปาดังเบซาร์ (มาเลเซีย)

2.2.1.2 ขบวน 949 ระยะเวลาการเดินทาง 13.05 น. – 13.58 น. จากชุมทางหาดใหญ่ – คลองแกะ – ปาดังเบซาร์ (ไทย) – ปาดังเบซาร์ (มาเลเซีย)

เมื่อรถไฟมาถึงสถานีปาดังเบซาร์ฝั่งมาเลเซีย นักท่องเที่ยวต้องลงจากรถไฟเพื่อนำหนังสือเดินทางของตนเองไปที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ทำพิธีการตรวจคนเข้าเมือง หลังจากนั้นซื้อตั๋วไปยังสถานีแบตเตอรี่เวอร์ธต่อไป ใช้เวลาเดินทางประมาณ 2 ชั่วโมง หลังจากรถไฟมาถึงยังสถานีแบตเตอรี่เวอร์ธ ให้เดินออกจากรถไฟแล้วขึ้นไปชั้นบนพื้นซื้อตั๋วเรือเฟอร์รี่เพื่อข้ามไปยังเกาะปีนัง

2.2.2 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางอากาศ

ในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของรัฐปีนัง นอกจากการเดินทางทางบกแล้วการเดินทางทางอากาศถือได้ว่าเป็นที่นิยมมากในปัจจุบันเช่นกัน โดยสายการบินที่มีเที่ยวบินตรงจากไทยไปยังรัฐปีนัง ได้แก่ สายการบินแอร์เอเชีย สายการบินไทยสมายล์ สายการบินไทยแอร์เอเชีย สายการบิน Firefly และสายการบิน Malindo Air

ท่าอากาศยานนานาชาติปีนัง เปิดให้บริการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2478 เดิมมีชื่อว่าท่าอากาศยานนานาชาติบายันเลปาส ตามชื่อที่ตั้งของเมือง ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของเกาะปีนัง ห่างจากเมืองจอร์จทาวน์ไปทางทิศใต้ประมาณ 16 กิโลเมตร สามารถรองรับผู้โดยสารได้ประมาณ 6.5 ล้านคนต่อปี โดยในปี 2560 ท่าอากาศยานได้รองรับผู้โดยสารจำนวน 7.3 ล้านคน (Penang Airport, 2017) ท่าอากาศยานปีนังสามารถรองรับการจราจรทางอากาศของปีนังเพื่อเชื่อมต่อกับเมืองสำคัญต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อีกทั้งท่าอากาศยานนานาชาติปีนังเป็นท่าอากาศยานขนาดกลางทำให้ผู้โดยสารได้รับการบริการที่รวดเร็ว และมีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานครบครัน

จากการสังเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนังด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities) พบว่า การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนังจากประเทศไทยสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ทางบก โดยรถยนต์ส่วนตัว รถตู้โดยสารประจำทางและรถไฟ และทางอากาศโดยเครื่องบินโดยสาร สำหรับการคมนาคมในรัฐปีนังนักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการรถแท็กซี่ รถบัสโดยสารประจำทาง และเรือข้ามฝากได้ นอกจากนี้ หากการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนังนั้นควรเชื่อมโยงเส้นทางทางบกไม่ว่าจะเป็นทางรถไฟ และทางรถยนต์ เนื่องจากสภาพถนนหนทางในการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว

รวมทั้งเส้นทางเชื่อมโยงกับถนนสายต่างๆ มีความสะดวกสบาย และใช้ระยะเวลาในการเดินทางไม่นาน

2.3 ศักยภาพด้านที่พักแรม (Accommodation)

จากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนังด้านที่พักแรม (Accommodation) พบว่า บริเวณย่านเมืองจอร์จทาวน์มีที่พักหลากหลายประเภทเหมาะสมกับความต้องการและงบประมาณที่แตกต่างกันของนักท่องเที่ยว ตั้งแต่โรงแรมหรูหรรษา โรงแรมบูติก เซอร์วิสอพาร์ทเมนท์ และโฮสเทลราคาประหยัด ทั้งนี้นับตั้งแต่เมืองจอร์จทาวน์ได้รับการประกาศจากยูเนสโกให้เป็นเมืองมรดกโลกตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2551 ทำให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกเข้ามาท่องเที่ยวในรัฐปีนังเป็นจำนวนมาก และส่งผลให้จำนวนโรงแรมใหม่เกิดขึ้นอย่างมากมาย จำนวนของที่อยู่อาศัยเก่าและร้านค้าในเกาะปีนังหลายหลังได้รับการปรับเปลี่ยนเป็นโรงแรมที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบเดิม เพื่อรักษามรดกทางวัฒนธรรมของเมืองที่มีอยู่ ในปี พ.ศ.2560 อัตราการเข้าพักของโรงแรมในปีนังเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 68% เมื่อเทียบกับ 63% ในปี 2559 เนื่องจากได้แรงหนุนจากการท่องเที่ยวภายในประเทศเป็นหลัก สำหรับอัตราห้องพักโดยเฉลี่ยของโรงแรมในปีนังเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ RM290 ต่อคืน เมื่อเทียบกับ RM264 ต่อคืนในปี 2559 โรงแรมชายหาดราคาประมาณ RM80 ถึง RM680 ในขณะที่โรงแรมในเมืองราคาประมาณ RM250 (Malaysian Association of Hotel (Penang Chapter), 2019) จากการเป็นเมืองมรดกโลกของจอร์จทาวน์ ส่งผลให้เป็นที่ชื่นชอบในหนังสือท่องเที่ยวชั้นนำอย่าง Condé Nast ด้วยที่พักบูติกที่คัดสรรมาอย่างดี รวมถึงร้านค้าแบบดั้งเดิมที่ได้รับการบูรณะอย่างสวยงามและทันสมัย โรงแรมทันสมัยที่มีกลิ่นอายของท้องถิ่น การพักในย่านจอร์จทาวน์จึงเหมาะสำหรับการสำรวจเมืองจอร์จทาวน์ด้วยการเดินเท้า จักรยาน มอเตอร์ไซด์หรือรถสามล้อ เป็นต้น

ภาพที่ 41 ตัวอย่างที่พักในย่านเมืองจอร์จทาวน์ที่ดัดแปลงมาจากอาคารเก่า
ที่มา: Campbell House Penang (2020)

2.4 ศักยภาพด้านกิจกรรม (Activities)

จากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนังด้านกิจกรรม (Activities) พบว่า ศักยภาพด้านกิจกรรม (Activities) ทางการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมภายในเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง มีการจัดขึ้นตลอดทั้งปี โดยในปี พ.ศ. 2562 มีกิจกรรมที่น่าสนใจ ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของรัฐปีนังตลอดปี พ.ศ. 2562

เดือนที่จัด	ชื่องาน	กิจกรรม	ระดับ
5 มกราคม	KBJ Lion Dance Championship	แข่งเซตสิงโต	ระดับท้องถิ่น
15 มกราคม	Pongal Celebration	เป็นเทศกาลฉลองฤดูเก็บเกี่ยวของชาวอินเดีย โดยมีการเฉลิมฉลองกัน 4 คืน จัดขึ้นในวัดของชาวอินดูรอบๆปีนัง	ระดับชาติ
20 -22 มกราคม	Thai Pusan Celebration	เป็นเทศกาลเฉลิมฉลองเพื่อเป็นการขอบคุณและให้เกียรติ เทพเจ้าอินดูชั้นธกุมารที่รู้จักกันดีว่าเป็นลูกชายคนสุดท้ายของพระอิศวร สาวกชาวอินดูมักจะมารวมตัวกันที่วัดปีนังชั้นธกุมารเพื่อออกอาหารและกินอาหารมังสวิรัตในช่วงเทศกาลอีกด้วย และผู้ที่นับถือจะร่วมกันทำพิธี Kavadi ที่จะเดินร่าและนำของแหลมมาเสียบไปตามร่างกาย เช่น ผิวหนัง แก้ม หรือลิ้นเพื่อแสดงความเคารพต่อเทพเจ้าของพวกเขา	ระดับชาติ
26 มกราคม	Bagan Festival @ Butterworth Art Walk – Pongal Celebration (วันตรุษจีน)	ได้รับแรงบันดาลใจมาจาก Car Free ในตอนเย็นที่มุ่งลดการใช้รถยนต์บนถนน เพื่อให้ชุมชนใกล้ชิดกับศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้นเทศกาลนี้เป็นการเฉลิมฉลองเทศกาลตรุษจีนด้วยกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย	ระดับท้องถิ่น
4 – 19 กุมภาพันธ์	Kek Lok Si Display of Lights	การจัดแสดงแสงสีประจำปีที่วัด Kek Lok Si วัดนี้เป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในปีนัง ภายในงานมีไฟมากกว่า 10,000 ดวงและดอกไม้ไฟหลากหลายแบบ คนมาเลเซียเชื่อว่าการเฉลิมฉลองคือความศรัทธาที่จะนำความสุขและความเจริญรุ่งเรืองมาสู่พวกเขาตลอดหลายปี	ระดับท้องถิ่น
5 – 6 กุมภาพันธ์	Chinese New Year	วันปีใหม่จีนตรงกับวันแรกของปฏิทินจันทรคติของจีน ครอบครัวเชื้อสายจีนจะมารวมตัวกันเพื่อทานอาหารเย็นร่วมกัน	ระดับชาติ
9 กุมภาพันธ์	7 th Ban Ka Lan Snake Temple	เทศกาลตรุษจีนที่วัด Ban Ka Lan Snake Temple (วัดงู) รวมทั้งเป็นการรำลึกถึงพระจีน Chor Soo Kong ในงานมีนิทรรศการ	ระดับท้องถิ่น

	CNY Culture Celebration	การแสดงและขายสินค้าหัตถกรรม	
9 – 10 กุมภาพันธ์	Penang Hot Air Balloon Fiesta	เทศกาลแสดงบอลลูน มีกิจกรรมสำหรับครอบครัวและ workshop ต่างๆ ที่สามารถเข้าร่วมได้	ระดับ ท้องถิ่น

ตารางที่ 12 กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของรัฐปีนังตลอดปี พ.ศ. 2562 (ต่อ)

เดือนที่จัด	ชื่องาน	กิจกรรม	ระดับ
12 กุมภาพันธ์	Hokkien New Year Celebration	หรือเรียกว่า เทศกาลพายตีกง (Pai Ti Kong) ที่รู้จักกันในนามวันคล้ายวันเกิดของจักรพรรดิหยก ที่มีการเฉลิมฉลองในวันที่ 9 ของช่วงวันตรุษจีน การเฉลิมฉลองนี้จะมีความครื้นเครงมากในเวลากลางคืนขณะที่ผู้คนกล่าวคำอธิษฐานและถวายอาหาร เช่น ผลไม้ เหล้า และอ้อย ให้กับเทพเจ้าที่ยิ่งใหญ่ การเชิดสิงโต จุดธูปขอพร และอื่น ๆ	ระดับชาติ
19 กุมภาพันธ์	Chap Goh Meh Celebration	เทศกาลที่เฉลิมฉลองในคืนวันที่ 15 ของปฏิทินจันทรคติของจีน หรือวันวาเลนไทน์ของจีน ที่หญิงสาวโสดจะเขียนชื่อและหมายเลขโทรศัพท์บนผลส้มแมนดารินแล้วโยนลงทะเลหรือแม่น้ำเพื่อค้นหาความรักและความสุข นอกจากนี้ครอบครัวจะมารวมตัวกันเพื่อทานอาหารด้วยกันและไปวัดเพื่อสวดภาวนาขอพรให้เจริญรุ่งเรือง	ระดับชาติ
1-3 มีนาคม	10 th Penang International Halal Expo & Conference	งานประชุมและงานแสดงสินค้าในอุตสาหกรรมฮาลาลระดับนานาชาติที่ใหญ่แห่งหนึ่งในภูมิภาค มีบูธแสดงสินค้าภายในงานจำนวน 350 บูธ จากหลากหลายภูมิภาค ได้แก่ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียตะวันตก และยุโรป รวมทั้งเป็นเวทีเจรจาทางธุรกิจฮาลาลอีกด้วย	ระดับ ท้องถิ่น
13 – 28 เมษายน	Penang International Food Festival	เทศกาลอาหารนานาชาติปีนัง เฉลิมฉลองให้ปีนังกลายเป็นสวรรค์แห่งอาหารของเอเชียเพื่อระลึกถึงบรรพบุรุษ เรียนรู้ประสบการณ์ทางวัฒนธรรมผ่านอาหารที่หลากหลาย	ระดับ ท้องถิ่น
18 พฤษภาคม	Wesak Day	วันเฉลิมฉลองในวันประสูติ การตรัสรู้ และนิพพานของพระพุทธเจ้า ตอนเช้าชาวพุทธมาเลเซียจะรวมตัวกันไปที่วัดเพื่อทำสมาธิและเข้าร่วมขบวนแห่เทียน นักพิราบก็ถูกปล่อยให้เป็นสัญลักษณ์ของความเคารพและความปรารถนาดี ในตอนเย็นจะมีขบวนแห่ล้อมรอบด้วยดอกไม้สีสันสดใสพร้อมกับเด็กๆ ร้องเพลงและพระสงฆ์สวดมนต์สวดมนต์รัตนันต์ศักดิ์สิทธิ์	ระดับชาติ
1 – 2 มิถุนายน	Penang International Dragon Boat Championship	การแข่งขันเรือมังกรนานาชาติซึ่งถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของปีนัง เป็นการทดสอบความอดทนและความแข็งแกร่งของผู้เข้าร่วมแข่งขัน	ระดับ ท้องถิ่น
1 มิถุนายน –	Penang Durian	ทุเรียนเป็นผลไม้ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในปีนังที่ ในงานนี้	ระดับ

31 กรกฎาคม	Festival	นักท่องเที่ยวจะได้ลิ้มลองผลิตภัณฑ์จากทุเรียนมากมาย	ท้องถิ่น
5 – 6 มิถุนายน	Hari Raya Aidilfitri	วันสุดท้ายของการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน ชาวมุสลิมจะพากันไปละหมาด ทำทานแก่ผู้ยากไร้ และออกเดินทางท่องเที่ยวไปเยี่ยมญาติมิตรที่เคารพนับถือ	ระดับชาติ

ตารางที่ 12 กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของรัฐปีนังตลอดปี พ.ศ. 2562 (ต่อ)

เดือนที่จัด	ชื่องาน	กิจกรรม	ระดับ
6 – 7 กรกฎาคม	George Town Heritage Celebration	เป็นการจัดงานเพื่อเฉลิมฉลองและระลึกถึงเมืองในประวัติศาสตร์ที่ได้ชื่อว่าเป็นมรดกโลกเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2551 มีกิจกรรมแสงสีเสียง ดนตรีบรรเลง ศิลปะการต่อสู้และการแสดงอื่นๆ	ระดับท้องถิ่น
13 – 28 กรกฎาคม	George Town Festival	งานเฉลิมฉลองในเมืองจอร์จทาวน์ มีการประดับประดาอาคารด้วยไฟหลากหลายสี และการแสดงศิลปะกลางเมือง	ระดับท้องถิ่น
1 – 29 สิงหาคม	Hungry Ghost Festival	ความเชื่อของชาวจีนที่ว่าเหล่าวิญญาณคนตายมักจะกลับขึ้นมาบนโลกในช่วงเดือนนี้ จึงเป็นช่วงเดือนที่ญาติๆ จะเผากระดาษเงินทองบ้าน และอาหารไปให้ อีกทั้งยังมีการแสดงจั๊วแบบแต่จั๊วและฮกเกี้ยนเป็นการให้ความบันเทิงแก่เหล่าวิญญาณอีกด้วย	ระดับชาติ
31 สิงหาคม	Merdeka Day	วันชาติมาเลเซีย หลังได้รับเอกราชจากประเทศอังกฤษจึงประกาศให้วันที่ 31 สิงหาคม ของทุกปีเป็นวันชาติ	ระดับชาติ
1 กันยายน	Awal Muharram	วันแรกของเดือนแรกตามปฏิทินฮิจญ์เราะห์ของอิสลาม หรือปีใหม่ของชาวมุสลิม	ระดับชาติ
13 กันยายน	Mid-Autumn Festival	เทศกาลไหว้พระจันทร์สำหรับชาวจีนในป็นัง เป็นเวลาที่ครอบครัวและเพื่อนมารวมตัวกันเพื่อไหว้พระจันทร์ ภายในงานมีขบวนแห่โคมไฟ และลิ้มรสขนมไหว้พระจันทร์กับชาจีน	ระดับชาติ
14 – 15 กันยายน	Penang International Lion Dance On Stilts	การแข่งขันเชิดสิงโตระดับนานาชาติ จากประเทศมาเลเซีย เวียดนาม จีน และประเทศอื่นๆ วัตถุประสงค์ของการแข่งขันคือการส่งเสริมการเชิดสิงโตในฐานะกีฬาเพื่อสุขภาพและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว Lion Dance ได้กลายเป็นกีฬาที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและได้รับการยอมรับว่าเป็นมรดกแห่งชาติของมาเลเซีย	ระดับท้องถิ่น
16 กันยายน	Malaysia Day	เป็นสัญลักษณ์ของการรวมตัวกันระหว่างมาลายา บอร์เนียวเหนือ ปัจจุบันคือ ซาบาห์ และซาราวักเพื่อตั้งมาเลเซียสหพันธรัฐใหม่	ระดับชาติ
29 กันยายน – 8 ตุลาคม	Navratri Festival	เทศกาลบูชาพระแม่คงคา มีการจัดงานจำนวน 9 คืน ซึ่งในช่วง “เก้าคืน” นี้จะมีการบูชาพระแม่ทุรคา (Durga) หรือศักติ (Shakti) หมายถึง พลังหรืออำนาจ ในเก้ารูปแบบ	ระดับชาติ
21 – 24 พฤศจิกายน	George Town Literary Festival	เทศกาลวรรณกรรมจอร์จทาวน์ที่เปิดโอกาสให้คนท้องถิ่น นักอ่าน นักเขียนทั้งจากในประเทศและต่างประเทศมาแลกเปลี่ยนพูดคุยถึงประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานเขียนและประเด็นในสังคม รวมถึงจัดกิจกรรมสร้างสรรค์หลากหลายเพื่อส่งเสริมแนวคิดที่นำเสนอในแต่ละปี	ระดับท้องถิ่น
7 – 8	Penang	คณะกรรมการเทศกาลเรือมังกรแห่งชาติปีนัง (PIDBF) ร่วมกับ	ระดับ

ชื่อยุค	International Dragon Boat Festival	เทศกาลเรือมังกรนานาชาติปีนัง เชิญลูกเรือจากทั่วโลกเข้าร่วมการแข่งขันเรือมังกร	ท้องถิ่น
---------	--	---	----------

ที่มา: Penang Global Tourism (2019b)

นอกเหนือจากกิจกรรมและประเพณีที่นักท่องเที่ยวสามารถพัฒนาประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนังแล้ว กิจกรรมที่ได้รับความนิยมอีกประเภทหนึ่งคือ การเดินเยี่ยมชมสถาปัตยกรรมของอาคารบ้านเรือนและศิลปะข้างถนน Street Art เพื่อสัมผัสวิถีชีวิตของคนในปีนังกับการผสมผสานความเป็นพหุวัฒนธรรมระหว่างชาวมาเลย์ จีน อินเดีย เปอรานากันและยุโรป โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

2.4.1 งานศิลปะบนกำแพง

งานศิลปะบนกำแพงรอบเมืองจอร์จทาวน์ ได้ถูกสร้างสรรค์โดย เออร์เนสต์ ซาคาเรวิก (Ernest Zacharevic) ศิลปินชาวลิทัวเนีย บนกำแพง 6 ชั้นในปี พ.ศ. 2555 ในเทศกาลจอร์จทาวน์เฟสติวัล (George Town Festival) จนกลายเป็นงานศิลปะที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งเป็นแรงบันดาลใจให้หลายคนได้ปลดปล่อยความคิดสร้างสรรค์บนผืนกำแพงอาคารต่างๆในเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย

ภาพที่ 42 ตัวอย่างภาพวาดบนฝาผนังย่านจอร์จทาวน์ ชื่อว่า “Kids On Bicycle” สองพี่น้องซ้อนจักรยาน

ที่มา: Penang Global Tourism (2019a)

2.4.2 ประติมากรรมเหล็กตัด

ประติมากรรมเหล็กตัดจำนวน 52 ชิ้น รอบๆ เมืองจอร์จทาวน์สื่อถึงเรื่องข้ามชั้นแนวการตูนถูกสร้างสรรค์ขึ้นในปี พ.ศ. 2552 โดยหน่วยงานราชการปีนังมอบหมายให้มีการสร้างเพื่อเล่า

ถึงประวัติศาสตร์ของเมืองจอร์จทาวน์ในเชิงตลกสนุกสนาน แต่ละภาพจะมีคำบรรยายบอกเล่าเป็นภาษาอังกฤษให้เข้าใจง่ายๆ ซึ่งหาอ่านไม่ได้จากหนังสือนำเที่ยว ยกตัวอย่างเช่น ที่มาของบะหมี่ต็อกต็อก (Tok Tok) ถนนที่สายลับญี่ปุ่นเข้ามาแฝงตัวก่อนจะยึดสหพันธรัฐมาลายา และถนนแห่งความรัก-เลิฟเลน (Love Lane) เป็นต้น

ภาพที่ 43 ตัวอย่างประติมากรรมเหล็กตัด ชื่อ “Tok Tok Mee” รถเข็นบะหมี่ต็อกต็อก
ที่มา: Penang Global Tourism (2019a)

2.4.3 ถนนศิลปะบัตเตอร์เวิร์ธ (The Butterworth Art Walk)

นอกจากผลงานศิลปะ Street Art ในเมืองจอร์จทาวน์แล้ว ศิลปะบนกำแพงในเมือง เซเบอร์ัง ไปร (Seberang Perai) ถือได้ว่าเป็นศิลปะ Street Art อันเลื่องชื่อของป็นังเช่นกัน ถนนศิลปะบัตเตอร์เวิร์ธ (The Butterworth Art Walk) เกิดจากกลุ่มศิลปินของป็นังที่มีความตื่นตัวทางศิลปะในเมืองที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน สื่อถึงวิถีชีวิตด้านเกษตรและประวัติศาสตร์ของเมือง เซเบอร์ัง ไปร (Seberang Perai) ที่ในอดีตส่งออกช้าง

จากการสังเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนังด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Activities) พบว่า สามารถแบ่งเป็น 2 กิจกรรมหลัก ได้แก่ 1) การเข้าร่วมงานประเพณีท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ และ 2) การเดินเยี่ยมชมสถาปัตยกรรมของอาคารบ้านเรือนและศิลปะ Street Art ซึ่งสภาพแวดล้อมนี้เป็นแบบอย่างให้เมืองเก่าสงขลานำไปใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก

2.5 ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการเที่ยวชม (Amenities)

จากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของรัฐปีนังพบว่า ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวกในการเที่ยวชม (Amenities) นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญอีกอันหนึ่งในการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง โดยสิ่งแรกที่สำคัญคือโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) นอกจากนี้ ยังมีเรื่องของความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว (Cleanliness) การจัดตั้งศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลความรู้ (Tourist Information Centre) แหล่งช้อปปิ้ง (Shopping Facilities) ราคาสินค้า (Goods Prices) และแหล่งท่องเที่ยวยามค่ำคืน (Nightlife Entertainment) โดยนักท่องเที่ยวต่างประเทศส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในวันหยุดของรัฐปีนังด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่อแหล่งช้อปปิ้ง (Shopping Facilities) ภายในปีนังมากที่สุด (Shida Irwana Omar and others, 2015) เนื่องจาก ปีนังมีแหล่งช้อปปิ้งมากมายไม่ว่าจะเป็นตลาดท้องถิ่นไปจนถึงห้างสรรพสินค้าที่มีขนาดใหญ่ทั่วปีนัง ได้แก่ Gurney Plaza, Queensbay Mall, Prangin Mall, Gurney Paragon Mall และ 1st Avenue

นอกจากนี้ โครงสร้างพื้นฐานในย่านเมืองมรดกโลกจอร์จทาวน์มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น การติดตั้งท่อน้ำใหม่หลายพันฟุต และกระทรวงการขนส่งของรัฐกำลังอยู่ในระหว่างการซ่อมแซมพื้นผิวถนนหลายสายบนถนน Duke Street รวมทั้งวางแผนที่จะติดตั้งท่อน้ำประปาขนาด 8 นิ้วยาว 8,700 ฟุตบนถนนสายต่างๆ แก้วแห่งรวมถึงส่วนหนึ่งของถนน Church Street และถนน Screven Street

จากการสังเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนังด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการเที่ยวชม (Amenities) พบว่า มีความพร้อมสำหรับการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ เป็นอย่างมาก โดยเห็นได้จากการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกมากมายในแหล่งท่องเที่ยว

2.6 ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน (Participation)

จากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของรัฐปีนังด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน (Participation) พบว่า องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และกลุ่มภาคประชาชนที่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ในย่านเมืองเก่า มีจำนวน 4 กลุ่มหลักๆ คือ 1) The George Town World Heritage Incorporated (GTWHI), 2) Penang Heritage Trust (PHT), 3) Penang Tourist Guide Association (PTGA) และ 4) Penang Global Tourism (PGT) เป็นต้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.6.1 The George Town World Heritage Incorporated (GTWHI)

The George Town World Heritage Incorporated (GTWHI) เป็นหน่วยงานภาครัฐที่เกิดจากการรวมตัวกันของนักอนุรักษ์ นักประวัติศาสตร์ นักวิชาการ สถาปนิกผังเมือง และอื่นๆ ก่อตั้งขึ้นในปีค.ศ.1930 ตั้งอยู่ในอาคารทรงโคโลเนียลที่แต่เดิมเป็นคลินิกเก่า ซึ่งเปิด

ทำการเมื่อปี 1930 บนถนน Acheen เป็นทั้งสำนักงานและห้องสมุด ที่เปิดให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้ามาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งมรดกในเมืองจอร์จทาวน์ รวมทั้งเป็นแลนด์มาร์คสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการชมตัวอย่างของอาคารอนุรักษ์ การรีโนเวทอาคาร ตลอดจนข้อมูลต่อยอดถึงอาคารประวัติศาสตร์และโบราณสถานแห่งอื่นๆ ที่กระจายตัวอยู่ทั่วเมือง

สำหรับหน้าที่หลักของหน่วยงาน คือ ทำการประสานความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ในการอนุรักษ์เมืองมรดกโลกของจอร์จทาวน์ และเป็นตัวกลางในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์ การจัดการ การให้การศึกษา การสร้างสรรค์กิจกรรม และการประชาสัมพันธ์เมืองมรดกโลกจอร์จทาวน์ เพื่อคงไว้ซึ่งคุณค่าอันเป็นสากลของผู้คนทั่วโลกอันเป็นแนวคิดหลักของ UNESCO โดยให้ความสำคัญกับ 4 ส่วนหลักๆ ได้แก่ ชุมชน อาคารบ้านเรือน ภูมิทัศน์ และการค้าการลงทุนที่ขับเคลื่อนเมือง นอกจากนี้ องค์กรยังมีวิธีการทำงานในรูปแบบของบริษัท โดยได้รับเงินสนับสนุนสองส่วนหลักๆ คือ 1) งบประมาณจากภาครัฐ และ 2) เงินสนับสนุนจากภาคเอกชนและประชาชน โดยบทบาทอย่างเป็นทางการขององค์กรคือ การให้คำแนะนำในด้านการอนุรักษ์แก่เจ้าของอาคาร สถาปนิก รวมไปถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการก่อสร้างและซ่อมแซมอาคารในพื้นที่ ควบคู่กับการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อพัฒนาทักษะด้านการอนุรักษ์ต่างๆ แก่บุคคลทั่วไป นักเรียน นักศึกษา และการจัดกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมอันหลากหลาย โดยเฉพาะการจัดเทศกาล George Town Heritage Celebration เทศกาลทางศิลปวัฒนธรรมที่ใหญ่ที่สุด โดยชุมชนมากกว่า 20 ชุมชนที่อาศัยอยู่ในเมืองมาร่วมจัดแสดงศิลปวัฒนธรรมของตนเองทุกๆ ปี แสดงให้เห็นถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ช่วยกันอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตของตน

นอกจากนี้ GTWHI ได้จัดตั้งกองทุน Heritage Habitat Seed Fund เพื่อแก้ปัญหาสำคัญ ที่หลายเมืองมรดกโลกก็กำลังประสบอยู่ นั่นคือการที่ผู้อยู่อาศัยดั้งเดิมตัดสินใจทิ้งบ้านเรือนดั้งเดิมในพื้นที่มรดกของตัวเองเพื่อย้ายไปอยู่ที่อื่น เนื่องจากค่าครองชีพที่สูงขึ้น หรือค่าเช่าอาคารที่สูงขึ้นจนทำให้ผู้เช่าเดิมจำใจต้องย้ายไปทำธุรกิจที่อื่น (องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่, 2561)

2.6.2 Penang Heritage Trust (PHT)

Penang Heritage Trust (PHT) หรือ สมาคมอนุรักษ์เมืองเก่าปีนัง เป็นองค์กรเอกชน (NGO) ที่ไม่แสวงผลกำไร ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ.1986 โดยนักประวัติศาสตร์ นักวิชาการ สถาปนิก และนักสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นคนในพื้นที่ที่เริ่มหันกลับมาให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของปีนังและดำเนินการเพื่อรักษาอาคารประวัติศาสตร์หลายแห่งของปีนัง นอกจากนี้ PHT ยังจัดกิจกรรมให้ความรู้หลายแขนง ได้แก่ ประวัติศาสตร์ ภาษาท้องถิ่น วิถีชีวิต งานสิ่งพิมพ์ งานช่างฝีมือ ศิลปะ และอาหารพื้นบ้าน รวมทั้งยังมุ่งมั่นที่จะทำงานร่วมกับองค์กรที่มีวัตถุประสงค์เดียวกันทั้งในและต่างประเทศ

หลังจากที่เมืองจอร์จทาวน์ได้ถูกประกาศเป็นเมืองมรดกโลกคู่กับเมืองมะละกา ในปีค.ศ. 2008 PHT ได้ทำงานหนักยิ่งขึ้นเพื่อส่งเสริม อนุรักษ์และฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมของป็นิ่ง ให้มีมาตรฐาน นอกจากนี้ PHT ยังอธิบายถึงความจำเป็นในการรักษาสมดุลระหว่างการฟื้นฟู เศรษฐกิจผ่านการท่องเที่ยวและการรักษาชุมชนเก่าและโครงสร้างทางประวัติศาสตร์ของเมือง โดย สมาชิกหลักของ PHT หลายคนได้สละเวลาที่จะเข้ามาช่วยเหลือในเรื่องที่เกี่ยวข้องความเป็นอยู่ที่ดี ของเมืองประวัติศาสตร์จอร์จทาวน์ (Penang Heritage Trust, 2019)

2.6.3 Penang Tourist Guide Association (PTGA)

Penang Tourist Guide Association คือ สมาคมมัคคุเทศก์ป็นิ่ง ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2509 ซึ่งเป็นสมาคมมัคคุเทศก์แห่งแรกที่ก่อตั้งขึ้นในประเทศมาเลเซีย มีสำนักงาน ตั้งอยู่ที่ถนน Cannon ในเขตมรดกโลกจอร์จทาวน์ สำหรับวัตถุประสงค์ของการมีสมาคมคือ การเป็น ตัวแทน ส่งเสริมและปกป้องผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก มัคคุเทศก์มีสองประเภท ได้แก่ City Guide ป้ายสีน้ำเงิน และ Localized Nature Guide ป้ายสีเขียว ซึ่งสามารถนำเที่ยวใน 10 ภาษาที่ แตกต่างกันไป โดยสมาชิกจะได้รับข่าวสารออนไลน์เกี่ยวกับประเด็นการท่องเที่ยวในปัจจุบันเพื่อเพิ่ม ความรู้ของตนเอง นอกจากนี้ PTGA ยังทำงานร่วมกับองค์กรการท่องเที่ยวในป็นิ่งและมาเลเซีย โดยมีการเข้าร่วมประชุมกับกระทรวงการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวมาเลเซีย การท่องเที่ยวแห่งรัฐป็นิ่ง องค์กรการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องและองค์กรภาคเอกชน โดยมีสำนักงานอยู่ที่เมืองจอร์จทาวน์เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่มรดกโลกอีกด้วย

2.6.4 Penang Global Tourism (PGT)

Penang Global Tourism (PGT) คือ หน่วยงานทางการท่องเที่ยวของรัฐป็นิ่ง ที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงานกิจกรรมทางการท่องเที่ยวทั้งหมด ทำงานร่วมกับ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญหลายแห่งทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดย เป้าหมายหลักของ PGT คือ เพื่อดึงดูดผู้มาเยือนป็นิ่งให้มากขึ้น โดยการวางตำแหน่งให้เป็นสถานที่ที่ เหมาะสำหรับนักลงทุนปลายทาง เป็นทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวและแหล่งที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม สำหรับผู้ที่ต้องการคุณภาพชีวิตในพื้นที่ขนาดเล็กให้เกิดเสน่ห์ รวมถึงเพื่อพัฒนา ยกระดับผลิตภัณฑ์ และกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ภายใต้ขอบเขตของสถานที่ที่มีอยู่เดิมด้วยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียทั้งหมด และเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวการบริการและกิจกรรมต่างๆ ภายในรัฐป็นิ่ง

จากการสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเอกสารเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมของรัฐป็นิ่งด้านการมีส่วนร่วม (Participation) พบว่า หน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่หลักใน เรื่องของการท่องเที่ยวในป็นิ่ง คือ Penang Global Tourism (PGT) เป็นหน่วยงานทางการท่องเที่ยว ของรัฐป็นิ่งที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงานกิจกรรมทางการท่องเที่ยวทั้งหมด โดยมี The George Town World Heritage Incorporated (GTWHI) ทำการประสานความร่วมมือจากภาค

ส่วนต่างๆ ในการอนุรักษ์เมืองมรดกโลกของจอร์จทาวน์ และเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์ การจัดการ การให้การศึกษา การสร้างสรรค์กิจกรรม และการประชาสัมพันธ์เมืองมรดกโลกจอร์จทาวน์ นอกจากนี้ ยังมี Penang Heritage Trust (PHT) และ Penang Tourist Guide Association ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐที่คอยสนับสนุนด้านข้อมูล ประชาสัมพันธ์และจัดกิจกรรมให้ความรู้หลายแขนงเกี่ยวกับเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนังอีกด้วย

ขั้นตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง

ขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีภูมิหลังหรือประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ที่คล้ายคลึงกัน จากภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ และภาคประชาชน จำนวน 8 คน โดยผู้วิจัยไม่ได้เป็นผู้ดำเนินรายการเอง เพื่อป้องกันการเกิดอคติ (Bias) ที่อาจจะเกิดขึ้นในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผลจากการจัดสนทนากลุ่มดังกล่าวได้ข้อสรุปที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยสามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

1. ประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง

จากการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ผลวิจัยสรุปได้ว่า ประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ สามารถจำแนกออกเป็น 4 มิติ ได้แก่ 1) มิติด้านประวัติศาสตร์ 2) มิติด้านวิถีชีวิตชุมชน 3) มิติด้านสถาปัตยกรรม และ 4) มิติด้านอาหาร โดยแต่ละมิตินี้มีรายละเอียดดังนี้

มิติที่ 1 มิติด้านประวัติศาสตร์

จากการสนทนากลุ่มของผู้ให้ข้อมูลหลักในประเด็นรูปแบบประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ในมิติด้านประวัติศาสตร์ หมายถึงรูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว โดยได้รับความรู้และความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ผลจากการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) ยังสามารถอธิบายได้ว่า ประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมือง

เก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ในมิติด้านประวัติศาสตร์ สิ่งแรกที่เราควรทำคือ การสร้างเรื่องราวหรือ การเล่าเรื่อง (Storytelling) เพื่อนำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์เมืองเก่าสงขลาที่น่าตื่นเต้นและ บอกเล่าให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ เป็นการปลุกเร้าความสนใจของนักท่องเที่ยวทำให้เกิดความสนุกสนาน สนใจที่จะเรียนรู้และใช้เวลาอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวให้นานขึ้น จะนำไปสู่การสร้างประสบการณ์ที่น่า จดจำภายในเมืองเก่าสงขลา ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลหลักให้ความคิดเห็นดังนี้

“การจะจัดกิจกรรมทางประวัติศาสตร์ที่อาจจะมีเชื่อมโยงกันระหว่างเมืองเก่าสงขลากับรัฐปีนัง มองว่าสิ่งแรกที่เราควรทำคือการสร้าง Story เพราะว่ามันเป็นเรื่องธรรมดาในเรื่องของการท่องเที่ยวมันต้องมีที่ไปที่มา มันก็จะสร้างความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5)

ในการสร้างเรื่องราวหรือการเล่าเรื่อง (Storytelling) นั้นถือได้ว่าเป็นการสื่อความหมาย ที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้ตระหนักถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ในย่านเมืองเก่าสงขลา โดยสามารถใช้ รูปแบบการสื่อความหมายผ่านทั้งสื่อบุคคลและสื่อที่ไม่ใช่บุคคลได้ โดยควรให้ความสำคัญในเรื่องของการ สื่อความหมายผ่านภาษาที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลหลักแสดงความคิดเห็นดังนี้

“ในเรื่องของประวัติศาสตร์ของเมืองเก่านี้ เรายังมีบุคลากรที่สามารถให้องค์ความรู้เรื่องนี้ได้ แต่เรายังมีจุดอ่อนอยู่ในบางประเด็นที่ว่าไกด์นำเที่ยวยังไม่หลากหลาย ภาษา เพราะว่าจริงๆแล้ว ถ้าเราจะเชื่อมโยงประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาที่มีร่วมกับรัฐปีนัง เราต้องสามารถสื่อสารได้หลายภาษา โดยเฉพาะภาษาอังกฤษและภาษามาเลย์หรือแม้แต่ภาษาจีน เพื่อจะสื่อให้กับ นักท่องเที่ยวได้ทราบถึงประวัติศาสตร์ของเมืองเก่านี้รวมทั้งสามารถเล่าเรื่องราวจากการ มาเที่ยวที่จะต่อยอดไปถึงปีนังได้” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2) ซึ่งสอดคล้องกับ “ในเรื่อง ของภาษา นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เข้ามาที่เราก็คงจะมีทั้ง มาเลเซีย สิงคโปร์ ดังนั้น ควรพัฒนาทักษะทางภาษาที่หลากหลายให้กับบุคลากรเพื่อรองรับการท่องเที่ยวใน อนาคต รวมทั้งในเรื่องของป้ายสื่อความหมายควรเพิ่มภาษาที่หลากหลายขึ้น นอกจาก ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อให้ตอบเจตจำนงนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น เพราะ นักท่องเที่ยวบางคนชอบเดินเข้ามาชมด้วยตัวเอง โดยไม่พึ่งไกด์นำเที่ยว” (ผู้ให้ข้อมูล หลักคนที่ 8)

จากการสนทนากลุ่ม สรุปว่า รูปแบบประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ มิติด้านประวัติศาสตร์ ควรเป็นรูปแบบของกิจกรรมสร้างเรื่องราวหรือการเล่าเรื่อง (Storytelling) ประวัติศาสตร์ภายในย่านเมืองเก่าสงขลา ซึ่งปัจจุบันได้มีการจัดแสดงเป็นนิทรรศการถาวรในโรงสีแดง หับหินโง่ เพื่อบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ย่านเมืองเก่าสงขลาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่เปิดให้บุคคลทั่วไปและนักท่องเที่ยว เข้ารับชมได้ทุกวัน นอกจากการจัดแสดงนิทรรศการแล้ว การบอกเล่าโดยการถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์ในย่านเมืองเก่าสงขลาได้ดีและถูกต้องควรมีมัคคุเทศก์หรือผู้นำชมในชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราว ทั้งนี้ ในการสื่อความหมายไม่ว่าจะเป็นสื่อบุคคลหรือสื่อที่ไม่ใช่ตัวบุคคลควรมีการพัฒนาด้านภาษาที่หลากหลายเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่จะเข้ามาเยี่ยมชมในอนาคต

มิติที่ 2 มิติด้านวิถีชีวิตชุมชน

จากการสนทนากลุ่ม รูปแบบประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ในมิติต่อไป คือ มิติด้านวิถีชีวิตชุมชน หมายถึง รูปแบบการท่องเที่ยวการเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีลักษณะนำเสนอวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษมีความโดดเด่น เพื่อความเพลิดเพลินได้ความรู้ดูผลงานสร้างสรรค์และภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว ผลจากการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) พบว่า วิถีชีวิตของชาวเมืองเก่าสงขลาและชาวปีนังถือได้ว่ามีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เนื่องจากมีความผูกพันกันมาตั้งแต่อดีต จึงควรจัดกิจกรรมที่ได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลหลักแสดงความคิดเห็นดังนี้

“วัฒนธรรมของวิถีชุมชนของเรา การเป็นอยู่ก็ไม่ได้แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เกาะกลุ่มกันอยู่ทั้งนั้น เพราะฉะนั้นอย่าลืมน่าปีนังอยู่ใกล้ประเทศไทยและกึ่งคหนึ่งสมัยหนึ่งประเทศไทยเรามีอาณาเขตไปถึงไทรบุรี ซึ่งรวมเกาะหมากหรือเกาะปีนังเข้าไปด้วย ปัจจุบันจึงยังมีคนไทยอยู่เยอะ ทั้งยังมีวัดไทย เพราะฉะนั้นวิถีชีวิตของภาคใต้เรา นี้ สามารถเชื่อมโยงภาคใต้ตอนล่างกับมาเลเซียไปถึงปีนัง เพราะวิถีชีวิตมันไม่แตกต่างกัน” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2) สอดคล้องกับ “ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตของเราคล้ายกัน จึงควรมีกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสจริง ได้มีกิจกรรมจริงๆ ทำร่วมกับคนในท้องถิ่นอย่างน้อยแทนที่เขาจะมาถ่ายรูป แค่งงเรื่องราวเฉยๆ ถ้าเขาได้มาอยู่ ได้มาลองทำกิจกรรมกับคนที่นี่แล้วคนที่นี่มาเล่าเรื่องคน

ย่านเมืองเก่าว่าเขาอยู่กันอย่างไร ในอดีตเคยส่งลูกไปเรียนที่ป็นัง ให้เหมือนกับได้มาสัมผัสวิถีชีวิตจริง อาจจะส่งเสริมให้มีที่พักแบบโฮมสเตย์ เพื่อให้มีที่พักอยู่ร่วมกับคนย่านเมืองเก่า ได้ใช้ทั้งชีวิต ทั้งชิมอาหาร สัมผัสวิถีชีวิต คนก็ได้เดินโดยไม่ต้องใช้รถ เดินคุยกันได้” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5)

ดังนั้น รูปแบบกิจกรรมที่สามารถสร้างประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ด้านวิถีชีวิต คือ การนำเสนอที่พักแบบโฮมสเตย์ โดยการเข้าพักร่วมกับเจ้าของบ้านเพื่อที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลหลักแสดงความคิดเห็นดังนี้

“หากนักท่องเที่ยวมา ควรมามีกิจกรรมที่ให้อรรถรสวิถีชีวิต ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวิถีชีวิตจริงๆ ไม่ใช่แค่เดินชมแล้วถ่ายรูป ดังนั้นควรจะมีที่พักโฮมสเตย์ เพื่อให้เขาได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของคนในย่านเมืองเก่าให้มากขึ้น ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวิถีชีวิตจริง ได้มีกิจกรรมจริงๆ อย่างน้อยแทนที่เขาจะมาแค่ถ่ายรูป แค่งงแงๆ เขาจะได้มาพักได้มาอยู่ ได้มาลองทำกิจกรรมร่วมกับคนในท้องถิ่น ได้มาอยู่กับคนที่นั่นแล้วคนที่นั่นมาเล่าเรื่องคนย่านเมืองเก่าว่าเค้าเป็นอย่างไร ได้ลองใช้ชีวิตแบบคนที่นี่” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 7)

นอกจากการพักแบบโฮมสเตย์จะเป็นการเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในย่านเมืองเก่าสงขลาแล้ว ยังถือได้ว่าเป็นการเรียนรู้ประสบการณ์ย้อนอดีตของคนในย่านเมืองเก่าสงขลา หรือการโหยหาอดีต (Nostalgia) ในแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวในอดีตมากกว่าที่จะเลือกท่องเที่ยวในสถานที่แปลกใหม่ที่ไม่เคยไปมาก่อน เพื่อเรียนรู้ถึงวิถีชีวิตหรือชุมชนในอดีต ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลหลักแสดงความคิดเห็นดังนี้

“มันเป็นเรื่องของ การเรียนรู้ประสบการณ์ย้อนอดีต การโหยหาหรือถวิลหาอดีต จากสิ่งที่หลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน เป็นความทรงจำและประสบการณ์ให้เราได้ระลึกถึงผ่านเรื่องราวต่างๆ ของวันวานที่หลงเหลืออยู่ อาจจะมีกิจกรรมที่สามารถทำร่วมกับคนในท้องถิ่นได้” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3)

นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมในมิติด้านวิถีชีวิต จำเป็นต้องหาจุดเด่นหรืออัตลักษณ์ของชุมชนก่อน เพื่อที่จะสามารถพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวด้านวิถีชีวิตของคนในย่านเมืองเก่าสงขลาให้เกิดความน่าสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลหลักแสดงความคิดเห็นดังนี้

“ในเมื่อลักษณะของวิถีชีวิตของทั้งสองเมืองมีความเชื่อมโยงกัน จึงควรมีการกำหนดอัตลักษณ์ที่เป็นหนึ่ง ดูว่าป็นึงกับสงขลามีความคล้ายคลึงโดดเด่นกันในเรื่องอะไรมากที่สุด เช่น มีความหลากหลายของผู้คนในแง่ของพหุวัฒนธรรม ไทย จีน มุสลิม ที่อาศัยอยู่ร่วมกัน เป็นต้น” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3)

ยิ่งไปกว่านั้น มิติวิถีชีวิตชุมชนที่มีความคล้ายคลึงกันของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์แล้ว วิถีชีวิตที่แตกต่างกันก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยือนในเมืองเก่าสงขลาอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลหลักแสดงความคิดเห็นดังนี้

“ด้านมิติวิถีชีวิตคิดว่ามีลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่ว่ามันก็จะมีส่วนที่ต่างกันที่สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมสะท้อนวิถีชีวิตของคนในย่านเมืองเก่า เช่น ในเรื่องของ การแสดงหรือโชว์ด้านวิถีชีวิต เหมือนเวลาเราไปดูการแสดงหุ่นกระบอกน้ำ ถามว่าคนไทยจะรู้เรื่องไหม ก็ไม่ค่อยรู้เรื่องแต่เราสามารถรับรู้ถึงวัฒนธรรมที่เขาได้ถ่ายทอดให้เรา ดูแล้วเรารู้สึกว่าสนุกกับกิจกรรมตรงนั้น ดังนั้นถ้าเราสามารถสร้างกิจกรรมการแสดงด้านวิถีชีวิตหรือโรงละครแสดงสดขึ้นมาได้ ก็จะถ่ายทอดวัฒนธรรม วิถีชีวิตและสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 8)

จากการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 8 คน สรุปว่า วิถีชีวิตชุมชนของชาวเมืองเก่าสงขลาและชาวจอร์จทาวน์ รัฐปีนังมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เนื่องจากมีความผูกพันกันมาตั้งแต่อดีต ดังนั้น รูปแบบประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ในมิติด้านวิถีชีวิตชุมชน คือ การเข้าพักแบบโฮมสเตย์ เพื่อที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น นอกจากนี้ จำเป็นต้องหาจุดเด่นหรืออัตลักษณ์ของชุมชนในย่านเมืองเก่าก่อน เพื่อที่จะสามารถพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวด้านวิถีชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

มิติที่ 3 มิติด้านสถาปัตยกรรม

จากการสนทนากลุ่มของผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า รูปแบบประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ในมิติต่อไปคือ มิติด้านสถาปัตยกรรม หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ด้านสถาปัตยกรรมร่วมกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น รวมทั้งเพื่อชื่นชมลักษณะทางสถาปัตยกรรมในอดีตที่มีร่องรอยให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน ผลจากการจัดสนทนากลุ่มยังพบว่า ลักษณะทางสถาปัตยกรรมในย่านเมืองเก่าสงขลามีลักษณะคล้ายกับสถาปัตยกรรมในเมืองจอร์จทาวน์ของปีนัง เนื่องจากในอดีตคนที่มีฐานะร่ำรวยในย่านเมืองเก่าสงขลา

มักจะส่งลูกหลานไปเรียนที่ปิ่นัง พอสำเร็จการศึกษากลับมาจึงนำเอารูปแบบสถาปัตยกรรมของปิ่นัง มาสร้างบ้านเรือนในย่านเมืองเก่าสงขลา ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลหลักแสดงความคิดเห็นดังนี้

“ตึกเหล่านี้สร้างหลังจากที่คนสงขลาส่งลูกหลานไปเรียนที่ปิ่นัง จึงเอารูปแบบ การก่อสร้างเข้ามาปลูกสร้าง รวมทั้งได้รับอิทธิพลจากยุโรปเลยมีการผสมผสานระหว่าง อาคารจีน ไทย และยุโรป รวมไปถึงมุสลิมที่ตั้งรกรากอยู่แล้ว” (ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

อย่างไรก็ตาม รูปแบบสถาปัตยกรรมของเมืองเก่าสงขลาที่มีความหลากหลายกว่าที่ย่าน จอร์จทาวน์ มีการผสมผสานด้านเชื้อชาติ จึงเกิดความโดดเด่นด้านทัศนียภาพในภูมิทัศน์ของเมืองที่มี วัฒนธรรมแบบผสมผสาน โดยผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า

“สถาปัตยกรรมของเมืองเก่าสงขลาที่มีความโดดเด่นตรงที่ ปิ่นังมีสถาปัตยกรรม ที่เหมือนกัน หัวถนนเป็นแบบไหนก็จะมีลักษณะเหมือนกันหมดทั้งแถว แต่สงขลาถ้าไป เดินชมดูจะไม่เหมือนกันแม้แต่หลังเดียว มีตั้งแต่อาคารแบบยุโรป จีน และมุสลิมซ่อนตัว อยู่ในแต่ละจุดใน 200 หลัง ถ้าเราไปเดินดูจะเห็นว่าสวยกว่า สิ่งที่เราเด่นกว่าเขา เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมให้ดูเยอะ แล้วก็หลากหลายวัฒนธรรม มีทั้งที่เป็นของจีนโบราณ เป็นของยุโรปโบราณ หรือจีนผสมยุโรป จีนผสมมุสลิม จีนผสมไทยซึ่งจะมีหลากหลาย มาก” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2)

นอกจากนี้ ในการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวถึงกิจกรรมที่จะทำให้นักท่องเที่ยว ได้มีประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาที่มีร่วมกับรัฐปิ่นัง ในมิติด้าน สถาปัตยกรรม คือ การเดินชมลักษณะทางสถาปัตยกรรมในอดีตที่มีร่องรอยให้เห็นอยู่ในปัจจุบันบน ถนนนครนอก ถนนนครในและถนนนางงาม ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลหลักแสดงความคิดเห็นดังนี้

“กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวจะได้ชื่นชมกับสถาปัตยกรรมที่มีอยู่ในย่านเมืองเก่าที่ดี ที่สุดคือการเดินเยี่ยมชม เพราะถนนสามสายมีตรอกซอกซอยที่เชื่อมต่อกัน ระยะทางไม่ ไกล ใช้เวลาเดินไม่นาน และจะได้ซาบซึ้งกับสถาปัตยกรรมร่วมกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ของคนในท้องถิ่นอีกด้วย” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5)

ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ให้ข้อมูลหลักเสนอเพิ่มเติมว่าควรนำเอารูปแบบสถาปัตยกรรมของเมืองเก่าสงขลาไปเป็นส่วนหนึ่งของตราสินค้าแหล่งท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดความสนใจให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้

และจดจำ รวมทั้งสร้างความจงรักภักดีต่อตราสินค้าการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่าสงขลา ซึ่งสอดคล้องกับโดยผู้ให้ข้อมูลหลักแสดงความคิดเห็นดังนี้

“ควรนำเอารูปแบบสถาปัตยกรรมไปสร้างเป็นตราสัญลักษณ์บนผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น เอารูปสถาปัตยกรรมมาอยู่บนกล่องออมลีน หรือบนผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว หรือว่าจะอะไรที่พอเดินมาถึงย่านเมืองเก่าสงขลาจะเห็นสถาปัตยกรรมนี้อยู่ ไม่ว่าจะป้ายที่ติดข้างทาง ป้ายบอกทาง ป้ายแนะนำแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น พอเราเห็นป้ายนี้แล้วเราก็จะนึกถึงย่านเมืองเก่าก่อน คือเราสร้างอะไรขึ้นมาแต่อยู่ในรูปแบบที่เรียบง่าย และเน้นในแนวของแบบมรดกโลก เหมือนเวลาเราไปมะละกา ของเขาก็เป็นแบบตึกสีแดง ซึ่งเขาจะมีความเด่นชัดในเรื่องของอัตลักษณ์ตรงนี้ เราก็ควรสร้างความแตกต่างหาอัตลักษณ์เพื่อเป็นสิ่งที่ให้นักท่องเที่ยวได้จดจำและสร้างกิจกรรมที่เป็นจุดขายในเรื่องของสถาปัตยกรรม” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1)

ผลจากการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 8 คน สรุปว่า รูปแบบประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ในมิติด้านสถาปัตยกรรม กิจกรรมแรกๆ ที่ควรทำคือการสร้างกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้เดินชมลักษณะทางสถาปัตยกรรมในอดีตที่มีร่องรอยให้เห็นอยู่ในปัจจุบันบนถนนคนเดิน ถนนคนในและถนนนางงาม นอกจากนี้ ควรสร้างความดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้และจดจำโดยผ่านตราสินค้าบนผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยว

มิติที่ 4 มิติด้านอาหาร

จากการสนทนากลุ่มของผู้ให้ข้อมูลหลัก เกี่ยวกับรูปแบบประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ในมิติต่อไปคือ มิติด้านอาหาร หมายถึง การเรียนรู้วัฒนธรรมภายในย่านเมืองเก่าสงขลาผ่านอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น เป็นอาหารที่พัฒนามาจากภูมิปัญญาของท้องถิ่น มีรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์ วัตถุดิบที่ใช้ในการประกอบอาหารสามารถหาได้จากท้องถิ่น และเป็นอาหารที่มีสูตรการทำที่สืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ รวมทั้งเป็นอาหารที่มีเรื่องราวสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนผ่านในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลหลักแสดงความคิดเห็นดังนี้

“นักท่องเที่ยวสนใจโดยเฉพาะอาหารพื้นถิ่น แล้วถนนสามสายในย่านเมืองเก่ามีร้านอาหารเก่าแก่อันยังมีประกอบธุรกิจอาหารที่ยังเป็นความดั้งเดิม ในจุดนี้ถือว่าเป็นจุดเด่นที่สามารถที่จะสร้างเป็นโปรแกรมทัวร์ให้กับนักท่องเที่ยวได้ว่า ถ้าคุณเข้ามาในเมือง

สงขลาที่คุณจะได้สัมผัสวิถีชีวิตของการทำอาหารพร้อมชิม พร้อมกินของคนสงขลา แล้ว
เป็นอาหารดั้งเดิมของความเป็นสงขลา” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 8)

ทั้งนี้ ในย่านเมืองเก่าสงขลา มีอาหารพื้นถิ่นทั้งคาวและหวานที่เป็นเอกลักษณ์ มีการผสมผสานความเป็นพหุวัฒนธรรมทั้งไทย จีน และมุสลิมเข้าไว้ด้วยกัน หรือสะท้อนให้เห็นถึงกรรมวิธีในการปรุงผ่านภูมิปัญญาเฉพาะพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลหลักแสดงความคิดเห็นดังนี้

“อาหารทางวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่ามีเยอะมาก ไม่ว่าจะเป็นขนมสามเหลี่ยมที่มีไส้ เป็นขนมที่เกิดจากขนมบะจ่างของจีนและขนมต้มเรือพระของไทยพุทธ มีขนมบุดูก็เป็นเรื่องราวของจีนกับมุสลิม ข้าวมันแกวไก่ของไทยกับมุสลิม ที่แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของวัฒนธรรมที่มารวมกันอยู่” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2)

โดยอาหารพื้นถิ่นในย่านเมืองเก่าสงขลา นับว่าเป็นสิ่งที่ถูกนำเสนอเป็นรายการเบื้องต้นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เพื่อขอขึ้นทะเบียนบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา ประจำปี พ.ศ. 2562 คือ เต้าคั่วหรือสลัดทะเลสาบ ซึ่งถือได้ว่าเป็นอาหารท้องถิ่นของคนสงขลา รวมทั้งเต้าคั่วมีต้นกำเนิดมาจากประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ โดยผู้เชี่ยวชาญได้อธิบายว่า

“อาหารดั้งเดิมของความเป็นสงขลา คือ เต้าคั่วหรือสลัดทะเลสาบหรือสลัดสงขลา ถือได้ว่าเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านอาหารของจังหวัดสงขลา และกำลังขอให้เป็นมรดกระดับชาติต่อไป” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3) สอดคล้องกับ “ถ้าเทียบเรื่องราวชาติของมาเลเซียและไทย เราแตกต่างกันอยู่แล้ว เราทานรสจัด แต่ถ้าเป็นเต้าคั่ว คิดว่ารสชาติมันไม่ได้เผ็ดมาก เราก็สามารถที่จะนำมาเป็นจุดขายได้ แต่อยากให้มีการอื่น ๆ อีก โดยหาสถานที่เป็นจุดรวมอาหารพื้นถิ่นที่นักท่องเที่ยวสามารถเลือกทานได้เลยตรงจุดนั้นเวลาที่มีทัวร์เข้ามา” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 8)

ส่วนรูปแบบกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถสร้างประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาที่มีร่วมกับรัฐป็นิ่ง คือ การให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติการเรียนรู้จากการฟังคำบรรยาย หรือจากการดูการสาธิต รวมทั้งจัดให้มีกิจกรรมประกอบอาหารด้วยตนเอง (Do It Yourself หรือ DIY) เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมทดลองทำอาหารนั้นๆ ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“กิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมด้านอาหาร อาจจะส่งเสริมในเรื่องของกิจกรรม DIY เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้อัตลักษณ์ของอาหารพื้นถิ่นแล้ว ควรจัดกิจกรรมที่จะได้เรียนรู้ไปด้วยกับชาวบ้าน” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5) สอดคล้องกับ “วัฒนธรรมด้านอาหารถือได้ว่าเป็นตัวเอกของย่านเมืองเก่าเลย ถ้าเชื่อมโยงไปปีนัง เราควรจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ลงมือทำ เพื่อให้เขาได้สัมผัส ให้ลองทำเอง ทานเอง เหมือนเวลาเราไปที่เกาหลี จะต้องมีทริปนี้ที่ให้นักท่องเที่ยวต้องได้ทดลองทำกิมจิ” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 8) สอดคล้องกับ “บางทีถ้าเราไปดูแค่ของที่มาตั้งอยู่เราก็อาจจะไม่ซื้อ แต่ถ้าเราได้เห็นกระบวนการทำเราสนใจ เราก็อาจจะซื้อก็ได้ เพราะเราเห็นที่มาที่ไปของอาหารประเภทนี้” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1)

นอกจากการจัดกิจกรรม DIY เกี่ยวกับอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ในท้องถิ่นแล้ว ควรคำนึงถึงรายการอาหารที่จะสร้างประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้กับนักท่องเที่ยวที่หลากหลาย โดยผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวไว้ว่า

“ควรเพิ่มกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชอบกินในหนึ่งวันก็ต้องมีโปรแกรมกิน เพราะว่าเมืองเก่าเรามีของกินที่หลากหลายไม่ซ้ำกันในวัน โดยมือเช้าเราก็เป็นอีกแบบหนึ่ง มือเที่ยงก็อีกแบบหนึ่ง มือเย็นก็อีกแบบหนึ่ง อาจจะทำออกมาเป็นโปรแกรมสำหรับการตะลุยกินได้เลยหนึ่งวัน” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 8)

อย่างไรก็ตาม เนื่องด้วยวิถีชีวิตของคนในย่านเมืองเก่าสงขลาที่อยู่กันอย่างเรียบง่าย ทำการค้าขายโดยไม่เน้นธุรกิจหรือการสร้างผลกำไรที่มากมาย ที่อาจกลายเป็นอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหารได้ โดยผู้ให้ข้อมูลหลักได้อธิบายไว้ว่า

“คนสงขลาอยู่กันแบบเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ตื่นเต้น ไม่อยากที่จะเป็นนายทุน ไม่อยากจะรวย คืออยู่แบบอย่างนี้จริงๆ เลย คือ ชาวบ้านเรานั้นไม่เห็นแก่เงินของคนอื่น” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1) สอดคล้องกับ “เรามีการจัดงานตลาดนัดถนนสายวัฒนธรรมทุกวันอาทิตย์ที่ 2 ของเดือน บนถนนนครนอก เราจึงจำเป็นต้องเชิญตัวภูมิปัญญามาสาธิตทำอาหาร แต่การประสานงานเป็นเรื่องที่ยากมากที่จะให้เขามาร่วมงาน เป็นวิถีชีวิตของเขา แต่เราพยายามดึงให้เขามาร่วมกันให้ได้ในวันอาทิตย์ที่ 2 ของเดือน

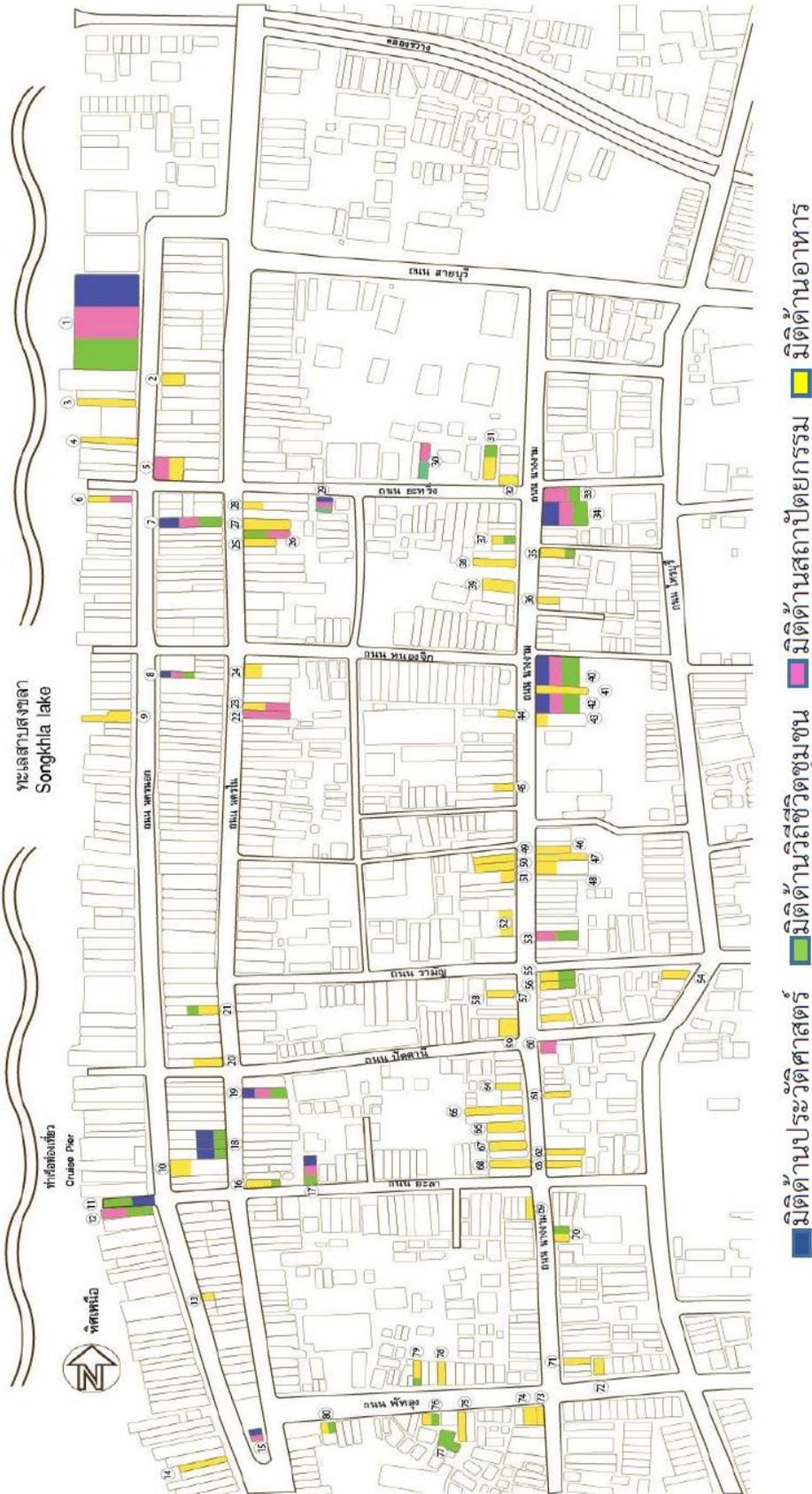
พยายามที่จะดึงภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ได้รับการถ่ายทอดมา ที่เขาถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น จากพ่อแม่สู่ลูก” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2)

จากปัญหาดังกล่าว วิธีการที่จะทำให้องค์ความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิมเกี่ยวกับอาหารในท้องถิ่นให้ยังคงอยู่ ควรมีการสืบทอดวิธีการทำให้กับนักเรียนหรือนักศึกษาในระดับอาชีวศึกษา เพื่อให้เยาวชนเหล่านี้รู้สึกหวงแหนภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่ พร้อมทั้งได้สืบสานภูมิปัญญาด้านอาหารเหล่านี้ให้คงอยู่คู่กับท้องถิ่นต่อไป ตามที่ผู้ให้ข้อมูลหลักได้อธิบายไว้ว่า

“วิถีชีวิตของคนในย่านเมืองเก่าสงขลาไม่เหมือนคนหาดใหญ่ที่แบบเขาจะแข่งขันกันเหมือนธุรกิจ คนเมืองเก่าจะอยู่แบบเรียบง่าย บางทีเราจะเข้าไปปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต หรือดึงเขาเข้ามาร่วมกิจกรรมอะไรต่างๆ ได้ยาก ดังนั้นอีกแนวคิดหนึ่งคือ ให้คนในท้องถิ่นถ่ายทอดภูมิปัญญาผ่านสถาบันการศึกษา ก็จะช่วยในจุดนี้ได้” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 8) ซึ่งสอดคล้องกับ “เราสามารถที่จะดึงปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้ที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญาอาหารเหล่านี้มาต่อยอด สร้างลูกศิษย์ ซึ่งลูกศิษย์เหล่านี้คือ นักศึกษาอาชีวศึกษาเหมือนกับที่นครศรีธรรมราชมีปัญหาขาดคนทำเครื่องถม วิทยาลัยศิลปหัตถกรรมจึงได้ทำเป็นหลักสูตรในระดับปวช. เพื่อให้เด็กเหล่านี้ได้สืบทอดองค์ความรู้ไป” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5) สอดคล้องกับ “ที่สงขลาจะเป็นหลักสูตรท้องถิ่นที่เราจัดแค่นี้ก็อบรมเท่านั้น สำหรับในโรงเรียนมีการสร้างภูมิปัญญาเข้าไปสู่สถาบันการศึกษาของเขา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของศิลปวัฒนธรรม ซึ่งทางสำนักงานวัฒนธรรมเป็นผู้คุมทะเบียนของศิลปินหรือปราชญ์ชาวบ้านทั้งหมด เวลาที่สถานศึกษาอยากได้ใครก็จะมาถามที่เรา เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับนักเรียนต่อไป” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3)

ผลจากการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 8 คน สรุปว่า รูปแบบประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ในมิติด้านอาหาร ควรมีการจัดกิจกรรมทดลองทำอาหารด้วยตนเอง (DIY) โดยการคัดเลือกอาหารที่มีเรื่องราวเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของคนในย่านเมืองเก่าสงขลาและเชื่อมโยงประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร่วมกับรัฐปิ้ง พร้อมทั้งมีการบรรยายให้ความรู้ระหว่างการสาธิตทำอาหาร หลังจากนั้นจึงเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติจริง โดยคนที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดคือคนท้องถิ่นภายในย่านเมืองเก่า และมีการสืบทอดวิธีการทำให้กับนักเรียนหรือนักศึกษาในระดับอาชีวศึกษา เพื่อจะได้ช่วยสืบสานภูมิปัญญาด้านอาหารเหล่านี้ให้คงอยู่คู่กับท้องถิ่นต่อไป

อย่างไรก็ตาม ผลจากการจัดสนทนากลุ่มและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในย่านเมืองเก่าสงขลา นักวิจัยได้จัดทำแผนที่การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลา จำแนกตามมิติวัฒนธรรมทั้ง 4 ด้าน คือ 1) มิติด้านประวัติศาสตร์ 2) มิติด้านสถาปัตยกรรม 3) มิติด้านวิถีชีวิต และ 4) มิติด้านอาหาร ซึ่งแสดงในภาพที่ 44 และตารางที่ 13 ดังนี้

ภาพที่ 44 แผนที่เพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลา
ที่มา: ดัดแปลงจากผลงานวิชาการสงขลา (ม.ป.ป.)

ตารางที่ 13 แสดงหมายเลขและชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลา

หมายเลข	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	รูปภาพ	ลักษณะเด่น
1.	โรงสีแดง หับ โห้ หิ้น		โรงสีข้าวโบราณอายุกว่า 100 ปี ตัวอาคารทำด้วยสีแดง ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ถูกใช้เป็นสถานพยาบาล ถือได้ว่าเป็น landmark ของเมืองเก่าสงขลา
2.	ร้านเจ๊นีนี		ร้านก๋วยเตี๋ยวที่มีการบริการอาหารเช้า ข้าวต้มและของทานเล่นอื่นๆอีกมากมาย
3.	Mr.Lee Café		ร้านกาแฟนานาชาติและเครื่องดื่มอื่นๆ มองเห็นวิวทะเลสาบสงขลาและพระอาทิตย์ตกดิน
4.	Café der Sea		ร้านคาเฟ่และอาหาร มองเห็นวิวทะเลสาบสงขลาและพระอาทิตย์ตกดิน
5.	Songkhla Station (อาคารหมอฮัมพร)		ร้านอาหารและเครื่องดื่ม จุด check-in, photo spot, landmark, information center และ work space ของที่ระลึก สร้างสรรค์กิจกรรมให้กับเมืองเก่าสงขลา

ตารางที่ 13 แสดงหมายเลขและชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลา (ต่อ)

หมายเลข	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	รูปภาพ	ลักษณะเด่น
6.	บ้านนครนอก		อาคารสไตล์ชิโนยูโรเปียนบนถนนนครนอก
7.	บ้านนครใน		พิพิธภัณฑของโบราณ ณ บ้านเก่าแก่อายุกว่า 300 ปี เป็นอาคารชุด 2 หลังหลังที่ 1 สถาปัตยกรรมแบบจีน และบ้านตึกสีขาวเป็นแบบชิโนยูโรเปียน
8.	บ้านยาแป๊ะขวดและร้านขายของ		บ้านจีนโบราณยุคแรกสมัยก่อตั้งเมืองสงขลา อดีตเป็นร้านขายยาและยังมีร้านขายของที่ระลึกชื่อว่า APO STORE จากฝีมือการออกแบบและผลิตภัณฑ์จากคนในจังหวัดสงขลา เช่น ยาต้ม ยาหม่อง กระเป่าจากผ้าทอเกาะยอ เป็นต้น
9.	ตีป्ली		ร้านอาหารอีสานย่านเมืองเก่า
10.	ก้วยเตี่ยวอ้วนแป๊ะยาว		ร้านก้วยเตี่ยวโบราณ เปิดเป็นรุ่นที่ 3
11.	ท่าน้ำศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์		ท่าเทียบเรือขนส่งสินค้าสมัยโบราณ ที่เคยเป็นศูนย์รวมการคมนาคมทางเรือทั้งภายในและภายนอกประเทศ

ตารางที่ 13 แสดงหมายเลขและชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลา (ต่อ)

หมายเลข	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	รูปภาพ	ลักษณะเด่น
12.	บ้านตีกระเปิดสามชั้น		อาคารจีนสามชั้น สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ก่อผนังอาคารด้วยอิฐเผาโบราณของเมืองสงขลา ที่ถูกระเบิดในยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 ทิ้งลงใต้
13.	ร้าน Good Morning		ร้านอาหารเช้าสไตล์ฝรั่ง
14.	ข้าวมันไก่แม่ประนอม		ร้านเก่าแก่ที่ขายมานานกว่า 20 ปี มีให้เลือกทั้งข้าวมันไก่ ข้าวมันไก่ทอด ข้าวหมูแดง ข้าวหมูกรอบ
15.	ประตูเมืองสงขลา		ประตูเมืองจำลอง ที่สร้างขึ้นจากของจริงที่เคยมีในอดีต เป็นประตูเมืองที่มีเอกลักษณ์สวยงาม สถาปัตยกรรมหลังคาทรงจีน

ตารางที่ 13 แสดงหมายเลขและชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลา (ต่อ)

หมายเลข	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	รูปภาพ	ลักษณะเด่น
16.	Blue Smile Café		ร้านกาแฟและอาหารไทยผสมอาหารฝรั่ง สามารถชมบรรยากาศสวนชั้นดาดฟ้าที่เห็นวิวเมืองเก่าสงขลาและทะเลสาบสงขลา
17.	ศาลเจ้าโปอันเตียน		ศาลเจ้าขนาดเล็กมีชื่อเรื่องอีกอย่างหนึ่งว่าศาลเจ้าโก้ยเซ่งอ่อง เป็นที่เคารพสักการะบูชาของชาวจีนเชื้อสายฮกเกี้ยน
18.	บ้านจีนสามห้อง		พิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ของเมืองสงขลา เป็นบ้านที่มี 3 ห้องติดต่อกันภายในห้องมีการจัดนิทรรศการให้ความรู้เรื่องราวในอดีตที่ใช้ในชีวิตประจำวัน
19.	238 Inspiration House (พิพิธภัณฑสถานผ้าโบราณภาคใต้)		บ้านจีนฮกเกี้ยนอายุกว่า 100 ปี ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เคยเป็นโรงครัวของทหารญี่ปุ่นมาก่อน เนื่องจากมีห้องใต้ดินอยู่ในบ้าน ปัจจุบันเปิดเป็นพิพิธภัณฑสถานผ้าโบราณภาคใต้แห่งเดียวในประเทศไทย และของสะสมโบราณและงานศิลปะอื่นๆ
20.	สุกี้นครใน		ร้านขายสุกี้โบราณ อาคารเก่าสไตล์ชิโนยูโรเปียน

ตารางที่ 13 แสดงหมายเลขและชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลา (ต่อ)

หมายเลข	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	รูปภาพ	ลักษณะเด่น
21.	สินอดุลย์พันธ์		ร้านขายของฝากที่เก่าแก่และมีชื่อเสียงของสงขลา สินค้าที่เป็นสินค้ายอดนิยมคือ ข้าวเกรียบกุ้งและปลา น้ำบูดู ซีอิ๊ว เม็ดมะม่วงหิมพานต์ น้ำพริกเผา กุ้งแก้ว
22.	Lyn's Home Boutique Hostel		บ้านจีนโบราณสร้างขึ้นในปี พ.ศ.2494 ปัจจุบันได้มีการปรับปรุงตัวอาคารใหม่เป็นโฮสเทลบูติก
23.	Lyn's The Shanghai Café	 	ร้านอาหารสไตล์เซี่ยงไฮ้คาเฟ่ ตัวอาคารของบ้านเป็นสไตล์จีนโบราณอายุกว่า 200 ปีมี Lyn's gallery ซึ่งจะหมุนเวียนการจัดแสดงงานของศิลปินอยู่เสมอ
24.	ก๋วยเตี๋ยวเนือนครใน		ร้านขายก๋วยเตี๋ยวเนือในตำนาน
25.	Café dee Roo		ร้านคาเฟ่ที่ซ่อนตัวอยู่ในเว็บบ้านโบราณอายุกว่าร้อยปี

ตารางที่ 13 แสดงหมายเลขและชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลา (ต่อ)

หมายเลข	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	รูปภาพ	ลักษณะเด่น
26.	ในรู คลาสสิก โฮมเทล		โฮมเทลเล็กๆ ใจกลางย่านเมืองเก่าสงขลา อดีตเป็นบ้านเก่าอายุกว่า 100 ปี ทางเข้าเป็นทางเดินเล็กๆ
27.	โกหอม		ร้านขายข้าวหมูแดงสูตรโบราณของซึ่งเป็นสูตรดั้งเดิมที่มาจากตรัง
28.	ร้านอ่อง อาร์ท คาเฟ่		ร้านกาแฟรูปแบบใหม่ Art gallery กาแฟ เครื่องดื่ม และอาหารว่างในบรรยากาศตึกเก่า
29.	ศาลเจ้าปุนเถ่ากง		ศาลเจ้าที่เมืองสงขลา โดยชาวจีนอพยพ ก้าวขึ้นฝั่งเป็นจุดแรกจะเป็นที่ตั้งของศาลปุนเถ่ากง เพื่อให้ผู้มาใหม่เช่นไหว้สักการะเจ้าที่เจ้าทางขออนุญาตมาพักอาศัยทำมาหากินให้ชีวิตดีขึ้น
30.	ร้านหนังสือเล็กๆ		ร้านหนังสือขนาดเล็กในบ้านเก่า 2 ชั้น ที่ตกแต่งใหม่ ชั้นบนเป็นพื้นที่โล่งเพื่อใช้ทำกิจกรรม
31.	ป่าจวบเต้าคั่ว		ร้านขายเต้าคั่วสูตรเก่าแก่ และก๋วยเตี๋ยวกระดุกหมู

ตารางที่ 13 แสดงหมายเลขและชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลา (ต่อ)

หมายเลข	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	รูปภาพ	ลักษณะเด่น
32.	2349 ขนมหุ้น		ร้านขายขนมจีนและอาหารตามสั่งในบรรยากาศบ้านไม้ยุคโบราณ
33.	ศูนย์การเรียนรู้รู้คิด บวกดี		Cultural co-working space ใจกลางเมือง และให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่า มีประติมากรรม “ชายหาบน้ำ” สะท้อนวิถีชีวิตของชาวสงขลา อยู่ด้านหน้า
34.	ศาลเจ้าตั้งเซ่งอ่อง		เป็นอาคารที่มีการก่อสร้างแบบผสมผสานกันระหว่างปูนซีเมนต์กับไม้ หลังคาของศาลเจ้า เป็นรูปทรงแบบเก๋งจีน รูปเคารพของตั้งเซ่งอ่องนั้นมีความเชื่อกันว่าได้นำมาจากเมืองจีน
35.	ป่าเอียดเต้าคั่ว		ร้านขายเต้าคั่วโบราณ น้ำราดทำจากน้ำตาลโตนด
36.	โจ๊กหมู ก๋วยจั๊บน้ำร้อน		ร้านขายโจ๊กหมูและก๋วยจั๊บน้ำร้อน เปิดขายเฉพาะช่วงเช้าและเย็น

ตารางที่ 13 แสดงหมายเลขและชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลา (ต่อ)

หมายเลข	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	รูปภาพ	ลักษณะเด่น
37.	สภากาแฟน้ำหลิ		ร้านน้ำชาอายุกว่า 70 ปี เป็นร้านน้ำชาที่ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่มานั่งคุยกัน จึงได้เรียกว่า “สภากาแฟ” ของจังหวัดสงขลา ในตอนนั้น
38.	เต้าหู้ยี้เสวย		เป็นอาหารขึ้นชื่อของเมืองสงขลา ต้นตำรับต้องของตระกูลสุ่มังคละ โดยสืบทอดกรรมวิธีในการผลิตตามแบบบรรพบุรุษมา 4 ช่วงคน ที่ได้ชื่อว่า "เต้าหู้ยี้เสวย" เคยทูลเกล้าฯ ถวายรัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 9
39.	ข้าวซอย		ร้านขายข้าวซอยไก่ น้ำเงี้ยวสูตรต้นตำรับภาคเหนือ
40.	ศาลเจ้าพ่อกวนอู		ศาลเจ้าเก่าแก่เชื่อกันว่ามีมาก่อนเมืองสงขลาบ่อยาง เป็นศาลเทพเจ้ากวนอูเทพผู้มีความจงรักภักดี กตัญญูรู้คุณ มีคุณธรรม และชื่อสัตย์เป็นเลิศ
41.	เกียดฟิง		ข้าวสตูแบบดั้งเดิมของสงขลาเปิดขายมาตั้งแต่ พ.ศ.2480 ถึงปัจจุบัน เป็นรุ่นที่ 3 ของตระกูล และซาลาเปายักษ์.0

ตารางที่ 13 แสดงหมายเลขและชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลา (ต่อ)

หมายเลข	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	รูปภาพ	ลักษณะเด่น
42.	ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง		เป็นศาลเจ้าแห่งแรกในพื้นที่เมืองสงขลา อาคารแบบจีน สร้างขึ้นพร้อมกับการสร้างเมืองสงขลา ภายในศาลเป็นที่ประดิษฐานของเสาหลักเมือง
43.	ก๋วยเตี๋ยวใต้โรงจิว		ร้านขายก๋วยเตี๋ยวไก່ซ่อนตัวอยู่ใต้โรงจิวเตี้ยๆ ภายในศาลเจ้าพ่อหลักเมือง
44.	ไอติมโบราณบ้านหลิเฮง		ร้านขายไอศกรีมสูตรโบราณของมณฑลฮกเกี้ยน เก่าแก่กว่า 80 ปี เมนูเด่นคือไอศกรีมถั่วเขียวโบราณ

ตารางที่ 13 แสดงหมายเลขและชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลา (ต่อ)

หมายเลข	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	รูปภาพ	ลักษณะเด่น
45.	ไอติมโอง		ร้านขายไอศกรีมในห้องแถวที่สืบทอดกันมาตั้งแต่รุ่นพ่อ ไอศกรีมเสิร์ฟในโองดินเผา มีเมนูให้เลือกหลากหลายรูปแบบ ทั้งแบบธรรมดาและทรงเครื่อง
46.	ก๋วยเตี๋ยวในรู		ร้านก๋วยเตี๋ยวตกแต่งสไตล์วินเทจย้อนยุค ประดับประดาด้วยสินค้าในบรรจุก้อนที่สมัยก่อน โปสเตอร์เก่าบนฝาผนังที่ก่ออิฐและสังกะสีที่มีอายุเก่าแก่
47.	ร้านบ้านขนมไทยสองแสน		ร้านต้นตำรับขนมไทยของคนสงขลา เปิดมานานกว่า 60 ปี รายการแนะนำคือ ขนมทองเอก นอกจากนี้ยังมีขนมหวานอีกหลายชนิด เช่น ส้มป่นนี้ ข้าวฟ่างกวน มะม่วงแช่อิ่ม ชิมอด เป็นต้น

ตารางที่ 13 แสดงหมายเลขและชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลา (ต่อ)

หมายเลข	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	รูปภาพ	ลักษณะเด่น
48.	ร้านแม่ฉวี		ร้านขายขนมไทย สินค้าที่ขึ้นชื่อคือ ข้าวต้มสามเหลี่ยมใส่ไส้ และยังมีขนมไทยอื่นๆ เช่น ทองเอก ขนมเทียนสด เสน่ห์จันทร์ สัมปันนี ข้าวฟ่าง เป็นต้น
49.	ร้านกุลประคอง		ร้านขายขนมไทย เช่น ขนมทองเอก สัมปันนี ข้าวฟ่าง หรือชุดข้าวย่า เป็นต้น
50.	ร้านแต่เฮียงอิว		ร้านอาหารสไตล์จีนแบบสงขลาพื้นถิ่น เปิดขายมานานกว่า 75 ปี อาหารขึ้นชื่อคือ ต้มยำแห้งปลากะพง ขาหมู ปูผัดพริกขี้หนู ยำมะม่วง กุ้งใหญ่กระเทียมกรอบ ผัดผักบุ้ง และอื่นๆ
52.	Paradise Pizzeria and Café		ร้านขายพิซซ่า และรายการอาหารฝรั่งอื่นๆ

ตารางที่ 13 แสดงหมายเลขและชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลา (ต่อ)

หมายเลข	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	รูปภาพ	ลักษณะเด่น
53.	A.e.y. space		บ้านและอาร์ตแกลเลอรี เป็นตึกแถว รูปแบบจีนผสมผสานยุโรปขนาด 3 – 5 ห้องเรียงต่อกัน หน้าต่างมีเอกลักษณ์ เป็นลวดลายขนมปังขิง
54.	ก๋วยเตี๋ยวโกแบน		ร้านก๋วยเตี๋ยวสูตรโบราณ สืบทอดกันมา 3 รุ่น อายุกว่า 100 ปี รายการแนะนำ คือ ก๋วยเตี๋ยวจิ้นแคะ
55.	ร้านโจ๊กเกาะไทย		ร้านขายโจ๊กหมูเก่าแก่กว่า 100 ปี ที่เสิร์ฟพร้อมปาต่องโก๋และชาจีน ซึ่งถือว่าเป็นอาหารเช้าที่มีชื่อเสียงของสงขลา
56.	ร้านกาแฟฮับเซ่ง		ร้านน้ำชาเก่าแก่ของสงขลา เสิร์ฟอาหารเช้าแบบฝรั่งเป็นชุด น้ำชา-กาแฟโบราณ ขนมจีบ ซาลาเปา และ ขนมปังปิ้งสังขยาอันเลื่องชื่อ
57.	ไอศกรีมยิว		ชื่อเดิมว่า จิน กิ้ว หยวน เรียกติดปากกันว่าไอติมยิว เป็นไอศกรีมที่ขายมานานกว่า 80 ปี รายการที่แนะนำ คือ ไอศกรีมวานิลาไข่แข็งราดโอวัลติน ทานกับกล้วยหอม

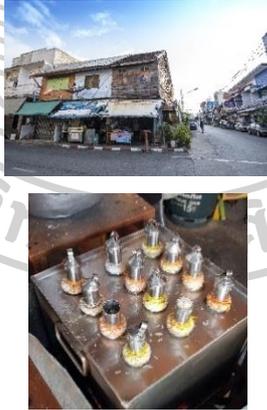
ตารางที่ 13 แสดงหมายเลขและชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลา (ต่อ)

หมายเลข	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	รูปภาพ	ลักษณะเด่น
58.	เจ๊นีย์ก๋วยเตี๋ยวหมูตุ๋น		ร้านก๋วยเตี๋ยวและสุกี้สูตรโบราณเก่าแก่สงขลา
59.	โรตีสานางาม		ร้านขายโรตีสานางามเป็นคุหาเล็กๆ มีโต๊ะให้เลือกนั่ง 3-4 โต๊ะกับรายการของหวาน โรตีสานางาม 20 รายการ ให้เลือกสั่ง
60.	บ้านโนนคร บุติกโฮเต็ล		ที่พักสไตล์บุติกโฮเต็ลขนาดเล็กปรับปรุงจากบ้านเก่าอายุรวม 100 ปี
61.	ก๋วยเตี๋ยวหางหมู		ร้านขายก๋วยเตี๋ยวหางหมู ในอดีตชาวจีนแคะเดินทางมาจากมณฑลเตี๋ยงมาเปิดร้านนี้ที่ถนนหนองจิกประมาณ 40 ปี และย้ายถิ่นมาขายที่ถนนนางงามเป็นเวลา 35 ปี รวมแล้วเปิดมานานกว่า 70 ปี ใช้น้ำตาลโตนดแทนน้ำตาลทรายในการปรุงน้ำซุ๊ป
62.	ไก่ทอดเทพา		อาหารพื้นเมืองของสงขลา เป็นไก่ทอดที่ไม่มีหนัง หรือ ไก่ทอดทอดเสื่อ

ตารางที่ 13 แสดงหมายเลขและชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลา (ต่อ)

หมายเลข	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	รูปภาพ	ลักษณะเด่น
63.	ก๋วยจั๊บน้ำน้อย	 	ร้านขายก๋วยจั๊บบะราวน และรายการอื่นๆ เช่น ข้าวหมูแดง ข้าวมันหมูกรอบ ข้าวต้มปลากระพง เกาเหลาเลือดหมู เกาเหลาลูกชิ้นหมู ต้มยำปลากระพง และบะหมี่เกี๊ยว
64.	ไอศกรีมจิว		แบ่งหน้าร้านกับร้านตัดเสื้อผ้า มีที่นั่งเพียงเล็กน้อย ไอศกรีมเสิร์ฟพร้อมน้ำชาใบเตย รายการแนะนำ คือ ไอศกรีมวานิลลาโรยโอวันติน
65.	ภูเก็จ		ร้านขายก๋วยเตี๋ยว
66.	โพยมแต่เตี้ยม		ร้านขายติ่มซำแบบคนจีนเก่าแก่
67.	ไอติมโคนางาม		ร้านขายไอศกรีมกะทิพร้อมเครื่องท้อปปิ้งต่างๆ ใส่ในถ้วยเล็กๆ ที่คนภาคใต้เรียกว่าโคม

ตารางที่ 13 แสดงหมายเลขและชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลา (ต่อ)

หมายเลข	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	รูปภาพ	ลักษณะเด่น
68.	ร้านการเดินทาง		ร้านขายไอกรีมเกิร์ตหิมะพร้อมที่อบปิ้งต่างๆ
69.	ผ้าไต หอยทอด นางงาม		ร้านขายผ้าไต หอยทอด บนถนนนางงาม
70.	ก๋วยเตี๋ยวเสียงดวง		ร้านขายก๋วยเตี๋ยวผัดเจ้าเก่าแก่กว่า 80 ปี ที่เรียกว่าก๋วยเตี๋ยวเสียงโชคเพราะในอดีตจะผัดรวมในกระทะใบใหญ่ๆ ซึ่งลูกค้าจะได้เนื้อมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับดวง
71.	ขนมบอกล		ขนมโบราณพื้นบ้านของคนย่านเมืองเก่า มีมาก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1
72.	ไก่ทอดแฮมเมอร์		ร้านขายไก่ทอด รูปแบบของชาวสงขลา

ตารางที่ 13 แสดงหมายเลขและชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลา (ต่อ)

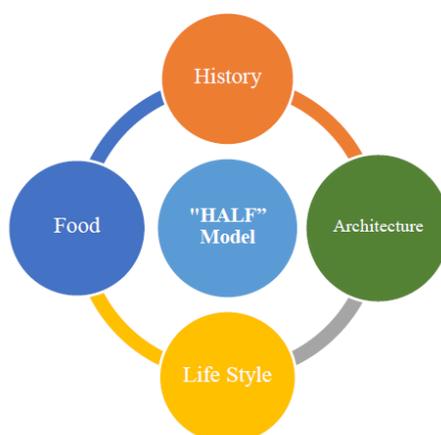
หมายเลข	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	รูปภาพ	ลักษณะเด่น
73.	ราตหน้าหม้อดิน		ร้านเล็กๆ ตั้งอยู่ริมถนนพัทลุง เปิดขายราตหน้าหม้อดิน
74.	ใต้ฟ้า เย็นตาโฟ		ร้านเก่าแก่ที่ขายก๋วยเตี๋ยวและข้าว แต่เมนูเด่นในตำนานคือเย็นตาโฟ
75.	ครัวสุดา (กะต๊ะ)		ร้านอาหารตามสั่งของชาวมุสลิม
76.	ร้านกะพีชะ		ร้านอาหารตามสั่งและข้าวแกงของชาวมุสลิม
77.	มัสยิดบ้านบน		มัสยิดเก่าแก่สร้างเมื่อปี 2390 ในอดีตเคยเป็นมัสยิดกลางประจำจังหวัดสงขลา ผสมผสานศิลปะไทยจีนเข้าด้วยกัน
78.	ขนมหวานบ้านกัปตัน		ร้านขายขนมไทย เช่น ทองหยิบ ฝอยทอง เม็ดขนุน ทองหยอด เป็นต้น รวมทั้งข้าวมันแกงไก่

หมายเลข	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	รูปภาพ	ลักษณะเด่น
79.	โรตีสีอะเปี้ย มาเตรียม		ร้านขายโรตีสีและน้ำชาของชาวมุสลิม
80.	โรตีสีอาม่า		ร้านโรตีสีชื่อดังแห่งเมืองสงขลา เปิดขายมากกว่า 20 ปี ร้านเปิดให้บริการตั้งแต่ 5 โมงเย็นเป็นต้นไป

ที่มา: จากการบันทึกภาพถ่ายของผู้วิจัยในการลงพื้นที่สำรวจเมื่อวันที่ 12 – 13 มกราคม 2563

2. รูปแบบและกิจกรรมประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง

จากผลการวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ในขั้นตอนที่ 1 รวมกับผลการวิเคราะห์ประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ขั้นตอนที่ 2-1 โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) การรวบรวมข้อมูลทางทุติยภูมิต่างๆ (Documentary Research) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) สามารถสร้างรูปแบบประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ โดยใช้ “HALF” Model เพื่อสร้างสรรค์กิจกรรมและประสบการณ์ร่วมในเส้นทางสัมผัสวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา(Songkhla Old Town) ดังภาพที่

ภาพที่ 45 รูปแบบประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ “HALF” Model

จากภาพที่ 35 แสดงรูปแบบประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ “HALF” Model ประกอบด้วย

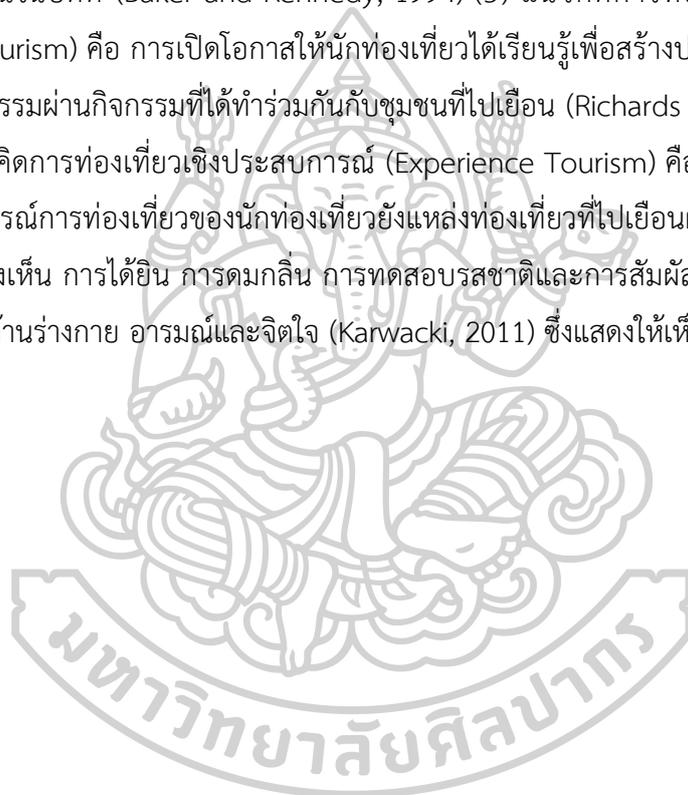
1. H – History (การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติด้านประวัติศาสตร์) เรื่องราวทางประวัติศาสตร์นับได้ว่าเป็นสิ่งที่สร้างความผูกพันทางจิตใจให้กับนักท่องเที่ยวได้ชื่นชมและเรียนรู้ต่อแหล่งท่องเที่ยวที่ได้ไปเยือน โดยทั้งเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ถือได้ว่ามีประวัติศาสตร์ร่วมกันมายาวนาน โดยเมืองสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ในอดีตต่างเป็นเมืองท่าที่สำคัญในแหลมมลายู

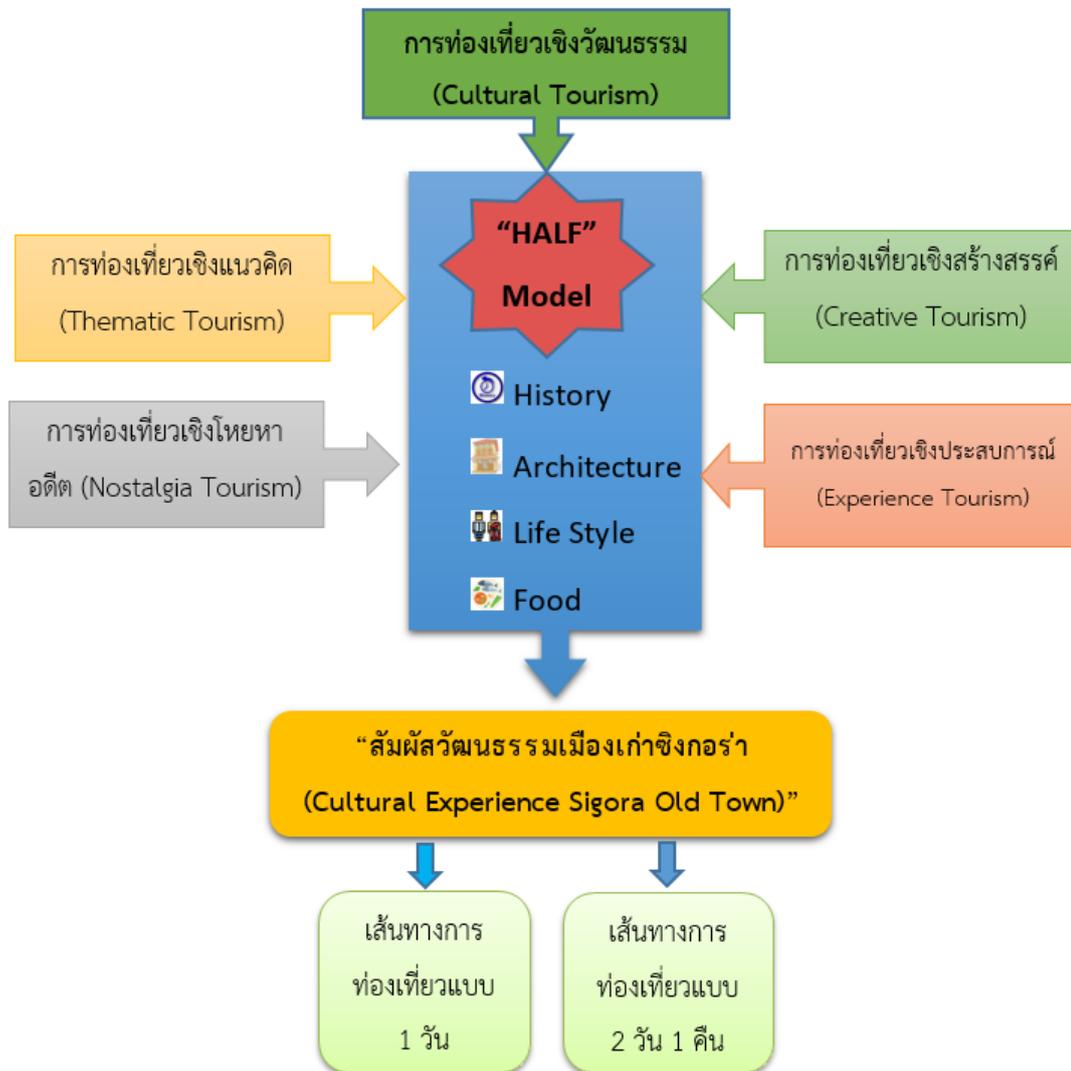
2. A – Architecture (การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติด้านสถาปัตยกรรม) ประกอบด้วย เมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์มีสถาปัตยกรรมที่มีความงดงามทางศิลปวัฒนธรรมที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว โดยรูปแบบสถาปัตยกรรมได้รับอิทธิพลจากการทำการค้าและความเชื่อมโยงผู้คนในพื้นที่ผสมผสานความเป็นพหุวัฒนธรรมของชาวตะวันตกและชาวตะวันออกเข้าไว้ด้วยกัน

3. L - Life Style (การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติด้านวิถีชีวิต) วิถีชีวิตของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์เป็นสังคมแบบพหุวัฒนธรรม ผู้คนต่างมีความหลากหลายทางเชื้อชาติวิถีชีวิตและวัฒนธรรม โดยย่านเมืองเก่าสงขลาประกอบด้วย ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ร่วมกัน เช่นเดียวกับที่เมืองจอร์จทาวน์ประกอบด้วยชาวมาเลย์ ชาวมาเลย์เชื้อสายจีน และชาวมาเลย์เชื้อสายอินเดียที่อาศัยอยู่ร่วมกัน

4. F – Food (การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติด้านอาหาร) อาหารการกินของผู้คนในเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ที่สะท้อนวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อของคนในชุมชนจากรุ่นสู่รุ่น นับว่าเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมเยือน ทั้งอาหารของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์เป็นอาหารที่มีความผสมผสานวัฒนธรรมที่หลากหลาย

โดยรูปแบบ “HALF Model” สามารถนำไปพัฒนาเป็นเส้นทางกิจกรรมสัมผัสวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลาที่ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกว่ามีประสบการณ์ร่วมกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองจอร์จทาวน์ ผสมผสาน (1) แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงแนวคิด (Thematic Tourism) คือ เส้นทางการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวคุณภาพที่มีความตั้งใจที่จะเลือกมาท่องเที่ยว ณ สถานที่ท่องเที่ยวที่ตนเองต้องการอย่างแท้จริง ไม่ใช่เป็นการท่องเที่ยวตามกระแสนิยม (Mass Tourism) (Đurašević, 2014) (2) แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงโหยหาอดีต (Nostalgia Tourism) คือ การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการย้อนเวลากลับไปหาอดีต เกิดจากความรู้สึก จินตนาการและประสบการณ์ที่มีกับสถานที่นั้นในอดีต (Baker and Kennedy, 1994) (3) แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) คือ การเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมที่ได้ทำร่วมกันกับชุมชนที่ไปเยือน (Richards and Raymond, 2000) และ (4) แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (Experience Tourism) คือ การท่องเที่ยวที่มาเติมเต็มประสบการณ์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือนผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ การมองเห็น การได้ยิน การดมกลิ่น การทดสอบรสชาติและการสัมผัส ร่วมกับการสร้างความเชื่อมโยงทางด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ (Karwacki, 2011) ซึ่งแสดงให้เห็นในภาพที่ 46

ภาพที่ 46 แสดงรูปแบบเส้นทางกิจกรรมการท่องเที่ยว “สัมผัสวัฒนธรรมเมืองเก่าซิงกอร่า (Cultural Experience Sigora Old Town)”

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ที่นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสเหมือนกันใน 4 มิติ ได้แก่ มิติทางประวัติศาสตร์ มิติทางสถาปัตยกรรม มิติทางวิถีชีวิต และมิติทางอาหาร แต่ความรู้สึกสำนึกในถิ่นที่ (Sense of Place) หรือความรู้สึกผูกพันต่อสถานที่แต่ละแห่งนั้นย่อมมีความแตกต่างกัน ซึ่งยังหมายความว่าในย่านเมืองเก่าสงขลาจะมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สร้างประสบการณ์ร่วมแตกต่างไปจากรัฐปีนัง โดยสามารถจัดทำเป็นเส้นทางชื่อว่า เส้นทาง “สัมผัสวัฒนธรรมเมืองเก่าซิงกอร่า (Cultural Experience Sigora Old Town)” แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ (1) เส้นทาง

การท่องเที่ยวแบบ 1 วัน และ (2) เส้นทางการท่องเที่ยวแบบ 2 วัน 1 คืน โดยทุกเส้นทางเริ่มต้นจากโรงสีแดง หับ โห้ หิ้น เพื่อให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองเก่าสงขลาและให้นักท่องเที่ยวได้ทำความรู้จักกับเมืองเก่าสงขลา ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยการเดินชม ปั่นจักรยานหรือนั่งรถสามล้อ นอกจากนี้ กิจกรรมในแต่ละรูปแบบสะท้อนถึงเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้สัมผัสถึงประสบการณ์ในแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 4 มิติได้อย่างแท้จริง ตัวอย่างของเส้นทาง กิจกรรม “สัมผัสวัฒนธรรมเมืองเก่าชิงกอร่า (Cultural Experience Sigora Old Town)” มีดังนี้

1. เส้นทาง “สัมผัสวัฒนธรรมเมืองเก่าชิงกอร่า (Cultural Experience Sigora Old Town)”

1.1 เส้นทางการท่องเที่ยวแบบ 1 วัน

เส้นทางการท่องเที่ยวแบบ 1 วัน คือ เส้นทางที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางแบบ เข้าไป – เย็นกลับ โดยนักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมเดินชม ปั่นจักรยาน หรือนั่งรถสามล้อ มีรายละเอียดของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

ช่วงเช้า เดินทางไปย่านเมืองเก่าสงขลาโดยเริ่มต้นที่โรงสีแดง หับ โห้ หิ้น เพื่อเรียนรู้ประวัติศาสตร์ความเป็นมาและวัฒนธรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอดีตจนถึงปัจจุบันของเมืองเก่าสงขลาบ่อ ยาง หลังจากนั้น การเดินชมหรือปั่นจักรยานชมสถาปัตยกรรมการก่อสร้างรูปแบบอาคารบ้านเรือนที่ ได้รับการผสมผสานวัฒนธรรมของไทย จีน มุสลิม และตะวันตกเข้าไว้ด้วยกันบนถนนนครนอกเป็น ถนนที่ติดกับฝั่งทะเลสาบสงขลาและถนนนครใน อาคารหลายหลังมีการปรับปรุงทาสีใหม่ แต่ไม่ได้ เปลี่ยนแปลงโครงสร้างของอาคารเก่าเหล่านี้ โดยระหว่างทางแวะบ้านนครในซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์ของ โบราณ ณ บ้านเก่าแก่อายุกว่า 300 ปี บ้านแป๊ะยาขวดเป็นบ้านจีนโบราณยุคแรกสมัยก่อตั้งเมือง สงขลา แวะชมบ้านตึกกระเบื้องสามชั้นที่ครั้งหนึ่งได้ถูกระเบิดในยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ลงใส่ แวะทำ น้ำศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์ ทำน้ำโบราณที่ครั้งหนึ่งในอดีตเป็นท่าเรือขนส่งสินค้าที่คึกคัก หลังจากนั้น แวะ ถ่ายรูปกับประตูเมืองสงขลาจำลองสถาปัตยกรรมหลังคาทรงจีน แวะชมพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ ของเมืองสงขลาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ณ บ้านจีนสามห้องและพิพิธภัณฑ์ผ้าโบราณภาคใต้แห่งเดียวใน ประเทศไทย ทั้งนี้ ตลอดเส้นทางเดินชมสถาปัตยกรรมและเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองเก่าสงขลา เยี่ยมชมและถ่ายภาพกับวิถีชีวิตชาวสงขลาฝั่งบ่ออย่างที่ครั้งหนึ่งมีความรุ่งเรืองและความมั่งคั่งของ เมืองท่าริมทะเลสาบสงขลาผ่านภาพวาดฝาผนัง Street art ตามกำแพงตึกเก่าๆ มากมายหลายจุดบน ถนนนครนอก และถนนนครใน

ช่วงเที่ยง ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้การทำอาหารท้องถิ่นที่ขึ้นชื่อของเมืองสงขลา นั่น คือ “เต้าคั่ว” หรือ “สลัดทะเลสาบ”

ภาพที่ 47 แสดงเส้นทางกิจกรรม “สัมผัสวัฒนธรรมเมืองเก่าซิงกอร่า (Cultural Experience Sigora Old Town)” แบบ 1 วัน

ที่มา: ดัดแปลงจากเทศบาลนครสงขลา (ม.ป.ป.)

แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
แหล่งท่องเที่ยวด้านอาหาร

ช่วงบ่าย เทียบชมบนถนนนางงามซึ่งแต่เดิมเรียกว่า “ถนนเก้าห้อง” เป็นถนนที่ขึ้นชื่อเรื่องร้านอาหารทั้งควาและหวาน ที่มีให้เลือกชิมมากมาย หลากๆ ร้านมีอายุเก่าแก่ใกล้ 100 ปี เมนูอาหารที่ขึ้นชื่อ ได้แก่ เต้าคั่วป่าจวบ ข้าวสตูเกียดฟุ้ง ไอติมยิว ก๋วยเตี๋ยวเสียดวง และก๋วยเตี๋ยวไก่ใต้ถุนโรงจั่ว เป็นต้น ระหว่างทางแวะนมัสการศาลเจ้าพ่อกวอนอูที่มีมาก่อนเมืองสงขลาบ่อยาง และศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ศาลเจ้าที่สร้างขึ้นพร้อมกับการสร้างเมืองสงขลา ภายในเป็นที่ประดิษฐานของเสาหลักเมือง รวมทั้งเรียนรู้วิถีชีวิตของคนเมืองเก่าสงขลาผ่านประติมากรรม “ชายหาบน้ำ” ขากลับแวะซื้อของฝากที่ร้านขายขนมไทยพื้นเมืองเก่าแก่ เช่น ขนมทองเอก สัมปันนี ข้าวฟ่างกวอน ขนมขี้มอด และขนมต้มใส่ไส้ เป็นต้น

1.2 เส้นทางการท่องเที่ยวแบบ 2 วัน 1 คืน

เส้นทางท่องเที่ยวแบบ 2 วัน 1 คืน เป็นเส้นทางที่นักท่องเที่ยวต้องพักค้างคืนภายในย่านเมืองเก่าจำนวน 1 คืน ดังภาพที่ 48 และ 49 มีรายละเอียดของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมรูปแบบดังกล่าว ดังนี้

วันที่ 1 เรียนรู้ประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม

ช่วงเช้า เดินทางไปย่านเมืองเก่าสงขลาโดยเริ่มต้นที่โรงสีแดง หับ โห่ หิ้น เพื่อเรียนรู้ประวัติศาสตร์ความเป็นมาและวัฒนธรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอดีตจนถึงปัจจุบันของเมืองเก่าสงขลาบ่อยาง หลังจากนั้นเดินชมหรือปั่นจักรยานชมสถาปัตยกรรมการก่อสร้างรูปแบบอาคารบ้านเรือนที่ได้รับการผสมผสานวัฒนธรรมของไทย จีน มุสลิม และตะวันตกเข้าไว้ด้วยกันบนถนนนครนอกเป็นถนนที่ติดกับฝั่งทะเลสาบสงขลาและถนนนครใน อาคารหลายหลังมีการปรับปรุงทาสีใหม่ แต่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างของอาคารเก่าเหล่านี้ โดยระหว่างทางแวะบ้านนครในซึ่งเป็นพิพิธภัณฑสถานโบราณ ณ บ้านเก่าแก่อายุกว่า 300 ปี บ้านแป๊ะยาขวดเป็นบ้านจีนโบราณยุคแรก สมัยก่อตั้งเมืองสงขลา แวะชมบ้านตึกกระเบิดสามชั้นที่ครั้งหนึ่งได้ถูกระเบิดในยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 ingsong ไส้ แวะทำน้ำศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์ ทำน้ำโบราณที่ครั้งหนึ่งในอดีตเป็นทำเรือขนส่งสินค้าที่คึกคัก หลังจากนั้น แวะถ่ายรูปกับประตูเมืองสงขลาจำลองสถาปัตยกรรมหลังคาทรงจีน แวะชมพิพิธภัณฑสถานทางประวัติศาสตร์ของเมืองสงขลาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ณ บ้านเงินสามห้องและพิพิธภัณฑสถานผ้าโบราณภาคใต้แห่งเดียวในประเทศไทย

ช่วงเที่ยง เทียบชมบนถนนนางงามซึ่งแต่เดิมเรียกว่า “ถนนเก้าห้อง” ถนนเส้นนี้เกิดจากการตัดถนน เพื่อเป็นเส้นทางในการประกอบพิธีสมโภชเสาหลักเมือง และเป็นถนนที่ขึ้นชื่อเรื่องร้านอาหารทั้งควาและหวาน นักท่องเที่ยวสามารถเลือกชิมอาหารท้องถิ่นมากมาย หลากๆ ร้านมีอายุเก่าแก่ใกล้ 100 ปี เมนูอาหารที่ขึ้นชื่อ ได้แก่ เต้าคั่วป่าจวบ ข้าวสตูเกียดฟุ้ง ไอติมยิว ก๋วยเตี๋ยวเสียดวง และก๋วยเตี๋ยวไก่ใต้ถุนโรงจั่ว เป็นต้น

ภาพที่ 48 เส้นทางกิจกรรม “สัมผัสวัฒนธรรมเมืองเก่าซิงกอร่า (Sigora Old Town)” แบบ

2 วัน 1 คืน วันที่ 1 เรียนรู้ประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม

ที่มา: ดัดแปลงจากเทศบาลนครสงขลา (ม.ป.ป.)

ช่วงบ่าย ระหว่างทางเที่ยวชมบนถนนนางงาม แวะนมัสการศาลเจ้าพ่อกวอนอู ศาลเจ้าเก่าแก่ของชาวจีนฮกเกี้ยน เชื่อกันว่ามีมาก่อนเมืองสงขลาบ่อยาง และศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ศาลเจ้าที่สร้างขึ้นพร้อมกับการสร้างเมืองสงขลา ภายในเป็นที่ประดิษฐานของเสาหลักเมือง ซึ่งทั้งสองศาลเจ้าเป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบจีน เสร็จแล้วเข้าพักในโรงแรมสไตล์บูติกและโฮสเทล ภายในย่านเมืองเก่าสงขลา

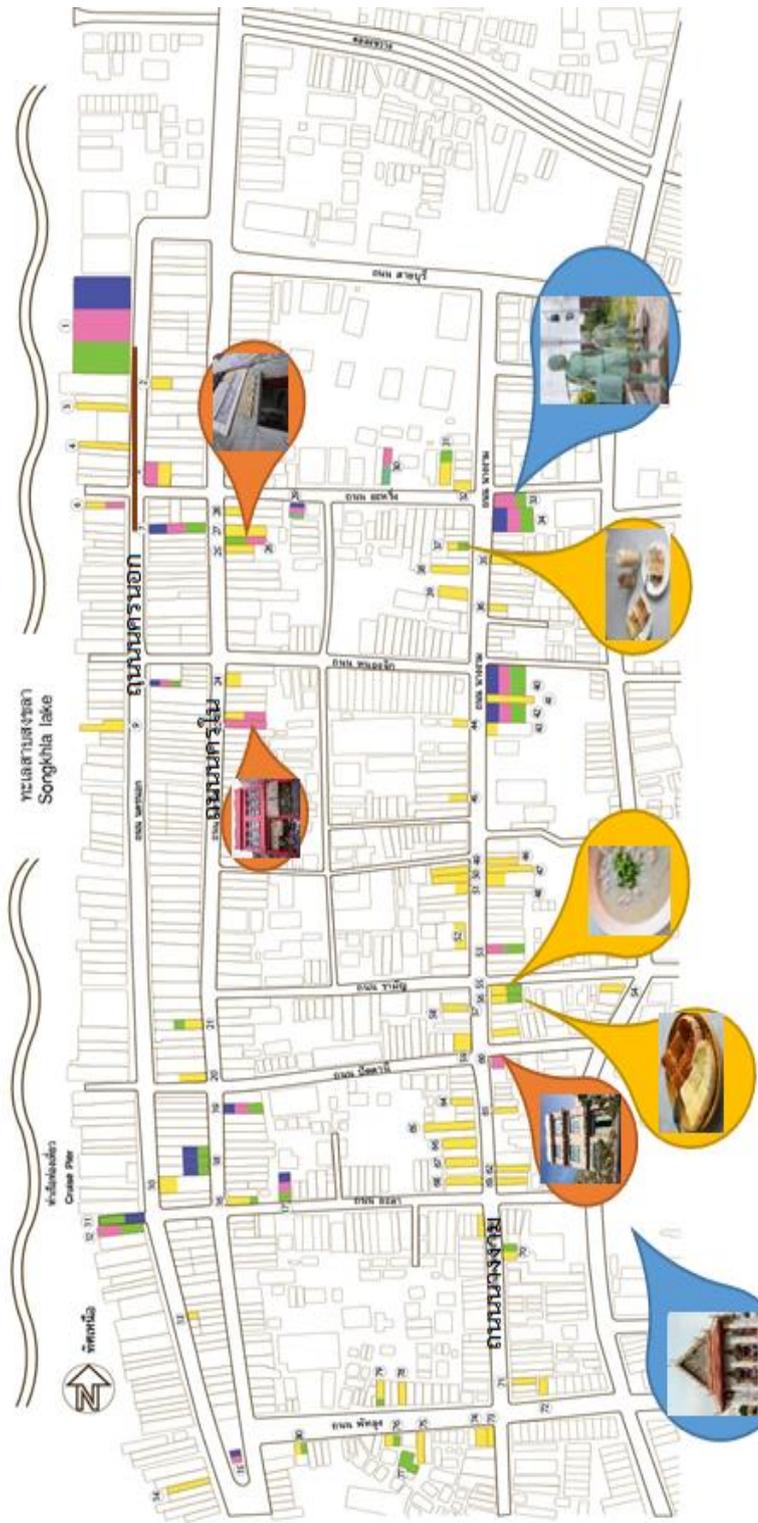
ช่วงเย็น ทานอาหารเย็นสไตล์ไทย-จีน แบบสงขลาพื้นถิ่น ณ ร้านแต่เฮี้ยงอิว แล้วต่อด้วยของหวาน อาหารพื้นถิ่นของชาวมุสลิม โรตีสีและน้ำชา ณ ร้านอามาโรตี นั่งทานชิลล์ๆ ริมทางถนนพัทลุง ย่านเมืองเก่าสงขลา หลังจากนั้นพักผ่อนตามอัธยาศัย

วันที่ 2 เรียนรู้วิถีชีวิตและอาหารท้องถิ่น

ช่วงเช้า รับประทานอาหารเช้าในแบบของคนย่านเมืองเก่าสงขลา อาทิ โจ๊กร้านเกาะไทย น้ำชา และกาแฟร้านสภากาแฟน้ำหลิ และร้านกาแฟฮับเซ่งที่มีขนมปังปิ้งสังขยาตำรับไทรล่ำ บนถนนนางงาม เดินชมวิถีชีวิตยามเช้าของคนย่านเมืองเก่าสงขลา หลังจากนั้นเดินทางไปยังวัดมณีมาวาสารวิหาร หรือ วัดกลาง เป็นวัดคู่บ้านคูเมืองสงขลามากกว่า 300 ปี สร้างในสมัยอยุธยาตอนปลาย วัดแห่งนี้เป็นแหล่งที่รวมของงานศิลปะที่ผสมผสานวิถีชีวิตของผู้คนต่างวัฒนธรรมซึ่งอยู่ร่วมกันมาด้วยดีแต่ครั้งโบราณกาล

ช่วงเที่ยง ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้การทำอาหารท้องถิ่นที่ขึ้นชื่อของเมืองสงขลา “เต้าคั่ว” หรือ “สลัดทะเลสาบ”

ช่วงบ่าย เรียนรู้วิถีชีวิตชาวสงขลาฝั่งบ่อยางที่ครั้งหนึ่งมีความรุ่งเรืองและความมั่งคั่งของเมืองท่าริมทะเลสาบสงขลาผ่านภาพวาดฝาผนัง Street art ตามกำแพงตึกเก่าๆ มากมายหลายจุดบนถนนนครนอก ถนนนครในและถนนนางงาม รวมทั้งประติมากรรม “ชายหาบน้ำ” ที่สะท้อนวิถีชีวิตของชาวสงขลาสมัยก่อน ด้านหน้าศูนย์การเรียนรู้ย่านเมืองเก่า คิด บวก ดี ขากลับแวะซื้อของฝากที่ร้านขายขนมไทยพื้นเมืองเก่าแก่ เช่น ขนมทองเอก ส้มปันนี่ ข้าวฟ่างกวอน ขนมขี้มอดและขนมต้มใส่ไส้ เป็นต้น และเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

- แหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม
- แหล่งท่องเที่ยวทางด้านอาหาร
- ที่พัก

ภาพที่ 49 เส้นทางกิจกรรม “สัมผัสวัฒนธรรมเมืองเก่าชิงกอรา (Sigora Old Town)” แบบ 2 วัน 1 คืน วันที่ 2 เรียนรู้วิถีชีวิตและอาหารท้องถิ่น
ที่มา: ดัดแปลงจากเทศบาลนครสงขลา (ม.ป.ป.)

ขั้นตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา และการวิเคราะห์ TOWS Matrix Analysis

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนย่อย คือ 1) ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ที่ได้จากการวิจัยเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกในขั้นตอนที่ 1 และการสนทนากลุ่มในขั้นตอนที่ 2 และ 2) ผลการวิเคราะห์ TOWS Matrix Analysis เพื่อร่างแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน เพื่อสำรวจประชาคมที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืนต่อไป โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis)

ผลจากการวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในย่านเมืองเก่าสงขลา นำไปสู่การวิเคราะห์ถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในด้วยจุดแข็งและจุดอ่อน และปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกด้วยโอกาสและอุปสรรค (SWOT Analysis) ตลอดจนผลกระทบที่มีต่อการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในพื้นที่ย่านเมืองเก่าสงขลา และนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ในรูปแบบความสัมพันธ์แบบเมตริกซ์ เรียกว่า TOWS Matrix ซึ่งเป็นการนำข้อมูลจากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค มาวิเคราะห์และกำหนดเป็นกลยุทธ์ต่อไป ผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1.1 จุดแข็ง (Strengths)

S1 เมืองเก่าสงขลาเป็น 1 ใน 31 เมืองเก่าทั่วประเทศไทยที่ได้รับขึ้นทะเบียนเป็นเมืองเก่าในกลุ่มที่ 1 คือ เป็นเมืองเก่าที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี มีขนาดใหญ่ในฐานะศูนย์กลางของงานศิลปกรรมที่มีลักษณะบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของอาณาจักรในอดีต และในปัจจุบันมีการอยู่อาศัยของชุมชนใหม่ซ้อนทับชุมชนเดิม ส่งผลให้เมืองเก่าสงขลาได้รับการป้องกันภัยคุกคามที่เกิดจากการบุกรุก หรือการขยายตัวของเมือง และมีการดำเนินการทางด้านการพัฒนาและอนุรักษ์ที่เหมาะสม

S2 เป็นศูนย์กลางการคมนาคมที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวภาคใต้ตอนล่างและประเทศเพื่อนบ้าน จังหวัดสงขลามีพื้นที่ติดกับรัฐเคดาห์ และรัฐเปอร์ลิสของประเทศมาเลเซีย สามารถเดินทางเชื่อมต่อไปยังรัฐปีนังได้ โดยใช้ระยะเวลาจากด่านศุลกากรสะเดาไปยังรัฐปีนังประมาณสองชั่วโมงครึ่งเท่านั้น

S3 มีการคมนาคมขนส่งที่เชื่อมโยงทุกระบบ ได้แก่ 1) ทางเรือโดยใช้ท่าเรือสงขลา 2) สนามบิน ผ่านทางท่าอากาศยานนานาชาติหาดใหญ่ 3) รถไฟ ผ่านทางชุมทางหาดใหญ่ และ 3) ระบบขนส่งทางบก

S4 มีความเป็นเมืองทางประวัติศาสตร์อันยาวนานที่ถือได้ว่าเป็นทุนทางวัฒนธรรม ที่มาจากการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มคนบริเวณคาบสมุทรทะเลสาบสงขลาตั้งแต่ 6,000 ปีก่อน และ พัฒนาการผ่านเมืองสทิงพระ เมืองสงขลาหัวเขาแดง เมืองสงขลาแหลมสน จนกระทั่งเมืองสงขลาบ่อ อยาง ณ ปัจจุบัน โดยมีหลักฐานทางกายภาพที่บ่งบอกถึงลักษณะอันเด่นชัดของโครงสร้างเมืองหรือ โบราณวัตถุสถานในอดีต มีการใช้สอยในลักษณะของเมืองที่ยังมีชีวิตอย่างต่อเนื่องจากอดีตถึงปัจจุบัน ในลักษณะชุมชนเมืองขนาดใหญ่ที่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและสังคม

S5 มีสถาปัตยกรรมอาคารบ้านเรือนเก่าแก่ที่ผสมผสานงานช่างศิลป์ไทย จีน มุสลิม และชาติตะวันตกเข้าไว้ด้วยกัน ผ่านกาลเวลาและร่วมสมัยมาจนถึงปัจจุบัน เช่น ห้องแถวไม้แบบจีน ตึกเก่าสไตล์ชิโนยูโรเปียน เป็นต้น โดยอาคารบ้านเรือนแบบเมืองเก่าสงขลาจะมีความแตกต่างจาก อาคารบ้านเรือนของเมืองจอร์จทาวน์ โดยลักษณะบ้านมีรูปแบบหลากหลายคละกันทั้งย่าน เช่น ตึกแถวแบบจีนดั้งเดิม อาคารพาณิชย์แบบจีนผสมแบบตะวันตกหรือเรียกว่า ชิโนยูโรเปียน รวมทั้ง บ้านแบบไทยและมุสลิม ผสมผสานกันอยู่ในบริเวณเดียวกัน จึงส่งผลให้สถาปัตยกรรมเหล่านี้ได้กลาย มาเป็นสัญลักษณ์สำคัญของเมืองเก่าสงขลา ณ ปัจจุบันที่น่าจดจำ

S6 มีการรักษาวิถีชีวิตอันเรียบง่ายและวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนสงขลาไว้เป็นอย่างดี จากประวัติศาสตร์การก่อตั้งเมืองอันยาวนานของเมืองสงขลา ทำให้เกิดวิถีชีวิตการเป็นอยู่ร่วมกันของ พหุวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวมุสลิม ภายในย่านเมืองเก่าสงขลา ตัวอย่างเช่น ตั้งแต่หัวถนนนางงามเริ่มต้นด้วยคนไทยมุสลิม ส่วนกลางของถนนคนไทยเชื้อสายจีน และท้ายถนนคนไทยพุทธ สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยไม่มี การแบ่งแยก และวิถีชีวิตของแต่ละเชื้อสาย ต่างดำเนินไปตามแบบแผนของตน นอกจากนี้ พหุวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าสงขลาสามารถแสดงให้เห็นได้จาก 1) อาหาร การกิน เช่น ข้าวสุตผสมผสานวัฒนธรรมของ 4 เชื้อชาติ ได้แก่ จีน อังกฤษ อินโดนีเซียและไทย เป็นต้น 2) ความเชื่อและประเพณี เช่น งานสมโภชปูทวดหัวเขาแดงซึ่งเป็นงานที่ มีการกราบไหว้ทวดหุ้มที่เป็นชาวมุสลิมด้วย เป็นต้น และ 3) งานศิลปะ เช่น ศิลปะที่ถูกใช้ใน สถาปัตยกรรมย่านเมืองเก่า ทั้งตัวอาคารและการตกแต่งอาคารทั้งภายในและภายนอก ที่เป็นศิลปะ ทั้งไทย จีน มลายู และตะวันตก เป็นต้น

S7 มีอาหารพื้นเมืองเก่าแก่ของคนสงขลาในอดีต โดยเฉพาะเมืองเก่าบริเวณถนน นางงามที่กิจกรรมส่วนใหญ่ของผู้คนจะทำการค้าขาย และสินค้าส่วนใหญ่จะเป็นอาหาร ขนมและของ ผักที่ขึ้นชื่อ จนได้รับการยอมรับว่าเป็นถนนสายอาหารในย่านเมืองเก่าสงขลา ได้แก่ ร้านน้ำชา กาแฟ

ไอศกรีม และ ขนมไทย รวมทั้งอาหารพื้นเมืองของคนสงขลาที่ยังมีให้ได้ชิม เช่น เต้าคั่ว ข้าวสตู ขนมบอก ขนมต้มใส่ไส้ เป็นต้น

S8 มีภาคีคนรักเมืองสงขลา (Songkhla Heritage Trust) ก่อตั้งจากจิตสำนึกรักษ์บ้านเกิดของชาวสงขลา จึงได้จัดตั้งเป็นศูนย์กลางของคนรักเมืองสงขลาทุกคนได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิด ประสบการณ์ ความรู้และภาคภูมิใจในคุณค่าของเมืองที่อาศัยอยู่ ก่อให้เกิดความหวนแหนมรดกทางวัฒนธรรม ร่วมกันผลักดันให้อนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมที่มีคุณค่า ไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และอาหารท้องถิ่นไว้ไม่ให้สูญหาย และร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่จะสร้างสรรค์ให้เมืองสงขลาเป็นเมืองที่น่าอยู่เป็นมรดกของชาติและมรดกโลกในอนาคต

S9 มีศูนย์การเรียนรู้ตั้งอยู่ภายในย่านเมืองเก่าสงขลา โดยศูนย์การเรียนรู้มี 2 แห่ง ประกอบด้วย แห่งแรกรู้จักกันในชื่อโรงสีแดง หับ โห้ หิ้น ในอดีตเป็นโรงสีข้าวโบราณอายุกว่า 100 ปี ปัจจุบันเป็น อุทยานการเรียนรู้นครสงขลา เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมของชุมชนมากมาย รวมทั้งเป็นที่ตั้งของภาคีคนรักเมืองสงขลา แห่งที่สอง คือ ศูนย์การเรียนรู้ย่านเมืองเก่า คิด บวก ดี” (Kid+Dee @ Historic Center) หมายถึง “เกิดการคิดอ่าน ในเรื่องที่ ดี ๆ” โดยศูนย์แห่งนี้ใช้เป็นสถานที่ทำงานหรือ Co-Working Space สำหรับบปปะ พุดคุย เรียนรู้ ช่วยส่งเสริมเยาวชน คนรุ่นใหม่ให้สามารถก้าวเป็นผู้ประกอบการ อยู่ภายใต้การดูแลของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

S10 มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศมาเลเซีย สามารถเชื่อมโยงการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวเพื่อให้เป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวร่วมกันได้

1.2 จุดอ่อน (Weaknesses)

W1 สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวไม่ได้มาตรฐาน เช่น 1) ถนนหนทางในย่านเมืองเก่าสงขลาที่คับแคบส่งผลให้การสัญจรไม่สะดวก ถึงแม้ทางหน่วยงานท้องถิ่นได้ทำที่จอดรถไว้ให้ใกล้กับย่านเมืองเก่า พร้อมกับมีพื้นที่สำหรับจอดรถริมถนน 2) ป้ายชี้ทางแหล่งท่องเที่ยวไม่ชัดเจน เนื่องจากไม่ได้ตั้งอยู่บนถนนสายหลัก ทำให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ยาก 3) ไม่มีรถประจำทางแล่นผ่าน เนื่องจากบริเวณเมืองเก่าสงขลาไม่ได้ตั้งอยู่บนถนนสายหลัก ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถเข้ามาถึงยังแหล่งท่องเที่ยวได้ และ 4) ผลกระทบที่ได้มาตรฐานการท่องเที่ยวยุคใหม่

W2 ขาดการสร้างความโดดเด่นและเรื่องราว (Story) เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ถึงแม้ว่าเมืองเก่าสงขลาจะมีมรดกทางวัฒนธรรม หรือภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าเพียงใด หากขาดการถ่ายทอดเรื่องราวที่น่าสนใจรวมถึงการสื่อถึงอัตลักษณ์ที่ชัดเจน จะทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถสร้างประสบการณ์ร่วมไปกับแหล่งท่องเที่ยวได้

W3 ขาดบุคลากรด้านการท่องเที่ยวระดับมืออาชีพ หากต้องการสร้างประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง ควรมีบุคลากรทางการท่องเที่ยวระดับมืออาชีพที่มาจากคนภายในชุมชน เนื่องจากเป็นผู้ที่จะสามารถถ่ายทอดเรื่องราวให้นักท่องเที่ยวเกิดประสบการณ์ร่วมกับเมืองเก่าได้ อาทิ มัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่สามารถนำชมเป็นภาษาอังกฤษได้ และศูนย์การเรียนรู้ที่มีข้อมูลทันสมัย ในหลากหลายภาษา เป็นต้น

W4 ขาดเครื่องมือการสื่อความหมายที่มีคุณภาพ ประกอบด้วย 1) สื่อบุคคล เช่น มัคคุเทศก์ วิทยากรบรรยายให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น และ 2) การสื่อความหมายโดยไม่ใช้บุคคล เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ ป้ายแนะนำทางภายในแหล่งท่องเที่ยว การจัดนิทรรศการ สื่อโสตทัศนูปกรณ์ สื่อผสมหรือมัลติมีเดีย สื่อ QR Code สื่อสังคมออนไลน์ เส้นทางศึกษาด้วยตนเอง และการจัดกิจกรรมพิเศษ เป็นต้น

W5 ขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างจริงจัง แม้ว่าจะมีการสนับสนุนทางด้านการท่องเที่ยวภายในย่านเมืองเก่าสงขลาจากทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถานประกอบการทางการท่องเที่ยวหรือแม้แต่ประชาชนในพื้นที่ แต่เป็นเพียงแคบางส่วนของการดำเนินโครงการ ไม่ได้มีส่วนร่วมทั้งระบบ เช่น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นต้น

1.3 โอกาส (Opportunity)

O1 ยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระดับภูมิภาค ยกกระดับให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงเส้นทาง การท่องเที่ยวภายในภูมิภาคอาเซียน โดยใช้ประโยชน์จากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ แผนการลงทุนพัฒนาโครงข่ายคมนาคมทั้งทางถนน รางน้ำ และอากาศ ภายใต้กรอบความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อการเชื่อมโยงเส้นทางทางการท่องเที่ยวภายในประเทศ อนุภูมิภาค และอาเซียน บนฐานอัตลักษณ์เดียวกัน เพื่อส่งเสริมให้เป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวร่วมกัน

O2 แผนงานการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย – มาเลเซีย - ไทย (Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle: IMT-GT) โดยจังหวัดสงขลาอยู่ในแผนการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยหลวงปู่ทวด และการท่องเที่ยวเมืองเก่า IMT - GT เป็นต้น

O3 กระแสความนิยมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติน่ามากขึ้น เห็นได้จากกระแสของคนไทยที่มีต่อละครอิงประวัติศาสตร์ส่งผลให้คนไทยสนใจเดินทางท่องเที่ยวแหล่งโบราณสถาน และศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นการส่งเสริมการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชาติ

O4 สายการบินต่างประเทศเพิ่มเที่ยวบินมายังสนามบินนานาชาติหาดใหญ่มากขึ้น เช่น สายการบิน Firefly ในเครือมาเลเซียแอร์ไลน์ (Malaysia Airlines) สายการบิน Tiger Air ของประเทศสิงคโปร์ และ สายการบิน Air Asia เป็นต้น

O5 สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเล็งเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์และฟื้นฟูย่านชุมชนเก่าในประเทศไทย โดยมีเหตุผลสำคัญของความเป็นเมืองทางประวัติศาสตร์ ที่มีการอยู่อาศัยมากกว่าความเป็นเมืองโบราณ

O6 ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ช่วยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการเรียนรู้และพัฒนาทางการท่องเที่ยว

O7 นักท่องเที่ยวชาวมุสลิมในกลุ่มประเทศอาเซียนให้ความสำคัญต่อผลิตภัณฑ์ฮาลาลในแหล่งท่องเที่ยวที่ช่วยเสริมความสะดวกสบายในการบริโภค

1.4 อุปสรรค (Threat)

T1 สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส เนื่องจากจังหวัดสงขลามีพื้นที่ติดต่อกับสามจังหวัดชายแดนใต้ จึงมีภาพลักษณ์ที่ไม่ปลอดภัยในสายตาของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ และนักท่องเที่ยวขาดความเชื่อมั่นต่อสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่

T2 ความเจริญเติบโตของเมืองทำให้มีปัญหาหยาเสพติด อาชญากรรม และมลภาวะทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ในเมืองที่มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในสังคม

T3 การเกิดภัยธรรมชาติส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สิน เนื่องจากจังหวัดสงขลาตั้งอยู่ในเขตอิทธิพลของลมมรสุมเมืองร้อน มีลมมรสุมพัดผ่านประจำทุกปีคือ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ในช่วงฤดูฝนตั้งแต่เดือนสิงหาคมถึงเดือนมกราคม มีฝนตกหนักและมักจะประสบปัญหาน้ำท่วมอยู่บ่อยครั้ง

T4 นักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ส่งผลต่อการบ่อนทำลายทรัพยากรในระหว่างการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวและปัญหาปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น

2. การวิเคราะห์ TOWS Matrix Analysis

หลังจากได้วิเคราะห์ถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในด้วยจุดแข็งและจุดอ่อน และปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกด้วยโอกาสและอุปสรรค (SWOT Analysis) ที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในพื้นที่ย่านเมืองเก่าสงขลาตามข้อมูลที่กำลังข้างต้น จากนั้นผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์SWOT ข้างต้น มาเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเมืองเก่าสงขลา โดยกำหนดทิศทางการกลยุทธ์ใน 4 ลักษณะด้วยวิธี TOWS Matrix Analysis

ผลการจับคู่สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกที่เรียกว่า TOWS Matrix เพื่อกำหนดกลยุทธ์เชิงรุก (SO) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) และกลยุทธ์เชิงรับ (WT) สามารถสรุปกลยุทธ์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเมืองเก่าสงขลา ได้ผลดังนี้

2.1 กลยุทธ์เชิงรุก SO (SO Strategy)

เมืองเก่าสงขลาตั้งอยู่ในจังหวัดสงขลาซึ่งอยู่ภาคใต้ตอนล่างทางฝั่งทะเลตะวันออกของประเทศไทย มีทุนทางวัฒนธรรมด้านประวัติศาสตร์อันทรงคุณค่า มีสถาปัตยกรรมอาคารบ้านเรือนเก่าแก่ที่ผสมผสานงานช่างศิลป์ไทย จีน มุสลิมและชาติตะวันตกเข้าไว้ด้วยกัน มีการรักษาวิถีชีวิตอันเรียบง่ายและวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนสงขลาไว้เป็นอย่างดี พร้อมกับรายการอาหารพื้นเมืองเก่าแก่ของคนสงขลาในอดีตที่สามารถหาทานได้ในปัจจุบัน มรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้สามารถสร้างประสบการณ์อันน่าจดจำให้กับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศในยุคแห่งการแสวงหาวัฒนธรรมดั้งเดิมได้ จึงควรส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้เอกลักษณ์ความเป็นเมืองเก่าที่มีชีวิต สร้างกิจกรรมให้มีรูปแบบหลากหลายอย่างมีคุณภาพ รวมทั้งได้รับมาตรฐานสากลและเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่ อาทิ การสร้างประสบการณ์ร่วมของนักท่องเที่ยวด้านวิถีชีวิตชุมชน โดยการจัดทำพิพิธภัณฑ์มีชีวิต (Living museum) และการร่วมทดลองทำอาหารพื้นถิ่นกับคนในชุมชน

นอกจากนี้ ที่ตั้งของเมืองเก่าสงขลาในจังหวัดสงขลาเป็นศูนย์กลางการคมนาคมที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวภาคใต้ตอนล่างและประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย โดยจังหวัดสงขลามีพื้นที่ติดกับรัฐเคดาห์ และรัฐเปอร์ลิส ของประเทศมาเลเซีย สามารถเดินทางเชื่อมต่อไปยังรัฐปีนังได้ โดยใช้ระยะเวลาจากด่านศุลกากรสะเดาไปยังรัฐปีนังประมาณสองชั่วโมงครึ่งเท่านั้น รวมทั้งมีการคมนาคมขนส่งที่เชื่อมโยงทุกระบบ เช่น ท่าเรือ ท่าอากาศยานนานาชาติ ชุมทางรถไฟ และระบบขนส่งทางบกที่สามารถเชื่อมโยงไปยังประเทศมาเลเซียได้ รวมถึงยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระดับภูมิภาค ยกกระดับให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวภายในภูมิภาคอาเซียน โดยใช้ประโยชน์จากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่สมบูรณ์ แผนการลงทุนพัฒนาโครงข่าย คมนาคมทั้งทางถนน รางน้ำ และอากาศ และกรอบความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวภายในประเทศ อนุภูมิภาค และอาเซียน บนฐานอัตลักษณ์เดียวกัน เพื่อส่งเสริมให้เป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวร่วมกัน โดยจะเห็นได้จากแผนงานการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย – มาเลเซีย – ไทย (Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle: IMT-GT) ซึ่งทางจังหวัดสงขลาอยู่ในแผนการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยหลวงปู่ทวด และการท่องเที่ยวเมืองเก่า IMT - GT ส่งผลให้มีจำนวนสายการบินต่างประเทศ

เพิ่มเที่ยวบินมายังสนามบินนานาชาติหาดใหญ่มากขึ้น เช่น สายการบิน Firefly ในเครือมาเลเซียแอร์ไลน์ สายการบิน Tiger Air ของประเทศสิงคโปร์ และสายการบิน Air Asia ดังนั้นจึงควรมีแผนการพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลากับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย โดยใช้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่มีในหลากหลายมิติ เช่น มิติด้านประวัติศาสตร์ มิติด้านวิถีชีวิตชุมชน มิติด้านสถาปัตยกรรมและมิติด้านอาหารถิ่น รวมทั้งเพื่อรองรับการเป็นเมืองมรดกโลกของเมืองเก่าสงขลาในอนาคต

นอกจากนี้ จากนโยบายของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ช่วยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการเรียนรู้และพัฒนาทางการท่องเที่ยว รวมทั้งการมีภาคีคนรักเมืองสงขลา (Songkhla Heritage Trust) เป็นศูนย์กลางของชุมชนและมีศูนย์การเรียนรู้ตั้งอยู่ในย่านเมืองเก่าสงขลา 2 แห่ง สามารถพัฒนาและยกระดับบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งคนในชุมชนและผู้ประกอบการท่องเที่ยวมืออาชีพได้ และจากการที่เมืองเก่าสงขลา มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สามารถพัฒนาเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ในหลากหลายมิติ ประกอบกับกระแสความนิยมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มากขึ้น อีกทั้งควรมีการทำประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม รูปแบบและกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้น

2.2 กลยุทธ์เชิงพัฒนา WO (WO Strategy)

จากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดอ่อนและโอกาสมาพิจารณา ร่วมกัน เพื่อนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์เชิงแก้ไข กล่าวคือ โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าสงขลา ยังไม่ได้มาตรฐาน อาทิ ถนนหนทางในย่านเมืองเก่าสงขลาที่คับแคบ บ้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยวไม่ชัดเจน ไม่มีรถประจำทางแล่นผ่าน และจำนวนผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานการท่องเที่ยวฮาลาลยังน้อย แต่ทั้งนี้ยังมีโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในด้านต่างๆ เช่น ยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระดับภูมิภาค ยกกระดับให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวภายในภูมิภาคอาเซียน โดยใช้ประโยชน์จากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ แผนการลงทุนพัฒนาโครงข่ายคมนาคมทั้งทางถนน รางน้ำ และอากาศ ภายใต้กรอบความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวภายในประเทศ อนุภูมิภาค และอาเซียน บนฐานอัตลักษณ์เดียวกัน เพื่อส่งเสริมให้เป็นจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวที่ร่วมกัน ประกอบกับแนวทางพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาค เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความสะดวกสบายในการเดินทางท่องเที่ยวมากขึ้น โดยเฉพาะโอกาสจากนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมในกลุ่ม

ประเทศอาเซียนให้ความสำคัญต่อผลิตภัณฑ์ฮาลาลในแหล่งท่องเที่ยว จึงควรพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ฮาลาลในย่านเมืองเก่าสงขลาให้อยู่ในระดับสากลเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมในอาเซียนที่มีจำนวนมาก นอกจากนี้ จากการศึกษาเมืองเก่าสงขลาขาดการสร้างความโดดเด่นและเรื่องราว (Story) เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว การขาดบุคลากรด้านการท่องเที่ยวที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวในหลากหลายภาษา และการขาดเครื่องมือการสื่อความหมายที่มีคุณภาพ ทั้งสื่อบุคคล เช่น มัคคุเทศก์ วิทยากรบรรยายให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น และการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ที่ไม่ใช่บุคคล เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ ป้ายแนะนำข้อมูลภายในแหล่งท่องเที่ยว การจัดนิทรรศการ สื่อโสตทัศนูปกรณ์ สื่อผสมหรือมัลติมีเดีย สื่อ QR Code สื่อสังคมออนไลน์ เส้นทางศึกษาด้วยตนเอง และการจัดกิจกรรมพิเศษ ยิ่งไปกว่านั้นควรมีการสนับสนุนและพัฒนาเครื่องมือการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าสงขลาให้มีคุณภาพเพื่อยกระดับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวในระดับสากลต่อไป

3.3 กลยุทธ์เชิงป้องกัน ST (ST Strategy)

จากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรคหรือข้อจำกัดมาพิจารณาร่วมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์ในเชิงป้องกัน ทั้งนี้เนื่องจากเมืองเก่าสงขลาเป็นจุดแข็งด้านทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า เมืองเก่าสงขลา จึงเป็น 1 ใน 31 เมืองเก่าทั่วประเทศไทยที่ได้รับขึ้นทะเบียนเป็นเมืองเก่าในกลุ่มที่ 1 คือ เป็นเมืองเก่าที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี เป็นเมืองเก่าที่มีเป็นเมืองเก่าที่ยังมีชีวิต (Living Old Town) พร้อมด้วยทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีความพร้อมที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณภาพระดับสากล ขณะเดียวกันก็พบกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่ควบคุมไม่ได้จากปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ความเจริญเติบโตของเมือง การเกิดภัยธรรมชาติ และการประสบปัญหาน้ำท่วมอยู่บ่อยครั้ง รวมทั้งสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนั้นภาครัฐจึงควรมีแนวทางในการสร้างความเชื่อมั่นด้านความมั่นคงและความปลอดภัย เนื่องจากความปลอดภัยในการท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง บางประเทศได้ใช้นโยบายความปลอดภัยในการท่องเที่ยวเป็นจุดแข็งเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว เนื่องจากโดยทั่วไปแล้วนักท่องเที่ยวจะเลือกมาท่องเที่ยวในประเทศที่มีมาตรการความปลอดภัยทางการท่องเที่ยวที่ดี ถึงแม้ว่าในบางครั้งอาจจะเกิดอุบัติเหตุร้ายแรงต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัย แต่ยังสามารถบริหารจัดการสถานการณ์นั้นได้ดี จะส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดความเชื่อมั่นและกลับมาท่องเที่ยวต่อได้ นอกจากนี้จากจุดแข็งของเมืองเก่าสงขลาที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลาย ขณะเดียวกัน

ก็พบกับสภาพแวดล้อมที่เป็นข้อจำกัดจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่ควบคุมไม่ได้จากนักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนั้นเพื่อเป็นการป้องกันความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยว ควรส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ใช้ประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรม มีส่วนร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนซึ่งการมีส่วนร่วมดังกล่าวจะมีส่วนช่วยอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในคงอยู่สืบไป

3.4 กลยุทธ์เชิงรับ WT (WT Strategy)

จากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดอ่อนและข้อจำกัดมาพิจารณา ร่วมกัน เพื่อกำหนดเป็นกลยุทธ์เชิงรับ เนื่องจากเผชิญกับทั้งจุดอ่อนและข้อจำกัดภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ อาทิ สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวที่ไม่ได้มาตรฐาน การขาดการสร้างความโดดเด่นและเรื่องราว (Story) เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว การขาดบุคลากรด้านการท่องเที่ยวระดับมืออาชีพ การขาดเครื่องมือการสื่อความหมายที่มีคุณภาพ และการขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างจริงจัง แม้ว่าจะมีการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวภายในย่านเมืองเก่าสงขลาทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันประกอบการทางการท่องเที่ยวหรือแม้แต่ประชาชนในพื้นที่ แต่เป็นเพียงแค่บางส่วนของ การดำเนินโครงการ ไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจทั้งระบบ ประกอบกับการพบข้อจำกัดในสถานการณ์ปัจจุบัน เนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความเจริญเติบโตของเมือง การเกิดภัยธรรมชาติ และการขาดจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จากข้อมูลดังกล่าวนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์เชิงรับโดยการสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน อีกทั้งการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกที่บริหารจัดการโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์โดยมุ่งเน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์ (Co-Creation) พร้อมกับเสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้สามารถบริหารจัดการและเชื่อมโยงผลประโยชน์ต่างๆ จากการท่องเที่ยวได้ และมีมาตรฐานก่อให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น และคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างสมดุลและยั่งยืน (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2558) รวมทั้งเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการอนุรักษ์เมืองเก่าสงขลา และช่วยกันสอดส่องดูแล ป้องกันปัญหาต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นภายในชุมชน เพื่อให้พื้นที่ที่มีความปลอดภัยและกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิดความอยากเข้ามาท่องเที่ยวในเมืองเก่าสงขลามากขึ้น

ตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์ 4 แนวทาง กลยุทธ์เชิงรุก กลยุทธ์เชิงแก้ไข กลยุทธ์เชิงป้องกัน และกลยุทธ์เชิงรับ ด้วยวิธี TOWS Matrix

<p>ปัจจัยภายใน Internal factors</p> <p>ปัจจัยภายนอก External</p>	<p>จุดแข็งภายใน [Internal strengths (S)]</p>	<p>จุดอ่อนภายใน [Internal weaknesses (W)]</p>
<p>โอกาสจากภายนอก [External Opportunities (O)]</p>	<p>กลยุทธ์เชิงรุก (SO strategy)</p> <ol style="list-style-type: none"> ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีรูปแบบหลากหลาย มีคุณภาพ ได้มาตรฐานสากลและเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่ (S1 S4 S5 S6 S7 O1 O3 O7) พัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในหลากหลายมิติ (S1 S2 S3 O1 O2 O4 O6) พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (S8 S9 O1 O6) 	<p>กลยุทธ์เชิงพัฒนา (WO strategy)</p> <ol style="list-style-type: none"> พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเพื่อตอบรับการเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาค (W1 O1 O2 O5 O6 O7) พัฒนาเครื่องมือสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าสงขลา (W2 W3 W4 O3 O4 O6)
<p>อุปสรรคจากภายนอก [External Threats (T)]</p>	<p>กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST strategy)</p> <ol style="list-style-type: none"> สร้างความเชื่อมั่นด้านความมั่นคงและความปลอดภัย (S1 S2 S3 S8 T1 T3) ส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (S4 S5 S6 S7 T4) 	<p>กลยุทธ์เชิงรับ (WT strategy)</p> <p>สร้างรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน (W1 W2 W3 W4 W5 T1 T2 T3 T4)</p>

ขั้นตอนที่ 4 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน

ผู้วิจัยได้ร่างแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) ในขั้นตอนที่ 1 มากำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน จากนั้นนำไปสำรวจ (Survey Research) ความคิดเห็นของประชาชนในย่านเมืองเก่าสงขลา เพื่อสอบถามประชามติของประชาชนในย่านเมืองเก่าสงขลา โดยการเก็บแบบสอบถามบนถนนคนนอก ถนนคนใน และถนนนางงาม ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นรายครัวเรือน ครัวเรือนละ 1 ชุด จำนวนทั้งสิ้น 101 ครัวเรือน ซึ่งเป็นจำนวนหลังคาเรือนที่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ในระหว่างวันที่ 13 – 15 มีนาคม 2563 เนื่องจากครัวเรือนส่วนใหญ่มีการปรับปรุง ซ่อมแซม และไม่มีผู้อยู่อาศัยในช่วงวันดังกล่าว มีผลการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา จำนวน 8 รายการ ซึ่งมีรายละเอียดต่างๆ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 15 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

(n = 101)

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	55	54.50
หญิง	46	45.50
รวม	101	100.00

จากตารางที่ 15 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามในการศึกษาวิจัย ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 54.50 และเป็นเพศหญิง จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 45.50 โดยมีอายุเฉลี่ย 37.48 ปี

ตารางที่ 16 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา

(n = 101)

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	2	1.99
มัธยมศึกษาตอนต้น	8	7.92
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	13	12.87
อนุปริญญา/ปวส.	23	22.77
ปริญญาตรี	51	50.49
สูงกว่าปริญญาตรี	4	3.96
รวม	101	100.00

จากตารางที่ 16 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามในการศึกษาวิจัย ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา ปริญญาตรี จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 50.49 รองลงมา คือ อนุปริญญา / ปวส. จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 22.77 มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 12.87 มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 7.92 และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 3.96

ตารางที่ 17 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ

(n = 101)

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
นักเรียน/นักศึกษา	7	6.94
รับจ้างอิสระ	26	25.74
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	13	12.87
ธุรกิจส่วนตัว	45	44.55
พนักงานบริษัท	9	8.91
แม่บ้าน	1	0.99
รวม	101	100.00

จากตารางที่ 17 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามในการศึกษาวิจัย ส่วนใหญ่มี อาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 44.55 รองลงมา คือ อาชีพรับจ้างอิสระ จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 25.74 ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 12.87 พนักงานบริษัท จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 8.91 นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 6.94 และ แม่บ้าน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.99

ตารางที่ 18 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามลักษณะของอาคารที่อยู่อาศัย

(n = 101)

ลักษณะของอาคารที่อยู่อาศัย	จำนวน	ร้อยละ
ร้านค้าแบบตึกแถว	43	42.57
บ้านพักอาศัยแบบตึกแถว	45	44.55
บ้านพักอาศัยแบบหลังเดี่ยว	13	12.88
รวม	101	100.00

จากตารางที่ 18 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามในการศึกษาวิจัย ส่วนใหญ่มี ลักษณะของอาคารที่อยู่อาศัยแบบบ้านพักอาศัยแบบตึกแถว จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 44.55 แบบร้านค้าแบบตึกแถว จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 42.57 และบ้านพักอาศัยแบบหลังเดี่ยว 13 คน คิดเป็นร้อยละ 12.88

ตารางที่ 19 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามที่ตั้งของอาคาร

(n = 101)

ที่ตั้งของอาคาร	จำนวน	ร้อยละ
ถนนนครนอก	30	29.70
ถนนนครใน	44	43.57
ถนนนางงาม	27	26.73
รวม	101	100.00

จากตารางที่ 19 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามในการศึกษาวิจัย ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในถนนนครในจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 43.57 รองลงมา คือ ถนนนอก จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 29.70 และ ถนนนางงาม จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 26.73

ตารางที่ 20 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานการณัครอบครองอาคาร

(n = 101)

สถานะการครอบครองอาคาร	จำนวน	ร้อยละ
เป็นเจ้าของอาคาร	46	45.54
เป็นผู้เช่าอาคาร	45	44.56
อื่น ๆ	10	9.90
รวม	101	100.00

จากตารางที่ 20 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามในการศึกษาวิจัย ส่วนใหญ่มีสถานะการครอบครองอาคารในลักษณะเป็นเจ้าของอาคารจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 45.54 รองลงมา คือ เป็นผู้เช่าอาคาร จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 44.56 และอื่นๆ ได้แก่ เป็นลูกจ้าง และผู้ดูแลอาคาร จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 9.90

สำหรับรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน คือ 24,278.81 บาท และอายุของอาคารเฉลี่ย 58.45 ปี

2. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนในย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน

การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน แบ่งออกเป็น 4 มิติ คือ 1) มิติด้านประวัติศาสตร์ 2) มิติด้านวิถีชีวิตชุมชน 3) มิติด้านสถาปัตยกรรม และ 4) มิติด้านอาหาร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 21 แสดงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความเหมาะสมของความคิดเห็นของประชาชนย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน มิติด้านประวัติศาสตร์

(n = 101)

ความคิดเห็น	ค่าความถี่และค่าร้อยละ					Mean	SD	ความเหมาะสม	
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1				
มิติด้านประวัติศาสตร์									
1	ควรมีการสร้างเรื่องราวหรือการเล่าเรื่องทางประวัติศาสตร์เมืองเก่าสงขลาเพื่อดึงดูดความสนใจให้กับนักท่องเที่ยว	66	30	5	0	0	4.60	0.58	เหมาะสม
		65.30	29.70	5.00	0	0			
2	ควรให้คนในชุมชนทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์นำชมแหล่งท่องเที่ยวในเมืองเก่าสงขลา	61	36	3	1	0	4.55	0.61	เหมาะสม
		60.40	35.60	3.00	1.00	0			
3	ควรมีการจัดอบรมมัคคุเทศก์น้อยและมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้กับคนในชุมชน	75	23	3	0	0	4.71	0.52	เหมาะสม
		74.30	22.80	3.00	0	0			
4	สื่อสิ่งพิมพ์หรือป้ายแนะนำเส้นทางควรมีภาพ สี ตัวอักษรและขนาดที่โดดเด่นเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว รวมถึงการใช้เสียงประกอบภาพเพื่อสร้างความสนใจและสร้างอารมณ์ของนักท่องเที่ยวรู้สึกตื่นตาตื่นใจมากยิ่งขึ้น	57	37	6	0	1	4.48	0.70	เหมาะสม
		56.40	36.60	5.90	0	1.00			
5	ควรให้ความสำคัญกับการสื่อความหมายผ่านภาษาที่หลากหลายนอกจากภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เช่น ภาษาจีนและภาษามลายู เป็นต้น	65	32	3	0	1	4.58	0.65	เหมาะสม
		64.40	31.70	3.00	0	1.00			
6	ควรมีการจัดสถานที่และจุดพื้นเมืองในท้องถิ่น เช่น ผ้าทอเกาะยอ และผ้าปาเต๊ะ เป็นต้น ให้นักท่องเที่ยวได้ใส่ถ่ายรูป เพื่อให้นักท่องเที่ยวรู้สึกมีประสบการณ์ร่วมย้อนอดีตไปกับเมืองเก่าสงขลา	69	28	3	0	1	4.62	0.65	เหมาะสม
		68.30	27.70	3.00	0	1.00			
ภาพรวม							4.59	0.45	เหมาะสม

จากตารางที่ 21 แสดงความคิดเห็นของประชาชนย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน มิติด้านประวัติศาสตร์ พบประเด็นที่ได้ค่าเฉลี่ยโดยรวมมากที่สุด คือ ควรมีการจัดอบรมมัคคุเทศก์น้อยและมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้กับคนในชุมชน ค่าเฉลี่ย 4.71 รองลงมา ได้แก่ ประเด็นควรมีการจัดสถานที่และชุดพื้นเมืองในท้องถิ่น เช่น ผ้าทอเกาะยอ และผ้าปาเต๊ะ เป็นต้น ให้นักท่องเที่ยวได้ใส่ถ่ายรูป เพื่อให้นักท่องเที่ยวรู้สึกมีประสบการณ์ร่วมย้อนอดีตไปกับเมืองเก่าสงขลา ค่าเฉลี่ย 4.62 ควรมีการสร้างเรื่องราวหรือการเล่าเรื่องทางประวัติศาสตร์เมืองเก่าสงขลา เพื่อดึงดูดความสนใจให้กับนักท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.60 (ระดับมากที่สุด) ควรให้ความสำคัญกับการสื่อความหมายผ่านภาษาที่หลากหลายนอกจากภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เช่น ภาษาจีนและภาษามลายู เป็นต้น ค่าเฉลี่ย 4.58 ควรให้คนในชุมชนทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์นำชมแหล่งท่องเที่ยวในเมืองเก่าสงขลา ค่าเฉลี่ย 4.55 และสื่อสิ่งพิมพ์หรือป้ายแนะนำเส้นทางควรมีภาพ สี ตัวอักษรและขนาดที่โดดเด่น เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว รวมไปถึงการใช้เสียงประกอบภาพเพื่อสร้างความสนใจและสร้างอารมณ์ของนักท่องเที่ยวรู้สึกตื่นตาตื่นใจมากยิ่งขึ้น ค่าเฉลี่ย 4.48 ตามลำดับ

ตารางที่ 22 แสดงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความเหมาะสมของความคิดเห็นของประชาชนย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน มิติด้านวิถีชีวิตชุมชน

(n = 101)

ความคิดเห็น	ค่าความถี่และค่าร้อยละ					Mean	SD	ความเหมาะสม	
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
	5	4	3	2	1				
มิติด้านวิถีชีวิตชุมชน									
1	ควรจัดหาที่พักแบบโฮมสเตย์ ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส เอกลักษณ์ดั้งเดิมของท้องถิ่น และ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านวิถี ชีวิตความเป็นอยู่ภายในท้องถิ่น	67	23	9	2	0	4.53	0.74	เหมาะสม
		66.30	22.80	8.90	2.00	0			

ตารางที่ 22 แสดงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความเหมาะสมของความคิดเห็นของประชาชนย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน มิติด้านวิถีชีวิตชุมชน

(n = 101)

ความคิดเห็น	ค่าความถี่และค่าร้อยละ					Mean	SD	ความเหมาะสม	
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1				
มิติด้านวิถีชีวิตชุมชน (ต่อ)									
2	ควรจัดทำพิพิธภัณฑ์มีชีวิต (Living Museum) เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองใช้ชีวิตเสมือนคนในท้องถิ่น	67	31	1	1	1	4.60	0.66	เหมาะสม
		66.30	30.70	1.00	1.00	1.00			
3	ควรมีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการนำวัตถุดิบที่ชุมชนได้เตรียมไว้ผลิตเป็นผลงานของตนเอง แทนที่การผลิตสินค้าสำเร็จรูปเพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว	71	25	3	1	1	4.62	0.69	เหมาะสม
		70.30	24.80	3.00	1.00	1.00			
ภาพรวม							4.60	0.56	เหมาะสม

จากตารางที่ 22 แสดงความคิดเห็นของประชาชนย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน มิติด้านวิถีชีวิตชุมชนพบว่าประเด็นที่ได้ค่าเฉลี่ยโดยรวมมากที่สุด คือควรมีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการนำวัตถุดิบที่ชุมชนได้เตรียมไว้ผลิตเป็นผลงานของตนเอง แทนที่การผลิตสินค้าสำเร็จรูปเพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว ค่าเฉลี่ย 4.62 รองลงมา ได้แก่ ประเด็นควรจัดทำพิพิธภัณฑ์มีชีวิต (Living Museum) เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองใช้ชีวิตเสมือนคนในท้องถิ่นค่าเฉลี่ย 4.60 และควรจัดหาที่พักแบบโฮมสเตย์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสเอกลักษณ์ดั้งเดิมของท้องถิ่น และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ภายในท้องถิ่น ค่าเฉลี่ย 4.53 ตามลำดับ

ตารางที่ 23 แสดงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความเหมาะสมของความคิดเห็นของประชาชนย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน มิติด้านสถาปัตยกรรม

(n = 101)

ความคิดเห็น	ค่าความถี่และค่าร้อยละ					Mean	SD	ความเหมาะสม	
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1				
มิติด้านสถาปัตยกรรม									
1	ควรมีการพัฒนาคู่มือกิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยวทางจักรยาน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมกับสถาปัตยกรรมบนถนนคนนอก ถนนคนในและถนนนางงามได้ด้วยตนเอง	70	28	3	0	0	4.55	0.53	เหมาะสม
		69.30	27.70	3.00	0	0			
2	ควรจัดอบรมนักสื่อความหมายเพื่อเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมภายในย่านเมืองเก่าสงขลาโดยเฉพาะ เพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวได้รู้และจดจำ	66	34	1	0	0	4.71	0.50	เหมาะสม
		65.30	33.70	1.00	0	0			
3	ควรจัดหาและพัฒนาสื่อกลางในการสื่อความหมายที่ไม่ใช่คน เช่น ผ่านป้ายข้อมูล แผ่นพับ โปสเตอร์ จดหมายข่าว จุลสาร หรือหนังสือเล่มเล็ก (booklets) หรือแม้แต่สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่มีหลากหลายภาษา เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่ท่องเที่ยวด้วยตนเอง	72	27	2	0	0	4.48	0.50	เหมาะสม
		71.30	26.70	2.00	0	0			
4	ควรจัดทำป้ายสื่อความหมายทางสถาปัตยกรรมแต่ละประเภทในย่านเมืองเก่าสงขลา เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์ร่วมไปกับลักษณะของสถาปัตยกรรมที่แตกต่างกัน	67	31	3	0	0	4.58	0.54	เหมาะสม
		66.30	30.70	3.00	0	0			
5	ควรร่วมกันหาแนวทางในการอนุรักษ์และสืบสานสถาปัตยกรรมภายในย่านเมืองเก่าสงขลา เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างสมเหตุสมผล	73	26	2	0	0	4.62	0.50	เหมาะสม
		72.30	25.70	2.00	0	0			
ภาพรวม							4.59	0.34	เหมาะสม

จากตารางที่ 23 แสดงความคิดเห็นของประชาชนย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน มิติด้านสถาปัตยกรรม พบประเด็นที่ได้ค่าเฉลี่ยโดยรวมมากที่สุด คือควรจัดอบรมนักสื่อความหมายเพื่อเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมภายในย่านเมืองเก่าสงขลาโดยเฉพาะ เพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวได้รับรู้ และจดจำ ค่าเฉลี่ย 4.71 รองลงมา ได้แก่ ประเด็นควรร่วมกันหาแนวทางในการอนุรักษ์และสืบสานสถาปัตยกรรมภายในย่านเมืองเก่าสงขลา เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างสมเหตุสมผล ค่าเฉลี่ย 4.62 ควรจัดทำป้ายสื่อความหมายทางสถาปัตยกรรมแต่ละประเภทในย่านเมืองเก่าสงขลา เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์ร่วมไปกับลักษณะของสถาปัตยกรรมที่แตกต่างกัน ค่าเฉลี่ย 4.58 ควรมีการพัฒนาคู่มือกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวทางจักรยาน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมกับสถาปัตยกรรม บนถนนนครนอก ถนนนครในและถนนนางงามได้ด้วยตนเอง ค่าเฉลี่ย 4.55 และควรจัดหาและพัฒนาสื่อกลางในการสื่อความหมายที่ไม่ใช้คน เช่น ผ่านป้ายข้อมูล แผ่นพับ โปสเตอร์ จดหมายข่าว จุลสารหรือหนังสือเล่มเล็ก (booklets) หรือแม้แต่สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่มีหลากหลายภาษา เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่ท่องเที่ยวด้วยตนเอง ค่าเฉลี่ย 4.48 ตามลำดับ

ตารางที่ 24 แสดงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความเหมาะสมของความคิดเห็นของประชาชนย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน มิติด้านอาหาร

(n = 101)

ความคิดเห็น	ค่าความถี่และค่าร้อยละ					Mean	SD	ความเหมาะสม	
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
	5	4	3	2	1				
มิติด้านอาหาร									
1	ควรจัดกิจกรรมสอนทำอาหาร เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมทดลองทำอาหารพื้นถิ่น โดยเจ้าบ้านเป็นผู้สาธิตวิธีการทำในแบบฉบับของตนเอง	71	28	1	1	0			
	นักท่องเที่ยวสามารถร่วมทำ ร่วมแสดงความคิดเห็นสร้างสรรค์ในการดัดแปลงวัตถุดิบ ปรับส่วนผสม และปรุงรสเพิ่มเติมเพื่อเสริมรสชาติและสีสันทให้ถูกปากนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น	70.30	27.70	1.00	1.00	0	4.53	0.55	เหมาะสม

ตารางที่ 24 แสดงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความเหมาะสมของความคิดเห็นของประชาชนย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน มิติด้านสถาปัตยกรรม (ต่อ)

(n = 101)

ความคิดเห็น	ค่าความถี่และค่าร้อยละ					Mean	SD	ความเหมาะสม	
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
	5	4	3	2	1				
มิติด้านอาหาร (ต่อ)									
2	ควรให้ความสำคัญในเรื่องความสะอาดของอาหารและผู้ให้บริการที่ถูกต้องลักษณะตามมาตรฐานบริการอาหารเพื่อการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	73	24	4	0	0	4.60	0.55	เหมาะสม
	72.30	23.80	4.00	0	0				
3	ควรมีการเชิญชวนผู้สูงอายุโดยเฉพาะเจ้าของภูมิปัญญาของอาหารนั้นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านอาหารให้กับคนรุ่นใหม่ในท้องถิ่นเพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมด้านอาหารท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป	67	32	2	0	0	4.62	0.52	เหมาะสม
	66.30	31.70	2.00	0	0				
4	ควรนำเสนออาหารและเครื่องดื่มโบราณประจำท้องถิ่นที่แสดงความเป็นของแท้และดั้งเดิมมาเป็นสินค้าที่สามารถซื้อขายได้ในย่านเมืองเก่าสงขลา	66	33	2	0	0	4.59	0.52	เหมาะสม
	65.30	32.70	2.00	0	0				
5	ควรมีการตกแต่งร้านค้าโดยจำลองบรรยากาศภายในร้านให้เหมือนในอดีต เพื่อสร้างอารมณ์ให้นักท่องเที่ยวรู้สึกมีประสบการณ์ร่วมไปกับอาหารพื้นถิ่นที่ได้รับประทาน	64	32	4	1	0	4.66	0.62	เหมาะสม
	63.40	31.70	4.00	1.00	0				
ภาพรวม						4.64	0.36	เหมาะสม	

จากตารางที่ 24 แสดงผลการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน มิติด้าน

อาหาร พบประเด็นที่ได้ค่าเฉลี่ยโดยรวมมากที่สุด คือควรมีการตกแต่งร้านค้าโดยจำลองบรรยากาศภายในร้านให้เหมือนในอดีต เพื่อสร้างอารมณ์ให้นักท่องเที่ยวรู้สึกมีประสบการณ์ร่วมไปกับอาหารพื้นถิ่นที่ได้รับประทาน ค่าเฉลี่ย 4.66 รองลงมา ได้แก่ ประเด็นควรมีการเชิญชวนผู้สูงอายุโดยเฉพาะเจ้าของภูมิปัญญาของอาหารนั้น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านอาหารให้กับคนรุ่นใหม่ในท้องถิ่น เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมด้านอาหารท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป ค่าเฉลี่ย 4.62 ควรให้ความสำคัญในเรื่องความสะอาดของอาหารและผู้ให้บริการที่ถูกสุขลักษณะตามมาตรฐานบริการอาหารเพื่อการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ค่าเฉลี่ย 4.60 ควรนำเสนออาหารและเครื่องดื่มโบราณประจำท้องถิ่นที่แสดงความเป็นของแท้และดั้งเดิมมาเป็นสินค้าที่สามารถซื้อขายได้ในย่านเมืองเก่าสงขลา ค่าเฉลี่ย 4.59 และควรจัดกิจกรรมสอนทำอาหาร เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมทดลองทำอาหารพื้นถิ่น โดยเจ้าบ้านเป็นผู้สาธิตวิธีการทำในแบบฉบับของตนเอง นักท่องเที่ยวสามารถร่วมทำ ร่วมแสดงความคิดสร้างสรรค์ในการดัดแปลงวัตถุดิบ ปรับส่วนผสม และปรุงรสเพิ่มเติมเพื่อเสริมรสชาติและสีสันให้ถูกปากนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ค่าเฉลี่ย 4.53 ตามลำดับ

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) และ TOW Matrix ผู้วิจัยได้นำร่างแนวทางไปสำรวจความคิดเห็นของประชาชนย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน จนนำไปสู่แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน จำแนกตามมิติของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าสงขลา มีรายละเอียดดังนี้

3.1 มิติด้านประวัติศาสตร์

3.1.1 ควรมีการสร้างเรื่องราวหรือการเล่าเรื่อง (Storytelling) ทางประวัติศาสตร์เมืองเก่าสงขลา เพื่อปลูกฝังความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เกิดความสนุกสนาน ความสนใจที่จะเรียนรู้ สร้างประสบการณ์ร่วมและใช้เวลาอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวให้นานขึ้น โดยเริ่มต้นด้วยการอธิบายความเป็นมาของเมืองเก่าสงขลาฝั่งบ่อทราย ก่อนจะมาเป็นเมืองเก่าสงขลาฝั่งบ่อทรายมียุคอะไรบ้าง แล้วทำไมถึงต้องย้ายมาที่ฝั่งบ่อทราย ทำไมสงขลาฝั่งบ่อทรายถึงเป็นเมืองท่าที่เจริญรุ่งเรืองมากในอดีต และปัจจุบันมีสภาพเป็นอย่างไร

3.1.2 ควรให้คนในท้องถิ่นเป็นมัคคุเทศก์ถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ให้กับนักท่องเที่ยว โดยการจัดอบรมมัคคุเทศก์น้อยและมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ให้ความสำคัญกับการสื่อ

ความหมายโดยใช้มีคฤเทศก์ส่งสารข้อมูลไปยังนักท่องเที่ยวเป็นการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ สามารถตอบคำถามนักท่องเที่ยวได้ทันเวลาที่ และให้รายละเอียดได้มากกว่าสื่อประเภท

3.1.3 สำหรับสื่อที่ไม่ใช่บุคคล เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ หรือป้ายแนะนำเส้นทาง มีประโยชน์กับนักท่องเที่ยว FIT หรือนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเอง ควรมีการกระตุ้นนักท่องเที่ยวด้วยการใช้ภาพ สี ตัวอักษรและขนาดที่โดดเด่น เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว รวมไปถึงการใช้เสียงประกอบภาพเพื่อสร้างความสนใจและสร้างอารมณ์ของนักท่องเที่ยวได้อย่างตื่นตาตื่นใจมากยิ่งขึ้น รวมทั้งควรให้ความสำคัญกับการสื่อความหมายผ่านภาษาที่หลากหลายนอกจากภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.1.4 การสร้างประสบการณ์ร่วมและการจับเอาความรู้สึกของการทวนรำลึกถึงประวัติศาสตร์เมืองเก่าสงขลาได้อย่างดีคืออีกประการหนึ่ง คือ การให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองสวมชุดย้อนยุคและถ่ายภาพเป็นที่ระลึก จึงควรมีการจัดสถานที่และจุดพื่นเมืองในท้องถิ่น เช่น ผ้าทอเกาะยอ และผ้าปาเต๊ะ เป็นต้น ให้นักท่องเที่ยวได้ใส่ถ่ายรูปและรู้สึกมีประสบการณ์ร่วมกับคนในท้องถิ่น

3.2 มิติด้านวิถีชีวิตชุมชน

3.2.1 ชุมชนควรจัดรูปแบบกิจกรรมที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของคนย่านเมืองเก่าสงขลาอย่างแท้จริง โดยการจัดหาที่พักแบบโฮมสเตย์ไว้รองรับนักท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสเอกลักษณ์ดั้งเดิมของท้องถิ่น รวมถึงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ภายในท้องถิ่น

3.2.2 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรเสริมสร้างประสบการณ์ร่วมของนักท่องเที่ยวด้านวิถีชีวิตชุมชนโดยการจัดทำพิพิธภัณฑ์มีชีวิต (Living Museum) เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ลองใช้ชีวิตเสมือนคนในท้องถิ่น สัมผัสวัฒนธรรมโดยใช้คนเป็นตัวแสดงในการเดินเรื่องเพื่อให้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตชีวา มีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการนำวัตถุดิบที่ชุมชนได้เตรียมไว้ผลิตเป็นผลงานของตนเอง แทนที่การผลิตสินค้าสำเร็จรูปเพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ เจ้าของอาคารและร้านค้าภายในย่านเมืองเก่าสามารถสมัครเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์มีชีวิต (Living Museum) เพื่อให้นำข้าวของเครื่องใช้ ของสะสมหรือภาพถ่ายมาจัดแสดงให้นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชมและศึกษา อีกทั้ง ยังเป็นการสื่อให้เห็นถึงความเป็นเมืองเก่าที่ยังมีชีวิต (Living Old Town) อีกด้วย

3.3 มิติด้านสถาปัตยกรรม

3.3.1 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรพัฒนาคู่มือกิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยวทางจักรยาน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมกับสถาปัตยกรรม บนถนนนครนอก ถนนนครในและถนนนางงาม

3.3.2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรจัดอบรมนักสื่อความหมายเพื่อเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมภายในย่านเมืองเก่าสงขลาโดยเฉพาะ เพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวได้รับรู้และจดจำ

3.3.3 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรจัดหาและพัฒนาสื่อกลางในการสื่อความหมายที่ไม่ใช้คน ได้แก่ ป้ายข้อมูล แผ่นพับ โปสเตอร์ จดหมายข่าว จุลสารหรือหนังสือเล่มเล็ก (booklets) หรือแม้แต่สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่มีหลากหลายภาษา เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเป็นส่วนหนึ่งที่ขอการวางแผนการท่องเที่ยวด้วยตนเองและชอบเดินทางตามลำพัง

3.3.4 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรจัดทำป้ายสื่อความหมายทางสถาปัตยกรรมแต่ละประเภทในย่านเมืองเก่าสงขลา เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์ร่วมไปกับลักษณะของสถาปัตยกรรมที่แตกต่างกันในย่านเมืองเก่าสงขลา

3.4 มิติด้านอาหาร

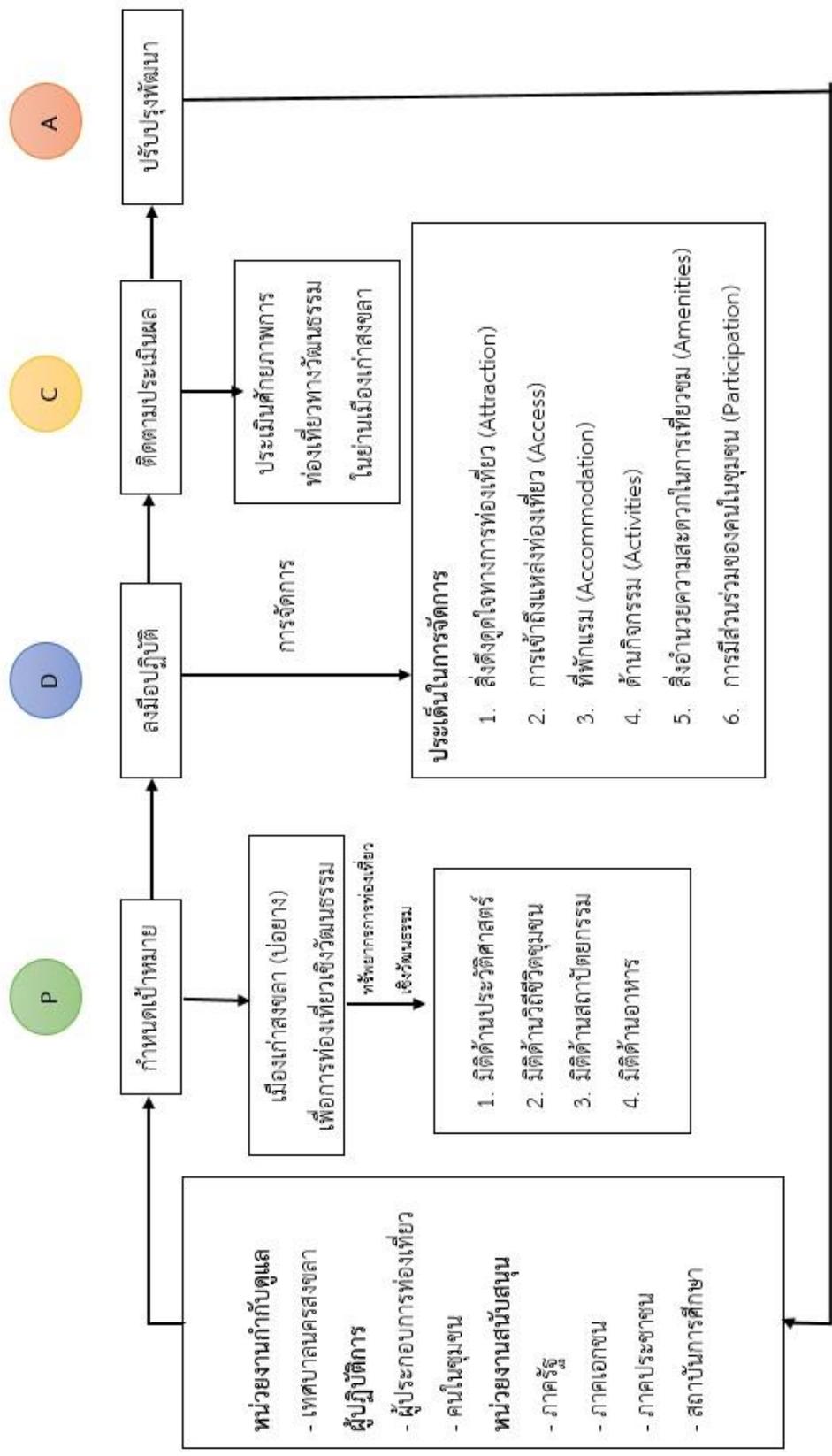
3.4.1 ควรจัดกิจกรรม DIY ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมด้านอาหารของคนในย่านเมืองเก่าสงขลาโดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมทดลองทำด้วย โดยเจ้าบ้าน (Host) เป็นผู้นำเสนอเรื่องราวความเป็นมาของอาหาร พร้อมทั้งทำการสาธิตวิธีการทำในแบบฉบับของคนเมืองสงขลา ควรมีการบอกเล่าเรื่องราววิธีการได้มาซึ่งส่วนผสมและวัตถุดิบ ในระหว่างการสาธิต นักท่องเที่ยวสามารถร่วมทำ ร่วมแสดงความคิดสร้างสรรค์ในการดัดแปลงวัตถุดิบ ปรับส่วนผสม และปรุงรสเพิ่มเติมเพื่อเสริมรสชาติและสีสันให้ถูกปากนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ซึ่งกระบวนการใช้ความคิดสร้างสรรค์ร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าบ้านจะยังคงทำให้เด็าค้ำยังคงความเป็นเอกลักษณ์ แต่มีการประยุกต์เพื่อให้รสชาติถูกปากและรูปลักษณะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นกิจกรรมที่สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกัน สร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าบ้านอีกด้วยควรจัดกิจกรรมหรือโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารให้นักท่องเที่ยวได้ชิมอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ในท้องถิ่น เพื่อเป็นการสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านอาหารในกับผู้มาเยือน

3.4.2 ในการจัดเส้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติด้านอาหารให้รองรับนักท่องเที่ยวในระดับสากลนั้น ควรให้ความสำคัญในเรื่องความสะอาดของอาหารและผู้ให้บริการที่ถูกสุขลักษณะ หากนักท่องเที่ยวพบว่าอาหารที่บริโภคไม่ปลอดภัยจนทำให้เกิดอาการป่วยแล้ว อาจส่งผลกระทบต่อผู้ให้บริการรวมทั้งผลเชิงลบอย่างรุนแรงต่อการท่องเที่ยวภายในชุมชนโดยรวมด้วย ซึ่งในปัจจุบัน กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้จัดทำมาตรฐานบริการอาหารเพื่อการท่องเที่ยว ดังนั้น หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ผู้ให้บริการด้านอาหารภายในย่านเมืองเก่าสงขลาที่เข้าร่วมกับกิจกรรม หรือการกำหนดมาตรฐานคุณภาพอาหารพื้นเมืองสงขลา โดยใช้เครื่องหมายรับรองความสด สะอาด ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ เพื่อช่วยในการยกระดับมาตรฐานด้านอาหาร และช่วยในการส่งเสริมการขายให้แก่นักท่องเที่ยวอีกด้วย

3.4.3 ควรนำเสนออาหารและเครื่องดื่มโบราณประจำท้องถิ่นที่แสดงความเป็นของแท้และดั้งเดิมมาเป็นสินค้าที่สามารถซื้อขายได้ในย่านเมืองเก่าสงขลา แต่นักท่องเที่ยวไม่สามารถหาซื้อได้จากสินค้าทั่วไปในแต่ละวัน รวมทั้งการตกแต่งของร้านค้าที่ต้องจำลองบรรยากาศภายในร้านให้เหมือนในอดีต เพื่อสร้างอารมณ์ให้นักท่องเที่ยวรู้สึกมีประสบการณ์ร่วมไปกับอาหารพื้นถิ่นที่ได้รับประทาน

4. แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) รวมทั้งการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีต่อแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน นับเป็นข้อมูลสำคัญในการนำไปสู่การวิเคราะห์เพื่อนำเสนอแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน โดยผ่านกระบวนการจัดการตามทฤษฎีการจัดการ PDCA ของ Edward Demming ทั้งในส่วนของการกำหนดเป้าหมาย (Plan) การลงมือปฏิบัติ (Do) การติดตามและประเมินผล (Check) และการปรับปรุงพัฒนา (Action) โดยแต่ละขั้นตอนจะต้องผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในฐานะเจ้าของพื้นที่และผู้ปฏิบัติ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานที่คอยกำกับดูแลย่านเมืองเก่า คือ เทศบาลนครสงขลา หน่วยงานสนับสนุน คือ ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน ซึ่งเริ่มต้นด้วยการกำหนดเป้าหมาย (Do) “เมืองเก่าสงขลา (ป้อย่าง) เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” ในมิติด้านประวัติศาสตร์ มิติด้านวิถีชีวิต มิติด้านสถาปัตยกรรม และมิติด้านอาหารท้องถิ่น โดยชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา ในลักษณะของเครือข่ายความร่วมมือและบูรณาการ เพื่อการดำเนินงานร่วมกันให้ครอบคลุมองค์ประกอบทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ การจัดการด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attractions) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities) ที่พักแรม (Accommodation) กิจกรรม (Activities) สิ่งอำนวยความสะดวกในการเที่ยวชม (Amenities) และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (Participation) รวมถึงช่วยกันติดตามและประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าสงขลาาร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในย่านเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ดังภาพที่ 50

ภาพที่ 50 แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในเมืองเก่าสงขลา

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาประสพการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์” มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ 2) เพื่อศึกษาประสพการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ 3) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา และการวิเคราะห์ TOWS Matrix Analysis และ 4) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีวิทยากรณีศึกษา (Case Study Approach) มีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และเมืองจอร์จทาวน์ ด้วยวิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาประสพการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ด้วยวิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group) ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาสภาพแวดล้อมวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา และการวิเคราะห์ TOWS Matrix Analysis และ ขั้นตอนที่ 4 เสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืนวิธีการสำรวจ (Survey Method) ประชามติ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยโดยมีรายละเอียดผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้งสิ้น 4 วัตถุประสงค์ ประกอบด้วย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์

จากการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาด้วยการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จำนวน 17 คน จากภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ และภาคประชาชน ด้วยวิธีการ

คัดเลือกแบบลูกโซ่หรือสโนว์บอล (Snowball Sampling) รวมทั้งจากการการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองจอร์จทาวน์ ด้วยการวิจัยเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า สามารถจำแนกได้ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attractions) 2) ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities) 3) ศักยภาพด้านที่พักแรม (Accommodations) 4) ศักยภาพด้านกิจกรรม (Activities) 5) ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการเที่ยวชม (Amenities) และ 6) ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน (Participation) โดยสรุปผลเปรียบเทียบตามตารางที่ 25 ดังนี้

ตารางที่ 25 แสดงการเปรียบเทียบศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและรัฐปีนัง

ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	
1. ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attractions)	
เมืองเก่าสงขลา	เมืองจอร์จทาวน์
1.1 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ การก่อสร้างเมืองในยุคประวัติศาสตร์โดยมีศูนย์กลางการปกครอง 3 แห่ง คือ 1) เมืองสงขลาฝั่งหัวเขาแดง 2) เมืองสงขลาฝั่งแหลมสน และ 3) เมืองสงขลาฝั่งบ่อยางในปัจจุบัน ถือได้ว่าเป็นเมืองเก่าที่ยังมีชีวิต	1.1 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ที่แสดงให้เห็นการพัฒนาของการตั้งถิ่นฐานในเมืองทางทะเลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่หลากหลายในการฝังรากลึกของเมืองที่ยังคงมีร่องรอยให้เห็นในปัจจุบัน
1.2 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวด้านวิถีชีวิตชุมชนที่ผสมผสานวัฒนธรรมของผู้คนในย่านเมืองเก่าสงขลาทั้งชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ทั้งสามกลุ่มอยู่ร่วมกันและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และมีการถ่ายทอดเรื่องราวด้านวิถีชีวิตออกมาในรูปแบบของจิตรกรรมฝาผนังตามอาคารบ้านเรือนให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม	1.2 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวด้านวิถีชีวิตชุมชนที่มี 3 ชุมชนใหญ่ที่อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยมีลักษณะทางชาติพันธุ์ของตนเอง ได้แก่ 1) ชุมชนอินเดีย 2) ชุมชนอินโด - มาเลย์ - อาหารับ และ 3) ชุมชนจีน

ตารางที่ 25 แสดงการเปรียบเทียบศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและรัฐปีนัง (ต่อ)

ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	
1. ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) (ต่อ)	
เมืองเก่าสงขลา	เมืองจอร์จทาวน์
<p>1.3 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวด้านสถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลจากการทำการค้าและความเชื่อของผู้คนในพื้นที่ ผสมผสานความเป็นพหุวัฒนธรรมของชาวตะวันตกและชาวตะวันตกเข้าไว้ด้วยกัน</p> <p>1.4 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวด้านอาหารการกินทั้งอาหารคาวหวานที่ผสมผสานวัฒนธรรมของคนไทย คนจีน และคนมุสลิม จนเกิดการแลกเปลี่ยน ผสมผสาน รวมทั้งการสร้างสรรค์สูตรอาหารใหม่ๆ เกิดขึ้น</p>	<p>1.3 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวด้านสถาปัตยกรรมที่ได้รับการผสมผสานมากมายของรูปแบบสถาปัตยกรรมยุคอาณานิคมและเอเชีย สถาปัตยกรรมของจอร์จทาวน์เป็นตัวแทนของกลุ่มอาคารวิคตอเรียส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในศูนย์บริหารราชการและในศูนย์กลางการค้าที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์</p> <p>1.4 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวด้านอาหาร ที่สะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานของวัฒนธรรมที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นชาวอินเดีย จีน มาลายู และเปอร์ซอกัน อาหารเหล่านี้สามารถพบได้ตามร้านรถเข็นและแผงลอยริมถนนทั่วมืองจอร์จทาวน์</p>
ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	
2. ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities)	
เมืองเก่าสงขลา	เมืองจอร์จทาวน์
<p>สถานที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในเขตอำเภอเมืองสงขลา สภาพถนนหนทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งเส้นทางเชื่อมโยงกับถนนสายต่างๆ มีความสะดวกสบาย มีระบบการคมนาคมขนส่งที่ดี สะดวก รวดเร็วและปลอดภัย</p>	<p>สถานที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในรัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ทางบก โดยรถยนต์ส่วนตัว รถตู้โดยสารประจำทางและรถไฟ และทางอากาศโดยเครื่องบินโดยสาร สำหรับการคมนาคมในรัฐปีนังนักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการรถแท็กซี่ รถบัสโดยสารประจำทางและเรือข้ามฝากได้</p>

ตารางที่ 25 แสดงการเปรียบเทียบศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและรัฐปีนัง (ต่อ)

ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	
1. ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities) (ต่อ)	
เมืองเก่าสงขลา	เมืองจอร์จทาวน์
<p>เนื่องจากจังหวัดสงขลาจัดว่าเป็นการท่องเที่ยวเมืองหลัก จึงได้มีการพัฒนาเส้นทางหรือโครงข่ายคมนาคมที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก สามารถเชื่อมโยงกันระหว่างแหล่งท่องเที่ยวกับบริเวณใกล้เคียง โดยสามารถเข้าถึงจังหวัดสงขลาทั้งทางบก โดยรถโดยสารประจำทาง รถส่วนตัวและรถไฟ ทางน้ำโดยเรือ และทางอากาศ สำหรับการเดินทางจากจังหวัดสงขลาไปยังเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซียสามารถเดินทางได้ทั้งทางรถยนต์ส่วนตัวและรถตู้โดยสารโดย สำหรับการเดินทางทางอากาศ ยังไม่มีให้บริการจากสนามบินนานาชาติหาดใหญ่สู่เมืองจอร์จทาวน์</p>	
2. ศักยภาพด้านที่พักแรม (Accommodation)	
เมืองเก่าสงขลา	เมืองจอร์จทาวน์
<p>ที่พักแรมมีจำนวนไม่มาก ทั้งนี้เนื่องจากเทศบาลนครสงขลา เรื่อง กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ตัดแปลง หรือเปลี่ยนแปลงใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภทบริเวณย่านเมืองเก่า ในท้องที่เขตเทศบาลนครสงขลา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา พ.ศ.2560 ที่กำหนดความสูงของตัวอาคารและลักษณะอาคารที่ไม่เอื้อต่อการก่อสร้างโรงแรมขนาดใหญ่ภายในย่านเมืองเก่าสงขลา</p>	<p>มีที่พักหลากหลายประเภทเหมาะสมกับความต้องการและงบประมาณที่แตกต่างกันของนักท่องเที่ยว ตั้งแต่โรงแรมหรู หอพัก โรงแรมบูติก เซอร์วิสอพาร์ทเมนท์ โฮสเทลราคาประหยัด เกสต์เฮาส์ริมชายหาดและโฮมสเตย์แบบเรียนรู้วิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวปีนัง เป็นต้น</p>

ตารางที่ 25 แสดงการเปรียบเทียบศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและรัฐปีนัง (ต่อ)

ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	
3. ศักยภาพด้านกิจกรรม (Activities)	
เมืองเก่าสงขลา	เมืองจอร์จทาวน์
กิจกรรมส่วนใหญ่ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมเรียนรู้ในย่านเมืองเก่าสงขลา ได้แก่ การเข้าร่วมงานเทศกาลประเพณีประจำท้องถิ่น การเดินเยี่ยมชมสถาปัตยกรรมของอาคารบ้านเรือน และภาพวาดจิตรกรรมฝาผนัง การชิมอาหารทั้งคาวหวานได้ตลอดทั้งวันโดยเฉพาะบนถนนนางงาม การนั่งรถรางชมเมืองสงขลา เป็นต้น	นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมงานเทศกาลประเพณีท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ที่จัดขึ้นได้ตลอดทั้งปี การเดินเยี่ยมชมสถาปัตยกรรมของอาคารบ้านเรือน ถ่ายรูปร่วมกับศิลปะ Street Art และการชิมอาหารทั้งคาวหวานย่านเมืองจอร์จทาวน์ เป็นต้น
4. ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการเที่ยวชม (Amenities)	
เมืองเก่าสงขลา	เมืองจอร์จทาวน์
มีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) แต่มีปัญหาเรื่องถนนในย่านเมืองเก่าที่ค่อนข้างคับแคบ ขาดมาตรการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ และ การใช้ภาษาอังกฤษของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่	รัฐปีนังมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว (Cleanliness) การจัดตั้งศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลความรู้ (Tourist Information Centre) แหล่งช้อปปิ้ง (Shopping Facilities) ความปลอดภัย (Security) และบุคลากรด้านการท่องเที่ยว (People)

ตารางที่ 25 แสดงการเปรียบเทียบศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและรัฐปีนัง (ต่อ)

ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	
5. ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน (Participation)	
เมืองเก่าสงขลา	เมืองจอร์จทาวน์
<p>ย่านเมืองเก่าสงขลาอยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลนครสงขลา มีกรรมการชุมชน และมีการรวมตัวของคนในชุมชนท้องถิ่น เช่น การรวมกลุ่มของภาคีคนรักเมืองสงขลา (Songkhla Heritage Trust) เป็นต้น รวมทั้งมีหน่วยงานภายนอกด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา ให้การสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลการท่องเที่ยว รวมทั้งหน่วยงานระดับท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา และสำนักงานเทศบาลนครสงขลา คอยให้งบประมาณสนับสนุนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและประเพณีในย่านเมืองเก่าสงขลา แต่ยังคงขาดการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวและคนในชุมชนทั้งระบบ</p>	<p>หน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่หลักในเรื่องของการท่องเที่ยวในปีนัง คือ Penang Global Tourism (PGT) เป็นหน่วยงานทางการท่องเที่ยวของรัฐปีนังที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงานกิจกรรมทางการท่องเที่ยวทั้งหมด โดยมี The George Town World Heritage Incorporated (GTWHI) ทำการประสานความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ในการอนุรักษ์เมืองมรดกโลกของจอร์จทาวน์ และเป็นตัวกลางในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์ การจัดการ การให้การศึกษา การสร้างสรรค์กิจกรรม และการประชาสัมพันธ์เมืองมรดกโลกจอร์จทาวน์ นอกจากนี้ ยังมี Penang Heritage Trust (PHT) และ Penang Tourist Guide Association ที่คอยให้ข้อมูลและจัดกิจกรรมให้ความรู้หลายแขนงเกี่ยวกับปีนัง เป็นต้น</p>

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์

ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจำนวน 8 คน โดยผู้วิจัยไม่ได้เป็นผู้ดำเนินรายการเอง เพื่อป้องกันการเกิดอคติ (Bias) ที่อาจจะเกิดขึ้นในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผลจากการจัดสนทนากลุ่มดังกล่าวได้ข้อสรุปที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดย

สามารถสรุปรูปแบบและกิจกรรมประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ออกเป็น 4 มิติ ได้แก่ มิติด้านประวัติศาสตร์ มิติด้านวิถีชีวิตชุมชน มิติด้านสถาปัตยกรรมและมิติด้านอาหาร โดยแต่ละมิติมีรายละเอียดดังนี้

มิติที่ 1 มิติด้านประวัติศาสตร์

ผลการจากศึกษาพบว่า รูปแบบกิจกรรมประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ในมิติด้านประวัติศาสตร์ ควรเป็นรูปแบบของกิจกรรมสร้างเรื่องราวหรือการเล่าเรื่อง (Storytelling) ผ่านนิทรรศการ และมีคฤหาสน์หรือผู้นำชมในชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราว ทั้งนี้ ในการสื่อความหมายไม่ว่าจะเป็นสื่อบุคคลหรือสื่อที่ไม่ใช่ตัวบุคคล ควรมีการพัฒนาด้านภาษาที่หลากหลายเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่จะเข้ามาเยี่ยมชมในอนาคต

มิติที่ 2 มิติด้านวิถีชีวิตชุมชน

ผลการจากศึกษาพบว่า วิถีชีวิตชุมชนของชาวเมืองเก่าสงขลาและชาวปีนังมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เนื่องจากเนื่องจากมีความผูกพันกันมาตั้งแต่อดีต ดังนั้น รูปแบบกิจกรรมประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ในมิติด้านวิถีชีวิตชุมชน คือการเข้าพักแบบโฮมสเตย์ เพื่อที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น นอกจากนี้ จำเป็นต้องหาจุดเด่นหรืออัตลักษณ์ของชุมชนในย่านเมืองเก่าก่อน เพื่อที่จะสามารถพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวด้านวิถีชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มิติที่ 3 มิติด้านสถาปัตยกรรม

ผลการจากศึกษาพบว่า รูปแบบกิจกรรมประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ในมิติด้านสถาปัตยกรรม สิ่งแรกคือการให้นักท่องเที่ยวได้เดินชมลักษณะทางสถาปัตยกรรมในอดีตที่มีร่องรอยให้เห็นอยู่ในปัจจุบันบนถนนนครนอก ถนนนครในและถนนนางงาม นอกจากนี้ ควรสร้างความดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้และจดจำโดยใช้สถาปัตยกรรมเป็นตราสินค้าบนผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว

มิติที่ 4 มิติด้านอาหาร

ผลการจากศึกษาพบว่า รูปแบบกิจกรรมประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ในมิติด้านอาหาร ควรมีการจัดกิจกรรม DIY โดยการคัดเลือกอาหารที่มีเรื่องราวเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของคนในย่านเมืองเก่าสงขลาและเชื่อมโยงประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร่วมกับรัฐปีนัง พร้อมทั้งมีการบรรยายให้ความรู้ระหว่างการสาธิตทำอาหาร หลังจากนั้นจึงให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติจริง โดยคนที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดคือคนท้องถิ่นภายในย่านเมืองเก่า และควรมีการสืบทอดวิธีการทำให้กับนักเรียนหรือนักศึกษาในระดับอาชีวศึกษา เพื่อจะได้ช่วยสืบสานภูมิปัญญาด้านอาหารเหล่านี้ให้คงอยู่คู่กับท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา และการวิเคราะห์ TOWS Matrix Analysis

ผู้วิจัยสามารถนำเสนอการสรุปผลการวิจัยโดยจำแนกออกเป็น 2 ข้อ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนการสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดสนทนากลุ่ม นั้น สามารถนำมาวิเคราะห์ถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในด้วยจุดแข็งและจุดอ่อน และปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกด้วยโอกาสและอุปสรรค (SWOT) ที่ส่งผลต่อของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในพื้นที่ย่านเมืองเก่าสงขลา สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังตารางที่ 26 ตารางที่ 26 สรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT) ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา

สภาพแวดล้อมภายใน	
จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
S1 เมืองเก่าสงขลาเป็น 1 ใน 31 เมืองเก่าทั่วประเทศไทย ได้รับการพัฒนาและอนุรักษ์ที่เหมาะสม	W1 สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวไม่ได้มาตรฐาน
S2 เป็นศูนย์กลางการคมนาคมที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวภาคใต้ตอนล่างและประเทศเพื่อนบ้าน	W2 ขาดการสร้างความโดดเด่นและเรื่องราว (Story) เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว
S3 มีการคมนาคมขนส่งที่เชื่อมโยงทุกระบบ ทั้งทางบก ทางน้ำและทางอากาศ	W3 ขาดบุคลากรด้านการท่องเที่ยวระดับมืออาชีพ
S4 มีทุนทางวัฒนธรรมด้านประวัติศาสตร์อันทรงคุณค่า	W4 ขาดเครื่องมือการสื่อความหมายที่มีคุณภาพ
S5 มีสถาปัตยกรรมอาคารบ้านเรือนเก่าแก่ที่ผสมผสานงานช่างศิลป์ไทย จีน มุสลิมและชาติตะวันตกเข้าไว้ด้วยกัน	W5 ขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง
S6 มีการรักษาวิถีชีวิตอันเรียบง่ายและวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนสงขลาไว้เป็นอย่างดี	W6 สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวไม่ได้มาตรฐาน
	W7 ขาดการสร้างความโดดเด่นและเรื่องราว (Story) เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว

ตารางที่ 26 สรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT) ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา (ต่อ)

สภาพแวดล้อมภายใน	
จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
<p>S7 มีอาหารพื้นเมืองเก่าแก่ของคนสงขลาในอดีตให้ทานในปัจจุบัน</p> <p>S8 มีภาคีคนรักเมืองสงขลา (Songkhla Heritage Trust) เป็นศูนย์กลางของชุมชนได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิด ประสบการณ์ การรับรู้ และความภาคภูมิใจในคุณค่าของเมืองที่อาศัยอยู่</p> <p>S9 มีศูนย์การเรียนรู้ตั้งอยู่ภายในย่านเมืองเก่าสงขลา 2 แห่ง</p>	<p>W8 ขาดบุคลากรด้านการท่องเที่ยวระดับมืออาชีพ</p> <p>W9 ขาดเครื่องมือการสื่อความหมายที่มีคุณภาพ</p> <p>W10 ขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง</p>
สภาพแวดล้อมภายนอก	
โอกาส (Opportunity)	อุปสรรค (Threat)
<p>O1 ยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระดับภูมิภาค</p> <p>O2 แผนงานการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (IMT-GT)</p> <p>O3 กระแสความนิยมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติที่มากขึ้น</p> <p>O4 สายการบินต่างประเทศเพิ่มเที่ยวบินมายังสนามบินนานาชาติหาดใหญ่มากขึ้น</p> <p>O5 หน่วยงานภาครัฐเล็งเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์และฟื้นฟูย่านชุมชนเก่าในประเทศไทย</p> <p>O6 ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ช่วยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการเรียนรู้และพัฒนาทางการท่องเที่ยว</p> <p>O7 นโยบายจังหวัดสงขลาที่ให้ความสำคัญต่อผลิตภัณฑ์ฮาลาล</p>	<p>T1 สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้</p> <p>T2 ความเจริญเติบโตของเมือง</p> <p>T3 การเกิดภัยธรรมชาติ และมักจะประสบปัญหาน้ำท่วมอยู่บ่อยครั้ง</p> <p>T4 นักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม</p>

2. การวิเคราะห์ TOWS Matrix Analysis

ผลการจับคู่สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกที่เรียกว่า TOWS Matrix เพื่อกำหนดกลยุทธ์เชิงรุก (SO) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) และกลยุทธ์เชิงรับ (WT) สามารถสรุปกลยุทธ์เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเมืองเก่าสงขลา ได้ผลดังนี้

2.1 กลยุทธ์เชิงรุก SO (SO Strategy) เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเมืองเก่าสงขลา สรุปผลตามตารางที่ 27 ดังนี้

ตารางที่ 27 แสดงการพัฒนากลยุทธ์เชิงรุก SO (SO Strategy)

จุดแข็ง (Strength)	โอกาส (Opportunity)	กลยุทธ์เชิงรุก SO
S1 เมืองเก่าสงขลาเป็น 1 ใน 31 เมืองเก่าทั่วประเทศไทย ได้รับการพัฒนาและอนุรักษ์ที่เหมาะสม	O1 ยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระดับภูมิภาค	S1 S4 S5 S6 S7 O1 O3 O7 SO1 ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีรูปแบบหลากหลาย มีคุณภาพ ได้มาตรฐานสากลและเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่
S2 เป็นศูนย์กลางการคมนาคมที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวภาคใต้ตอนล่างและประเทศเพื่อนบ้าน	O2 แผนงานการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (IMT-GT)	S1 S2 S3 O1 O2 O4 O6 SO2 พัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในหลากหลายมิติ
S3 มีการคมนาคมขนส่งที่เชื่อมโยงทุกระบบ ทั้งทางบก ทางน้ำและทางอากาศ	O3 กระแสความนิยมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติที่มากขึ้น	S8 S9 O1 O6 SO3 พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
S4 มีทุนทางวัฒนธรรมด้านประวัติศาสตร์อันทรงคุณค่า	O4 สายการบินต่างประเทศเพิ่มเที่ยวบินมายังท่าอากาศยานนานาชาติหาดใหญ่มากขึ้น	
S5 มีสถาปัตยกรรมอาคารบ้านเรือนเก่าแก่ที่ผสมผสานงานช่างศิลป์ไทย จีน มุสลิมและชาติตะวันตกเข้าไว้ด้วยกัน	O5 หน่วยงานภาครัฐเล็งเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์และฟื้นฟูย่านชุมชนเก่าในประเทศไทย	
S6 มีการรักษาวิถีชีวิตอันเรียบง่ายและวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนสงขลาไว้เป็นอย่างดี	O6 ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ช่วยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการเรียนรู้และพัฒนาทางการท่องเที่ยว	
S7 มีอาหารพื้นเมืองเก่าแก่ของคนสงขลาในอดีตให้ทานในปัจจุบัน	O7 นโยบายจังหวัดสงขลาที่ให้ความสำคัญต่อผลิตภัณฑ์ฮาลาล	

ตารางที่ 27 แสดงการพัฒนากลยุทธ์เชิงรุก SO (SO Strategy) (ต่อ)

จุดแข็ง (Strength)	โอกาส (Opportunity)	กลยุทธ์เชิงรุก SO
<p>S8 มีภาคีคนรักเมืองสงขลา (Songkhla Heritage Trust) เป็นศูนย์กลางของชุมชนได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิด ประสพการณ์ การรับรู้และความภาคภูมิใจในคุณค่าของเมืองที่อาศัยอยู่</p> <p>S9 มีศูนย์การเรียนรู้ตั้งอยู่ภายในย่านเมืองเก่าสงขลา 2 แห่ง</p>		

2.2 กลยุทธ์เชิงพัฒนา WO (WO Strategy) เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเมืองเก่าสงขลา สรุปผลตามตารางที่ 28 ดังนี้

ตารางที่ 28 แสดงการพัฒนากลยุทธ์เชิงพัฒนา WO (WO Strategy)

จุดอ่อน (Weaknesses)	โอกาส (Opportunity)	กลยุทธ์เชิงพัฒนา WO
<p>W1 สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวไม่ได้มาตรฐาน</p> <p>W2 ขาดการสร้างความโดดเด่นและเรื่องราว (Story) เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>W3 ขาดบุคลากรด้านการท่องเที่ยวระดับมืออาชีพ</p> <p>W4 ขาดเครื่องมือสื่อความหมายที่มีคุณภาพ</p> <p>W5 ขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง</p> <p>W6 สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวไม่ได้มาตรฐาน</p>	<p>O1 ยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระดับภูมิภาค</p> <p>O2 แผนงานการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (IMT-GT)</p> <p>O3 กระแสความนิยมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติที่มากขึ้น</p> <p>O4 สายการบินต่างประเทศเพิ่มขึ้นเที่ยวบินมายังสนามบินนานาชาติหาดใหญ่มากขึ้น</p> <p>O5 หน่วยงานภาครัฐเล็งเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์และฟื้นฟูย่านชุมชนเก่าในประเทศไทย</p>	<p>W1 O1 O2 O5 O6 O7</p> <p>WO1 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาค</p> <p>W2 W3 W4 O3 O4 O6</p> <p>WO2 พัฒนาเครื่องมือสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าสงขลา</p>

ตารางที่ 29 แสดงการพัฒนากลยุทธ์เชิงพัฒนา WO (WO Strategy) (ต่อ)

จุดอ่อน (Weaknesses)	โอกาส (Opportunity)	กลยุทธ์เชิงพัฒนา WO
W7 ขาดการสร้างความโดดเด่นและเรื่องราว (Story) เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว	O6 ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ช่วยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการเรียนรู้และพัฒนาทางการท่องเที่ยว	
W8 ขาดบุคลากรด้านการท่องเที่ยวระดับมืออาชีพ	O7 นโยบายจังหวัดสงขลาที่ให้ความสำคัญต่อผลิตภัณฑ์ฮาลาล	
W9 ขาดเครื่องมือการสื่อความหมายที่มีคุณภาพ		
W10 ขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง		

2.3 กลยุทธ์เชิงป้องกัน ST (ST Strategy) เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเมืองเก่าสงขลา สรุปผลตามตารางที่ 29 ดังนี้

ตารางที่ 30 แสดงการพัฒนากลยุทธ์เชิงป้องกัน ST (ST Strategy)

จุดแข็ง (Strength)	อุปสรรค (Threats)	กลยุทธ์เชิงป้องกัน ST
S1 เมืองเก่าสงขลาเป็น 1 ใน 31 เมืองเก่าทั่วประเทศไทย ได้รับการพัฒนาและอนุรักษ์ที่เหมาะสม	T1 สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้	S1 S2 S3 S8 T1 T3
S2 เป็นศูนย์กลางการคมนาคมที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวภาคใต้ตอนล่างและประเทศเพื่อนบ้าน	T2 ความเจริญเติบโตของเมือง	ST1 สร้างความเชื่อมั่นด้านความมั่นคงและความปลอดภัย
S3 มีการคมนาคมขนส่งที่เชื่อมโยงทุกระบบ ทั้งทางบก ทางน้ำและทางอากาศ	T3 การเกิดภัยธรรมชาติ และมักจะประสบปัญหาน้ำท่วมอยู่บ่อยครั้ง	S4 S5 S6 S7 T4
S4 มีทุนทางวัฒนธรรมด้านประวัติศาสตร์อันทรงคุณค่า	T4 นักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ST2 ส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
S5 มีสถาปัตยกรรมอาคารบ้านเรือนเก่าแก่ที่ผสมผสานงานช่างศิลป์ไทย จีน มุสลิมและชาติตะวันตกเข้าไว้ด้วยกัน		

ตารางที่ 31 แสดงการพัฒนากลยุทธ์เชิงป้องกัน ST (ST Strategy) (ต่อ)

จุดแข็ง (Strength)	อุปสรรค (Threats)	กลยุทธ์เชิงป้องกัน ST
<p>S6 มีการรักษาวิถีชีวิตอันเรียบง่ายและวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนสงขลาไว้เป็นอย่างดี</p> <p>S7 มีอาหารพื้นเมืองเก่าแก่ของคนสงขลาในอดีตให้ทานในปัจจุบัน</p> <p>S8 มีภาคีคนรักเมืองสงขลา (Songkhla Heritage Trust) เป็นศูนย์กลางของชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิดเห็น ประสิทธิภาพ การรับรู้และความภาคภูมิใจในคุณค่าของเมืองที่อาศัยอยู่</p> <p>S9 มีศูนย์การเรียนรู้ตั้งอยู่ภายในย่านเมืองเก่าสงขลา 2 แห่ง</p>		

2.4 กลยุทธ์เชิงรับ WT (WT Strategy) เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเมืองเก่าสงขลา สรุปลตามตารางที่ 30 ดังนี้

ตารางที่ 32 แสดงการพัฒนากลยุทธ์เชิงรับ WT (WT Strategy)

จุดอ่อน (Weaknesses)	อุปสรรค (Threats)	กลยุทธ์เชิงรับ WT
<p>W1 สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวไม่ได้มาตรฐาน</p> <p>W2 ขาดการสร้างความโดดเด่นและเรื่องราว (Story) เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>W3 ขาดบุคลากรด้านการท่องเที่ยวระดับมืออาชีพ</p> <p>W4 ขาดเครื่องมือการสื่อความหมายที่มีคุณภาพ</p> <p>W5 ขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างจริงจัง</p>	<p>T1 สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้</p> <p>T2 ความเจริญเติบโตของเมือง</p> <p>T3 การเกิดภัยธรรมชาติ และมักจะประสบปัญหาน้ำท่วมอยู่บ่อยครั้ง</p> <p>T4 นักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม</p>	<p>W1 W2 W3 W4 W5 T1 T2 T3 T4</p> <p>WT สร้างรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน</p>

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน

ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจประชาคมติของประชาชนในย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน โดยการเก็บแบบสอบถามประชาชนที่อาศัยในย่านเมืองเก่าสงขลา จำนวน 101 ครั้วเรือน สรุปผลการศึกษาดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามในการศึกษาวิจัย ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 37.48 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวรายได้ครั้วเรือนเฉลี่ยต่อเดือน 24,278.81 บาท ลักษณะของอาคารที่อยู่อาศัยเป็นบ้านพักอาศัยแบบตึกแถว อายุของอาคารเฉลี่ย 58.45 ปี ตั้งอยู่ในถนนนครในและมีสถานประกอบการครอบครองอาคารในลักษณะเป็นเจ้าของอาคาร

2. ความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีต่อแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลาเห็นว่าแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืนมีความเหมาะสมในทุกประเด็น โดยความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน จำแนกตามมิติทางวัฒนธรรมมากที่สุด มีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายมิติ พบว่า มีระดับความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืนในมิติด้านอาหารมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า คนในชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการมีโรงเตี๊ยมร้านค้าโดยจำลองบรรยากาศภายในร้านให้เหมือนในอดีต เพื่อสร้างอารมณ์ให้นักท่องเที่ยวรู้สึกมีประสบการณ์ร่วมไปกับอาหารพื้นถิ่นที่ได้รับประทาน ผลการประเมินในระดับ มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์” มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ 2) เพื่อศึกษาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ 3) เพื่อ

ศึกษาสภาพแวดล้อมวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา และการวิเคราะห์ TOWS Matrix Analysis และ 4) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ดังนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์

1.1 ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว

ผลจากการศึกษาพบว่า ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือ มรดกทางวัฒนธรรมที่สามารถดึงดูดหรือโน้มน้าวใจให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจปรารถนาที่จะเดินทางไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Richards & Raymond, 2000) ซึ่งจะต้องมีสิ่งดึงดูดใจความสนใจที่มากกว่าสิ่งที่สืบทอดต่อกันมาของชุมชนในท้องถิ่น นั่นก็คือคุณค่าที่จะได้รับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ McKercher and Ho (2006) กล่าวว่า สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องมีสิ่งดึงดูดใจความสนใจที่มากกว่าความเป็นมรดกของชุมชนในท้องถิ่นนั่นก็คือ คุณค่าที่นักท่องเที่ยวจะได้รับและมีความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกของความเป็นดั้งเดิม โดยสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม วิถีชีวิตชุมชน และอาหารถิ่น มีความคล้ายคลึงกัน เนื่องจากในอดีตทั้งสองเมืองมีรูปแบบความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมา สอดคล้องกับการศึกษาของ King (2002) ที่ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปีนังและสงขลาในอดีตและปัจจุบัน พบว่า ถึงแม้ปีนังจะตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกและจังหวัดสงขลาตั้งอยู่ฝั่งตะวันออกของประเทศไทย แต่จากการศึกษาประวัติศาสตร์ของทั้งสองเมืองมีพัฒนาการของประวัติศาสตร์ร่วมสมัยกัน มีการทำการค้าขายร่วมกันมาตั้งแต่สมัยอดีตจนถึง มีการเชื่อมโยงเส้นทางระหว่างชายฝั่งตะวันออกและตะวันตกของคาบสมุทรมาเลย์ตั้งแต่สมัยของอาณาจักรลังกาสุกะ และในปัจจุบันมีการพัฒนาแผนงานการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย – มาเลเซีย - ไทย (Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle: IMT-GT) ร่วมกันอีกด้วย

1.2 ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities)

ผลจากการศึกษาพบว่า การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทั้งเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ มีความสะดวกสบาย เนื่องจากมีการคมนาคมขนส่ง ถนนหนทางที่สะดวกสบาย สามารถเดินทางโดยมีบริการขนส่งระหว่างประเทศ (International Transportation) เช่น การใช้รถโดยสารระหว่างประเทศ (International Bus) การใช้บริการรถไฟ การใช้บริการรถตู้ของบริษัทท่องเที่ยวต่างๆ รวมทั้งการขับรถยนต์ส่วนตัว สอดคล้องกับ นุชเนตร กาฬสมุทร (2561) ที่ได้กล่าวถึงการคมนาคมขนส่งภายในเมืองสงขลาและระหว่างเมืองที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดยจังหวัด

สงขลามีแผนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ คือ 1) ถนนมอเตอร์เวย์สายหาดใหญ่-สะเดา-มาเลเซีย มูลค่า 23,000 ล้านบาท เพื่อเป็นโครงข่ายสนับสนุนการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศและการท่องเที่ยว โดยคาดว่าจะแล้วเสร็จในปี 2563 2) รถไฟรางคู่ เส้นทางหาดใหญ่-ปาดังเบซาร์ เพื่อรองรับการเปิดสถานีรถไฟปาดังเบซาร์ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตของสหพันธรัฐมาเลเซียและที่ตั้งอยู่ในฝั่งไทย รวมทั้งเชื่อมโยงรถไฟความเร็วสูงจากมาเลเซีย-สิงคโปร์ด้วย พร้อมกับโครงการระบบรถไฟฟ้าวางเดี่ยวรอบเมืองหาดใหญ่ (Hatyai Monorail) ซึ่งหากโครงการเหล่านี้แล้วเสร็จก็จะอำนวยความสะดวกในการเดินทางได้อย่างมีประสิทธิภาพสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าสงขลา เช่นเดียวกับ Sheng and Lo (2010) ได้กล่าวถึงศักยภาพการท่องเที่ยวว่า ในการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้ประสบความสำเร็จนั้น องค์ประกอบที่จำเป็นคือการเข้าถึง ถือได้ว่าเป็นโครงสร้างพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความพร้อมของถนนหนทาง และยานพาหนะเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทาง เป็นต้น

1.3 ศักยภาพด้านที่พักแรม (Accommodation)

ผลจากการศึกษาพบว่า ในย่านเมืองเก่าสงขลามีบริการที่พักแรมค่อนข้างหลากหลายน้อยกว่าเมืองจอร์จทาวน์ เนื่องจากย่านเมืองเก่าสงขลา มีขนาดพื้นที่น้อยกว่าเมืองจอร์จทาวน์ รวมทั้งเทศบัญญัติเทศบาลนครสงขลา เรื่อง กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง หรือเปลี่ยนแปลงใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภทบริเวณย่านเมืองเก่า ในท้องที่เขตเทศบาลนครสงขลา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา พ.ศ.2560 ส่งผลให้ไม่สามารถก่อสร้างที่พักแรมเพิ่มเติมได้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จึงพักแรมที่อำเภอหาดใหญ่ นอกจากนี้ ทั้งเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ พบว่า ที่อยู่อาศัยเก่าและร้านค้าหลายหลังได้รับการปรับเปลี่ยนเป็นที่พักแรมที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบเดิมเพื่อรักษารากมรดกทางวัฒนธรรมของเมืองที่มีอยู่ ทั้งนี้ หากผู้ประกอบการขาดความรู้ ความเข้าใจในบริบทของย่าน วัฒนธรรม วิถีชีวิต ชุมชน และสภาพแวดล้อมในย่านเมืองเก่า จะส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบสถาปัตยกรรมอันทรงคุณค่าที่มีอยู่เดิม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐติกา สุวคันธ์ (2562) ได้ทำการศึกษาสถานการณ์ที่พักนักท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่าภูเก็ต พบว่า พื้นที่เมืองเก่าภูเก็ตถูกกำหนดเป็นย่านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ พ.ศ. 2538 โดยมีมาตรการควบคุมการก่อสร้างในด้านความสูงกำหนดเงื่อนไขให้เว้นที่ว่างตามสัดส่วนที่สัมพันธ์กับรูปแบบเฉพาะของอาคาร ประกาศดังกล่าว ได้ใช้มาตรการคุ้มครองย่านอนุรักษ์ที่มีประสิทธิภาพในด้านการรักษาบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมทางกายภาพ แต่ไม่สามารถปกป้องคุ้มครองอาคารที่มีคุณค่าให้พ้นจากการถูกรื้อทำลายหรือเปลี่ยนแปลงสภาพได้ จึงทำให้อาคารที่มีคุณค่าที่เคยเกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและถูกรื้อถอนเพื่อสร้างเป็นอาคารใหม่จำนวน

หนึ่ง ดังนั้นควรส่งเสริมให้ผู้ประกอบการด้านที่พักเห็นคุณค่าของอาคารที่มีคุณค่าควรแก่อนุรักษ์ ส่งเสริมให้มีการรักษาฟื้นฟูที่มีการเปลี่ยนแปลงอาคารให้มีรูปแบบอาคารไปในแนวทางสอดคล้องกับ อาคารที่มีคุณค่าควรแก่อนุรักษ์มากขึ้น เพื่อเป็นการรักษาอัตลักษณ์ และทัศนียภาพของย่านเมืองเก่า ภูเก็ตให้คงอยู่ถึงคนรุ่นหลัง รวมทั้งส่งเสริมให้คนในพื้นที่เป็นผู้ดำเนินการและประกอบธุรกิจที่พัก นักท่องเที่ยวภายในย่านเมืองเก่าภูเก็ตต่อไป

1.4 ศักยภาพด้านกิจกรรม (Activities)

ผลจากการศึกษาพบว่า ทั้งเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์มีกิจกรรมที่หลากหลายคล้ายๆ กัน เช่น การเข้าร่วมงานเทศกาลประเพณีประจำท้องถิ่น การเดินเยี่ยมชมสถาปัตยกรรมของอาคารบ้านเรือน การถ่ายรูปร่วมกับภาพวาดจิตรกรรมฝาผนัง การชิมอาหารทั้งคาวหวาน เป็นต้น จึงสามารถที่จะสร้างประสบการณ์ร่วมกันได้ สอดคล้องกับการวิจัยของ ธนาวัฒน์ ปัทมฤทธิกุล (2561) ที่กล่าวถึงศักยภาพการท่องเที่ยวเมืองชายแดน เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง: มุกดาหาร-สะหวันนะเขต-กวางตรี ว่า ในการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวที่มีชายแดนติดกันนั้น ควรให้ความสำคัญกับศักยภาพด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมที่หลากหลาย โดยกิจกรรมของแต่ละเมืองอาจจะคล้ายกันหรือสามารถสร้างประสบการณ์ร่วมกันได้ เช่น กิจกรรมบุญออกพรรษา การแข่งเรือสองฝั่งโขง การแข่งจักรยานระหว่างประเทศไทยกับประเทศลาว โดยในจังหวัดมุกดาหาร มีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่โดดเด่น คือแข่งจักรยาน และการวิ่งมาราธอนสะหวันนะเขต มีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่โดดเด่น คือ งานนมัสการพระธาตุอิงฮัง งานนมัสการพระธาตุโพน และกวางตรีมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่โดดเด่น คือ การเที่ยวชมหมู่บ้านวินม็อค (Vinh Moc village) เป็นต้น

1.5 ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการเที่ยวชม (Amenities)

ผลจากการศึกษาพบว่า ทั้งเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์มีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเที่ยวชมที่หลากหลาย เช่น ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ห้องสุขา ความสะอาด ศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลความรู้ ความปลอดภัย และบุคลากรด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ivanovic et al. (2009) ที่กล่าวว่า สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยวและควรประกอบด้วยความหลากหลายของการบริการเพื่อตอบสนองความจำเป็นพื้นฐาน เช่น เช่น ร้านอาหาร ร้านอาหารจานด่วน ศูนย์การชาย สินค้าที่ระลึก ร้านขายของโบราณ ตัวแทนบริษัทนำเที่ยว บริการแลกเปลี่ยนเงินตรา ห้องน้ำ เป็นต้น สิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ไม่เพียงแต่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจแต่ต้องมีการเพิ่มคุณค่าและประสบการณ์ในการเดินทางเข้าไปด้วย อย่างไรก็ตาม ในย่านเมืองเก่าสงขลายังคงมีปัญหาเรื่องถนนที่ค่อนข้างคับแคบ และขาดมาตรการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ อาจส่งผลต่อการสร้างประสบการณ์ร่วมภายในแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2562) ได้จัดทำมาตรการความปลอดภัยทางการท่องเที่ยว โดยกล่าวถึงความปลอดภัยว่าเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจก่อนการเดินทางและความพึงพอใจ ระหว่างการเดินทางของนักท่องเที่ยว เนื่องจากจุดเริ่มต้นของการตัดสินใจและความคาดหวังของ นักท่องเที่ยวในการเดินทางท่องเที่ยวคือการได้รับประสบการณ์ใหม่ที่ไม่เคยได้รับมาก่อน เมื่อวางแผน เดินทางท่องเที่ยวแล้วจึงต้องเปรียบเทียบระหว่างคุณค่าประสบการณ์ที่จะได้รับ ราคา และความเสี่ยง จากความไม่ปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวไม่มีความคุ้นเคย

1.6 ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน (Participation)

ผลจากการศึกษา พบว่า ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วม (Participation) นับว่าเป็น ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการบ่งบอกถึงศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การท่องเที่ยว รักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและประเพณีของตน ทั้งนี้ชุมชนท้องถิ่นต้องได้รับ ผลประโยชน์และมีรายได้จากการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อเป็น การสร้างความผูกพันของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น สอดคล้องกับ กฎบัตรประเทศไทยว่าด้วย การบริหารจัดการแหล่งมรดกวัฒนธรรม (อโคโมสไทย, 2558) ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม ของทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน นักท่องเที่ยวและประชาชนทุกคน เนื่องจากแหล่งมรดกวัฒนธรรมเป็นสมบัติของประชาชนทุกคนในชาติ และกระบวนการการมีส่วนร่วม ต้องเป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ผกามาศ ชัยรัตน์และชวลีย์ ณ ถลาง (2560) ที่กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน นักท่องเที่ยวและผู้มีส่วน เกี่ยวข้อง สามารถทำให้การท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวพัฒนาไปอย่างยั่งยืนได้ จะเห็นได้ว่าทั้งใน เมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งภาคี เครือข่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่ สำหรับผู้ประกอบการการท่องเที่ยวและผู้ที่อยู่อาศัยภายในพื้นที่ยังไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการ พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ

2. ประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์

เมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย เป็นเมืองที่มีการ เชื่อมโยงกันทางกายภาพ ภูมิศาสตร์ ทำเลที่ตั้งของเมือง และความร่วมมือระหว่างเมือง กล่าวคือมี การคมนาคมที่ติดต่อเชื่อมโยงถึงกันได้ทางบก รวมทั้งเป็นสมาชิกอาเซียนและโครงการพัฒนาความ ร่วมมือเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย (IMT-GT) ส่งผลให้มีความสะดวกในการผ่านแดน สนับสนุนด้านการ พัฒนาเศรษฐกิจ รวมไปถึงพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเป็นจุดหมายปลายทางเดียวกัน เมืองเก่าสงขลา และเมืองจอร์จทาวน์ มีความคล้ายคลึงกันในหลายๆ ด้านในแง่ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น

ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านสถาปัตยกรรม และด้านอาหาร เป็นต้น จึงมีความเหมาะสมที่จะสร้างรูปแบบและกิจกรรมประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สอดคล้องกับ สภาการโบราณสถานระหว่างประเทศ (ICOMOS, 2008) กล่าวว่า เส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการเชื่อมโยงของวัฒนธรรมหนึ่งไปยังวัฒนธรรมหนึ่งในลักษณะของการท่องเที่ยวโดยผ่านถนนสายวัฒนธรรมที่มีความเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน มีปฏิสัมพันธ์ พลวัตและการพัฒนากระบวนการของวัฒนธรรมที่ต่างกันของมนุษย์ซึ่งสะท้อนถึงความหลากหลายของการมีส่วนร่วมของชนชาติต่างๆ ในด้านมรดกทางวัฒนธรรม รวมทั้งเป็นการสร้างระบบการจัดการและความร่วมมือระหว่างพรมแดนในระดับภูมิภาคและระดับชาติ เพื่อยืนยันมาตรฐานและความมั่นคงของประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากการเดินทางผ่านเส้นทางสายวัฒนธรรม (พงษ์พันธ์ มอญพันธ์, 2558)

การสร้างประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งจากต่างประเทศและภายในประเทศให้เดินทางจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศ เพื่อเป็นการสร้างความสะดวกสบายให้นักท่องเที่ยวในการเดินทางไปยังจุดหมายปลายทางหลายแห่ง และเป็นการอำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกิจที่สำคัญๆ เกิดการจ้างแรงงานข้ามพรมแดน อีกทั้งเป็นการสนับสนุนเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kozak and Buhalis (2019) ที่กล่าวว่า การร่วมมือกันทางการท่องเที่ยวของประเทศที่มีพรมแดนติดกันจะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของทั้งสองประเทศในฐานะประเทศเพื่อนบ้านได้ รวมทั้งจะได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมรวมทั้งการเมืองจากการท่องเที่ยวที่จะนำไปสู่การสร้างสันติภาพระหว่างสองประเทศด้วยเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิศรัภรณ์ รินไธสง และคณะ (2552) ที่กล่าวว่า การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเข้ากับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ จะทำให้ประสบการณ์การท่องเที่ยวครั้งนั้นมีความน่าสนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยวอยากเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ตลอดจนนักท่องเที่ยวจะรู้สึกถึงความคุ้มค่าในการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ดี การสร้างรูปแบบและกิจกรรมประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์จะส่งผลให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามายังเมืองเก่าสงขลามากขึ้นจากการใช้ชื่อเสียงของการเป็นเมืองมรดกโลกของจอร์จทาวน์เป็นใบเบิกทางให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักเมืองเก่าสงขลามากยิ่งขึ้น ส่งผลให้มีการบอกต่อๆ กันไป จนทำให้เมืองเก่าสงขลาเป็นที่รู้จักในระดับสากลได้ เช่นเดียวกับ วัชรภรณ์สุรณี และฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2560) ที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเนิบช้าในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรณีศึกษาเมืองน่าน ประเทศไทยและเมืองหลวงพระบางประเทศสปป.ลาว เพื่อเชื่อมโยง 2 เมืองเข้าด้วยกันจากการใช้

ชื่อเสียงการเป็นเมืองมรดกโลกของเมืองหลวงพระบางเป็นใบเบิกทางให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวที่เมืองน่าน จะส่งผลให้เมืองน่านเป็นที่รู้จักในระดับสากลเช่นเดียวกัน

ในการสร้างรูปแบบและกิจกรรมประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์นั้น แบ่งออกเป็น 4 มิติ ได้แก่ มิติด้านประวัติศาสตร์ มิติด้านวิถีชีวิตชุมชน มิติด้านสถาปัตยกรรมและมิติด้านอาหาร คำนึงถึงการสร้างประสบการณ์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้จดจำและมีส่วนร่วมไปกับการท่องเที่ยวครั้งนั้น โดยการนำเสนอรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างประสบการณ์ที่น่าจดจำมากกว่าสินค้าที่จับต้องได้สอดคล้องกับแนวคิดของ Pine and Gilmore (1999) กล่าวว่า ปัจจุบันเป็นยุคของ Experience economy กล่าวคือ “ประสบการณ์” คือ สินค้าหลักสำหรับผู้บริโภค ผู้บริโภคในยุคปัจจุบันกำลังมองหาประสบการณ์ที่น่าจดจำมากกว่าสินค้าที่จับต้องได้ ดังนั้น ธุรกิจจำเป็นต้องสร้างสิ่งที่สามารถแปรเปลี่ยนเป็นความทรงจำให้กับผู้บริโภคได้ และความทรงจำนั้นเองก็จะกลายเป็นสินค้าในอีกรูปแบบหนึ่ง ที่เรียกว่า ประสบการณ์ เช่นเดียวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สิ่งที่นักท่องเที่ยวแสวงหาและบริโภคในแหล่งท่องเที่ยวเป็นหลักคือ ประสบการณ์ที่น่าดึงดูดใจภายในแหล่งท่องเที่ยวนั้น (Oh, Fiore, & Jeoung, 2007)

นอกจากนี้ รูปแบบกิจกรรมประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ใน 4 มิติ ได้แก่ มิติด้านประวัติศาสตร์ มิติด้านวิถีชีวิตชุมชน มิติด้านสถาปัตยกรรมและมิติด้านอาหาร เป็นการสร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมเข้าไปสัมผัส และได้ลงมือทำร่วมกับชุมชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เพื่อได้ซาบซึ้งถึงคุณค่าและความรู้เชิงลึกของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นอย่างแท้จริง ผสมผสานประสบการณ์ในมิติความรู้ใหม่ มิติความบันเทิง มิติการหลบหนี และมิติของสุนทรียศาสตร์ ผ่านประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส (Sense) ทั้ง 5 คือ รูป รส กลิ่น เสียงและสัมผัสของนักท่องเที่ยวจนเกิดเป็นประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่น่าจดจำและประทับใจ ตรงกับแนวคิดการสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยวของไพน์และกิลมอร์ (Pine and Gilmore, 1999) ที่ได้กล่าวถึง การสร้างประสบการณ์ 4 มิติ (Four Realms of Experiences) ให้กับนักท่องเที่ยว ได้แก่ 1) มิติด้านความบันเทิง (Entertainment Experience) 2) มิติด้านความรู้ใหม่ (Education Experience) 3) มิติด้านการหลบหนี (Escapism Experience) และ 4) มิติด้านสุนทรียศาสตร์ (Esthetics Experience) กล่าวคือ กิจกรรมการสร้างเรื่องราวหรือการเล่าเรื่อง (Storytelling) ทางประวัติศาสตร์พร้อมกับการเดินชมลักษณะทางสถาปัตยกรรม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในย่านเมืองเก่าสงขลา จะสร้างประสบการณ์ในมิติด้านความบันเทิง มิติด้านการหลบหนีและมิติด้านสุนทรียศาสตร์ ส่วนกิจกรรมปรุงอาหารร่วมกับคนในท้องถิ่น จะสร้างประสบการณ์ในมิติด้านความรู้ใหม่ เช่นเดียวกับแนวคิดของชมิทท์ (Schmitt, 1999) เกี่ยวกับประสบการณ์จากประสาทสัมผัส (Sense) ทั้ง 5 ได้แก่ การมองเห็น

การไต่ยน การสัมผัส การไต่กลิ่นและการลิ้มรส ตรงกับกิจกรรมปรุงอาหารร่วมกับคนในท้องถิ่น เป็นต้น

นอกจากนี้ ผลจากการศึกษารูปแบบกิจกรรมประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ในมิติด้านประวัติศาสตร์ พบว่า ควรสร้างการสื่อความหมายทั้งที่เป็นสื่อบุคคลหรือสื่อที่ไม่ใช่ตัวบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดุษฎี ช่วยสุข (2559) ได้ทำการศึกษา การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ กรณีศึกษาบ้านชีทวน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ควรใช้การสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ผ่านการสร้างมัลติมีเดียหรือนักสื่อความหมายที่เป็นคนในท้องถิ่น การจัดนิทรรศการให้ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ในชุมชนบ้านชีทวน การจัดทำป้ายอธิบายความสำคัญของสถานที่แต่ละแห่งในบ้านชีทวน การจัดทำของที่ระลึกที่สื่อความหมายถึงชุมชนบ้านชีทวน การสร้างคู่มือการท่องเที่ยวของบ้านชีทวน และการจัดทำข้อมูลผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของบ้านชีทวน เพื่อให้กับนักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์ร่วมไปกับประวัติศาสตร์ภายในแหล่งท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญา กาศรุณ (2561) ได้นำเสนอรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองเวียงสระ ผ่านการนำเที่ยวตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองเวียงสระโดยมีนักสื่อความหมาย (มัลติมีเดีย) นำเที่ยวตามเส้นทางเดินท่องเที่ยว

สำหรับผลจากการศึกษารูปแบบกิจกรรมประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ในมิติด้านวิถีชีวิตชุมชน พบว่า จากศักยภาพด้านที่พักแรมภายในเมืองเก่าสงขลาที่มีข้อจำกัดในการก่อสร้างอาคาร จึงควรนำเอาเอกลักษณ์ของเมืองเก่าสงขลา มาสร้างประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ เพื่อที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชน และเป็นการกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชนอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bhan และ Singh (2014) กล่าวถึงการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ว่า จะเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับการพัฒนาพื้นที่ชนบทในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่ประชาชนจะสามารถสัมผัสได้ และนอกจากนี้ จำเป็นต้องหาจุดเด่นหรืออัตลักษณ์ของชุมชนในย่านเมืองเก่าก่อน เพื่อที่จะสามารถพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวด้านวิถีชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลจากการศึกษารูปแบบกิจกรรมประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ในมิติด้านสถาปัตยกรรม พบว่า ควรสร้างรูปแบบกิจกรรมบนเส้นทางเดินชมลักษณะทางสถาปัตยกรรมในอดีตที่มีร่องรอยให้เห็นอยู่ในปัจจุบันบนถนนนครนอก ถนนนครในและถนนนางงาม ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับสถาปัตยกรรมภายในย่านจอร์จทาวน์ ตามความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัมเรศ เทพมา และประกอบศิริ ภักดีพินิจ (2557) ในการศึกษาแบบเส้นทางที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม ในพื้นที่อารยธรรมล้านนาตะวันออก (เชียงใหม่ พะเยา แพร่ และน่าน)

3 รูปแบบ พบว่า ควรสร้างเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมใน 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวิชาการ เหมาะสำหรับกลุ่มนักวิชาการ นักเรียน นักศึกษาและนักท่องเที่ยวทั่วไปที่มีความสนใจอย่างลึกซึ้งในด้านสถาปัตยกรรม 2) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เหมาะกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวด้วยรถยนต์ส่วนตัวและกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาอยู่กับบริษัทจัดนำเที่ยวที่ใช้เวลาอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวระยะสั้น และ 3) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเหมาะกับกลุ่มสถาปนิก นักเรียน นักศึกษา นักตกแต่งภายใน และนักท่องเที่ยวทั่วไปที่มีความสนใจในด้านสถาปัตยกรรม เป็นต้น นอกจากนี้ ผลการศึกษาพบว่า ควรสร้างความดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้และจดจำโดยใช้สถาปัตยกรรมเป็นตราสินค้าบนผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว สอดคล้องกับ ปีทมา กระแสเสวตร จตุรงค์ เล่าหะเพ็ญแสงและอุดมศักดิ์ สาริบุตร (2558) ได้กล่าวว่าการที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์ทางสถาปัตยกรรมเป็นที่รู้จักและจดจำได้นั้น ควรใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อมูลค่าสินค้าและบริการตามแนวทางของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้เห็นคุณค่าในสถาปัตยกรรมที่เป็นมรดกตกทอดอันมีคุณค่าและเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวอีกทางหนึ่งที่จะสร้างความประทับใจน่าจดจำของสถาปัตยกรรมในท้องถิ่น นอกเหนือจากการเยี่ยมชมเพียงเพื่อดูความเก่าแก่ของตัวโบราณสถานเท่านั้น

ผลจากการศึกษารูปแบบกิจกรรมประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ในมิติด้านอาหารถิ่น พบว่า ควรมีการจัดกิจกรรม DIY โดยการคัดเลือกอาหารที่มีเรื่องราวเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของคนในย่านเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ พร้อมทั้งมีการบรรยายให้ความรู้ระหว่างการสาธิตทำอาหาร หลังจากนั้นจึงให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติจริง โดยคนที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดคือคนท้องถิ่นภายในย่านเมืองเก่า รูปแบบกิจกรรมนี้นอกจากจะถ่ายทอดวัฒนธรรมการกินของชุมชนยังเป็นการสอดแทรกวัฒนธรรมด้านอื่นๆ ให้นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์ร่วม รวมทั้งผลประโยชน์อื่นๆ ที่คนในชุมชนจะได้รับอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hall (2003) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารว่า นอกจากจะทำให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่น ยังเป็นองค์ประกอบของการส่งเสริมการตลาดทางการท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบในการพัฒนาด้านเกษตรกรรมและเศรษฐกิจของชุมชน เป็นส่วนสำคัญในการแข่งขันทางการตลาดกับคู่แข่ง เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญของความเจริญทั้งระดับโลก ระดับประเทศ และระดับท้องถิ่น และเป็นสินค้าและบริการที่จำเป็นต่อนักท่องเที่ยวเพราะเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ของมนุษย์ซึ่งเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต

3. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา และการวิเคราะห์ TOWS Matrix Analysis

ในการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของการท่องเที่ยวของเมืองเก่าสงขลา นั้น ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ SWOT Analysis เพื่อให้ครอบคลุมขอบเขตของปัจจัยที่กว้างด้วยการระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา และเพื่อกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายที่จะถูกสร้างขึ้นมาจากจุดแข็งของแหล่งท่องเที่ยว และแสวงหาประโยชน์จากโอกาสทางสภาพแวดล้อมภายนอก และสามารถกำหนดกลยุทธ์ที่มุ่งเอาชนะอุปสรรคทางสภาพแวดล้อมภายนอกหรือลดจุดอ่อนของแหล่งท่องเที่ยวให้มึนน้อยที่สุด เช่นเดียวกับงานวิจัยของ พะยอม ธรรมบุตร (2562), สุธาสินี วิทยาภรณ์ และคณะ (2562), ส.ศิริชัย นาคอุดม และคณะ (2561), ธนาวัฒน์ ปัทมฤทธิกุล (2561), Weihrich (1982) และ Ravanavar & Charantimath (2012) ที่ใช้การวิเคราะห์ SWOT Analysis เพื่อกำหนดกลยุทธ์ในงานวิจัยของตน

ผลจากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลา พบว่า ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม และอาหารถิ่น ถือได้ว่าเป็นจุดแข็ง (Strength) ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ศักยภาพด้านเศรษฐกิจในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัดสงขลา (พ.ศ. 2561-2564) ที่กล่าวถึงจุดแข็งว่า จังหวัดสงขลามีลักษณะเป็นพหุวัฒนธรรม เหมาะสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวลักษณะพหุวัฒนธรรมโดยเฉพาะในย่านเมืองเก่าสงขลา สอดคล้องกับ สมศักดิ์ ตันติเศรณี (2560) ที่กล่าวถึงศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลาว่า ศักยภาพการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่าสงขลา ได้แก่ การมีสถาปัตยกรรมเมืองเก่าที่สวยงาม มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม และด้านวิถีชีวิตชุมชน รวมทั้งประเพณีของชุมชนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Suwannachart (2009) ที่กล่าวถึงศักยภาพของย่านเมืองเก่าสงขลาที่เป็นจุดแข็งว่า มีสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่ารวมทั้งความหลากหลายทางวัฒนธรรมและอุดมไปด้วยประเพณีของแต่ละวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็น ไทย จีน และมุสลิม สอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชเนตร กาฬสมุทร (2561) ได้ศึกษาศักยภาพของจังหวัดสงขลาในการเป็นเมือง MICE พบว่า จุดแข็งของจังหวัดสงขลาคือ มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลาย อาทิ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์/ศาสนสถาน แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต เป็นเมืองที่มี 3 ชนเผ่าอาศัยในพื้นที่ ได้แก่ ไทย จีน และมุสลิม และจากการที่จังหวัดสงขลามีแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในย่านเมืองเก่าสงขลาจึงถือได้ว่าเป็นต้นทุนทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ดีสอดคล้องกับกระทรวงวัฒนธรรม (2559) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพแหล่ง

ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและเทศกาลสำคัญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติและนานาชาติ เช่นเดียวกับอาหารพื้นถิ่นในย่านเมืองเก่าสงขลาถือได้ว่าเป็นจุดแข็งที่สำคัญในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวในการเดินทางเข้ามาเยือนไม่ขาดสาย เนื่องจากมีให้ทานได้ตลอดทั้งวัน ทั้งอาหารคาวและหวาน โดยเฉพาะถนนนางงาม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Scarpato (2003) ที่กล่าวว่าอาหารถือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งมีคุณค่าทางศิลปะ วัฒนธรรม และสังคม โดยเฉพาะอาหารประจำถิ่นสามารถสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวจากวัฒนธรรมที่แตกต่างเข้ามาศึกษาเรียนรู้ได้

สำหรับจุดอ่อน (Weaknesses) ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลาพบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวไม่ได้มาตรฐาน ขาดการสร้างความโดดเด่นและเรื่องราว (Story) เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ขาดบุคลากรด้านการท่องเที่ยวระดับมืออาชีพ ขาดเครื่องมือการสื่อความหมายที่มีคุณภาพ และขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างจริงจัง สอดคล้องกับงานวิจัยของพยอม ธรรมบุตร (2562) สุธาสิณี วิทยาภรณ์ และคณะ (2562), ส.ศิริชัย นาคอุดม พรรณนภา เขียวน้อย และศิวพร ถาวรวงศา (2561) ธนาวัฒน์ ปัทมฤทธิกุล (2561) และนุชนนทร กาศสมุทร์ (2561) ที่ได้ทำการศึกษาสภาพแวดล้อมของการท่องเที่ยว พบว่าจุดอ่อนที่เป็นปัญหาของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหลักๆ ประกอบด้วย การขนส่งสาธารณะที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง สิ่งอำนวยความสะดวกในการให้บริการนักท่องเที่ยวยังต้องได้รับการพัฒนาให้มีมาตรฐานเพิ่มขึ้น ขาดบุคลากรทางการท่องเที่ยวมืออาชีพ ขาดคณะกรรมการท่องเที่ยว ขาดการสร้างความโดดเด่นและเรื่องราว (Story) เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

สำหรับโอกาส (Opportunities) ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลาพบว่า โอกาสที่เป็นปัจจัยหลักที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเมืองเก่าสงขลา คือ ยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระดับภูมิภาคโดยเฉพาะแผนงานการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle: IMT-GT) สอดคล้องกับ นุชนนทร กาศสมุทร์ (2561) ที่ได้ศึกษาสภาพแวดล้อมด้านโอกาสของจังหวัดสงขลาในการพัฒนาเป็นเมืองท่องเที่ยวด่านไมซ์ ว่า จังหวัดสงขลาได้รับประโยชน์จากความร่วมมือทางเศรษฐกิจในลักษณะไตรภาคีระหว่างภาคใต้ของไทย ภาคเหนือของมาเลเซีย และพื้นที่บนเกาะสุมาตราของอินโดนีเซีย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่าง 3 ประเทศ ให้มีการใช้ทรัพยากรทางเศรษฐกิจร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยเน้นการพัฒนาพื้นที่ในรูปแบบของแนวพื้นที่สะพานเศรษฐกิจ สงขลา - ปีนัง - เมดาน (Seamless Songkhla - Penang - Medan Economic Development Corridor) เพื่อให้เป็นฐานเศรษฐกิจหลักที่สนับสนุนและกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่ต่อเนื่องใน IMT - GT โดยมีโครงการด้านการท่องเที่ยวภายใต้แผนงาน Indonesia - Malaysia - Thailand Growth Triangle (IMT-GT) รวมทั้ง

การสนับสนุนการประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน เพื่อมุ่งไปสู่การเป็น Single Destination และการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวและทางการตลาดเพื่อรองรับตลาดใหม่ เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นต้น

สำหรับอุปสรรค (Therat) อุปสรรคหลักที่ขัดขวางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา คือ ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สอดคล้องกับ สมศักดิ์ ตันติเศรณี (2560) ที่พบว่า ข้อจำกัดของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา คือ ปัญหาเรื่องเศรษฐกิจตกต่ำและปัญหาเรื่องความขัดแย้งทางการเมือง สอดคล้องกับ นุชนัตร กาศสมุทร (2561) ที่พบว่า ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลกระทบด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว และสอดคล้องกับ พยอม ธรรมบุตร (2562) ที่พบว่า ปัญหาการก่อการร้าย และโรคระบาด เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาแบรนด์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

นอกจากนี้ ผลจากการวิเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อกำหนดกลยุทธ์เชิงรุก (SO) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) และกลยุทธ์เชิงรับ (WT) เพื่อหาร่างแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเมืองเก่าสงขลา พบว่า กลยุทธ์เชิงรุก (SO) ได้แก่ การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีรูปแบบหลากหลาย มีคุณภาพ ได้มาตรฐานสากล และเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่ การพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศในหลากหลายมิติ และการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สอดคล้องกับ งานวิจัยของพยอม ธรรมบุตร (2562) ในการสร้างแบรนด์การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของเขตบางกอกใหญ่ที่หลากหลาย เช่น แบรินด์ท่องเที่ยวธรรมชาติ แบรินด์ท่องเที่ยวผ่านประวัติศาสตร์ แบรินด์ท่องเที่ยวสัมผัสศิลปะ 3 ยุค แบรินด์ท่องเที่ยววิถีชีวิตพหุสังคม สามศาสนา เป็นต้น สอดคล้องกับ งานวิจัยของ สุธาสิณี วิทยาภรณ์ และคณะ (2562) ที่เน้นกลยุทธ์การพัฒนาเชิงรุกสำหรับการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สร้างเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและแตกต่างจากทรัพยากรที่มี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนาวัฒน์ ปัทมฤทธิกุลและคณะ (2561) ที่กล่าวว่า กลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy) สำหรับศักยภาพการท่องเที่ยวเมืองชายแดนเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง คือ การสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีความต่อเนื่องชัดเจน เช่น การส่งเสริมการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยว งานเทศกาลต่างๆ เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยมีการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

ผลจากการวิเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อกำหนดกลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) พบว่า กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเพื่อตอบรับการเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาค และการพัฒนาเครื่องมือสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวเชิง

วัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าสงขลา สอดคล้องกับ ธนาวัฒน์ ปัทมฤทธิกุลและคณะ (2561) และ ส.ศิริชัย นาคอุดม และคณะ (2561) กล่าวว่า กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) สำหรับพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การพัฒนาโครงสร้างขั้นพื้นฐานที่จำเป็นให้เพียงพอต่อความต้องการของการท่องเที่ยว เช่น สภาพพื้นผิวถนน สถานีบริการน้ำมันขนาดใหญ่ การมีห้องน้ำที่สะอาดในจุดแวะพัก การมีร้านค้าขายของที่ระลึก และการขนส่งเพื่อรองรับการท่องเที่ยว เป็นต้น เช่นเดียวกับ คิม (Kim, 2014) ที่กล่าวว่าโครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยว (Infrastructure) เป็นองค์ประกอบประการแรกในกระบวนการที่สำคัญ 10 ประการที่ส่งผลต่อประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่น่าจดจำของนักท่องเที่ยว

ผลจากการวิเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อกำหนดกลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) พบว่า กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) ได้แก่ การสร้างความเชื่อมั่นด้านความมั่นคงและความปลอดภัย และส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชเนตร กาฬสมุทร (2561) ได้จัดวางและเลือกใช้กลยุทธ์ ส่งเสริมภาพลักษณ์ด้านความมั่นคงและปลอดภัย เป็นกลยุทธ์เชิงป้องกัน เพื่อสร้างเชื่อมั่นด้านความมั่นคงและปลอดภัยในพื้นที่ เสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นทั้งในและต่างประเทศ สร้างโอกาสและแรงจูงใจเพื่อพัฒนาการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว ตลอดจนบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง ปลอดภัยอย่างเคร่งครัดในทุกภาคส่วน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ส.ศิริชัย นาคอุดม และคณะ (2561) กล่าวว่า กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) สำหรับการสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อป้องกันความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวจากการขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว โดยรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการสร้างคุณค่าบนพื้นฐานอัตลักษณ์ความเป็นไทย วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ผ่านกิจกรรมท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับประสบการณ์ใหม่ที่ไม่เหมือนเดิมจากการเล่นมือทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เอกลักษณ์ท้องถิ่นและเข้าถึงความรู้สึกที่มีต่อชุมชน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะช่วยสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและทำให้คนในชุมชนเชื่อมั่นในตนเองมากยิ่งขึ้น ถือเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่แท้จริง (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2561a) ผลจากการวิเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อกำหนดกลยุทธ์เชิงรับ (WT) พบว่า กลยุทธ์เชิงรับ (WT) คือ การสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้เข้ามามีร่วม

ส่วนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นภายในท้องถิ่นก็ตนเอง ทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการบริหารจัดการและเชื่อมโยงผลประโยชน์ต่างๆ จากการท่องเที่ยวได้ สอดคล้องกับ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (2558) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกที่บริหารจัดการโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์โดยมุ่งเน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์ (Co-Creation) พร้อมกับเสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้สามารถบริหารจัดการและเชื่อมโยงผลประโยชน์ต่างๆ จากการท่องเที่ยวได้ และมีมาตรฐานก่อให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น และคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างสมดุลและยั่งยืน รวมทั้งเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการอนุรักษ์เมืองเก่าสงขลา และช่วยกันสอดส่องดูแล ป้องกันปัญหาต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นภายในชุมชน เพื่อให้พื้นที่ที่มีความปลอดภัยและกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิดความอยากเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น

4. แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT) ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีต่อแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน จำแนกตามมิติของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าสงขลา ได้แก่ มิติด้านประวัติศาสตร์ มิติด้านวิถีชีวิตชุมชน มิติด้านสถาปัตยกรรมและมิติด้านอาหาร และแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน โดยผ่านกระบวนการจัดการตามทฤษฎีการจัดการ PDCA ของ Edward Demming ทั้งในส่วนของการกำหนดเป้าหมาย (Plan) การลงมือปฏิบัติ (Do) การติดตามและประเมินผล (Check) และการปรับปรุงพัฒนา (Action) สอดคล้องกับ ที่ได้นำระบบวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ของเดมมิ่งไปใช้ในระบบการปฏิบัติงานโรงแรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในอนาคต โดยเริ่มตั้งแต่ การวางแผนงาน (Plan) การปฏิบัติงานตามแผน (Do) การตรวจสอบแผน (Check) และการปรับปรุงแก้ไข (Act) ความสำคัญของการจัดการสามารถทำให้เกิดผลผลิตในองค์การได้เพิ่มมากขึ้น เช่นเดียวกับ พระเอกลักษณ์ อชิโต, ประเสริฐ ธิลาว และพระมหากฤษฏา กิตติโสภโณ (2563) ได้ทำการศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม กล่าวว่า ปัจจัยที่สำคัญในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการของ Deming PDCA ได้แก่ 1) P = Plan การวางแผน 2) D = Do การปฏิบัติตาม 3) C = Check การตรวจสอบ และ 4) A = Action คือการปรับปรุงแก้ไข โดยแต่ละขั้นตอนจะต้อง

ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในฐานะเจ้าของพื้นที่และผู้ปฏิบัติ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศพล ชื่นอุปการันท์ (2549) ที่กล่าวว่า แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองเก่าลพบุรีอย่างยิ่งย่นนั้นควรให้ความสำคัญกับแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามาส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทั้งในภาครัฐและเอกชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัมเรศ เทพมาและประกอบศิริ ภักดีพิณีจ (2557) ที่ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมอย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่ล้านนาตะวันออกทั้ง 4 พื้นที่ (เชียงใหม่ พะเยา น่านและแพร่) เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน โดยการยอมรับและเคารพในการตัดสินใจของทุกฝ่ายพร้อมกับการร่วมกันลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะนำไปสู่ผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับร่วมกันอย่างยิ่งย่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ โสภณ แดงมาศ (2562) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเน้นการเสริมสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณ์ท แสนทวี (2562) ได้นำเสนอแนวทางการสร้างภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวด้านอาหารเชิงนโยบายโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนและเอกชนให้ร่วมมือส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างยิ่งย่นอีกด้วย และสอดคล้องกับแนวคิดกฎบัตรบูรา (The Burra Charter) ที่เน้นการนำกระบวนการปฏิบัติการอนุรักษ์จัดการอาคารประวัติศาสตร์ภายใต้แนวความคิดของกฎบัตรเวนิส โดยได้จัดทำมาตรฐานหรือหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติสำหรับผู้ที่ต้องการคำแนะนำหรือตัดสินใจ หรือการดำเนินงานเกี่ยวกับสถานที่เหล่านั้น ไม่ว่าจะในฐานะเจ้าของ ผู้จัดการหรือผู้ปกครองดูแล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของหลักการอนุรักษ์จะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการอนุรักษ์และในส่วนของปฏิบัติการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรเกิดขึ้นตลอดกระบวนการ

สำหรับรูปแบบและกิจกรรมประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ในด้านวิถีชีวิตชุมชนโดยการจัดทำพิพิธภัณฑ์มีชีวิต (Living Museum) เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ลองใช้ชีวิตเสมือนคนในท้องถิ่น สัมผัสวัฒนธรรมโดยใช้คนเป็นตัวแสดงในการเดินเรื่องเพื่อให้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตชีวา มีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการนำวัตถุที่ชุมชนได้เตรียมไว้ผลิตเป็นผลงานของตนเอง แทนที่การผลิตสินค้าสำเร็จรูปเพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว กิจกรรมนี้จะดำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมควบคู่กับการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมทั้งพัฒนาเศรษฐกิจ พื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่า สอดคล้องกับ เกริก กิตติคุณ และคณะ (2560) ที่ใช้แนวคิดของพิพิธภัณฑ์มีชีวิต (Living Museum) ในการออกแบบภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่เพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน จังหวัดเชียงราย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของชุมชนเมือง

เก่าให้เหมาะสมกับบริบทเอกลักษณ์ของเมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ชมพูนุท คงพูนพิน (2557) ที่ใช้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถช่วยรักษาความเป็นเกาะสมุยเอาไว้ โดยใช้บรรยากาศ วิถีชีวิต และสถานที่ใช้งานจริง เป็นสื่อในการนำเสนอการบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของย่านให้เกิดเป็นรูปธรรม ให้คนในชุมชนและคนจากภายนอกได้เรียนรู้ ควบคู่ไปกับการปรับตัวให้เหมาะสมในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

ข้อเสนอแนะของงานวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า แนวทางการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้รูปแบบประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวของทั้งสองเมืองและแต่ละกลยุทธ์ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่ความยั่งยืน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติโดยกำหนดโครงการหรือกิจกรรมรองรับเพื่อพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในสู่ความยั่งยืนต่อไป ดังนี้

1.1 ภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยวควรร่วมกันพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวภายในประเทศกับแหล่งท่องเที่ยวภายนอกประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งท่องเที่ยวในเมืองหลักที่มีศักยภาพพร้อมในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงไปยังต่างประเทศที่มีดินแดนติดกัน อย่างเมืองเก่าสงขลา จังหวัดสงขลา และเมืองหลวงจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซียที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันอยู่หลายประการ ไม่ว่าจะเป็น การเป็นเมืองท่าที่สำคัญในอดีต การเป็นเมืองที่มีการผสมผสานวัฒนธรรมที่หลากหลาย ประชากรมีเชื้อชาติที่แตกต่างในลักษณะผสมผสานความเป็นพหุวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมที่ผสมผสานระหว่างงานศิลป์ทางตะวันตกและตะวันออก และอาหารการกิน เป็นต้น ดังนั้นทั้งสองเมืองสามารถสร้างเรื่องราวผูกโยงเพื่อสร้างประสบการณ์ร่วมผ่านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ และเมื่อสามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเมืองหลักภายในประเทศกับแหล่งท่องเที่ยวภายนอกประเทศได้แล้ว จะส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวจากเมืองหลักสู่เมืองรองต่อไปได้ อาทิ เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางจากประเทศมาเลเซียเพื่อเข้ามาท่องเที่ยวภายในเมืองเก่าสงขลาแล้วอาจจะเดินทางท่องเที่ยวยังจังหวัดพัทลุงต่อไป ส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นและชุมชนได้อย่างรวดเร็วพร้อมกับลดความเหลื่อมล้ำในสังคมตามนโยบายของภาครัฐ

1.2 ภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง ควรส่งเสริมภาพลักษณ์ด้านความปลอดภัยในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามาภายใน

พื้นที่ จากผลการวิจัยพบว่า จังหวัดสงขลาซึ่งเป็นที่ตั้งของเมืองเก่าสงขลา ยังคงมีภาพลักษณ์ด้านลบในเรื่องของความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากต้องการสร้างเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวระหว่างประเทศ แนวทางในการสร้างความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยในพื้นที่ จำเป็นต้องจัดระบบการจัดการความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติให้มีศักยภาพในระดับสากล นอกจากการพัฒนามาตรการรักษาความปลอดภัยดังกล่าวแล้ว ณ สถานการณ์ปัจจุบัน มาตรการความปลอดภัยด้านสาธารณสุขถือว่าเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง โดยต้องเร่งประชาสัมพันธ์ให้ผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวตระหนักถึงความปลอดภัยทางด้านสาธารณสุข เพื่อให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมีความสุข ได้รับประสบการณ์ที่ดี และมีความมั่นใจในความปลอดภัยด้านสุขอนามัยภายในแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือน

1.3 ภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยวควรพัฒนาทางการสื่อสารความหมายภายในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในระดับสากล จากผลการวิจัยพบว่า การสื่อความหมายภายในเมืองเก่าสงขลา ยังไม่มีประสิทธิภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จึงควรมีการสนับสนุนและพัฒนาเครื่องมือการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าสงขลาให้มีคุณภาพเพื่อยกระดับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวในระดับสากล ทั้งสื่อบุคคล เช่น มัคคุเทศก์ และวิทยากรบรรยายให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวที่ เป็นต้น และสื่อที่ไม่ใช่บุคคล เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ ป้ายแนะนำทางภายในแหล่งท่องเที่ยว การจัดนิทรรศการ สื่อโซเชียลมีเดีย สื่อผสมหรือมัลติมีเดีย สื่อ QR Code สื่อสังคมออนไลน์ เส้นทางศึกษาด้วยตนเอง และการจัดกิจกรรมพิเศษ เป็นต้น โดยจำเป็นต้องมีการพัฒนาศักยภาพของสื่อเหล่านี้โดยเน้นการสื่อสารผ่านภาษาที่หลากหลาย

1.4 ภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยว ควรให้ความสำคัญกับผลกระทบของการพัฒนาและขยายตัวอย่างรวดเร็วของการท่องเที่ยวในเมืองหลัก เพราะการพัฒนาเกินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่จะส่งผลกระทบต่อทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ได้ จากผลการวิจัยพบว่า ความเจริญเติบโตของเมืองทำให้เกิดปัญหาเสียดัด ปัญหาสังคม และมลภาวะทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ในเมืองที่มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว จึงควรหาแนวทางในการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (Carrying Capacity) หากเมืองเก่าสงขลาได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก และมีการสร้างเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวกับเมืองจอร์จทาวน์ที่เป็นเมืองมรดกโลกอยู่ก่อนแล้ว เพื่อป้องกันจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาชมในพื้นที่มากจนเกินไป ซึ่งจะก่อให้เกิดความไม่พอใจเพียงในด้านโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวก แรงงานด้านการท่องเที่ยว และมลภาวะทางสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเป็นการป้องกันปรากฏการณ์ “เจนทริฟิเคชัน” (Gentrification) คือ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการแทรกแซงของคนภายนอกที่เข้ามาอาศัยทำธุรกิจทางการท่องเที่ยวแทนการอยู่อาศัยในพื้นที่เมืองเก่า ดังนั้นการ

กำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (Carrying Capacity) จะเป็นเครื่องมือในการสร้างสมดุลระหว่างทรัพยากรการท่องเที่ยวกับระดับการใช้ทรัพยากรภายในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 เพื่อให้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไปสู่เศรษฐกิจแหล่งคุณค่าซึ่งขับเคลื่อนด้วยความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรมไปสู่การบริการที่เน้นประสบการณ์มากขึ้น ภาครัฐควรพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในรูปแบบของการท่องเที่ยว 4.0 ที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวมุ่งสู่คุณค่าสูงและสร้างผลกระทบทางลบต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพกับหน่วยงานรัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ ในทุกส่วนของห่วงโซ่มูลค่าด้านท่องเที่ยว

2. ข้อเสนอแนะเชิงการจัดการ

2.1 จากผลการวิจัยพบว่า การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลายังขาดกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน และจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการวางแผน การกำหนดนโยบาย การเฝ้าระวัง การตัดสินใจ การตรวจสอบในการอนุรักษ์และพัฒนามรดกวัฒนธรรม ดังนั้น หน่วยงานของรัฐภายในจังหวัดสงขลา ควรมีหน้าที่ให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมดังกล่าวผ่านกระบวนการจัดการ PDCA ทั้งในส่วนของการกำหนดเป้าหมาย (Plan) การลงมือปฏิบัติ (Do) การติดตามและประเมินผล (Check) และการปรับปรุงพัฒนา (Action) โดยแต่ละขั้นตอนจะต้องผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในฐานะเจ้าของพื้นที่และผู้ปฏิบัติ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานในพื้นที่ที่คอยกำกับดูแลย่านเมืองเก่า คือ เทศบาลนครสงขลา หน่วยงานสนับสนุน คือ ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน เพื่อพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ สร้างความเข้าใจ สร้างจิตสำนึกรับผิดชอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนให้มีการขับเคลื่อนเครือข่ายเพื่อการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าสงขลา เป็นต้น

2.2 จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาเมืองอย่างรวดเร็วจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านลักษณะกายภาพและสังคมวัฒนธรรม ได้แก่ ถนน ที่อยู่อาศัย การใช้ประโยชน์จากที่ดิน การบริโภคและค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น รวมทั้งความสัมพันธ์ในชุมชน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรวางแผนจัดการพื้นที่เมือง (Zoning) อย่างเหมาะสมเพื่อป้องกันผลกระทบจากการขยายตัวของย่านการค้าและบริการท่องเที่ยวที่มีต่อย่านเมืองเก่าสงขลา โดยการกำหนดเขตพื้นที่เฉพาะระหว่างพื้นที่เบื้องหน้า (Frontstage) สำหรับนักท่องเที่ยวไม่ให้เข้าไปรบกวนวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่อยู่เบื้องหลัง (Backstage)

2.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ ควรพัฒนาการสื่อความหมายในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาให้มีประสิทธิภาพ สำหรับสื่อที่ไม่ใช่บุคคล เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ หรือป้ายแนะนำเส้นทาง มีประโยชน์กับนักท่องเที่ยว FIT หรือนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเอง ควรมีการกระตุ้นนักท่องเที่ยวด้วยการใช้ภาพ สี ตัวอักษรและขนาดที่โดดเด่น เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว รวมไปถึงการใช้เสียงประกอบภาพเพื่อสร้างความสนใจและสร้างอารมณ์ของนักท่องเที่ยวได้อย่างตื่นตาตื่นใจมากยิ่งขึ้น รวมทั้งควรให้ความสำคัญกับการสื่อความหมายผ่านภาษาที่หลากหลาย นอกจากภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สำหรับสื่อบุคคลควรให้คนในท้องถิ่นเป็นมัคคุเทศก์ถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ให้กับนักท่องเที่ยว โดยการจัดอบรมมัคคุเทศก์น้อยและมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพราะการสื่อความหมายโดยใช้มัคคุเทศก์ส่งสารข้อมูลไปยังนักท่องเที่ยวเป็นการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ สามารถตอบคำถามนักท่องเที่ยวได้ทันท่วงที และให้รายละเอียดได้มากกว่าสื่อประเภทอื่น และเป็นการสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวภายในชุมชน

2.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ ควรหาแนวทางในการจัดการภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์ย่านเมืองเก่าสงขลา เพื่ออนุรักษ์คุณภาพของสภาพแวดล้อมของคนในย่าน เพิ่มศักยภาพการปรับปรุงการใช้งานของพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เช่น การสร้างรูปแบบย่านให้มีชีวิตชีวาเหมือนเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิต (Living Museum) เป็นต้น

2.5 จากผลการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism หรือ CBT) และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนนำไปสู่การสร้างความเข้มแข็งในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมภายในชุมชนอย่างยั่งยืน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ควรสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนเมืองเก่าสงขลาได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นที่ของตนโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชน ส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมภายในชุมชน เช่น กิจกรรม DIY ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมด้านอาหารของคนในย่านเมืองเก่าสงขลาโดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมทดลองทำด้วย โดยเจ้าบ้าน (Host) เป็นผู้นำเสนอเรื่องราวความเป็นมาของอาหาร ส่วนผสมและวัตถุดิบที่ได้มาภายในชุมชน พร้อมสาธิตวิธีการทำในแบบฉบับของคนเมืองสงขลา ในระหว่างการสาธิตนักท่องเที่ยวสามารถร่วมทำ ร่วมแสดงความคิดสร้างสรรค์ในการดัดแปลงวัตถุดิบ ปรับส่วนผสม และปรุงรสเพิ่มเติมเพื่อเสริมรสชาติและสีสันให้ถูกปากนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ซึ่งกระบวนการใช้ความคิดสร้างสรรค์ร่วมกันระหว่าง

นักท่องเที่ยวและเจ้าบ้านจะยังคงทำให้อาหารถิ่นยังคงความเป็นเอกลักษณ์ แต่มีการประยุกต์เพื่อให้รสชาติถูกปากและรูปลักษณ์ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น เป็นต้น

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ในฝ่ายผู้ผลิตสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Supply Side) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวผู้ซึ่งเป็นผู้บริโภคสินค้าและบริการ (Demand Side) ทางการท่องเที่ยว ที่มีต่อการสร้างประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์

3.2 จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบและกิจกรรมประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ที่สร้างขึ้นมานั้น มาจากความต้องการของฝ่ายผู้ผลิตสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว (Supply Side) ยังขาดความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวผู้ซึ่งเป็นผู้บริโภคสินค้าและบริการ (Demand Side) ทางการท่องเที่ยว จึงควรมีการสร้างแบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบและกิจกรรมประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ เพื่อให้ได้ข้อมูลจากทุกฝ่ายอย่างครบถ้วน

3.3 ควรมีการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าที่ประสบความสำเร็จและได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวในการเชื่อมโยงประสบการณ์การท่องเที่ยวร่วมกันทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพื่อจัดทำเป็นต้นแบบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าที่ต้องการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเข้าด้วยกัน

3.4 ควรมีการศึกษารูปแบบส่วนประสมทางการตลาดสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าโดยเฉพาะ เนื่องจากการท่องเที่ยวรูปแบบนี้มีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมรูปแบบอื่น

3.5 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์ (Historic Urban Landscape) ภายในย่านเมืองเก่าสงขลาที่ครอบคลุมทั้งเมืองเก่าสงขลาเขาแดง เมืองสงขลาเก่า สงขลาแหลมสน และเมืองเก่าสงขลาบ่อยาง เนื่องจากทั้งสามแห่งมีประวัติศาสตร์ความเป็นเมืองที่เชื่อมโยงกัน

3.6 ควรมีการศึกษาในแหล่งข้อมูลปฐมภูมิด้วยการลงภาคสนามในเมืองจอร์จทาวน์ รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกจากหน่วยงานของรัฐในประเทศมาเลเซีย

รายการอ้างอิง

- Alegre, J., Mateo, S., & Pou, L. (2011). A latent class approach to tourists' length of stay. *Tourism Management*, 32(3), 555-563.
doi:<https://doi.org/10.1016/j.tourman.2010.05.003>
- Aref, F. (2011). Sense of community and participation for tourism development. *Life Science Journal*, 8(1), 20-25.
- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of planners*, 35(4), 216-224.
- Begbie, P. (1967). The Malay Peninsula. In: OUP, Kuala Lumpur.
- Blasco, D., Guia, J., & Prats, L. (2014). Emergence of governance in cross-border destinations. *Annals of Tourism Research*, 49, 159-173.
- Buhalis, D. (2000). Marketing the competitive destination of the future. *Tourism Management*, 21(1), 97-116.
- Cairns, S. (2002). Troubling real estate: reflecting on urban form in Southeast Asia. *Critical reflections on cities in Southeast Asia*, 3, 101.
- Campbell House Penang. (2020). Campbell House Penang - Heritage Boutique Hotel In Penang. Retrieved from <https://campbellhousepenang.com/>
- Center For Indonesia Malaysia Thailand. (2020). Sustainable Urban Development Framework (SUDF). Retrieved from <https://imtgt.org/sustainable-urban-development-framework/>
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2013). *Research methods in education*: routledge.
- Collier, A., & Harraway, S. (1997). *Principle of Tourism*. Auckland: Longman.
- Cooper, C., Fletcher, J., Gilbert, D., Sheperd, R., & Wanhill, S. (1998). Tourism principles and practice. (pp. 478} 483) Harlow. In: Addison-Wesley Longman Ltd.
- Creative City Network of Canada. (2017). The meaning of Cultural Tourism. Retrieved from <https://www.creativecity.ca/>
- David, F. R. (2007). Strategic Management; Concepts and Cases, 11th Edition. In: Pearson Education LTD, Japan.
- Deming, W. E. (1986). *Out of the Crisis*: MIT Center for Advanced Engineering

Study.

Durašević, S. (2014). Thematic tourism as an important segment in the business of modern tour operators. *Turističko poslovanje*(13), 109-117.

Escalada, M. H., K.L., (2014). Focus group discussion. Retrieved from <https://www.researchgate.net/publication/242589494>

Eshliki, S. A., & Kaboudi, M. (2012). Community perception of tourism impacts and their participation in tourism planning: a case study of Ramsar, Iran. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 36, 333-341.

Farmaki, A., Antoniou, K., & Christou, P. (2019). Visiting the “enemy”: visitation in politically unstable destinations. *Tourism Review*, 74(3), 293-309.
doi:10.1108/TR-11-2018-0159

Gentile, C., Spiller, N., & Noci, G. (2007). How to sustain the customer experience:: An overview of experience components that co-create value with the customer. *European management journal*, 25(5), 395-410.

Getz, D., & Page, S. J. (2016). *Event studies: Theory, research and policy for planned events*: Routledge.

Global Sustainable Tourism Council (GSTC). (n.d.). Retrieved from <https://www.gstcouncil.org/about/about-us/>

Gulick, L. (1973). Urwick (eds.) Papers on the Science of Administration. *Institute of Public Administration*. Columbia University.

Hall, C. M. (2003). *Wine, food and tourism marketing*. New York: The Haworth Hospitality Press.

Hamzah, A. (2004). *Policy and planning of the tourism industry in Malaysia*. Paper presented at the The 6th. ADRF General Meeting.

Hjalager, A.-M., & Richards, G. (2003). *Tourism and gastronomy* (Vol. 11): Routledge.

Hosany, S., & Witham, M. (2010). Dimensions of cruisers’ experiences, satisfaction, and intention to recommend. *Journal of Travel Research*, 49(3), 351-364.

ICOMOS. (1987). Charter for the Conservation of Historic Towns and Urban Areas (WASHINGTON CHARTER 1987). Retrieved from <http://australia.icomos.org/>

ICOMOS. (1999). International Cultural Tourism Charter Managing Tourism At Places Of Heritage Significance 1999. Retrieved from <http://www.icomos.org>

- ICOMOS. (2004). กฎบัตรระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์และบูรณะโบราณสถานและแหล่งที่ตั้ง The Venice Charter 1964. Retrieved from <https://www.icomos.org/venicecharter2004/thai-venice.pdf>
- ICOMOS. (2008). The Icomos Charter On Cultural Routes Retrieved from https://www.icomos.org/images/DOCUMENTS/Charters/culturalroutes_e.pdf
- Inversini, A., & Buhalis, D. (2009, 2009/1). *Information Convergence in the Long Tail: The Case of Tourism Destination Information*. Paper presented at the Information and Communication Technologies in Tourism 2009, Vienna.
- Ivanovic, M., Khunou, P., Pawson, P., Reynish, N., Tseane, L., & Wassung, N. (2009). Fresh perspectives: tourism development. *Cape Town: Pearson*.
- Jurowski, C. (2009). *An examination of the four realms of tourism experience theory*. Paper presented at the International CHRIE Conference-Refereed Track.
- Karim, M. S. A. (2014). The structure of Penang street food culture in Malaysia. In *Street Food* (pp. 232-240): Routledge.
- Kharas, H., Zeufack, A., & Majeed, H. (2010). *Cities, people, and the economy: a study on positioning Penang*. Malaysia: Khazanah Nasional Berhad.
- Kim, J.-H. (2018). The impact of memorable tourism experiences on loyalty behaviors: The mediating effects of destination image and satisfaction. *Journal of Travel Research, 57*(7), 856-870.
- King, P. (2002). Penang to Songkhla, Penang to Patani: Two Roads, Past and Present. *Penang and Its Region: The Story of an Asian Entrepôt*, 131-149.
- Kozak, M., & Baloglu, S. (2010). *Managing and marketing tourist destinations: Strategies to gain a competitive edge*: Routledge.
- Kozak, M., & Buhalis, D. (2019). Cross-border tourism destination marketing: Prerequisites and critical success factors. *Journal of Destination Marketing & Management, 14*, 100392. doi:<https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2019.100392>
- Kuo, H. P., & Wu, K. L. (2013). The Potential of Cultural Heritage Tourism to Promote Sustainable Urban Development: The Case of Tainan City. *Applied Mechanics and Materials, 316-317*, 446-450.
- Martorell Carreño, A. (2003). Cultural routes: Tangible and intangible dimensions of cultural heritage.

- McIntosh, R. W., Goeldner, C. R., & Ritchie, J. B. (1995). *Tourism: principles, practices, philosophies*: John Wiley and Sons.
- McKercher, B., & Ho, P. S. (2006). Assessing the tourism potential of smaller cultural and heritage attractions. *Journal of Sustainable Tourism*, 14(5), 473-488.
- Mehmetoglu, M., & Engen, M. (2011). Pine and Gilmore's concept of experience economy and its dimensions: An empirical examination in tourism. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 12(4), 237-255.
- Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2015). *Qualitative research: A guide to design and implementation*: John Wiley & Sons.
- Mohamed, B., Ahmad, A., & Ismail, I. (2002). Heritage route along ethnic lines: the case of Penang. *Historic Environment*, 16(2), 18.
- Nasution, K. N. (2008). *George Town as an Open Museum? Community Efforts in Conservation and Interpretation*. Paper presented at the the RARC International Conference, University Sains Malaysia, Penang.
- Noibai, Y. (1991). *Environmental education for sustainable development: Synthesis of world environment day*. Glasgow, Scotland: Jordanhill College.
- Oh, H., Fiore, A. M., & Jeoung, M. (2007). Measuring experience economy concepts: Tourism applications. *Journal of Travel Research*, 46(2), 119-132.
- Onwuegbuzie, A. J., & Leech, N. L. (2007). Sampling designs in qualitative research: Making the sampling process more public. *Qualitative Report*, 12(2), 238-254.
- Penang Economic Monthly. (2009). George Town's UNESCO world heritage status: implications and challenges in the road ahead for Penang. *Socio-economic & Environmental Research Institute*, 11(3), 1-9. Retrieved from <http://www.seri.com.my/ap/penang-economic-monthly-2009.html>.
- Penang Global Tourism. (2019a). About Penang. Retrieved from <http://www.palmmansion.com.my/georgetown-heritage-map/>
- Penang Global Tourism. (2019b). Penang Event. Retrieved from <https://mypenang.gov.my/events/all-events/?quarter=3>
- Penangshophouse. (2018). Shophouse Styles. Retrieved from http://penangshophouse.com.my/?page_id=191
- Pike Steven, D. (2008). Destination Marketing: an integrated marketing communication

- approach. *Burlington, MA: Butterworth-Heinemann.*
- Pine, & Gilmore. (1999). *The experience economy: Work is theatre & every business a stage*: Harvard Business Press.
- Ravanavar, G. M., & Charantimath, P. M. (2012). Strategic formulation using tows matrix– A Case Study. *International Journal of Research and Development*, 1(1), 87-90.
- Richards, G. (2005). *Cultural tourism: Global and local perspectives* (2 ed.). New York: The Haworth Hospitality Press.
- Richards, G., & Raymond, C. (2000). Creative tourism. *ATLAS news*, 23(8), 16-20.
- Rose, S., Clark, M., & Hair, N. (2009). The key influences upon a positive online customer experience.
- Scarpato, R. (2003). Gastronomy as a tourist product: The perspective of gastronomy studies. In *Tourism and gastronomy* (pp. 65-84). London: Routledge.
- Schmitt, B. (1999). Experiential marketing. *Journal of marketing management*, 15(1-3), 53-67.
- Scott, J. (2014). *A matter of record: Documentary sources in social research*: John Wiley & Sons.
- Sheng, J., & Lo, A. (2010). Evaluating the tourism potential of public museums in Hangzhou: A supply-side perspective. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 27(3), 287-305.
- Smith, M. K. (2009). *Issues in cultural tourism studies*: Routledge.
- Snodgrass, D. (1980). Inequality and income distribution in Malaysia. *Kuala Lumpur: OUP.*
- Srisuwannaket, W. (2020). *Model of casual factors influencing of cultural lanna tourism in eastern.*
- Suwannachart, J. (2009). *Cultural landscape management plan for tourism, case study of the Songkla old town and its association.* (Ph.D.). Silpakorn University,
- The Australia ICOMOS. (2013). *The Burra Charter: The Australia ICOMOS Charter for Places of Cultural Significance*, 2013. Australia: Australia ICOMOS Incorporated.
- Tourism Western Australia. (2009). *Five A's of tourism*. Australia: Tourism Western Australia.
- Tze, K. (2009). *Penang Passion. Food and Food Tales from Penang*. Malaysia: Hekty

Publishing Sdn Bhd.

UNESCO. (2005). *A situational analysis of education for sustainable development in the Asia Pacific Region*. Thailand: UNESCO Asia and Pacific Regional Bureau for Education.

UNESCO World Heritage Center. (2015). Historic Georgetown. Retrieved from <https://whc.unesco.org/en/tentativelists>

United Nations Thailand. (2015). The Global Goals for Sustainable Development. Retrieved from <https://www.un.or.th/globalgoals/th/the-goals/>

UNWTO. (n.d.). Tourism and Culture. Retrieved from <https://www.unwto.org/tourism-and-culture>

WCED, S. W. S. (1987). World commission on environment and development. *Our common future*, 17, 1-91.

Weaver, D. (2006). *Sustainable Tourism: Theory and Practice*. U.S.A: Elsevier.

Wehrich, H. (1982). The TOWS matrix—A tool for situational analysis. *Long range planning*, 15(2), 54-66.

Yazici, T., Kocak, S., & Altunsöz, I. H. (2017). Examining the effect of experiential marketing on behavioral intentions in a festival with a specific sport event. *European Sport Management Quarterly*, 17(2), 171-192.

กนกกานต์ แก้วนุช. (2561). ปัจจัยการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 14(1).

กรมการท่องเที่ยว. (2557). คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: กรมการท่องเที่ยว.

กรมการท่องเที่ยว. (2558). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 1 2558 – 2560. กรุงเทพฯ: วิ.ที.เค. พรินท์ติ้ง.

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2556). รายงานประจำปี 2556 กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม.

กระทรวงการต่างประเทศ. (2561). รัฐปีนัง. Retrieved from <http://www.thaiembassy.org/penang/contents/files/thai-people-20131216-151050-498991.pdf>

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562a). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: กลุ่มนโยบายและแผน กองยุทธศาสตร์.

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562b). สถิตินักท่องเที่ยวชาวที่เดินทางเข้าประเทศไทย ม.ค. - ก.ค. ปี 2562. Retrieved from https://www.mots.go.th/more_news.php?cid=522&filename=index
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2556). ยุทธศาสตร์กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2556-2561. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายแผนและยุทธศาสตร์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กฤษณ์ท สนั่นทวิ. (2562). แนวทางการสร้างภาพลักษณ์ประเทศไทยสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอาหารในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม, 7(2), 59-70.
- กฤติเดช อนันต์ และ เกศรา สุขเพชร. (2562). แนวทางการสร้างความจงรักภักดีต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารของประเทศไทยผ่านคุณค่าเชิงประสบการณ์. *Thai Journal of Science and Technology*, 8(6), 585-595.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2554). เศรษฐกิจสร้างสรรค์. Retrieved from <http://www.etatjournal.com/mobile/index.php/menu-read-tat/menu-2011/menu-2011-apr-jun/107-22554-creative-economy>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2558). 2015 Discover THAINESS / ท่องเที่ยววิถีไทย ๒๕๕๘. *TAT Review*, 1(1), 20-21.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). ประเภทของการท่องเที่ยว. Retrieved from http://osthailand.nic.go.th/masterplan_area/userfiles/files/Tourism.pdf
- กึ่งกนก เสาวภาวงศ์, จิราธร ถิ่นอ่อน และ ณัฐนรี สมิตร. (2561). การศึกษาเปรียบเทียบศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงอาหารระหว่างอุ้งเมืองมิซีซาวะ จังหวัดกุนมะ ประเทศญี่ปุ่น และข้าวซอยอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย. *Dusit Thani College Journal*, 12(Special Issue May 2018), 340-355.
- เก็จกนก เอื้อวงศ์. (2562). การสนทนากลุ่ม: เทคนิคการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีประสิทธิภาพ. *STOU Education Journal*, 12(1), 17-30.
- เกรียงไกร เกิดศิริ. (2559). บทความแปล “ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์”. วารสารหน้าจั่ว สถาปัตยกรรม การออกแบบ และสภาพแวดล้อม, 30, D-27.
- เกรียงไกร เกิดศิริ. (2562). เมืองเก่า กับบริบทสังคมร่วมสมัย (เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาวิชาการ คณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า ครั้งที่ 2. 3).
- จำเริญ ฐานันดร. (2560). วรรณกรรมท้องถิ่น: การฟื้นฟูเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์หนองหลวงตำบลเวียงชัยอำเภอเวียงชัยเวียงจังหวัดเชียงราย. วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ, 10(2), 150-160.

- ชมพูนุท คงพูนพิน. (2557). การพัฒนาพิพิธภัณฑ์มีชีวิตในย่านนาทอน เกาะสมุย. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 13(ประจำปี 2557).
- ชมภูนุช หุ่นาค. (2559). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในจังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 27(1), 39-46.
- ชัยพร ศรีวัฒนวิบูลย์ วิจิตรา ศรีสอน และ สันฐาน ชยนนท์. (2563). ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชา. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 5(2 (February2020)).
- ชาย โปธิสิตา. (2556). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 6 ed.). กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- ชิษณุพงศ์ ศรีโชตินิศากร. (2559). การพัฒนารูปแบบนวัตกรรมอาหารพื้นถิ่นเชิงสร้างสรรค์เพื่อการเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวในเขตจังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. (ดุฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- ณภัทร นาคสวัสดิ์, พยอม ธรรมบุตร สุรัชย์ จิวเจริญสกุล และ ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ. (2562). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านอาหารภาคใต้เชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประเทศไทย. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 13(1), 17-28.
- ณัฐติกา สุวคันธ์. (2562). สถานการณ์ที่พักนักท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่าภูเก็ต. สารศาสตร์, 2(1), 97-109.
- ดาลีชะห์ ดะยี่, ศ. ก. แ. ท. (2560). การท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดนราธิวาส. Paper presented at the การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6 “ASEAN 50 PLUS : Uniqueness in Diversity”, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ดุฎฐิ ช่วยสุข. (2559). การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ภูมิศึกษา บ้านชีทวน. วารสารวิถีสังคมมนุษย์, 4(2), 296-309.
- ทศพล ชื่นอุปการนันท์. (2549). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองเก่าลพบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
- ชนกฤต ลอสุวรรณ. (2561). ปีนัง เกาะหมาก : หลากมิติของเมืองมรดกโลก. Retrieved from <https://dputhp.wordpress.com/2016/05/01/km-24-ปีนัง-เกาะหมาก-หลากหลายมิติ/>
- ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ เสรี วงษ์มณฑา ชุษณะ เตชคณา และ ณัฐพล ประดิษฐ์ผลเลิศ. (2559). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิชาการ นวัตกรรมสื่อสารสังคม, 4(2), 34-45.
- ธนาภรณ์ เมทณีสุด. (2543). ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการรับบริการสื่อ

- วิดิทัศน์: ศึกษาเฉพาะวัดเชตุพนวิมลมังคลาราม. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาทรัพยากร). มหาวิทยาลัยมหิดล,
ธนาวัฒน์ ปัทมฤทธิกุล. (2561). ศักยภาพการท่องเที่ยวเมืองชายแดนเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง: มุกดาหาร-สะหวันนะเขต-กวางตรี. วารสารการวิจัยการบริการการพัฒนา , 8(1), 61-68.
- ธัญญา กาสรุณ, ช. ป. แ. จ. พ. (2561). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โดย การมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองเวียงสระ. วารสารช่อพะยอม 29(2).
- ธินันท์ วัฒนโยธิน และนุชากร คงยะฤทธิ์. (2562, 15 - 16 สิงหาคม). ป้ายอัจฉริยะเชื่อมโยงการท่องเที่ยววิถีชุมชน. Paper presented at the การประชุมวิชาการระดับชาติ: วิชาการรับใช้สังคม ครั้งที่ 2, นครศรีธรรมราช.
- นันทิยา หุตานุกัฏ และณรงค์ หุตานุกัฏ. (2543). SWOT : การวางแผนกลยุทธ์ธุรกิจชุมชน (พิมพ์ครั้งที่ 3 ed.). กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์.
- นาฬิกาอติภักดิ์ แสงสนิท และคณะ. (2559). *Sustainable Tourism: การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: บริษัท โคคูน แอนด์ โค จำกัด.
- นิจรีรา คลังสมบัติ. (2557). การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนจังหวัดอุดรธานี. (วิทยาสตรดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
- นุชนารถ รัตนสูงศักดิ์ชัย. (2554). กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. วารสารมนุษยศาสตร์, 18(1), 31-50.
- นุชเนตร กาฬสมุทร. (2561). ยุทธศาสตร์การพัฒนาจุดหมายปลายทางของการจัดประชุมสัมมนา การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล การจัดแสดงสินค้าและนิทรรศการ จังหวัดสงขลา. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย). มหาวิทยาลัยศิลปากร,
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7 ed.). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- บุญยสฤกษ์ อเนกสุข. (2558). ยล เยี่ยม เยือน เหง้า: แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เบญจมาภรณ์ ชำนาญฉา. (2561). การท่องเที่ยวเชิงอาหาร: ศักยภาพและความได้เปรียบของประเทศไทย. สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย, 24(1), 103-116.
- ปณัฐพรณ ลัดตากลม. (2556). ย่านเก่าวิถีใหม่. วารสารย่านเงินถิ่นบางกอก 3(ม.ค.-มี.ค. 2556).
- ประกอบศิริ ภักดีพิณีจ. (2558). การท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมในมณฑลวัฒนธรรมสองฝั่งโขง. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

- ประไพพิมพ์ สุธีวสินนนท์ และ ประสพชัย พสุนนท์. (2559). กลยุทธ์การเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ. วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 29(2).
- ประสิทธิ์ เวทประสิทธิ์ ศิริชัย เพชรรักษ์ และ รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2561). ยุทธศาสตร์การพัฒนากองท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดสุพรรณบุรี. *Journal of MCU Peace Studies*, 6(2), 755-767.
- ปรินดา เริงศักดิ์. (2555). การถ่ายทอดวัฒนธรรมผ่านละครเกาหลีอิงประวัติศาสตร์แดจังกึม. วารสารนักบริหาร, 32(1), 65-71.
- ปรีดี โชติช่วง. (2539). SWOT ภาวะการวิเคราะห์งาน. วารสารพณ นามชน, 35(6), 14-19.
- ปองปรารณ สุนทรเภสัช, ก. ก. แ. ก. เ. (2560). การเล่าเรื่องอาหารท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาน้ำปูแจ้ห่ม. วารสารวิทยาการจัดการสมัยใหม่, 11(1).
- ปัทมา กระแสเสวตร, จตุรงค์ เลาทะเพ็ญแสง และ อุดมศักดิ์ สาริบุตร. (2558). การศึกษาและออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกต้นแบบและบรรจุภัณฑ์สำหรับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม. วารสารวิชาการ ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 6(6), 70-79.
- แผนที่ตั้งเมืองโบราณสงขลา. (2556). แผนที่ตั้งเมืองโบราณสงขลา. Retrieved from <https://www.bloggang.com/mainblog.php?id=daynight&month=10-09-2009&group=7&gblog=10>
- พงษ์พันธ์ มอญพันธ์. (2558). เส้นทางสายวัฒนธรรม Heritage Route. *TAT Review*, 1(3). Retrieved from <http://www.etatjournal.com/web/menu-read-tat/menu-2015/menu-32015/666-32015-heritage-route>
- พงษ์ภาณุ เศวตรุนทร์. (2561). นโยบายการพัฒนากองท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. Retrieved from <https://www.mots.go.th/News-view.php?nid=10502>
- พยอม ธรรมบุตร. (2562). แนวทางพัฒนาแบรนด์ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4.0 ในชุมชนบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการ, 13(2), 83-101.
- พระครูโพธิสุวรรณคุณ. (2562). ทูทางสังคม : แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชนของชุมชนลาวโซ่ง ในจังหวัดสุพรรณบุรี. *Journal of MCU Nakhondhat*, 6(3), 1197-1216.
- พัชรพงศ์ กุลกาญจนาวิน. (2560). มรดกร่วมกันสำหรับย่านเมืองเก่าสงขลา: วิถีการอยู่บนรากประวัติศาสตร์. การประชุมวิชาการวิจัย-สร้างสรรค์ : สรรพศาสตร์ทางสถาปัตยกรรม(19-20 ธันวาคม 2560).
- พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสงขลา. (2558). ประวัติความเป็นมาของสงขลา. Retrieved from <http://www.virtualmuseum.finearts.go.th>

- เพลินทิพย์ โกเมศโสภาน. (2547). การวางแผนการตลาด (*Marketing planning*) (พิมพ์ครั้งที่ 5 ed.). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาคีคนรักเมืองสงขลา. (ม.ป.ป.). เกี่ยวกับภาคี. Retrieved from <https://www.songkhlaht.org/about>
- มงคล จันทรส่อง. (2544). การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มณฑล จันทรแจ่มใส. (2551). ปัจจัยการสื่อสารการตลาดที่มีการเลือกสถานที่ท่องเที่ยว กรณีศึกษา: เกาะมุก จังหวัดตรัง. (วิทยานิพนธ์ สก.ม.). สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง,
- มนชนก จุลสิขี. (2563). การท่องเที่ยววิถีไทยด้วยรถไฟสายวัฒนธรรม. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย, 15(1), 85-94.
- รังสี รัตนปรากการ, จเร สุวรรณชาติ และ สืบสกุล ศรีสุข. (2560). *Heritage Trust* กับการพัฒนาย่านเมืองเก่าสงขลา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษามหานครและเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต.
- รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร, ภาคภูมิ ภักวิภาส และเบญญาภา กันทะวงศ์วาร,. (2559). พฤติกรรมและส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อการท่องเที่ยววิถีไทยของนักท่องเที่ยวต่างประเทศเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตภาคเหนือของประเทศไทย. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*, 9(3), 127-139.
- วรรณวีร์ บุญคุ้ม. (2559). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์เส้นทางกาญจนบุรี-ทวาย. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรรณมา วงษ์วานิช. (2549). ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรวิมล วชิรวรกุลชัย. (2561). การพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- วัฒนพงษ์ ลีลาพงศ์. (ม.ป.ป.). การออกแบบสถาปัตยกรรม. เอกสารการสอน วิชา ARC4301 เทคนิคสถาปัตยกรรม 1. คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์. (2546). การวางแผนกลยุทธ์: ศิลปะการกำหนดแผนองค์การสู่ความเป็นเลิศ (พิมพ์ครั้งที่ 2 ed.). กรุงเทพฯ: อินโดกราฟฟิกส์.
- วันชัย วัฒนศัพท์ ภิวัตติ บุรีกุล และเมธิดา พงษ์ศักดิ์ศรี. (2551). คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม. ขอนแก่น: ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท.
- วินัย หมั่นคิตธรรม. (2553). การวิเคราะห์รูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นกรณีศึกษา: อาคารที่พักแบบ

- โสมสเดย์ จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารวิจัยและพัฒนา 2, 4-13.
- วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์ และโยธิน แสงวดี. (2536). การสนทนากลุ่ม : เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 2 ed.). กรุงเทพฯ: สมาคมนักวิจัยเชิงคุณภาพแห่งประเทศไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริชัย กาญจนวาลี. (2547). ทฤษฎีการประเมิน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2545). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- ศุภวรรณ เจริญชัยสมบัติ. (2554). การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยวกรณีศึกษาเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- ส.ศิริชัย นาคอุดม พรรณนภา เขียวน้อย และศิวพร ถาวรวงศา. (2561). ยุทธศาสตร์การสร้างความสำเร็จได้เปรียบเชิงการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช กรณีศึกษา: การขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 14(2).
- สกาวรัตน์ บุญวรรณ และ เกียรติวาท บัญการ. (2560). ตะกั่วป่าเมืองเก่าที่มีชีวิต: การนำสถาปัตยกรรมโบราณ และกิจกรรมริ้วพื้นเมืองนำอยู่ มาประกอบสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นพัฒนาสู่การท่องเที่ยวแบบไทยหาอดีต. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 8(1), 255-285.
- สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองปีนัง. (2556). เกี่ยวกับประเทศมาเลเซีย. Retrieved from <http://www.thaiembassy.org/penang/>
- สถาบันพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยว. (2554). โครงการความร่วมมือเขตเศรษฐกิจสามฝ่ายอินโดนีเซีย-มาเลเซียและไทย (Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle: IMT-GT). Retrieved from http://secretary.mots.go.th/person/ewt_news.php?nid=1570
- สมจิตร อินทมน และ ปาริชาติ วิสุทธิสมาจาร. (2557). การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ : กรณีศึกษากลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. การประชุมวิชาการการพัฒนาชนบทที่ยั่งยืน ครั้งที่4 ประจำปี2557(11-13 มิถุนายน 2557), 230-235.
- สมยศ นาวิการ. (2536). การบริหาร. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- สมศักดิ์ ตันติเศรณี. (2560). มรดกทางสังคม-วัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าสงขลา (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). กรุงเทพฯ: วันทิพย์.
- สมศักดิ์ ตันติเศรณี, ทวีศักดิ์ พุ่มสุขชี ประมาณ เทพสงเคราะห์ และ แสนศักดิ์ ศิริพานิช. (2560). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 9(2), 361-400.
- สร้อยตระกูล อรรถมานะ. (2545). พฤติกรรมองค์กร : ทฤษฎีและการประยุกต์ (พิมพ์ครั้งที่ 3 ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์. (2551). สารสำคัญของกรมการมีส่วนร่วมของบุคลากร. กรุงเทพฯ: สามเจริญพาณิชย์.
- สาคร สุขศรีวงศ์. (2550). การจัดการ: จากมุมมองนักบริหาร (พิมพ์ครั้งที่ 3 ed.). กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2553). พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2553. Retrieved from http://www.culture.go.th/culture_th/ewt_dl_link.php?nid=1648
- สำนักงานเทศบาลนครสงขลา. (2561). ข้อมูลพื้นฐาน เทศบาลนครสงขลา. Retrieved from <http://www.songkhacity.go.th/new/content/general>
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2554). ชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์พัฒนาและบริหารจัดการเมืองเก่า เล่มที่ ๑ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเมืองเก่าในประเทศไทย. กรุงเทพฯ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- สำนักงานฝ่ายเลขานุการกรอกรประชุมระดับมุขมนตรีและผู้ว่าราชการจังหวัด. (2562). รายงานประจำปี 2560. สงขลา: ศูนย์บริการวิชาการ ม.สงขลานครินทร์
- สุธาสนี วิทยาภรณ์ และคณะ. (2562). แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบางกระเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก, 5(1).
- สุพานี สฤกษ์วานิช. (2553). การบริหารเชิงกลยุทธ์:แนวคิดและทฤษฎี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุภัทร สดคนธาภิรมย์ ณ พัทลุง. (2535). บทบาทของสุลต่าน. สงขลา: สงขลาศึกษา.
- สุมาลี นิมนานภาพ และ ชลธิชา สุตมุข. (2558). ชื่อประเทศและชวามาเลเซีย ตอนที่ 8. Retrieved from <https://www.dailynews.co.th/article/358306>
- สุรัสวดี ราชกุลชัย. (2543). การวางแผนและการควบคุมทางการบริหาร (พิมพ์ครั้งที่ 2 ed.). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จามจุรี.
- สุริย์ บุญญานุกพงศ์ และคณะ. (2557). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- โสภณ แดงมาศ. (2562). แนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตลาด “ซา-สุขใจ” วิถีไทย-มอญ ตำบลดอนกระเบื้อง อำเภอไพศาราม จังหวัดราชบุรี. วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน, 25(4), 11-28.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (ม.ป.ป.). ชูท่องเที่ยวเชื่อมโยงเพิ่มขีดความสามารถแข่งขัน. Retrieved from <https://pogaam.com/demo/wpda1/>
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2559). การ

ดำเนินงานวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: อพท.

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2561a). คู่มือกระบวนการพัฒนาและยกระดับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (*Creating Creative Tourism Toolkit*). กรุงเทพฯ: บริษัท บุ๊คพลัส พับลิชชิง จำกัด.

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2561b).

มาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: อพท.

อดิยศ สรรคบุรณารักษ์ และ ศศิณัฐ์ สรรคบุรณารักษ์. (2561). เปรอานากัน : บาบ่า-ย่าหยามรดกทางวัฒนธรรมสายเลือดลูกผสมมลายู-จีน. วิชาการ *Veridian E-Journal*, 11(3).

อรรวรรณ ศาสนียกุล. (2559). แนวทางการอนุรักษ์ตึกแถวเอกชนในพื้นที่เมืองเก่า กรณีศึกษา ตึกแถวถนนกลางและถนนยาวราช เมืองเก่าภูเก็ต. (วิทยานิพนธ์ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

อัยยานันท์ จิตรโรจนรักษ์, พัทธา สืบศิริ มณฑล จันทน์แจ่มใส และ บัญชา บุรณสิงห์. (2560). สงขลา: หน่วยวิจัยเพื่อการพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา. การศึกษาอัตลักษณ์งานสถาปัตยกรรมประเภทศาสนสถานเพื่อส่งเสริมเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษากรุงเทพมหานครเขตบางเขน. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 4(2), 158-168.

ไอโคโมสไทย. (2558). กฎบัตรประเทศไทยว่าด้วยการบริหารจัดการแหล่งมรดกวัฒนธรรม. Retrieved from <http://www.icomosthai.org>

อิศรัฎฐ์ รินไธสง และคณะ. (2552). รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์กิ่งโครงสร้าง

ประเด็นการสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปใช้ในการศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนา
 ประสพการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและจอร์จทาวน์ ปีนัง”
 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการ
 จัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร สำหรับข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ใน
 ครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลที่ได้เพื่อการวิจัยเท่านั้นและนำเสนอในภาพรวมโดยไม่มีผลกระทบต่อท่าน
 แต่ประการใด หากมีข้อสงสัยประการใดสามารถติดต่อผู้วิจัย นางสาวศรวัสส์ นวกัณฑ์วรกุล
 โทร 083-6382266

ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่า
 สงขลาเพื่อนำไปใช้ในการสร้างแนวทางการพัฒนาประสพการณ์ร่วมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
 ระหว่างเมืองเก่าสงขลาและเมืองจอร์จทาวน์ ปีนัง ประเทศมาเลเซีย ซึ่งแบบสัมภาษณ์จะแบ่ง
 ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก (2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการ
 ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา และ (3) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับจุดแข็ง
 จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในเมืองเก่าสงขลา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่งงาน.....

สถานที่.....

เวลา.....

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา

ท่านคิดว่าศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าสงขลาแต่ละด้านเป็นอย่างไร

1. ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว (Attractions)
 - 1.1 ความดั้งเดิมของวัฒนธรรมชุมชนและภูมิปัญญาดั้งเดิม
 - 1.2 ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ เช่น การแต่งกาย กิจกรรมประเพณี ที่อยู่อาศัย อาหารการกิน ระเบียบแบบแผนในการดำรงชีวิตร่วมกัน ฯลฯ
 - 1.3 ความงามทางศิลปวัฒนธรรมที่สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว
 - 1.4 ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
 - 1.5 หลักฐานความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบค้นได้
2. ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities)
 - 2.1 สถานที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวหาง่าย เข้าถึงสะดวก
 - 2.2 สภาพถนนการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งเส้นทางเชื่อมโยงกับถนนสายต่างๆมีความสะดวก
 - 2.3 สภาพภูมิประเทศของที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวสามารถเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆได้หลากหลาย
 - 2.4 ความชัดเจนของป้ายบอกเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
3. ด้านที่พักแรม (Accommodations)
 - 3.1 ที่พักแรมมีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน
 - 3.2 ประเภทของที่พักแรมมีความหลากหลาย
 - 3.3 สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการภายในที่พักครบครัน
 - 3.4 มีการบริการข้อมูลข่าวสารของแหล่งท่องเที่ยว
 - 3.5 พนักงานมีทัศนคติที่ดีและยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยว
 - 3.6 มีระบบการดูแลรักษาความปลอดภัย
 - 3.7 ให้ความสำคัญต่อความสะดวกสบายของห้องพัก ที่นอน และห้องน้ำ
 - 3.8 ราคาคุ้มค่ากับการเข้าพัก
4. ด้านกิจกรรม (Activities)
 - 4.1 นำเสนองานประเพณีท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์
 - 4.2 ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการสร้างสรรค์กิจกรรมทางวัฒนธรรม
 - 4.3 ความต่อเนื่องของกิจกรรมการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่จัดขึ้นในแต่ละปี

- 4.4 รูปแบบ เนื้อหา ความรู้และวิธีการสื่อความหมายที่เหมาะสม
- 4.5 กิจกรรมมีความเหมาะสม และเอื้ออำนวยต่อกระบวนการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยว

- 4.6 กิจกรรมที่สนับสนุนหรือสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่
- 5. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการเที่ยวชม (Amenities)
 - 5.1 ความพร้อมของโครงสร้างขั้นพื้นฐาน (Infrastructure)
 - 5.2 การจัดพื้นที่ที่เหมาะสม กลมกลืนกับการจัดเส้นทางเดินชมแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน
 - 5.3 การจัดตั้งศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลความรู้ คำแนะนำด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
 - 5.4 มาตรการรักษาความปลอดภัย
 - 5.5 สถานที่จอดรถ
- 6. ด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน (Participation)
 - 6.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
 - 6.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ
 - 6.3 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์
 - 6.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในเมืองเก่าสงขลา

1. จุดแข็งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในย่านเมืองเก่าสงขลาเป็นอย่างไร
2. จุดอ่อนของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในย่านเมืองเก่าสงขลาเป็นอย่างไร
3. โอกาสของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในย่านเมืองเก่าสงขลาเป็นอย่างไร
4. อุปสรรคของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในย่านเมืองเก่าสงขลาเป็นอย่างไร

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านกรุณาเสียสละในการข้อมูล

นางสาวศราวีสดี นวกัณห์วรกุล

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีต่อแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง “แนวทางการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ระหว่างเมืองเก่าสงขลาและจอร์จทาวน์ ปีนัง”

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้ได้จัดทำขึ้นเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประกอบการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างเมืองเก่าสงขลาและจอร์จทาวน์ ปีนัง” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามนี้ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ข้อมูลคำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาในครั้งนี้ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง โดยข้อมูลคำตอบของท่านจะถือเป็นความลับและไม่มีผลกระทบต่อท่านทั้งทางตรงและทางอ้อมผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความอนุเคราะห์จากท่าน

นางสาวศรวัสดี นวกัณฑ์วรกุล
นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการ
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ ปี
3. ระดับการศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น
 มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. อนุปริญญา/ปวส.
 ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี
4. อาชีพ นักเรียน/นักศึกษา รับจ้างอิสระ ข้าราชการ
 รัฐวิสาหกิจ ธุรกิจส่วนตัว พนักงานบริษัท
 อื่น ๆ (ระบุ)
5. รายได้ครัวเรือนต่อเดือน
6. ลักษณะของอาคารที่อยู่อาศัย ร้านค้าแบบตึกแถว บ้านพักอาศัยแบบตึกแถว
 บ้านพักอาศัยแบบหลังเดี่ยว
 อื่น ๆ (ระบุ)
7. ที่ตั้งของอาคาร ถนนนครนอก ถนนนครใน ถนนนางงาม
8. อายุของอาคาร ปี
9. สถานะการครอบครองอาคาร เป็นเจ้าของอาคาร เป็นผู้เช่าอาคาร
 อื่น ๆ (ระบุ)

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน

คำชี้แจง

1. ขอให้ท่านประเมินความเป็นไปได้ของแนวโน้มแต่ละด้าน และทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับระดับการประเมินของท่าน โดยให้นำหนักคะแนนเป็น 5 ระดับ ดังนี้

1 หมายถึง แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นจริงของแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ได้จริงน้อยที่สุด

2 หมายถึง แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นจริงของแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ได้จริงน้อย

3 หมายถึง แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นจริงของแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ได้จริงปานกลาง

4 หมายถึง แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นจริงของแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ได้จริงมาก

5 หมายถึง แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นจริงของแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ได้จริงมากที่สุด

2. กรุณาให้คำตอบว่า แนวโน้มแต่ละด้านมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืนหรือไม่ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องใดช่องหนึ่ง

ความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น	ความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการพัฒนา					เหตุผลอื่นๆ (ถ้ามี)	
		ประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวฯ						
		1	2	3	4	5	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม
มิติด้านประวัติศาสตร์								
1	ควรมีการสร้างเรื่องราวหรือการเล่าเรื่องทางประวัติศาสตร์เมืองเก่าสงขลา เพื่อดึงดูดความสนใจให้กับนักท่องเที่ยว							
2	ควรให้คนในชุมชนทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์นำชมแหล่งท่องเที่ยวในเมืองเก่าสงขลา							
3	ควรมีการจัดอบรมมัคคุเทศก์น้อยและมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้กับคนในชุมชน							
4	สื่อสิ่งพิมพ์หรือป้ายแนะนำเส้นทางควรมีภาพ สี ตัวอักษรและขนาดที่โดดเด่น เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว รวมไปถึงการใช้เสียงประกอบภาพเพื่อสร้างความสนใจและสร้างอารมณ์ของนักท่องเที่ยวรู้สึกตื่นตาตื่นใจมากยิ่งขึ้น							
5	ควรให้ความสำคัญกับการสื่อความหมายผ่านภาษาที่หลากหลายนอกจากภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เช่น ภาษาจีนและภาษามลายู เป็นต้น							
6	ควรมีการจัดสถานที่และจุดพื่นเมืองในท้องถิ่น เช่น ผ้าทอเกาะยอ และผ้าปาเต๊ะ เป็นต้น ให้นักท่องเที่ยวได้ใส่ถ่ายรูป เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวรู้สึกมีประสบการณ์ร่วมย้อนอดีตไปกับเมืองเก่าสงขลา							

ความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น					ความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยว		เหตุผลอื่นๆ (ถ้ามี)
	1	2	3	4	5	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
มิติด้านวิถีชีวิตชุมชน								
7	ควรจัดทำที่พักแบบโฮมสเตย์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสเอกลักษณ์ดั้งเดิมของท้องถิ่น และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ภายในท้องถิ่น							
8	ควรจัดทำพิพิธภัณฑ์มีชีวิต (Living Museum)* เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองใช้ชีวิตเสมือนคนในท้องถิ่น							
9	ควรมีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการนำวัตถุดิบที่ชุมชนได้เตรียมไว้ผลิตเป็นผลงานของตนเอง แทนที่การผลิตสินค้าสำเร็จรูปเพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว							
มิติด้านสถาปัตยกรรม								
10	ควรมีการพัฒนาคู่มือกิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยวทางจักรยาน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมกับสถาปัตยกรรม บนถนนนครนอก ถนนนครในและถนนนางงามได้ด้วยตนเอง							
11	ควรจัดอบรมนักสื่อความหมายเพื่อเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมภายในย่านเมืองเก่า สงขลาโดยเฉพาะ เพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวได้รับรู้และจดจำ							
12	ควรจัดหาและพัฒนาสื่อกลางในการสื่อความหมายที่ไม่ใช่คน เช่น ผ่านป้ายข้อมูล แผ่นพับ ไปสเตอร์ จดหมายข่าว จุลสารหรือหนังสือเล่มเล็ก (booklets) หรือแม้แต่สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่มีหลากหลายภาษา เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่ท่องเที่ยวด้วยตนเอง							

ความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น	ความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการพัฒนา					เหตุผลอื่นๆ (ถ้ามี)	
		ประสบการณ์ร่วมทางการท่องเที่ยวฯ						
		1	2	3	4	5	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม
มิติด้านอาหาร (ต่อ)								
17	ควรมีการเชิญชวนผู้สูงอายุโดยเฉพาะเจ้าของภูมิปัญญาของอาหารนั้นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านอาหารให้กับคนรุ่นใหม่ในท้องถิ่น เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมด้านอาหารท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป							
18	ควรนำเสนออาหารและเครื่องดื่มโบราณประจำท้องถิ่นที่แสดงความเป็นของแท้และดั้งเดิมมาเป็นสินค้าที่สามารถซื้อขายได้ในย่านเมืองเก่าสงขลา							
19	ควรมีการตกแต่งร้านค้าโดยจำลองบรรยากาศภายในร้านให้เหมือนในอดีต เพื่อสร้างอารมณ์ให้นักท่องเที่ยวรู้สึกมีประสบการณ์ร่วมกับอาหารพื้นถิ่นที่ได้รับประทาน							

* พิพิธภัณฑ์มีชีวิต (Living Museum) คือ การแสดงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้คนในย่านเมืองเก่าสงขลา โดยยังมีผู้คนในถิ่นนี้อาศัยอยู่และสืบทอดวัฒนธรรมเดิมอย่างต่อเนื่องจากอดีตถึงปัจจุบัน

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ที่ อว 8606 (ทบ)/55A

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
เลขที่ 1 หมู่ 3 ตำบล สามพระยา
อำเภอ ชะอำ จังหวัด เพชรบุรี 76120

4 กันยายน 2562

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

เรียน คร.สมศักดิ์ คณิตเสถณี

ด้วย นางสาวศรวิสติ นวกัณห์วรกุล รหัสประจำตัว 57604922 นักศึกษาระดับปริญญาตรี บัณฑิต สาขาวิชา การจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างเมืองเก่าสงขลากับรัฐปีนัง" มีความประสงค์ ขอเชิญท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อขอข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างเมืองเก่าสงขลา กับรัฐปีนัง ในวันจันทร์ที่ 16 กันยายน 2562 เวลา 13.00 – 15.00 น. ณ โรงสีแดง (หับ โห้ หิ้น) อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเข้าร่วมสนทนากลุ่มตามวันเวลา และสถานที่ดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร. อธิกมาส มากจู้)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย
รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
เพชรบุรี โทร.032-594-107

ที่ อว 8606 (พบ)๕๕๑

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
เลขที่ 1 หมู่ 3 ตำบล สามพระยา
อำเภอ ชะอำ จังหวัด เพชรบุรี 76120

4 กันยายน 2562

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

เรียน นายสืบสกุล ศรีสุข

ด้วย นางสาวศรวัสดี นวกัณห์วรกุล รหัสประจำตัว 57604922 นักศึกษาระดับปริญญาตรี บัณฑิต สาขาวิชา การจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "แนวทางการพัฒนาประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างเมืองเก่าสงขลากับรัฐปักษ์ใต้" มีความประสงค์ ขอเชิญท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อขอข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างเมืองเก่าสงขลา กับรัฐปักษ์ใต้ ในวันจันทร์ที่ 16 กันยายน 2562 เวลา 13.00 – 15.00 น. ณ โรงสีแดง (หับ โห้ หิ้น) อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดเข้าร่วมสนทนากลุ่มตามวันเวลา และสถานที่ดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.อชิตมาศ มากจู้ย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

เพชรบุรี โทร.032-594-107

ที่ ถว 8606 (พบ)/5๖2

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
เลขที่ 1 หมู่ 3 ตำบล สามพระยา
อำเภอ ชะอำ จังหวัด เพชรบุรี 76120

4 กันยายน 2562

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

เรียน นางสาวสมศรี รักนุ้ย

ด้วย นางสาวศรวัสส์ นวกัณห์วรกุล รหัสประจำตัว 57604922 นักศึกษาระดับปริญญาตรี บัณฑิต สาขาวิชา การจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างเมืองเก่าสงขลากับรัฐปีนัง" มีความประสงค์ ขอเชิญท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อขอข้อมูลเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างเมืองเก่าสงขลา กับรัฐปีนัง ในวันจันทร์ที่ 16 กันยายน 2562 เวลา 13.00 – 15.00 น. ณ โรงสีแดง (หับ โห้ หิ้น) อำเภอ เมือง จังหวัดสงขลา เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดเข้าร่วม สนทนากลุ่มตามวันเวลา และสถานที่ดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร. อธิกมาส มากจู)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย
รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
เพชรบุรี โทร.032-594-107

ที่ ถว 8606 (พท)/564

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
เลขที่ 1 หมู่ 3 ตำบล สามพระยา
อำเภอ ชะอำ จังหวัด เพชรบุรี 76120

4 กันยายน 2562

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

เรียน ดร.ศาลินี ทิพย์เพ็ง

ด้วย นางสาวศรวัสดี นวกัณฑ์วรกุล รหัสประจำตัว 57604922 นักศึกษาระดับปริญญาตรี บัณฑิต สาขาวิชา การจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "แนวทางการพัฒนาประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางทางการท่องเที่ยวระหว่างเมืองเก่าสงขลากับรัฐปักษ์ใต้" มีความประสงค์ ขอเชิญท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อขอข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางทางการท่องเที่ยวระหว่างเมืองเก่าสงขลา กับรัฐปักษ์ใต้ ในวันจันทร์ที่ 16 กันยายน 2562 เวลา 13.00 – 15.00 น. ณ โรงสีแดง (หับ โห้ หิ้น) อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดเข้าร่วมสนทนากลุ่มตามวันเวลา และสถานที่ดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.อริทมาส มากจู้ย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
เพชรบุรี โทร.032-594-107

ที่ อว 8606 (พท)/565

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
เลขที่ 1 หมู่ 3 ตำบล สามพระยา
อำเภอ ชะอำ จังหวัด เพชรบุรี 76120

4 กันยายน 2562

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

เรียน ดร.นุชนนทร กาฬสมุท

ด้วย นางสาวศรวิสติ นวกัณห์วรกุล รหัสประจำตัว 57604922 นักศึกษาระดับปริญญาตรี บัณฑิต สาขาวิชา การจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "แนวทางการพัฒนาประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างเมืองเก่าสงขลากับรัฐปักษ์ใต้" มีความประสงค์ ขอเชิญท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อขอข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างเมืองเก่าสงขลา กับรัฐปักษ์ใต้ ในวันจันทร์ที่ 16 กันยายน 2562 เวลา 13.00 – 15.00 น. ณ โรงสีแดง (หับ โห้ หิ้น) อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเข้าร่วมสนทนากลุ่มตามวันเวลา และสถานที่ดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร. อธิกมาส มากู้ย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
เพชรบุรี โทร.032-594-107

ที่ ถว 8606 (พบ)/5๖๖

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
เลขที่ 1 หมู่ 3 ตำบล สามพระยา
อำเภอ ชะอำ จังหวัด เพชรบุรี 76120

4 กันยายน 2562

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

เรียน นางสาวเบญญา หมั่นจิต

ด้วย นางสาวศรารัตติ นวกัณห์วรกุล รหัสประจำตัว 57604922 นักศึกษาระดับปริญญาตรี บัณฑิต สาขาวิชา การจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "แนวทางการพัฒนาประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างเมืองเก่าสงขลากับรัฐปีนัง" มีความประสงค์ ขอเชิญท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อขอข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างเมืองเก่าสงขลา กับรัฐปีนัง ในวันจันทร์ที่ 16 กันยายน 2562 เวลา 13.00 – 15.00 น. ณ โรงสีแดง (หับ โห้ หิ้น) อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดเข้าร่วมสนทนากลุ่มตามวันเวลา และสถานที่ดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.อริกมาส มากจู้ย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
เพชรบุรี โทร.032-594-107

ที่ อว 8606 (พน)/5๕7

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสกลนคร
 เลขที่ 1 หมู่ 3 ตำบลสามพระยา
 อําเภอยะฮี จําหวัดเพ็ชรบุรี 76120

4 กันยายน 2562

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

เรียน นายบุญวีร์ ศรีรัตน์

ด้วย นางสาวศรวัสดี นวกัณห์วรกุล รหัสประจำตัว 57604922 นักศึกษาระดับปริญญาตรี
 บัณฑิต สาขาวิชา การจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสกลนคร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แนว
 ทิศทางการพัฒนาประสิทธิภาพทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางทางการท่องเที่ยวระหว่าง
 เมืองเก่าสงขลา กับรัฐปีนัง” มีความประสงค์ ขอเชิญท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อขอข้อมูลเกี่ยวกับ
 ประสิทธิภาพทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางทางการท่องเที่ยวระหว่างเมืองเก่าสงขลา
 กับรัฐปีนัง ในวันจันทร์ที่ 16 กันยายน 2562 เวลา 13.00 – 15.00 น. ณ ไร่สีเดว (หับ โห้ หิ้น) อําเภอ
 เมือง จังหวัดสงขลา เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสกลนคร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดเข้าร่วม
 สนทนากลุ่มตามวันเวลา และสถานที่ดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.อชิภมาศ นากุ้ย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
 เพชรบุรี โทร.032-594-107

ที่ ถว 8606 (ทบ)/๕๖0

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
เลขที่ 1 หมู่ 3 ตำบล สามพระยา
อำเภอ ชะอำ จังหวัด เพชรบุรี 76120

4 กันยายน 2562

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

เรียน นายวุฒิชัย เพชรสุวรรณ

ด้วย นางสาวศรวัสดี นวกัณฑ์วรกุล รหัสประจำตัว 57604922 นักศึกษาระดับปริญญาตรี บัณฑิต สาขาวิชา การจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "แนวทางการพัฒนาประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างเมืองเก่าสงขลากับรัฐปีนัง" มีความประสงค์ ขอเชิญท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อขอข้อมูลเกี่ยวกับ ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางทางการท่องเที่ยวระหว่างเมืองเก่าสงขลา กับรัฐปีนัง ในวันจันทร์ที่ 16 กันยายน 2562 เวลา 13.00 – 15.00 น. ณ โรงสีแดง (หับ โห้ หิ้น) อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดเข้าร่วมสนทนากลุ่มตามวันเวลา และสถานที่ดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.อรกนิมาศ มากจู๋ย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

เพชรบุรี โทร.032-594-107

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ศรวัสดี นวกัณห์วรกุล
วัน เดือน ปี เกิด	26 เมษายน 2523
สถานที่เกิด	ปราจีนบุรี
วุฒิการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต หลักสูตรนานาชาติ (การจัดการอุตสาหกรรมบริการ บริการและการท่องเที่ยว) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การสอนภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ที่อยู่ปัจจุบัน	52/5 หมู่ที่ 6 ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

